

FRÅGA TILL STATSRAÅD

2001-01-04

SVERIGES
RIKSDAG

4/00/04
2001

Till utrikesminister Anna Lindh

UHK P 2 euⁱ

2000/01:499 Fallet Raoul Wallenberg och Sveriges agerande

Sensationella uppgifter har de senaste dagarna framkommit om fallet Raoul Wallenberg. Skulle det vara sant, att den svenska regeringen avböjt ett eller flera erbjudanden om att utväxla Wallenberg kastar det ett helt nytt ljus över fallets hantering från svensk sida.

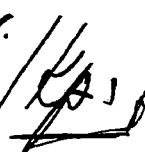
Wallenbergs öde, sedan han greps av sovjetisk militär 1945, har varit föremål för debatt under hela efterkrigstiden. Även om Raoul Wallenberg med stor säkerhet inte längre är i livet är det av oerhört stort intresse att klarlägga vad som är sant i detta fall. Wallenberg var inte bara en hjälte i humanismens tjänst, han var också svensk UD-tjänsteman. Att underlåta att göra sitt yttersta för att få honom återbördad i säkerhet är ett oförlåtligt svek.

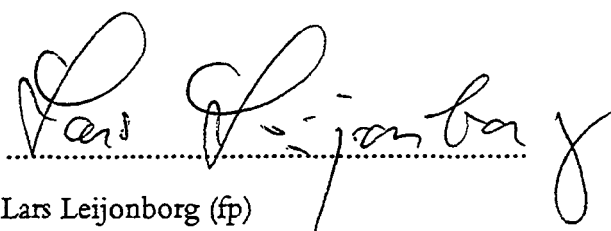
En svensk-rysk arbetsgrupp kommer att presentera sina slutsatser om fallet nästa vecka. Enligt uppgifter är en slutsats av gruppens rapport att ytterligare press bör sättas på den ryska regeringen att utreda alla fakta i ärendet. Det har också framkommit att gruppen självt fått fram vissa hittills okända fakta.

Det är nödvändigt att den svenska regeringen agerar efter de uppgifter som nu presenterats.

Jag vill mot bakgrund av det som hittills framkommit fråga utrikesministern:

Vilka åtgärder är utrikesministern redo att vidta, dels för att sanningen om Raoul Wallenbergs öde en gång för alla ska komma fram, dels för den svenska utrikesledningens hela agerande i detta ärende ska komma fram i ljuset och kunna bedömas?

UHK/000717
Fråga barr.
ark. min. /

Lars Leijonborg (fp)

bänknr 34

Överlämnas enligt uppdrag

Ok ent. kammarkausb. / 108

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

TELEFAX

Sid. 1 (9)

2001-01-04

Dnr 5 ✓

Andra ambassadsekreterare
Eva Tojzner Glückman

INK. UTRIKESDEP.

D.Nr.

2001-01-05

AVD. P

GR. 2

MÅL. Eu 1

L
UTRIKESDEPARTEMENTET

För: EC (Magnusson, Lundvik, Larsson)

RW-ärendet: Artiklar om Wallenberg i rysk press

(3 bil)

Bifogat insändes två artiklar om Wallenberg ur den ryska dagstidningen *Sevodnja*. I den första artikeln påstås att man "på det svenska utrikesdepartementet idag [är] övertygad om att Stalin gav den svenske ambassadören en vink om att Wallenberg skulle kunna utväxlas mot sex sovjetiska sjömän". Denna invit, menar artikelförfattaren fortfarande med hänvisning till svenska experter, uppfattades dock inte av ambassadör Söderblom. I artikel nummer två hävdas att skälet till att man nu valt att rehabilitera den svenske diplomaten är en rent politisk gest, i syfte att förbättra Rysslands skamfilade rykte som föga demokratiskt. Vidare menar man att en rehabilitering inte löser gåtorna kring Wallenbergs död.

Avslutningsvis en notis ur gårdagens nyhetsbrev från "Radio Free Europe" av innehåll att familjen Wallenberg avser överklaga den ryska ståndpunkten att Wallenberg dog i Moskva 1947.

LUTHMAN

Postadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MOSKVABesöksadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60Telefon
(095) 937 92 00
(503) 937 92 00Telefax
(095) 937 92 02
(095) 937 92 03 (viseringsavd)
(095) 937 92 04 (handelsavd)Telex
64-413 410

Посол не понял намека Сталина

Шведские эксперты полагают, что Рауля Валленберга хотели обменять на советских невозвращенцев

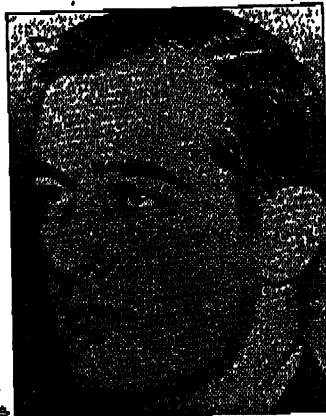
МАРАТ 37510

Хельсинки

ДЕЛО Рауля Валленберга, официально реабилитированного российской Генпрокуратурой в конце декабря, не закрыто. На заседаниях российско-шведской комиссии, созданной для расследования судьбы шведского дипломата, обсуждается версия, по которой Валленберга арестовали, чтобы обменять на советских перебежчиков в Швеции.

Как известно, Валленберг возглавлял кампанию по спасению евреев в Венгрии, но был арестован 17 января 1945 года советской контрразведкой «СМЕРШ» в районе Будапешта. Причина ареста до сих пор остается неясной. Одна из версий, выдвинутых недавно в Швеции, гласит, что арест Валленберга стал частью операции советских спецслужб по задержанию западных дипломатов. За сутки до ареста Валленберга в Будапеште были арестованы два швейцарских дипломата, которые тоже занимались спасением евреев. Потом арестовали еще троих. Однако дело кончилось через полгода обменом пяти швейцарцев на шесть граждан СССР, бежавших в Швейцарию.

В связи с этим комиссия об-

Обстоятельства гибели Рауля Валленберга по-прежнему остаются тайной

ратила внимание на прием Сталиным посла Швеции в Москве Стаффана Седерблума (такие приемы были большой редкостью). Отчет посла гласит, что Седерблум высказал удовлетворение развитием отношений между Швецией и СССР. После этого Сталин спросил, какие имеются к нему вопросы, и посол затронул тему исчезновения Валленберга на территории, контролируемой Красной Армией. Хозяин Кремля заявил: «Мы дали распоряжение о том, чтобы шве-

ды находились под надежной защитой». Затем Сталин спросил, получало ли посольство сообщения от властей СССР о судьбе Валленберга, и после отрицательного ответа обещал прислать известие. На том беседа и завершилась. Посол, как сейчас считают в Швеции, не уловил намека Сталина. В свете новых данных о задержании и освобождении дипломатов Швейцарии МИД Швеции теперь убежден, что Сталин намекал послу на то, что Валленберг мог бы быть обменян на шестерых советских моряков, которые бежали с судна в шведском порту. Незадолго до этого Стаффан Седерблум встречался с заместителем иностранных дел СССР Деманозовым, который как раз ставил вопрос о выдаче моряков. Однако посол не догадался связать эту тему с судьбой Валленберга. Теперь в Москве признают арест дипломата и то, что он умер от сердечного приступа на Лубянке в 1947 году. Но шведы считают, что обстоятельства его смерти еще нуждаются в подтверждении. Возможно, некоторые факты известны ФСБ: недавно спецслужба назначила пресс-конференцию, посвященную этой теме, но неожиданно, без объяснения причин, ее отменила.

SVERIGES AMBASSAD
Moskva
Christina Johannesson

ÖVERSÄTTNING
2001-01-04

Översättning från ryska

Artikel i Segodnja 4 januari 2001

Ambassadören förstod inte Stalins antydan

Svenska experter antar att man önskade utväxla Raoul Wallenberg mot sovjetiska medborgare som blivit kvar i Sverige

MARAT ZUBKO
Helsingfors

Fallet Raoul Wallenberg, rehabiliterad av det ryska Riksåklagarämbetet i slutet av december, är inte avslutat. Inom den rysk-svenska kommission som inrättats för att utreda den svenske diplomatens öde diskuteras en version som går ut på att Wallenberg arresterades för att användas i en utväxling mot sovjetiska medborgare som flytt till Sverige.

Det är allmänt känt att Wallenberg ledde en kampanj för att rädda judar i Ungern, men att han arresterades den 17 januari 1945 av den sovjetiska externa underrättelsetjänsten "SMERSJ" i närheten av Budapest. Skälet till att han arresterades är fortfarande okänt. Enligt en version som presenterades i Sverige nyligen greps Wallenberg som ett led i en operation genomförd av de sovjetiska säkerhetsorganen som gick ut just på att gripa diplomater från västländer. Ett dygn före Wallenbergs arrestering i Budapest arresterades två schweiziska diplomater som också arbetade för att rädda judar. Senare arresterades ytterligare tre personer. Dessa händelser fick dock sitt slut ett halvt år senare då de fem schweizarna utväxlades mot sex sovjetiska medborgare som hade flytt till Schweiz.

I samband med detta har kommissionen tittat närmare på den audiens som Stalin gav Sveriges ambassadör i Moskva Staffan Söderblom (den här typen av audienser förekom ytterst sällan). Enligt ambassadör Söderbloms rapport uttalade han sin tillfredsställelse över hur relationerna mellan Sverige och Sovjetunionen utvecklades. Därefter frågade Stalin vilka frågor som ambassadören hade att ställa, och ambassadören berörde frågan om Wallenbergs försvinnande på av Röda armén kontrollerat territorium. Hövdingen i Kreml kungjorde då: "Vi har gett instruktioner om att svenskarna skulle ges ett

tillförlitligt skydd". Därefter frågade Stalin om ambassaden erhållit någon information från de sovjetiska myndigheterna om Wallenbergs öde, och efter att ha erhållit ett nekande svar på denna fråga lovade han att sända uppgifter om detta. Här avslutades samtalet. I Sverige är man idag av åsikten att ambassadören under detta samtal inte uppfattade den antydning som Stalin gjorde. Mot bakgrund av de nya uppgifterna om hur de schweiziska diplomaterna greps och sedan frisläpptes är man på det svenska utrikesdepartementet idag övertygad om att Stalin gav den svenske ambassadören en vink om att Wallenberg skulle kunna utväxlas mot sex sovjetiska sjömän som hade flytt från sitt fartyg i svensk hamn och nu befann sig i Sverige. Strax före mötet i Kreml hade Staffan Söderblom träffat Sovjetunionens vice utrikesminister Dekanozov, som tog upp just frågan om en utlämning av sjömännen. Ambassadören kom dock inte på att koppla samman denna fråga med Wallenbergs öde. Idag erkänner man i Moskva att diplomaten arresterades och att han dog av en hjärtinfarkt i Lubyanka 1947. Svenskarna anser dock att omständigheterna kring Wallenbergs död bör styrkas. Möjligt är att den ryska säkerhetstjänsten känner till vissa fakta: nyligen kallade man till en presskonferens som skulle handla om Wallenberg-ärendet, men presskonferensen blev oväntat inställd utan att man angav orsaken till detta.

Наше послание Западу

Рауль Валленберг реабилитирован. Вслед за сталинским гимном

АЛЕКСЕЙ МАКАРИН

Окончание. Начало на стр. 1

Понятно, почему выбран именно Валленберг. Для внешней западной культуры свойственно прежде всего превознесение заслуг не выдающихся воевателей, а людей, спасавших жизни своих ближних. Запад прославляет Рауля Валленберга и Оскара Шиндлера, которые не убили в своей жизни ни одного нациста и не одержали победу ни в одной битве. Но они искупали вину своих соотечественников. Валленберг спас 20 тысяч венгерских евреев (одним из них и был несчастный шофер Лангфельдер), пока шведские бизнесмены вели успешные коммерческие операции с нацистами. Шиндлер спас тысячу польских евреев в

то время, когда большинство немцев продолжали поддерживать Гитлера, а некоторые из них запятнали себя военными преступлениями. Теперь Россия признала, что была неправа, погубив героя Запада. И этот акт покаяния может быть воспринят на Западе как знак того, что путинская Россия хочет остаться в цивилизованном мире, а не оказаться в «одной лодке» с Кубой, Ираком и Северной Кореей.

Впрочем, формальный акт реабилитации Валленберга не решает всех вопросов, связанных с гибелью шведского дипломата. До сих пор неизвестно, как именно закончили свою жизнь Валленберг и Лангфельдер. В официальную причину смерти Валленберга — инфаркт в ночь на 17 июля 1947 года — на Западе никто не верит. Есть

показания одного пожилого человека, сообщившего, что, 50 лет назад пьяный офицер «органов» рассказывал ему, как расстрелял «жидовского прихвостя из Швеции». Однако другие свидетели утверждали, что Валленберг был жив еще в 50–60-е годы и содержался в советских психушках, но их данные при проверке не подтвердились.

Скорее всего, Валленберг и Лангфельдер были «ликвидированы» сталинскими палачами. Валленберга подозревали в сотрудничестве с нацистскими спецслужбами, а когда подозрения были опровергнуты, то отпустить человека, два с половиной года проводившего на Лубянке, видимо, посчитали нецелесообразным. Ведь дипломат мог рассказать о допросах и пытках, и ему, представителю шведской

элиты, поверили бы больше, чем малоизвестным беженцам из страны Советов, рассказывавшим ужасные истории о сталинских репрессиях. А Лангфельдера «убрали» как нежелательного свидетеля. Такие случаи в истории сталинской охраны бывали: например, в том же 1947 году в советской тюрьме был убит гражданин США Исаак Оггинс, а семье сообщили о его смерти от туберкулеза позвоночника. Однако докладная записка министра госбезопасности Абакумова с предложением убить Оггинса, направленная Сталину и Молотову, в секретном советском архиве сохранилась, как и документы о других преступлениях режима (например, о катынском расстреле). А о Валленберге якобы ничего нет. Так что загадка остается.

SVERIGES AMBASSAD
Moskva
Christina Johannesson

ÖVERSÄTTNING
2001-01-04

Översättning från ryska

Artikel i Segodnja 23 december 2000

Vårt budskap till väst

**Raoul Wallenberg rehabiliterad
Strax efter antagandet av den sovjetiska nationalsången**

ALEKSEJ MAKARKIN

Rysslands Riksåklagarämbete fattade igår beslut om att rehabilitera den svenske diplomaten Raoul Wallenberg och dennes chaufför Wilmos Langfelder, som greps av de sovjetiska säkerhetsstyrkorna i Budapest i januari 1945 och som senare dog i Stalins fängelser. Resultaten av de undersökningar som gjorts av åklagarämbetet visar att de båda utsattes för terror av politiska skäl, och att de följaktligen omfattas av Rysslands lag "Om rehabilitering av offren för den politiska terrorn" av den 18 oktober 1991.

Rehabiliteringen av Wallenberg och Langfelder är ett ovanligt fall. De dömdes nämligen aldrig, och därför finns det egentligen inget att rehabilitera dem för (därför var det också åklagarämbetet som kungjorde gårdagens beslut, och inte en domstol). Det har även tidigare förekommit att andra personer som aldrig dömts för några brott rehabiliterats, som till exempel marskalk Vasilij Bljucher, torterad till döds i förhör på NKVD 1938. Den enda orsaken till att man rehabiliterade honom var att man önskade placera en för länge sedan död person på piedestal bland andra sovjetiska hjältar, postumt återupprätta honom som medlem av det sovjetiska kommunistpartiet, nämna honom i skolböcker osv. Det är dock knappast av det skälet som man har rehabiliterat den svenske diplomaten.

Ingen har någonsin tvivlat på att Wallenberg och hans chaufför var oskyldiga till brott. Man kan därför anta att gårdagens kungörelse bär en politisk undertext. Under de senaste veckorna har Ryssland utsatts för svidande kritik i väst. "Återupprättandet av den sovjetiska nationalsången" och "Pope-fallet" tvingade folk att dra sig till minnes det kalla kriget dagar. Politiker i väst, journalister och folkrättens förespråkare anklagar Kreml för att kränka

yttrandefriheten. Detta måste man därför kompensera med ett kraftigt "asymmetriskt" svar. Och det kom också – genom att man rehabiliterade Wallenberg har den nuvarande ryska ledningen tagit ett tydligt steg bort från Stalin-tidens förbrytelser. Det här är ett symboliskt budskap från Vladimir Putin till väst, som ska döva européernas öron för de för dem så otrevliga klangerna av den sovjetiska nationalsången, som ljud när Warszawa-paktens trupper gick in i Budapest 1956 och i Prag 1968. Man behöver knappast tvivla på att presidenten står bakom åklagarämbetets beslut: den 25 september i år besökte Sveriges statsminister Göran Persson Moskva. Här träffade han Putin, och det finns uppgift om att de båda statscheferna bland annat diskuterade Wallenberg-ärendet.

Det är inte svårt att förstå varför man valde just Wallenberg. Kulturen i väst är idag mer benägen att höja den som har räddat livet på sina närmaste till skyarna istället för den som har fört krig. I väst prisar man Raoul Wallenberg och Oscar Schindler, som inte dödade en enda nazist och inte vann ett enda slag. Men de har fått betala för sina landsmän synder. Wallenberg räddade livet på 20 000 ungerska judar (en av dem var faktiskt den olycksalige chauffören Langfelder) medan svenska affärsmän gjorde lyckosamma affärer med nazisterna. Schindler räddade tusen polska judar samtidigt som majoriteten tyskar fortsatte att stödja Hitler och vissa av dem till och med begick smutsiga krigsförbrytelser. Nu har Ryssland erkänt att man gjorde fel när man förintade hjälten från väst. Och detta erkännande kan i väst uppfattas som om Putins Ryssland önskar förbli i den civiliserade världen, och inte bli kvar i samma båt som Kuba, Irak och Nordkorea.

Den formella rehabiliteringen av Wallenberg löser dock inte alla frågor kring den svenske diplomatens död. Det är fortfarande okänt exakt hur Wallenberg och Langfelder slutade sina dagar. I väst är det ingen som tror på den officiella dödsorsaken, att Wallenberg ska ha dött av en hjärtinfarkt natten till den 17 juli 1945. Det finns vittnesmål från en äldre man om att en berusad officer inom säkerhetstjänsten för 50 år sedan ska ha berättat om hur han hade skjutit "ett judesvin" från Sverige. Emellertid har andra vittnen hävdat att Wallenberg levde så sent som på 50-60-talet och förvarades på sovjetiska sinnessjukhus, men dessa uppgifter har inte styrkts under utredningen.

Antagligen "likviderades" Wallenberg och Langfelder av Stalins bödlar. Wallenberg misstänktes för att ha samarbetat med nazisternas säkerhetstjänst, och när man inte kunde styrka dessa misstankar tyckte man nog att det knappast var någon idé att släppa ut en person som hade tillbringat två och ett halvt år på Lubjanka. Diplomaten skulle ju kunna berätta om förhören och tortyren, och man skulle nog tro på denne representant för den svenska eliten mer än man trodde på föga kända flyktingar från Sovjetunionen som berättade hemska historier om terrorn under Stalin. Langfelder "tog man bort" som ett oönskat vittne. Sådant här hände ju vid ett flertal tillfällen inom Stalins säkerhetstjänst: samma år, 1947, dödades den amerikanske medborgaren Isaac Oggins i sovjetiskt fängelse, samtidigt som hans familj fick besked om att han hade dött av tuberkulos i ryggraden. Emellertid finns det memorandum med förslag om att döda Oggins som ministern för statens säkerhet Abakumov sände till Stalin och Molotov bevarat i ett hemligt sovjetiskt arkiv, liksom dokument som vittnar om andra brott som regimen begick (exempelvis massakern i Katyn). Men om Wallenberg påstås det inte finnas några dokument. Så gåtan förblir olöst.

flow into the river. According to the publication, the water from the Pregolya is not particularly palatable even when it is flowing freely, since industrial and household waste flow into it. JAC

...AS SOME SVERDLOVSK RESIDENTS RISK GETTING SICK. Meanwhile, on 29 December, local health officials in Sverdlovsk Oblast announced that more than 250,000 of the oblast 5 million residents are receiving water from the central water supply system that is potentially dangerous from the standpoint of spreading disease, Interfax-Eurasia reported. In cities with populations of more than 100,000, the cleanliness of water pipes did not correspond with acceptable norms in more than 50 percent of the cases. JAC

PRESERVATIONIST WARNS AGAINST CLONING LENIN. Academician Ilya Zbarskii told "Segodnya" on 29 December that it might be theoretically possible to clone Vladimir Lenin from molecules in his embalmed corpse, but he argued that "it hardly makes sense to clone such a cruel, such a destruction-oriented person as Lenin." Zbarskii's father was one of the two scientists who originally embalmed Lenin. The academician noted that former Russian President Boris Yeltsin had frequently talked about burying Lenin, "but I have not heard the new president make any such statement." That statement may be contradicted by a report in the 27 December "Kommersant" that Putin has made up his mind that Lenin should finally be buried. PG

SOME RUSSIANS REFUSE TO ANSWER TEST CENSUS. Some 10.1 percent of Muscovites refused to answer questions in a test census of 104,527 people that the State Statistics Committee had conducted there, in Moscow region and Primorskiy kray in advance of a nationwide count scheduled for 2002, ITAR-TASS reported. PG

RFE 3-1-04
WALLENBERG FAMILY DISPUTES LATEST RUSSIAN VERSION. Morris Wolff, a lawyer for the family of Raoul Wallenberg, appealed to U.S. President Bill Clinton in a 27 December letter to intervene with Russian President Putin to determine whether Wallenberg, whom the Russian authorities now acknowledge was arrested by Soviet troops in 1945 in Budapest, is still alive, AP reported. Wolff said that the family has reports that Wallenberg, who attracted international attention for his work in saving Jews from the Nazis, did not die in 1947 as Moscow insists but may still be alive. PG

ANTICIPATED CHECHEN NEW YEAR ATTACK FAILS TO MATERIALIZE. The Chechen capital experienced one of the most peaceful days for months on 1 January, ITAR-TASS reported. Russian military officials had predicted that Chechen fighters would launch a major New Year offensive against either Grozny or Gudermes to mark the sixth anniversary of the December 1994 onslaught on the capital. But despite those predictions, all roads in western Chechnya were open to traffic in the runup to the New year, according to Interfax on 30 December. LF

NEW CHECHEN DEPUTY INTERIM ADMINISTRATION HEAD NAMED. Rudnik Dudaev, a Moscow-based former KGB colonel who served most recently as head of the CIS Council on Relations with Muslims Abroad, was named as deputy to interim Chechen administration head Akhmed-hadji Kadyrov on 29 December, Glasnost-North Caucasus reported on 2 January. Dudaev replaces Grozny Mayor Beslan Gantemirov and will take over from him responsibility for liaison with the law enforcement bodies in Chechnya. LF

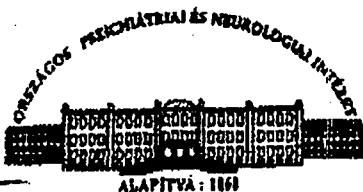
TATAR OPPOSITION SLAMS RUSSIA'S 'COLONIALIST' POLICY. Supporters of the moderate nationalist Tatar Public Center convened a protest meeting in Kazan on 2 January at which they condemned what they termed Moscow's "colonialist" policy aimed at restricting the rights of Russia's national republics, RFE/RL's Tatar Service reported. Participants also criticized the decision of the Tatar authorities to proceed with the distribution of the new Russian passports, objecting that those passports "feature numerous Orthodox symbols," and that they fail to specify the holder's ethnicity (see "RFE/RL Newsline," 19 December 2000). Protest participants similarly condemned the adoption of the melody of the old Soviet anthem as Russia's new national anthem. LF

TRANSCAUCASUS AND CENTRAL ASIA

ARMENIAN PARLIAMENT APPROVES BUDGET FOR 2001. Meeting in emergency session

*Rikopsykiatriska anstalten
i Budapest*

ORSZÁGOS PSZICHIÁTRIAI ÉS NEUROLÓGIAI INTÉZET
Főigazgató főorvos

1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 116.
Levélcím: 1281 Bp. 27., Pf.: 1.

Telefon: 200-24-59, 275-27-67
Fax: 391-53-05

UD/EC/Amb Jan Lundvik
2001-02-28 ✓
sm. t. tit

His Excellency
JAN LUNDAVIK, Ambassador
Ministry for Foreign Affairs
SE-103 39 STOCKHOLM

FAX: 46 8 723 11 76

INK. UTRIKESDEP.		
DNR: 5/604		
2001-01-05		
Avd. P	Gr 2	Mál. EU-1

EC

Se bif. överlämnas
12

Budapest, 2001, január 5.

Tisztelt Nagykövet úr,

válaszolva 2000, december 11.-én kelt levelére,
értesítem, hogy örömmel segíték Önnek a Raoul Wal-
lenberg felkutatása ügyében folyó akcióban. Most
konkrétan a legutóbbi értesítésére utalok, amely-
ben közli, hogy egy Hollósy Albert nevű magyar
1981-ben azt jelentette az önök barcelonai főkonzu-
látusának, miszerint ő a 13.számú moszkvai pszichi-
átriai klinikán látta Wallenberget.

Ahhoz azonban, hogy a kutatást megkezdhessem, erről
az ügyről az összes, fellelhető dokumentumra szüksé-
gem lenne. Gondolok itt elsősorban arra, hogy kellett
készülnie egy jelentésnek a Hollósy és a barcelonai
svéd főkonzulátus alkalmazottja között lefolyt beszél-
getésről, amelyből több információt szerezhetnék a
bejelentés érdemi részéről, megbízhatóságáról, stb.

Szükségem lenne továbbá több adat az Ön által elküldött
szovjet válaszjegyzékről, így pl. hogy milyen szovjet
szerv írta és mikor? A szovjet jegyzékből az is kiderül,
hogy a Hollósy-féle bejelentésről már volt egy korábbi
levélváltás Önök és a szovjetek között. Az alaposabb
kutatáshoz erre a levélváltásra is szükségem lenne.

Mielőbbi válaszát várva, boldog és eredményes új eszten-
dőt kívánok.

Tisztelettel

Dr. VEÉR ANDRÁS
főigazgató főorvos

PSYKIATRISKA OCH NEUROLOGISKA RIKSANSTALTEN
Generaldirektören Överläkaren

Ärade herr Ambassadör,

Som svar på Ert brev den 11 december 2000 får jag meddela att jag med glädje bistår Er i efterforskningarna efter Raoul Wallenberg. Konkret syftar jag nu på Ert senaste meddelande, i vilket Ni upplyser att en ungre vid namn Albert Hollósy år 1981 rapporterade till ert generalkonsulat i Barcelona att han sett Wallenberg i den psykiatriska kliniken nr 13 i Moskva.

För att jag emellertid skall kunna inleda efterforskningen skulle jag behöva den samlade tillgängliga dokumentationen i ärendet. Jag tänker i första hand på att det torde ha gjorts en rapport om samtalet mellan Hollósy och tjänstemannen vid generalkonsulatet, från vilken jag skulle kunna få mera information om uppgiftens värde, tillförlitlighet osv.

Jag skulle vidare behöva mer uppgifter om den av Er översända sovjetiska svarsnoten, som t ex vilket sovjetiskt organ som skrev den och när. Av den sovjetiska noten framgår även att det redan tidigare ägt rum en skriftväxling mellan Er och ryssarna om Hollósys uppgifter. För en grundligare undersökning skulle jag behöva även denna skriftväxling.

I väntan på Ert svar önskar jag ett gott och framgångsrikt nytt år.

Högaktningsfullt

András Veér
generaldirektör överläkare

SVERIGES
GENERALKONSULAT

New York

Informationsavdelningen
Pressrådet Claes Jernaeus

claes.jernaeus@foreign.ministry.se

DIK-PP
A.G./GFR

2000-12-27

Nr 111

UTRIKESDEPARTEMENTET

UD-PIK

Jan Lundvik, UD-EC

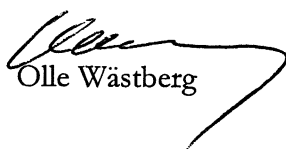
INK. UTRIKESDEP		
OUR		
2001 -01- 08		
PIK	2	EU

PIK
EC

New York Times om ryska medgivanden om Wallenberg

Klipp ur NYT 2000--12-23

New York Times tar i en kort Moskva-daterad nyhetsartikel upp de senaste ryska medgivandena om Raoul Wallenbergs öde. Tidningen skriver att de ryska erkännandena "fell short of what many here had hoped for – a full accounting of how Wallenberg died. Sweden welcomed the announcement cautiously".

Olle Wästberg

NEW YORK TIMES 23/12 1945

Russia Tells a Bit More About Wallenberg's Fate

By SABRINA TAVERNISE

MOSCOW, Dec. 22 — Russia officially admitted today that Soviet authorities wrongfully imprisoned the Swedish diplomat Raoul Wallenberg, who died in a Soviet jail after saving thousands of Jews from Nazi-occupied Hungary in World War II.

But the acknowledgment, by the prosecutor general, failed to clarify details surrounding Wallenberg's death, even though just three weeks ago a special commission investigating victims of Stalin's political terror said he had been executed in the infamous Lubyanka prison at K.G.B. headquarters.

Russia is still coming to terms with the crimes of its Soviet past, and today's announcement was a small step forward. In the 10 years since the fall of the Soviet Union, Russia has yet to give a detailed explanation of what happened to Wallenberg, who disappeared in 1945 on his way to meet Soviet authorities in Budapest.

According to today's statement, Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, "were repressed by Soviet authorities" and arrested without being charged with a crime. They had been described as "socially dangerous," the statement said.

"The investigation has failed to

establish the true causes of the arrest and imprisonment of Wallenberg and Langfelder, the actual circumstances of their deaths or the existence of criminal case documents or personal dossiers," the statement said.

That admission fell short of what many here had hoped for — a full accounting of how Wallenberg died.

Sweden welcomed the announcement cautiously.

"The circumstances of Wallenberg's fate remain unclear," the Swedish Foreign Ministry said in a statement quoted by Reuters. "We hope to see the complete text of the decision as soon as possible."

Wallenberg's sister, Nina Lagergren, was more blunt.

"They cannot believe we would be satisfied with this," she told Sweden's national news agency in a report cited by Reuters. "They must come up with concrete evidence."

It is generally accepted that Wallenberg was executed in 1947 in a Soviet prison; today's statement said only that he had been held for more than two and a half years before he died.

But Aleksandr Yakovlev, who heads the special commission that issued the earlier statement, said in a radio interview today: "No document certifying that he was executed has been found; many documents have been destroyed. But at some point Kryuchkov, in a moment of candor, told me Wallenberg was liquidated," referring to a former K.G.B. chief, Vladimir Kryuchkov.

Mr. Wallenberg was last seen on Jan. 17, 1945, in Budapest, when he drove off to meet Soviet authorities to discuss protection for Jews once the Red Army drove out the Nazis.

DO NOT FORGET THE NEEDIEST!

WE BUY ROLEX & ALL WATCHES,
DIAMONDS AND JEWELRY

FRÅGA TILL STATSRAÐ

2001-01-04

SVERIGES RIKSDAG

Till utrikesminister Anna Lindh

INK	4/09/04
DNB	2001 11 18
AVD	P 2
CI	cu

2000/01:499 Fallet Raoul Wallenberg och Sveriges agerande

Sensationella uppgifter har de senaste dagarna framkommit om fallet Raoul Wallenberg. Skulle det vara sant, att den svenska regeringen avböjt ett eller flera erbjudanden om att utväxla Wallenberg kastar det ett helt nytt ljus över fallets hantering från svensk sida.

Wallenbergs öde, sedan han greps av sovjetisk militär 1945, har varit föremål för debatt under hela efterkrigstiden. Även om Raoul Wallenberg med stor säkerhet inte längre är i livet är det av oerhört stort intresse att klargöra vad som är sant i detta fall. Wallenberg var inte bara en hjälte i humanismens tjänst, han var också svensk UD-tjänsteman. Att underlåta att göra sitt yttersta för att få honom återberedd i säkerhet är ett oförlåtligt svek.

En svensk-rysk arbetsgrupp kommer att presentera sina slutsatser om fallet nästa vecka. Enligt uppgifter är en slutsats av gruppens rapport att ytterligare press bör sättas på den ryska regeringen att utreda alla fakta i ärendet. Det har också framkommit att gruppen självt fått fram vissa hittills okända fakta.

Det är nödvändigt att den svenska regeringen agerar efter de uppgifter som nu presenterats.

Jag vill mot bakgrund av det som hittills framkommit fråga utrikesministern:

Vilka åtgärder är utrikesministern redo att vidta, dels för att sanningen om Raoul Wallenbergs öde en gång för alla ska komma fram, dels för den svenska utrikesledningens hela agerande i detta ärende ska komma fram i ljuset och kunna bedömas?

Lars Leijonborg

Lars Leijonborg (fp)

bärknr 34

444/000717
Fråga berr.
om ut. min. / [Signature]

Överlämnas enligt uppdrag

Ok ent. kammarkauschiet / 108

REGERINGSKANSLIET

2001-01-08

R. 2 Eu¹

AK

FA

Utrikesdepartementet

Samtliga utlandsmyndigheter

Enheten för Central- och Östeuropa (EC)

2001-01-15

Raoul Wallenberg – redovisning från den svensk-ryska arbetsgruppen

ors! bilage burk svenska arbetsgruppen

Departementet får härmed översända rapporter från den svensk-ryska arbetsgruppen om Raoul Wallenberg, i svenska versioner. (X)

Vid behov kan ytterligare exemplar av den svenska sidans rapport på svenska, engelska eller ryska erhållas från UD-EC. Rapporten finns även från den 12 januari tillgänglig i svensk och engelsk version på www.ud.se, samt i rysk version på www.sweden.ru

Den ryska sidans rapport finns från den 12 januari tillgänglig på www.mid.ru

(X) ryska originaltexten se bilage burk

Postadress
103 39 STOCKHOLM

Telefon
08 - 405 10 00

E-post: ud@foreign.ministry.se
X.400: S=UD; O=Foreign; P=Ministry; A=SIL; C=SE

Besöksadress
Fredsgatan 6

Telefax
08 - 723 11 76

Telex
105 90 MINFOR S

MD

RAPPORT

om verksamheten i den rysk-svenska arbetsgruppen för fastställande av Raoul Wallenbergs öde (1991 - 2000)

Den rysk-svenska (ursprungligen den sovjetisk-svenska) arbetsgruppen för fastställande av R Wallenbergs öde bildades 1991 efter beslut av de båda statsledningarna.

Raoul Gustav Wallenberg (1912 - 1947) var medlem av en inflytelserik svensk familj, vilken åtnjöt auktoritet i regerings-, politiska och finanskretsar inte endast i sitt eget land, utan även utomlands, däribland i USA och Tyskland. 9 juli 1944 anlände R Wallenberg till Budapest på ett diplomatpass. Han var sekreterare vid Sveriges diplomatiska legation i Ungern och innehade posten som chef för legationens humanitära avdelning (detta trots att han inte var karriärdiplomat).

Förutom den vanliga verksamheten som legation för sitt land företrädde den svenska legationen i Budapest under kriget en rad stater, däribland SSSR (1). Samtidigt bistod den personer av judisk nationalitet med att organisera deras utresa ur Ungern. Det var i huvudsak den humanitära avdelningen vid legationen och den svenska Röda Kors-avdelningen som ägnade sig åt denna fråga. Det var just för att intensifiera arbetet i den här frågan som R Wallenberg sändes till Budapest. Hjälpen till judarna kom att intensifieras fr o m mars 1944 då de hotades av deportation till Tyskland.

Då R Wallenberg anlönt till Budapest upprättade han kontakter i tjänsten och personliga kontakter med ansvariga medarbetare i ungerska regeringskretsar, samt med de tyska säkerhetstjänsterna (Eichman, Schellenberg m fl). Han hade nära kontakter med den amerikanska War Refugee Board med huvudkvarter i Washington. War Refugee Board samarbetade nära med den amerikanska underrättelsetjänsten. Enligt uppgifter i den svenske diplomaten L Bergs bok "Boken som försvann" finansierades R Wallenbergs verksamhet för att rädda judar i huvudsak med medel från det amerikanska judiska samfundet. Fr o m december 1944 begränsades inte hjälpen till de ungerska judarna att gälla endast de med arbets- eller släktanknytning till Sverige, utan kom att bedrivas i massomfattning och omfatta cirka 20 000 personer. Hjälpen bestod i att de erhöll svenska skyddspass, tilldelades platser i speciellt införskaffade svenskhusr, försågs med livsmedel samt erhöll sjukvård och annan hjälp.

Enligt vittnesmål lämnade av legationskollegor till R Wallenberg kan det ha hänt att han, eftersom hjälpen till judarna kommit att bli så omfattande, vid ett flertal tillfällen nödgades bryta mot instruktionerna för utfärdande av svenska skyddspass (vilka utfärdades av R Wallenbergs avdelning vid legationen). Detta ledde till att sådana pass kom att utdelas även till flera tyska och ungerska fascister, vilka bedrev fiendtlig verksamhet mot SSSR (för övrigt blev vissa av dessa tagna som krigsfångar).

Trots de ihållande och bittra striderna begav sig R Wallenberg 13 januari 1945 tillsammans med sin chaufför V Langfelder för att möta de sovjetiska styrkorna - detta utan att ha underrättat legationsledningen.

Någon tillförlitlig information om varför R Wallenberg gjorde detta står inte att finna. Emellertid var hans handlande logiskt samtidigt som det visade på hans läggning - färgad av mod och inte utan äventyrslystnad. De humanitära insatserna för att rädda judar gjordes vid denna tid i en svår politisk situation då hårda strider rasade om staden. Sverige hade inte erkänt Szálas' regering, vilken kommit till makten i december 1944 och vilken fortsatte att samarbeta nära med Tyskland. De svenska diplomaternas diplomatiska status i Budapest var hotad. Det område den svenska legationen var belägen i hade kommit att hamna mellan de två stridande parterna och utsattes för intensiv beskjutning av tyskt och sovjetiskt artilleri. Det var alls inte tryggt att vistas i detta område. Det är inte uteslutet att R Wallenbergs syfte var att förvissa sig om de sovjetiska styrkornas stöd.

I. Bakgrunden till den sovjetiska linjen i ärendet Wallenberg fram till slutet av 80-talet.

I samband med noten från den svenska legationen i Moskva 31 december 1944, vilken innehöll en begäran om att sovjetiska myndigheter skulle ta personalen vid legationen i Budapest under sitt beskydd, meddelade V G Dekanozov, ställföreträdande folkkommissarie för utrikesärenden, i en note 16 januari 1945 från SSSR:s Folkkommissariat för utrikesärenden att "sekreteraren vid den svenska legationen R Wallenberg påträffats på Benczur-gatan" och att sovjetiska militära myndigheter vidtagit åtgärder för "att skydda medborgaren R Wallenberg och hans egendom."

Efter ett par månader började svenskarna att förhöra sig om den svenske diplomatens öde. Frågan restes av officiella företrädare och upprepades ständigt - detta ända upp på högsta statsnivå vid ett samtal mellan sändebudet S Söderblom och I V Stalin 15 juni 1946. I en personlig note från A J Vysjinskij, förste ställföreträdande folkkommissarie för utrikesärenden, till sändebudet R Sohlman daterad 18 augusti 1947, förnekas att R Wallenberg skulle befinna sig i Sovjetunionen samtidigt

som en version utarbetats om att han skulle ha stupat i Budapest under striderna om staden. Med hänvisning till meddelandet från Folkkommisariatet för utrikesärenden från 16 januari 1945 om att den svenske diplomaten skulle ha stått till sovjetiska truppers förfogande påstods det bl a i noten att den förbandsbefälhavare som lämnat informationen härom grundat sig på andrahandsuppgifter samt att denne befälhavare inte varit möjlig att finna. Härvid underströks svårigheterna i att kontrollera meddelandet p g a striderna eftersom armén först 12 februari 1945 intagit staden.

Under andra hälften av 50-talet, i den nya atmosfär som rådde, men även till följd av de ihärdiga framställningarna från det officiella Stockholm och den internationella allmänheten, överlämnade 6 februari 1957 A A Gromyko, förste vice utrikesminister, en minnesanteckning till R Sohlman om resultaten av den kontroll som gjorts av handlingar rörande R Wallenberg. Anteckningen rymde texten ur den rapport A L Smoltsov, överste i sjukvårdstrupperna tillika chef för sanitetsenheten i det inre fängelset (Lubjanka), ställt till V S Abakumov, minister för den statliga säkerheten. I detta dokument, daterat 17 juli 1947, heter det bl a att "den av Er kände internen Wallenberg i natt plötsligt avlidit av allt att döma av en myokardinfarkt."

Minnesanteckningen från 6 februari 1957 fick i kontakterna mellan Sovjetunionen och Sverige namnet Gromykos memorandum. För första gången medgav den sovjetiska regeringen att R Wallenberg befunnit sig i Sovjetunionen, att han hållits fängslad där och att han dött där.

I en svarsnote daterad 19 februari 1957 uttrycker den svenska sidan sin förvåning över de okontrollerade handlingarna från den före detta ministern för den statliga säkerhetens sida samt misstro rörande påståendet om att "samtliga andra dokumentära uppgifter rörande R Wallenbergs vistelse i sovjetiska fängelser förutom den i den sovjetiska regeringens note nämnda rapporten skulle ha förstörts." I noten läggs ansvaret för vad som hänt R Wallenberg på den sovjetiska regeringen.

Efterföljande hänvändelser från den svenska sidan motiveras i regel med att nya vittnesmål framkommit, enligt vilka R Wallenberg inte skall ha dött i Lubjanka-fängelset, utan förflyttats till Vladimir-fängelset och därefter till andra fängelser eller till andra platser där brottslingar hölls.

Under perioden 1945 - 1989 gjorde den svenska sidan över 50 officiella förfrågningar hos den sovjetiska regeringen. Emellertid besvarades dessa av Moskva i samtliga fall med ett oförändrat standardsvar rörande R Wallenbergs öde. Innehållet var detsamma som i Gromykos memorandum d v s att frågan var uttömd.

II. Det sovjetisk-svenska samarbetet i

R Wallenberg-frågan inleds

Efter de demokratiska förändringar som ägde rum i slutet av 80-talet blev Wallenberg-frågan föremål för en omfattande diskussion i sovjetiska och utländska massmedia. Totalt artiklar publicerades om den svenske diplomatens humanitära verksamhet och olika antaganden om hans öde gjordes.

Det första väsentliga steget mot ett samarbete togs av den svenska sidan 16 oktober 1989 då ett möte ägde rum på SSSR:s Utrikesministerium mellan å ena sidan vice utrikesminister V M Nikiforov och ställföreträdande ordföranden för KGB V P Pirozjkov och å andra sidan släktingar till R Wallenberg och medlemmar i Raoul Wallenberg-föreningen. Till svenskarna överlämnades föremål, vilka förvarats i KGB:s arkiv, nämligen R Wallenbergs diplomatpass, två handlingar utfärdade i hans namn av ungerska myndigheter, hans telefon- och anteckningsbok, utländsk valuta, vilken beslagtagits i samband med gripandet, personliga hygienartiklar, en kopia av den gripnes registreringskort från det inre fängelset (Lubjanka) samt A L Smoltsovs rapport om att den gripne avlidit. Dessa handlingar och föremål hade påträffats i slutet av augusti 1989 i samband med att hyllor i ett arkivförråd skulle bytas ut där gamla blanketter, pärmar, papplådor, mallar, ärendekartonger och pappersartiklar förvarades. 1991, då den sovjetisk-svenska arbetsgruppen inlett sitt arbete, besökte företrädare för den svenska delen av gruppen nämnda förråd i den federala säkerhetstjänstens arkiv på Lubjanka-torget och undersökte då den plats där R Wallenbergs personliga handlingar och föremål påträffats, vilka överlämnats till svenskarna 1989.

25 oktober 1989 vid ett i raden av möten mellan V M Nikiforov, företrädare för KGB och släktingar till R Wallenberg överlämnades till de senare kopior på fjorton arkivhandlingar däribland två handlingar från Ryska Federationens utrikespolitiska arkiv, nämligen nedteckningar av samtal mellan professor A L Mjasnikov och ambassadör G Jarring och professor N Svartz från 1965. I dessa tillbakavisades fru Svartz' påståenden om att den sovjetiske professorn skulle sagt henne att R Wallenberg var vid liv.

6 februari 1990 framhöll H Magnusson, minister vid Sveriges ambassad i Moskva, i ett samtal med V S Babenkov, expert vid SSSR:s Utrikesministeriums Förvaltning för humanitära frågor och frågor rörande de mänskliga rättigheterna, att en granskning av den s k Smoltsov-rapporten vore önskvärd, bl a en analys av papperet den skrivits på och av bläcket den skrivits med. H Magnusson påpekade att R Wallenbergs fingeravtryck saknades på det registerkort som överlämnats till svenskarna samtidigt som det var ett obligatorium för de intagna att lämna

fingeravtryck. Avslutningsvis föreslog den svenske diplomaten att en expertgrupp skulle bildas bestående av sovjetiska och svenska historiker, vilka skulle kunna uppdras att studera relevant arkivmaterial. 7 mars 1990 mottog KGB-ordföranden V A Krjutjkov ambassadör Ö Berner och förklarade sig villig att genomföra en granskning av den s k Smoltsov-rapporten samt att utse en KGB-officer för kontakterna med svenskarna i arkivfrågor.

Detta samtal ledde till att Allunionella vetenskapliga forskningsinstitutet för rättsexpertis vid SSSR:s Justitieministerium på initiativ av KGB i augusti 1990 i närvaro av svenska specialister genomförde en grafologisk och kriminalteknisk undersökning av den s k Smoltsov-rapporten om R Wallenbergs död. Det fastslogs att rapporten var äkta. Senare, i juni 1992, lämnades ett svar till den ryska sidan från Statens kriminaltekniska laboratorium i Sverige om en handstils- och teknisk analys av Smoltsov-rapporten. I undersökningen konstateras att "under undersökningen gjorda iakttaganden talar för att texten i den s k Smoltsov-rapporten är skriven av samma person som skrivit den Smoltsov tillskrivna texten i jämförande material" samt att de sovjetiska forskarnas slutsats "är en fullt rimlig slutsats, vilken laboratoriets egna forskningar inte tillbakavisar."

Företrädare för Raoul Wallenberg-föreningen fortsatte med hänvisning till vittnesmål från en rad vittnen att hävda uppfattningen att "Raoul fortfarande är i livet" (tidningen Komsomolskaja Pravda, 19 januari 1990). Av denna uppfattning var även ledamöter av den internationella kommissionen för efterforskningar av uppgifter om R Wallenbergs öde, vilka hävdade att han skulle kunna ha befunnit sig i Vladimir-fängelset även efter 1947. Antalet personer som "skulle ha sett" den svenske diplomaten och fått höra uppgifter om honom ökade.

Mot den bakgrunden mottogs i Sovjetunionen ledamöter av den internationella kommissionen för efterforskningar av uppgifter om R Wallenbergs öde. Under medverkan av SSSR:s Inrikesministerium besökte de i augusti - oktober 1990 Vladimir-fängelset. De gavs möjlighet att tillsammans med företrädare för Moskva-organisationen Memorial (2) samtala med personer som varit anställda vid denna institution under perioden 1947 - 1972 samt att gå igenom registerkorterna för de intagna på fängelset, vilka under angivna år hölls i byggnad nr 2 (cirka 80 000 kort). De gavs även möjlighet att för vidare datorbearbetning scanna av 6 000 kort de själva valt ut. De internationella experternas arbete med dessa kort fortlöper än idag. Parallellt med detta kontrollerade Inrikesministeriet via Myndigheten för registrering av civilstånd vid administrationen för Vladimir stad dödsfall registrerade rörande personer, vilka hållits i Vladimir-fängelset under perioden 1945 - 1958. Inga uppgifter om R Wallenberg påträffades. De svenska experterna gavs möjlighet att studera arkivuppgifter rörande brottmål och personliga ärenden för flera tiotal intagna sovjetmedborgare och

utlänningar, vilka under 1940- och 1950-talen hölls i detta och andra fängelser.

III Arbetsgruppens tillkomst och verksamhet

20 oktober 1990 sände SSSR:s utrikesminister E A Sjevardnadze en skrivelse till SSSR:s president M S Gorbatsjov (handlingen iordningställdes med aktivt deltagande av KGB) rörande vidare steg i frågan om R Wallenberg. Skrivelsen innehöll ett förslag om att upprätta en förteckning över relevanta åtgärder att vidta tillsammans med svenskarna för att avföra detta problem från dagordningen för de sovjetisk-svenska relationerna. En av åtgärderna var att genomföra överläggningar i denna fråga mellan å ena sidan ambassadör Ö Berner och R Wallenbergs halvbror G von Dardel och å andra sidan de ställföreträdande cheferna för Utrikesministeriet, KGB och Inrikesministeriet.

Ett sådant möte hölls i Moskva 24 april 1991. Överläggningarna fördes från den sovjetiska sidan av vice utrikesminister V M Nikiforov med deltagande av V F Lebedev, ställföreträdande KGB-ordförande, och L G Sizov, vice inrikesminister. V M Nikiforov underströk att "kärnan i den sovjetiska hållningen i frågan om R Wallenberg" är "att vi, och det är vår gemensamma uppfattning, anser det vara ett ovedersägligt faktum att Wallenberg dog 1947 och att en vidare utredning av hans öde är utsiktslös. Vi värderar högt hans heroiska insatser och hans humanitära verksamhet." Med hänsyn till den svenska sidans frågor rörande R Wallenberg föreslogs att det vidare arbetet skulle bedrivas gemensamt inom ramen för en arbetsgrupp. Ambassadör Ö Berner lämnade sitt stöd till denna idé och i en note från ambassaden 16 maj 1991 lämnar den svenska sidan sitt officiella samtycke till detta förslag. I kontakterna mellan Inrikesministeriet och Sveriges ambassad träffades en överenskommelse om att till arbetsgruppen knyta ansvariga medarbetare vid de båda sidornas utrikes- och inrikesministerier/-departement, säkerhetsmyndigheter och andra rättsvårdande instanser.

Som ett resultat av president M S Gorbatsjovs resa till Norge och Sverige i juni 1991 utfärdades en förordning om åtgärder för en utveckling av relationerna med dessa länder. Utrikesministeriet, KGB och Inrikesministeriet fick i uppdrag att "fortsätta arbetet i ärendet R Wallenberg och ta i beaktande att konsekvent undanröja samtliga tvivel, vilka kan uppkomma hos den svenska sidan, för att bringa definitiv klarhet i denna fråga."

Efter att SSSR upphört att existera och Ryska Federationen utropats fortsatte arbetsgruppen sin verksamhet - nu som en rysk-svensk arbetsgrupp.

Genom en förordning utfärdad 11 april 1992 av Rysslands president B N Jeltsin fick Rysslands Utrikesministerium i

uppdrag att "med deltagande av berörda myndigheter fortsätta arbetet inom ramen för den rysk-svenska arbetsgruppen i syfte att bringa definitiv klarhet i ärendet R Wallenberg."

Statsledningarna för de båda länderna ägnade arbetet i denna grupp spänd uppmärksamhet. I en deklaration undertecknad av B N Jeltsin och C Bildt 4 februari 1992 hette det att parterna vad gäller ärendet R Wallenberg har för avsikt att "intensifiera det nära samarbetet" genom att studera "materialet i de båda ländernas arkiv."

Gruppens verksamhet diskuterades även i samband med de löpande möten som hölls mellan de båda ländernas utrikesministrar samt i konsultationer mellan det ryska utrikesministeriet och det svenska utrikesdepartementet och vice versa. Vid ett möte mellan utrikesminister I S Ivanov och hans svenska kollega A Lindh i augusti 2000 träffades en överenskommelse om att avsluta gruppens arbete år 2000.

Gruppens första officiella sammanträde hölls 26 september 1991 (3). Totalt har cirka tjugo plenarsammanträden hållits, liksom ett stort antal arbetsmöten i mindre grupper mellan gruppens ordförande och mellan experter från olika myndigheter.

Arbetsgruppens principer. Några frågor uppkom inte om gruppens gemensamma "mandat". Den gemensamma uppfattningen som fanns uttrycktes av R Wallenbergs halvbror Guy von Dardel på gruppens första sammanträde med orden "inte en enda sten, vilken kan dölja spår av R Wallenbergs öde, får lämnas ovänd." Den sovjetiska och senare den ryska sidan utgick från de uppgifter, vilka först satts upp av SSSR:s och senare av Rysslands president, om att tillsammans med den svenska sidan objektivt utreda R Wallenbergs öde och på detta vis undanröja de misshälligheter som varit ett hinder i relationerna mellan våra länder.

En överenskommelse träffades om strukturen och principerna för gruppens arbete. Sammanträden skulle hållas vid behov och efter ömsesidig överenskommelse (d v s på önskemål av endera part). Var och en av parterna kunde ta upp varje fråga den ansåg kunde bidra till ett klarläggande av R Wallenbergs öde. Parterna hade rätt att till gruppens sammanträden inbjuda experter, även oberoende sådana. Arkivstudierna skulle genomföras i enlighet med nationell lagstiftning och då så var möjligt gemensamt. Samtal med vittnen skulle helst hållas med representanter för båda parter. Mellan gruppens sammanträden skulle fortlöpande kontakt hållas mellan ordförandena för gruppens båda parter samt direkta kontakter mellan representanter för statliga myndigheter och institutioner. I princip skulle det vara möjligt att publicera nytt material, vilket påträffats under gruppens arbete, om den andra sidan givits tillfälle att ta del av materialet i förväg. Namnen på de personer, med vilka samtal fördes i ärendet R

Wallenberg, skulle offentliggöras endast om personerna i fråga lämnat sitt samtycke till detta.

Arbetsgruppens allmänna inriktning fastställdes från första början:

1. Att studera arkivmaterial vid högre stats- och partiorgan, i första hand vid Sovjetunionens kommunistiska partis Centralkommittés Politbyrå, de främsta organen för den statliga säkerheten, försvaret och utrikespolitiken.
2. Att finna personer, vilka p g a sin tjänsteställning eller andra omständigheter skulle haft att göra med ärendet R Wallenberg, att organisera samtal med dessa eller släktingar till dem.
3. Att kontrollera uppgifter från olika kanaler, däribland uppgifter i brev, hänvändelser från medborgare samt uppgifter i massmedia m fl.

Vid ett flertal tillfällen gjordes hänvändelser i tidningar och på TV till landets samtliga medborgare med en uppmaning om att den som kände till något om R Wallenberg skulle låta höra av sig. På TV visades dokumentärinslag om den svenske diplomaten och t o m ett porträtt av honom, framtaget av specialister föreställande R Wallenberg, så som han skulle sett ut på nittiotalet om han hade levt.

Ordförandena för gruppen sände brev till personer som tidigare varit aktiva i det sovjetiska samhällslivet och i partisammanhang, vilka kunnat haft att göra med detta ärende. Bland dem som tillskrevs fanns F D Bobkov (ställföreträdande KGB-ordförande), V S Semjonov (vice utrikesminister), V J Semitjastnyj (KGB-ordförande), D N Suchanov (medhjälpare till G M Malenkov), B N Ponomarjov (chef för den internationella avdelningen vid Sovjetunionens kommunistiska partis Centralkommitté) och A N Sjelepin (KGB-ordförande). Dessa ombads att berätta vad de kände till om R Wallenbergs öde. V J Semitjastnyj, B N Ponomarjov och A N Sjelepin svarade.

Samtidigt studerade experter vid Rysslands Utrikesministerium ministeriets arkiv med särskild uppmärksamhet handlingar vid ministrarna V M Molotovs, A J Vysjinskijs, D T Sjepilovs och A A Gromykos sekretariat samt handlingar vid deras ställföreträdarens sekretariat, nämligen V G Dekanozov, V A Zorin, S A Lozovskij, J A Malik, A E Bogomolov, F T Gusev, A I Lavrentiev, B F Podtserob, V V Kuznetsov, G M Pusjkin och V S Semenjov. I arkivet förvaras kopior på skrivelser från Utrikesministeriet till Sovjetunionens kommunistiska partis Centralkommitté och olika statliga myndigheter.

1994 förde representanter för Rysslands Federala tjänst för kontrapionage samtal i denna fråga med de f d KGB-ordförandena V A Krjutjkov, V J Semitjastnyj och F D Bobkov. Vid denna tid medverkade den ryska delen av

gruppen till att ett brev från gruppens svenske ordförande Hans Magnusson överlämnades till de f d KGB-ordförandena V M Tjebrikov, V A Krjutjkov, F D Bobkov och V P Pirozjkov.

Några uppgifter av intresse för gruppens arbete erhöles inte från nämnda personer.

På begäran av den svenska sidan förde gruppens ryske ordförande V V Sokolov 12 april 1993 samtal på telefon med P I Ivasjutin, f d chef för GRU [den militära underrättelsetjänsten, ö.a.]. En anteckning från samtalet har överlämnats till de svenska kollegorna.

Då gruppen bildats inleddes systematiska efterforskningar av material och vittnesuppgifter som gällde R Wallenbergs öde.

Ryska Federationens presidentadministration var på ett betydande sätt behjälplig i efterforskningarna av handlingar i ryske presidentens arkiv. Arbetsgruppen erhöles 68 handlingar om 274 sidor rörande handläggningen i Sovjetunionens kommunistiska partis Centralkommittés Politbyrå av frågor gällande de sovjetisk-svenska relationerna och parti- respektive statsledningens hållning i ärendet R Wallenberg. Dessa handlingar har överlämnats till den svenska sidan.

Ett ansevärt antal handlingar, vilka bl a visar på det speciella i den situation R Wallenberg befann sig, erhöles från Ryska Federationens Federala arkivtjänst och följande arkiv, vilka sorterar under den federala arkivtjänsten: Ryska statliga arkivet för socialpolitisk historia, Ryska statliga arkivet för nyare historia (i vilka förvaras handlingar från de högsta partiorganen), från SSSR:s Ministerråd, från vissa ministerier inklusive Folkkommisariatet för inrikesärenden, Folkkommisariatet för utrikesärenden m fl och även Ryska statliga militärarkivet, till vilket Centret för förvaring av historiskt dokumentära samlingar överförts. Det senare rymmer troféföremål från Tyskland och andra länder, bl a föremål tillhörande Förvaltningen för krigsfångar och repatrierade vid Folkkommisariatet för inrikesärenden/Inrikesministeriet.

Ur materialet i dessa samlingar har information erhållits om tyska krigsfångar och krigsfångar av annan nationalitet, vilka befann sig i Lubjanka- och Lefortovo-fängelserna samtidigt som R Wallenberg, liksom information om krigsfångar i Vladimir-fängelset.

Ett betydande antal handlingar gällande R Wallenberg har framtagits av Rysslands Utrikesministerium i Utrikespolitiska arkivet. Det speciella med dessa handlingar är att de gör det möjligt att följa handläggningen av frågan hela vägen, från en hänvändelse från den svenska sidan (i form av en note eller muntlig begäran), via handläggningen av hänvändelsen vid Utrikesministeriet, förfrågan från ministeriet riktad till

inrikesmyndigheterna och myndigheterna för den statliga säkerheten, svaret från dessa myndigheter samt svaret till den svenska sidan. Huvudsakligen fanns dessa handlingar i samlingar rörande Sverige.

En studie har gjorts av vittnesmål avlagda av M S Vetrov, G N Farafonov, J A Vorozjeikin, N M Lunkov, V I Jerofejev m fl - samtliga f d tjänstemän vid Utrikesministeriet. Tyvärr är de flesta av dessa personer inte längre i livet. De veteraner som hörts har huvudsakligen berättat om i vilken grad och i vilken omfattning de kände till att denna fråga bereddes inom ministeriet och om hur de själva deltog i upprättandet av en eller annan handling rörande den svenske diplomaten. Tyvärr kunde ingen av dem lämna några konkreta uppgifter om R Wallenbergs öde.

Efterforskningarna efter för gruppen intressanta handlingar har även gjorts i samlingar rörande Ungern, Rumänien, de allierades kontrollkommission i Ungern, motsvarande kommission i Rumänien, samlingarna rörande Schweiz och Informationskommittén. En genomgång har även skett av olika arkivakter i konkreta spörsmål och av handlingar vid ambassaderna i nämnda länder.

Totalt har hundratals arkivakter genomgåts. Tiotals handlingar har påträffats rörande R Wallenberg. Efter hand som de påträffats har kopior överlämnats till den svenska sidan. 20 november 1991 överlämnade SSSR:s utrikesminister B D Pankin, i samband med ett samtal med ambassadör Ö Berner för vidarebefordran till sin svenska kollega M af Ugglas, fler än tjugo handlingar ur SSSR:s Utrikespolitiska arkiv. Inom ramen för konsultationerna 10 - 11 juni 1992 överlämnade Rysslands vice utrikesminister B L Kolokolov till ambassadör Ö Berner för vidarebefordran till minister M af Ugglas en personlig note från utrikesminister A V Kozyrev jämte tretton handlingar ur Rysslands Utrikespolitiska arkiv, för vilka hemligstämpeln hävts. Dessa handlingar kastar ljus över vissa frågor rörande bakgrunden till Gromyko-memorandumet.

10 juni 1993 mottog förste vice utrikesminister A L Adamisjin på Rysslands Utrikesministerium Guy von Dardel och M Makinen, vilka informerade Adamisjin om verksamheten i den internationella kommissionen för fastställande av R Wallenbergs öde och tackade för den medverkan som lämnats.

Arbetsgruppen studerade de arkivhandlingar som förvarats i Försvarsministeriets Centralarkiv och i Ryska statliga militärarkivet.

Tyngdpunkten lades vid handlingar från andra världskriget 1941 - 1945 däribland handlingar från politiska förvaltningar och chifffertelegram från andra och tredje ukrainska fronterna, vilka befriade Budapest. Bland dessa handlingar påträffades sådana som rör R Wallenberg samt att han skickades till Moskva. I syfte att söka finna ytterligare uppgifter om den svenska legationen och R Wallenberg kontrollerades handlingar vid förvaltningen

tillhörande Militärkommendanten för Budapest. Emellertid var resultatet inte positivt av dessa efterforskningar. Parallellt med detta studerade man dokumentära källor inom den centrala apparaten vid Folkkommisariatet för försvaret. Under dessa studier påträffades handlingar om den svenska legationen, vilka bekräftade innehållet i de som påträffats tidigare.

Under en resa till Rumänien gavs en delegation med ryska militärarkivarier under ledning av överste V A Filippov möjlighet att bekanta sig med handlingar i den rumänska arméns militärarkiv bl a handlingar från den sjunde rumänska armékåren, vilken under kriget ingick i sjunde gardesarmén. I detta arkiv påträffades instruktioner till befälhavaren för nämnda kår att vidta åtgärder för att skydda den svenska legationen i Budapest om den skulle påträffas.

På begäran av den svenska delen av gruppen utrönte Rysslands Försvarsministerium ödet för de militärer, vars efternamn nämns i handlingar med uppgifter om den svenske diplomaten eller vilka p g a sin verksamhet i tjänsten hade kontakt med R Wallenberg. Dessa militärer var general G N Kuprijanov, major D J Demtjenko, kapten N M Zenkov samt överlöjtnant A L Ruzjentsev.

Som svar på förfrågan från den ryska delen av arbetsgruppen meddelade Huvudunderrättelseförvaltningen vid Ryska Federationens väpnade styrkors generalstab att studierna av arkivhandlingar hos förvaltningen inte lett till att några handlingar om R Wallenberg påträffats.

I samband med en begäran från den svenska delen av gruppen överlämnade 7 oktober 1993 chefen för andra Europa-förvaltningen vid Utrikesministeriet J E Fokin en inofficiell handling till H Magnusson, i vilken det hette att Rysslands Utrikesunderrättelsetjänst inte haft att göra med ärendet R Wallenberg samt att detta även gällde föregångarna till Rysslands Utrikesunderrättelsetjänst. Det noterades även att V M Rozjkov, ställföreträdande chefen för Rysslands Utrikesunderrättelsetjänst, under 1992 "haft en serie möten med H Magnusson, minister vid Sveriges ambassad i Moskva", och att vid dessa möten "svar lämnats på samtliga konkreta frågor i ärendet." Chefen för Rysslands Utlandsunderrättelsetjänst J M Primakov informerade under sitt besök i april 1992 i Stockholm statsminister C Bildt om detta, medan G von Dardel informerades om detta i februari 1993 i Moskva.

Efter begäran av arbetsgruppen kontrollerade Ryska Federationens Riksåklagare 1992 brottutredningar i arkiven, vilka letts av P A Sudoplatov och N I Eitingon, chefer för avdelningarna för specialoperationer vid KGB, medan den f d ställföreträdande KGB-ordföranden J P Pitovranov samtalade med P A Sudoplatov. Inga uppgifter om R Wallenberg framkom i nämnda utredningar eller under samtalet.

Av störst intresse var materialet vid Rysslands Federala säkerhetstjänst. Så sent som 1991 sändes ett telegram till samtliga sovjetiska säkerhetsorgan undertecknat av ledningen för KGB om att kontrollera huruvida uppgifter fanns om R Wallenberg i arkiv eller kartotek, däribland i inrikesmyndigheternas register. Några uppgifter om honom påträffades inte.

I den federala säkerhetstjänstens centralarkiv har kontroll skett av undersökningar rörande de höga cheferna inom Ministeriet för statlig säkerhet V S Abakumov, L F Rajchman, G M Majranovskij m fl, av material från sekretariatet vid Ministeriet för statlig säkerhet/Kommittén för statlig säkerhet för perioden 1945 - 1989 inklusive protokoll från särskilda konferensen vid Ministeriet för statlig säkerhet, från Huvudförvaltningen för underrättelseverksamhet Smersj vid Folkkommisariatet för försvar och senare tredje huvudförvaltningen (den militära underrättelseverksamheten) för åren 1944 - 1953, Smersj-förvaltningarna för andra och tredje ukrainska fronterna för 1945, andra huvudförvaltningen (det territoriella kontraspionaget) för åren 1954 - 1989, Första specialavdelningen vid SSSR:s Folkkommisariat för inrikesärenden, senare Avdelning A vid SSSR:s Folkkommisariat för statlig säkerhet/Ministeriet för statlig säkerhet (register, arkiv, korrespondens om gripna och intagna däribland krigsfångar och internerade) för åren 1943 - 1953 samt det inre, Lefortovo- och Suchanovo-fängelserna tillhörande SSSR:s Folkkommisariat för statlig säkerhet/Ministeriet för statlig säkerhet för åren 1945 - 1950. Dessutom har i arkiven tillhörande organen för statlig säkerhet en studie genomförts av de undersökningar som gällt utlännningar, vilka haft att göra med R Wallenberg, personakter rörande f d medarbetare vid Folkkommisariatet för inrikesärenden/Folkkommisariatet för statlig säkerhet, Huvudförvaltningen för kontraspionage Smersj, Ministeriet för statlig säkerhet och Kommittén för statlig säkerhet, vilka 1945 - 1947 deltog i arbetet med R Wallenberg samt personer som kommit i kontakt med honom. Kontroll har skett av registren vid Lefortovo- och det inre fängelset tillhörande Ministeriet för statlig säkerhet, där det fanns ställen som strukits över, vilka sedan med hjälp av teknisk expertis återskapats. Vissa av dem har att göra med R Wallenberg, V Langfelder och andra personer, vilka satt fängslade tillsammans med honom. Dessutom har en studie skett av undersökningar och personakter för intagna vilka stött på R Wallenberg eller eventuellt kunnat haft att göra med hans öde under vistelsen 1945 - 1947 i det inre (Lubjanka) fängelset och Lefortovo-fängelset. Vidare har en studie skett av registreringsjournaler och förhörskallelsejournaler för t ex J Loyda, G Richter, H Kitschmann m fl. En genomgång har skett av vittnesmål avlagda av utländska medborgare tillika krigsfångar och av diplomater, vilka befann sig i fångenskap eller fängslade i Sovjetunionen 1944 - 1945. Den information som erhöles vid studierna av undersökningar och fängelse- (person-) akter i arkiven har överlämnats till den svenska sidan.

Dessa uppgifter har bidragit till att skapa en bild av var och när R Wallenberg hölls i Lubjanka- och Lefortovo-fängelserna, i vilka celler o s v.

Rysslands Federala säkerhetstjänst har intervjuat f d medarbetare vid de olika säkerhetstjänsterna och inrikesmyndigheterna samt medarbetare vid andra sovjetiska myndigheter. Dessa är general P A Sudoplatov, J P Pitovranov, P I Ivasjutin, S A Kondrasjov och N N Selivanovskij, utredarna D G Kopeljanskij, B A Solovov, P I Grisjajev m fl, cheferna för KGB:s centralarkiv I M Smirnov och A A Ziubtjenko samt G M Malenkovs assistent D N Suchanov.

På uppdrag av gruppen genomförde under 1992 militärhistorikern V P Galitskij, tillika juris doktor och professor, en studie av handlingarna i de slutna samlingarna vid operativa förvaltningen vid Huvudförvaltningen för krigsfångar och internerade vid SSSR:s Folkkommisariat för inrikesärenden/Ministeriet för statlig säkerhet. Särskilt uppmärksammades de handlingar gällande utländska krigsfångar. 983 arkivakter gicks igenom med en volym av ca 98 000 handlingar. Handlingarna omfattade perioden januari 1945 - december 1950 d v s en längre period än den olika handlingar bekräftat att R Wallenberg befann sig i SSSR.

Handlingarna rymmer sammanställningar från Folkkommisariatet för inrikesärenden, Folkkommisariatet för den statliga säkerheten, Inrikesministeriet och Ministeriet för den statliga säkerheten rörande det operativa arbetet bland krigsfångar och internerade, föredragningspromemorior från folkkommisariat till den sovjetiska regeringen och från huvudförvaltningar till ledningen, instruktioner och föreskrifter från ledningen för Folkkommisariatet för inrikesärenden/Inrikesministeriet till lägren för krigsfångar och internerade, kontrollärenden rörande arbetets olika inriktningar, korrespondens med SSSR:s Utrikesministerium samt intern korrespondens mellan olika enheter underordnade Folkkommisariatet för inrikesärenden/Inrikesministeriet inklusive följebrev till förhørsprotokoll. I handlingarna finns även särskilda meddelanden, rapporter om genomfört arbete, korrespondens mellan berörda myndigheter för krigsfångar och internerade i fängelser tillhörande inrikes- och säkerhetsmyndigheterna bl a rörande klagomål och ansökningar från de intagna, förteckningar över utländska medborgare däribland de som dömts för brott.

För att utarbeta versioner om att uppgifter om Wallenberg kodats användes analogimetoden. Man studerade hur man vid denna tid använt sig av s k nummerfångar. Det har konstaterats att utländska och sovjetiska fångar tilldelades nummer (eller så fick de andra efternamn) i syfte att hålla dem hemliga endast under det operativa arbetet och utredningsarbetet. I domstolar använde man

deras rätta namn. Vad gäller R Wallenberg och V Langfelder finns de noterade i sina egna namn i registreringsjournalerna över fångförflyttningar i Lefortovo- och Lubjanka-fängelserna.

En komparativ analys av innehållet i den information som erhållits från personer, vilka intervjuats inom ramen för arbetsgruppen (fler än 70 personer), och uppgifter i massmedia har visat att ingen av dem lämnat tillförlitliga eller övertygande bevis för att R Wallenberg skulle varit i livet efter juli 1947.

Uppgifter saknas om R Wallenbergs öde i handlingarna från Folkkommisariatet för inrikesärenden:s eskorterande trupper. Dessa handlingar förvaras i Ryska statliga militärarkivet. Medarbetare vid den federala säkerhetstjänsten har även studerat handlingar tillhörande de trupper, vilka skyddade Röda Arméns bakre linjer. Dessa trupper hade grupperat sig i Budapest-området 1945. De handlingar rörande den svenska legationen, vilka påträffats i Ryska statliga militärarkivet, har överlämnats till den svenske ordföranden för gruppen H Magnusson.

I syfte att kontrollera uppgifterna om att R Wallenberg skulle ha vistats på psykiatriska kliniker i SSSR genomfördes en kontroll av arkiven vid Allunionella vetenskapliga forskningsinstitutet för allmän psykologi och rättspsykologi med namn efter V P Serbskij och vid Psykiatriska sjukhuset nr 1 med namn efter P P Ksjtjenko i Moskva.

En studie har gjorts i syfte att fastställa om R Wallenbergs lik eventuellt genomgått kremering. Härvid har tagits i beaktande att den enda plats där kremering skedde i Moskva 1947 var krematoriet vid Donskoje-kyrkogården. Politiskt förföljda personer registrerades inte i böckerna vid krematoriet eller kyrkogården. Kontrollen visade att R Wallenberg eller V Langfelder inte finns noterade i dessa böcker. En kontroll har skett sida för sida av den korrespondens som rymmer föreskrifter från Militärkollegiet vid SSSR:s Högsta domstol, från Ministeriet för den statliga säkerhetens särskilda konferens, från tribunaler och andra myndigheter rörande verkställighet av dödsdomar och transport av lik för begravning eller kremering (fond nr 7). Inte heller i dessa handlingar nämns namnen R Wallenberg och V Langfelder.

I stort har information av betydande omfattning framkommit, vilken bidragit till att mer i detalj skapa en bild av de olika inriktningarna på R Wallenbergs verksamhet i Budapest innan han greps samt till att fastställa när han vistats i fängelser tillhörande Folkkommisariatet för den statliga säkerheten/Ministeriet för den statliga säkerheten. Men de viktigaste uppgifterna - dokumenten rörande förhören med honom och hans död - har inte påträffats.

Rysslands Inrikesministerium har på begäran av gruppen gjort en upprepad kontroll (efter den federala säkerhetstjänstens, se sid 10) via sina kanaler av redovisningar och arkiv tillhörande inrikesmyndigheterna på olika nivåer i Ryska Federationen och även av arkiven vid samtliga fungerande och avskaffade platser för frihetsberövande, förvar av gripna och fängslade i landet. Några uppgifter om R Wallenberg har inte påträffats hos de myndigheter, vilka sorterar under Inrikesministeriet.

En särskild kontroll har gjorts av de arkivhandlingar vid Butyrka-fängelset i Moskva, vilka innehåller uppgifter om fångar som dött där (ett sådant register har förts sedan 1942) och av sjukvårdsregistret vid detta fängelse (vilket finns bevarat från 1947). En kontroll har även skett av arkiven vid Butyrka-fängelset och Huvudförvaltningen för inrikesärenden för Moskva för att söka finna personer, vilka arbetade på fängelsets sanitetsenhet under åren 1945 - 1965 eller personer ur deras familjer, vilka eventuellt skulle kunna förfoga över uppgifter om huruvida R Wallenberg befunnit sig där. Till den svenska sidan har en förteckning över dessa personer jämte deras adresser överlämnats.

En särskild plats i arbetet har kontrollen haft av uppgifterna om att R Wallenberg skulle befunnit sig i Vladimir-fängelset efter 1947 (se sid 5).

Myndigheter, vilka sorterar under Inrikesministeriet, har kontrollerat vittnesmål från medborgarna N I Sjinkarenko och V F Bezrodnyj bosatta i Ukraina, angående uppgifter om att de skulle träffat på R Wallenberg på 50-talet på platser för frihetsberövande - i Nizjnij Novgorod- och Magadan län - samt uppgifter från den svenska sidan om att R Wallenberg eventuellt skulle befunnit sig i Irkutsk län i slutet av 40-talet - början av 50-talet. Något som bekräftar de uppgifter denna angivit har inte påträffats i arkivhandlingarna i dessa län.

På begäran av den svenska sidan och i samband med vittnesmål från den polske medborgaren A Kalinski har myndigheter, vilka sorterar under Inrikesministeriet, funnit medlemmar ur G N Kuprijanovs familj. Han skall ha känt till att R Wallenberg gripits och var han befann sig. Samtalen med honom genomförde den svenska sidan självständigt.

Även andra efterforskningar har gjorts. Resultaten av dessa har behandlats på sammanträden med gruppen eller meddelats direkt till den svenska sidan.

Detta är i korthet grunden för den verksamhet den ryska delen av gruppen bedrivit. Med avsikt har en begränsning skett - i huvudsak till en uppräknig av de viktigaste åtgärderna - av den konkreta verksamheten för var och en av de deltagande ryska myndigheterna i gruppen. Denna verksamhet har varit synnerligen omfattande och

tidskrävande. I den har ingått att organisera efterforskningarna av handlingar i arkiv tillhörande Ryska Federationens president, Ryska statsarkivet, Utrikesministeriet, Federala säkerhetstjänsten, Försvarsministeriet, Inrikesministeriet, att organisera gemensamma sammanträden och arbetsmöten med svenskarna, besök i fängelser och möjlighet för utländska representanter att bekanta sig med kartotek och andra handlingar. Vidare har experter inom den federala säkerhetstjänsten genomfört komplicerade och ytterst noggranna undersökningar och eftersökningar av f d anställda inom Utrikesministeriet, KGB och Inrikesministeriet, vilka haft att göra med ärendet Wallenberg.

Totalt har i olika ryska arkiv fler än 10 000 arkivakter gått igenom. Fler än 200 handlingar har överlämnats till den svenska sidan. Tyvärr har varken granskningen av det stora antalet handlingar eller resultaten av intervjuerna bringat klarhet i orsakerna till gripandet av R Wallenberg eller till omständigheterna kring hans död. Några handlingar eller tillförlitliga uppgifter beträffande dessa har inte påträffats.

I samband med det stora antalet hänvändelser från ryska och utländska organisationer om en rehabilitering av R Wallenberg informerade Ryska Federationens militära riksåklagarmyndighet 1998 den ryska delen av arbetsgruppen om att denna myndighet genomförde en erforderlig kontroll samt begärde att få slutdokumenten från dennas arbete. Den ryske ordföranden för arbetsgruppen meddelade den militära riksåklagarmyndigheten att den ryska delen av gruppen var positivt inställd till detta förslag. Den ryske ordföranden föreslog att man skulle återkomma till att finna en praktisk lösning på detta förslag då arbetsgruppen avslutat sitt arbete. I enlighet med denna överenskommelse kommer föreliggande rapport att tillsändas Förvaltningen för rehabilitering vid Ryska Federationens militära riksåklagarmyndighet.

IV. Resultaten av studierna av arkivhandlingar och arkivmaterial samt av andra vittnesmål gällande R Wallenbergs öde

I samband en not från den svenska legationen i Moskva daterad 31 december 1944 med en begäran till de sovjetiska myndigheterna att ta personalen vid legationen i Budapest under beskydd meddelade generalmajor N V Slavin, assistent till chefen för Röda Arméns generalstab, 2 januari 1945 R J Malinovskij, befälhavare för andra ukrainska fronten, respektive F I Tolbuchin, befälhavare för tredje ukrainska fronten, att "den svenska legationen kvarblivit i en omringad stad." Han räknade upp namnen på medarbetarna vid legationen och skrev att "vid ett påträffande ber jag om

instruktioner för att vidta skyddsåtgärder och att meddela Röda Arméns generalstab."

Det är känt att R Wallenberg 13 januari 1945 tillsammans med sin chaufför V Langfelder begav sig de sovjetiska styrkorna till mötes. Samma dag greps de båda och ställdes av sovjetiska underrättelseagenter till förfogande för 151:sta infanteridivisionen vid sjunde gardesarmén vid andra ukrainska fronten, vilken utkämpade strider för att befria staden (de konkreta omständigheterna har klarlagts - i "tillfångatagandet" och ledsagandet deltog major D J Demtjenko, kapten N M Zenkov samt överlöjtnant A L Ruzjentsev. Deras öde har fastställts.)

14 januari sände general G N Kuprijanov ett chiffrertelegram till befälhavaren för 30:onde skyttekåren (med kopia till stabschefen för andra ukrainska fronten), i vilket föreskrevs att "sekreteraren vid den svenska legationen" R Wallenberg omedelbart skulle "tas" till befälhavaren för artonde skyttekåren, generalmajor Afonin, att han skulle hållas oskadd och att transportfaciliteter skulle ombesörjas. Emellertid skulle han vara "förbjuden" att ha kontakt med omvärlden.

Enligt vittnesmål från tyska krigsfångar (H Huber, H Kitschmann m fl) fördes R Wallenberg och V Langfelder 15 januari till nämnda kårs stab där "man talade vänligt med dem."

Endast en dag efter en note från V G Dekanozov daterad 16 januari 1945, i vilken meddelades att R Wallenberg befann sig under beskydd av Röda Armén, sände N A Bulganin, ställföreträdande folkkommissarie för försvaret, 17 januari 1945 ett chiffrertelegram till R J Malinovskij, befälhavare för andra ukrainska fronten, med en instruktion om att R Wallenberg skulle gripas och sändas till Moskva. En kopia av chiffrertelegrammet ställdes till V S Abakumov, chef för Huvudförvaltningen för kontrapionage Smersj.

M V Zacharov, stabschef vid andra ukrainska fronten, rapporterade till N A Bulganin att "den gripne R Wallenberg sänts iväg 25/1 1945. Konvojbefäl är kapten Nikolaj Matvejevitj Zenkov."

Grunden för "gripandet" var, att döma av de handlingar den rysk-svenska arbetsgruppen förfogar över, bl a vittnesmål från f d krigsfångar, att R Wallenberg misstänktes för spioneri och för kontakter med Tysklands och USA:s säkerhetstjänster samt det faktum att svenska "skyddshandlingar" utfärdats till personer, vilka bedrivit fientlig verksamhet gentemot SSSR.

Enligt vittnesmål bl a från de svenska diplomaterna P Anger och L Berg hördes hela den ordinarie personalen vid den svenska legationen och vid svenska Röda korset i Budapest i februari - mars 1945 av medarbetare vid militärkommandot för Budapest, den militära

underrättelsetjänsten och kontraspionaget samt av medarbetare vid de Folkkommissariatet för inrikesärenden - styrkor som försvarade den andra ukrainska frontens bakre linjer. De flesta frågorna rörde de svenska diplomaternas verksamhet, privatliv och vänskrets. Frågor ställdes om R Wallenbergs och L Bergs - vilken arbetade tillsammans med honom - relationer till ledningen för tyskarnas spionnät o s v. Störst uppmärksamhet riktades, enligt L Berg, på att klarlägga karaktären på R Wallenbergs verksamhet och hans kontakter med högt uppsatta tjänstemän i Ungern och Tyskland. Enligt legationsmedarbetaren L Berg, vilken arbetade tillsammans med R Wallenberg, var de sovjetiska militära myndigheternas misstänksamma hållning till den svenska legationens verksamhet och i synnerhet till R Wallenberg i viss utsträckning motiverad. Hans omfattande personliga kontakter med medarbetare vid ungerska och tyska administrativa myndigheter, underrättelseorgan och organ inom kontraspionaget, liksom samarbetet med det War Refugee Board i Washington, kunde ge de sovjetiska militära myndigheterna grund att misstänka R Wallenberg för spioneri för tyskarna eller USA. Samtidigt har i ryska arkiv inga handlingar påträffats, vilka förklarar orsakerna till gripandet av R Wallenberg.

Det var från början endast en väldigt snäv krets inom sovjetledningen (Stalin, Bulganin, Abakumov m fl) som kände till att R Wallenberg "tillfångatagits". Folkkommissariatet för utrikesärenden (möjligen med undantag för Molotov och Dekanozov), speciellt på regional enhetsnivå, var dessa dagar inte informerat om att R Wallenberg gripits. Under åren som följde erhöll Folkkommissariatet för utrikesärenden upprepade hänvänelser från den svenska sidan rörande R Wallenberg. Folkkommissariatet för utrikesärenden gjorde samvetsgrant förfrågningar hos Folkkommissariatet för den statliga säkerheten, Huvudförvaltningen för kontraspionage Smersj, senare hos Ministeriet för den statliga säkerheten och Inrikesministeriet, men dessa förfrågningar ignorerades i väsentlig grad. Som senare studier visat lämnade avdelning A vid Ministeriet för den statliga säkerheten, vilken ansvarade för registrering av gripna, då förfrågningar gjordes från operativa enheter tillhörande Ministeriet för den statliga säkerheten, uppgifter om att diplomaten hörde till det militära kontraspionaget Smersj. Därför var de officiella svar den statliga säkerhetstjänsten lämnade på förfrågningar från Folkkommissariatet för utrikesärenden/Utrikesministeriet falska. Följaktligen var inte heller de officiella svar den sovjetisk sidan lämnade på de svenska hänvänelserna, från den allra första hänvänelsern 25 april 1945 om R Wallenbergs öde, med verkligheten överensstämmande. Detta gäller även efterföljande noter om en kontroll av samtliga uppgifter rörande hans öde.

25 januari 1945 sändes R Wallenberg och V Langfelder till Moskva åtföljda av en Smersj-officer och fyra soldater. Enligt uppgifter från den tyske krigsfånge E Huber, vilken delade cell med V Langfelder, tilläts R Wallenberg

besöka restaurang Luther då tåget stannade i Iasi. Det har inte varit möjligt att fastställa det exakta datumet för deras ankomst till Moskva. Enligt vittnesmål från E Huber visade man den svenske diplomaten och hans chaufför Moskvans tunnelbana och de "gick till fots till Lubjanka" där de skildes åt och blev gripna. Detta skedde 6 februari 1945.

I registreringsboken över intagna på det inre (Lubjanka-) fängelset tillhörande Folkkommisariatet för den statliga säkerheten finns en notering om R Wallenberg under eget namn. Samma dag fylldes ett kort på det inre (Lubjanka-) fängelset där han noterades som "krigsfånge."

Att R Wallenberg hållits fängslad i det inre (Lubjanka-) fängelset och i Lefortovo-fängelset styrks även av de noteringar (som återskapats - se sid 11), vilka påträffats i de böcker vid dessa fängelser där kallelser av fångar till förhör noterades. Det har fastslagits att den svenske diplomaten från 6 februari till 29 maj 1945 befann sig i det inre fängelset, från 29 maj 1945 till 1 mars 1947 i Lefortovo-fängelset samt från 1 mars till 11 mars 1947 återigen i det inre fängelset tillhörande Folkkommisariatet för den statliga säkerheten/Ministeriet för den statliga säkerheten. Dessa noteringar visar att han kallats till förhör med utredare vid det militära kontraspionaget Smersj, senare Ministeriet för den statliga säkerhetens centrala apparat.

Under hela den period R Wallenberg hölls fängslad finns fem formella förhör noterade:

Nr	Datum	Tid	Efternamn på de medarbetare, vilka noterats för R Wallenberg
1	8/2 1945	0105 - 0435	Svertjuk
2	28/4 1945	1535 - 1710	Kuzmisjin
3	17/7 1946	1030 - 1300	Kopeljanskij
4	30/8 1946	1040 - 1220	Kopeljanskij
5	11/3 1947	1415 - 1600	Kuzmisjin

Protokollen till förhören med honom har inte påträffats. Det har inte varit möjligt att få fram dokumentära uppgifter om huruvida de existerat eller förstörts. Inte något av de arkiv, vilka studerats inom ramen för arbetsgruppen, har givit svar på dessa frågor.

Som tidigare sagts har resultatet varit negativt av de hänvändelser som gjorts till f d chefer för och medarbetare vid olika delar av säkerhetstjänsten. Särskild uppmärksamhet ägnades den f d utredaren D G Kopeljanskij, vilken enligt noteringarna 17 juli och 30 augusti 1946 skulle ha kallat Wallenberg till sig för förhör. Av de tre medarbetare, vilka registrerats för att de haft att göra med ärendet Wallenberg, är han den ende som är i liv. D G Kopeljanskij hävdar emellertid med bestämdhet att han inte haft något att göra med kallelserna av R Wallenberg till

förhör, att han inte hållit i några förhör med svensken och att han inte vet hur hans namn, Kopeljanskij, hamnat i nämnda registerbok. Olika sätt att närma sig den här personen har använts, t o m "samtal" med honom på officiell nivå i gruppen. Alla som deltog på detta möte fick ett påtagligt intryck av att D G Kopeljanskij kunnat berätta mer, men det är en fråga för hans samvete.

Samtidigt kunde gruppen inte bortse från vittnesmål från andra f d medarbetare inom säkerhetstjänsten, vilka berättat att inom Folkkommissariatet för inrikesärenden/Ministeriet för den statliga säkerheten tillämpades ett arbetssätt som innebar att en chef, speciellt om det var den högste chefen, muntligen kunde beordra en underställd, vilken det än må vara, däribland i fängelser, att "notera" någon av utredarna för ett förhör med en för ledningen intressant fånge, trots att något sådant förhör inte hållits eller hållits av en annan person.

Med viss säkerhet kan man säga att R Wallenberg från 6 februari till 6 mars 1945 befann sig i cell nr 121 och därefter i cell nr 123 i den inre fängelset tillsammans med krigsfångarna J Loyda, V Scheuer och G Richter.

W Roedel delade ständigt cell med honom såväl i det inre fängelset som i Lefortovo, ungefär från mitten av mars 1945, eventuellt till mars 1947. Från 29 mars 1945 till 26 februari 1947 delade R Wallenberg cell med honom i Lefortovo-fängelset (cell 203). Därefter (från 1 mars 1947) kan han ha hållits tillsammans med W Roedel i cell nr 7 i det inre fängelset. Det har inte varit möjligt att på grundval av förefintligt arkivmaterial fastställa vart R Wallenberg flyttades från cell nr 7 i det inre fängelset.

Gruppen utesluter inte att även andra personer delade cell med R Wallenberg. Så t ex skrev nämnde Jan Loyda i ett av sina klagomål till fängelseadministrationen att han för medarbetare vid säkerhetstjänsten förbundit sig att inte avslöja att han delat cell med R Wallenberg och W Roedel. Enligt vittnesmål från andra krigsfångar - G Richter, E Huber och E Hille - hade man låtit samtliga fångar, vilka på något sätt umgåtts med eller kunde umgås med den svenske diplomaten, förstå att de var tvungna att hålla denna information hemlig.

Samtidigt förhöll det sig så, enligt uppgifter f d krigsfångar lämnade då de återvänt efter fångenskapen i SSSR, att de kommunicerade med R Wallenberg och V Langfelder "genom knackningar" och att de i hemlighet utbytte information om fängelseadministrationen.

De första månaderna efter V G Dekanozovs note i januari månad tog svenskarna aktivt inte upp frågan om R Wallenberg. Detta speciellt som det sovjetiska sändebudet i Sverige, A M Kollontaj, i ett personligt brev i februari 1945 försäkrat R Wallenbergs moder, fru von Dardel, att

hennes son befann sig i säkerhet under beskydd av sovjetiska myndigheter.

Samtidigt började uppgifter i mars 1945 att nå svenskarna via den ungerska radion och från olika vittnen, vilka befunnit sig i Budapest, om att R Wallenberg skulle mördats av Gestapo-agenter, Szálasister eller omkommit i samband med en bilolycka.

25 april 1945 när samtliga anställda vid den svenska legationen i Budapest begivit sig till Sverige, överlämnade det svenska sändebudet S Söderblom en note till V G Dekanozov med en begäran om att klarhet skulle bringas i R Wallenbergs öde. 18 maj upprepade han denna hänvändelse samtidigt som han gjorde ett förmodande om att diplomaten omkommit i en bilolycka.

Det vore en överdrift att hävda att ärendet Wallenberg vid denna tid på något sätt särskilt framträdde jämfört med andra frågor i SSSR:s relationer med Sverige. I relationerna med Stockholm diskuterades då den för Moskva viktiga frågan om en handelsöverenskommelse och krediter. Förhandlingarna gick trögt. Vid denna tid hade ytterligare ett problem uppkommit, nämligen att den svenska sidan envist vägrade att utlämna krigsförbrytare: personer inom det finska kontraspionaget, vilka flytt från den sovjetiska armén i Finland till Sverige, och lettiska sk legionärer, vilka som "sjuka" funnit skydd hos den svenska sidan. Den svenska linjen rörande repatrieringen av den minderåriga flickan Makarova och utlämnandet av den sk sjömannen Granovskij gav även upphov till irritation.

Tusentals personer satt i sovjetiska fängelser, bl a högt uppsatta utlänningar, och frågan om R Wallenbergs öde togs inte upp i storpolitiken. Hans ärende var ett i en lång rad av "vanliga" ärenden och handlades på motsvarande vis.

I juni 1946, då R Wallenberg befann sig i Lefortovo-fängelset, inträffade en händelse vilken, enligt ryska experter, kan ha påverkat ödet för honom. 6 juni tog S Söderblom på en avskedsaudiens hos V M Molotov upp frågan om ett personligt möte med I V Stalin. Även om denna typ av begäran enligt den diplomatiska etiketten vid denna tid var synnerligen sällsynt lämnade V M Molotov det positiva svaret att "ett sådant möte är möjligt."

Hur V M Molotov argumenterade inför I V Stalin för ett mottagande av S Söderblom är okänt. Det vore logiskt att anta att ett av argumenten var svårigheterna i förhandlingarna om en handelsöverenskommelse och andra oreglerade frågor med den svenska sidan. Det är inte uteslutet att frågan om R Wallenberg inte ens nämndes. Enligt ministerns bevarade samtalsuppteckning berörde S Söderblom inte denna fråga.

13 juni 1946 - en och en halv dag före det utsatta samtalet med sändebudet - hölls hos I V Stalin ett sammanträde, på vilket ledande medlemmar av Politbyrån

deltog: V M Molotov - ställföreträdande ordförande för Ministerrådet och utrikesminister; L P Berija - ställföreträdande ordförande för Ministerrådet med ansvar för de statliga säkerhetsorganen; A I Mikojan - utrikeshandelsminister; A A Zjdanov - ordförande för de allierades kontrollkommission i Finland; G M Malenkov med ansvar för organisatoriska frågor i Politbyrån samt de från Utrikesministeriet kallade A J Vysjinskij, förste vice minister, och V G Dekanozov, vice minister, med ansvar för Nordeuropa. Sammansättningen på de närvarande ger grund att anta att I V Stalin behövde diskutera frågor rörande politiken gentemot Finland och eventuellt Sverige.

Vad gäller själva samtalet 15 juni 1946 framgår av anteckningar från I V Stalins tjänstgörande sekreterare att det pågick i endast fem minuter samtidigt som Stalins nästa möte var utsatt först en timme senare. D v s tillräcklig tid var reserverad för att summera relationerna inför sändebudets avresa och att diskutera de kommande relationerna. S A Lozovskij, vice utrikesminister, var den ende deltagaren vid samtalet från den sovjetiska sidan, som efter att S Söderblom lämnat mötet stannade kvar ensam med Stalin under 55 minuter. Av allt att döma kunde man inte vara utan att utvärdera det föregående samtalet.

Förmodligen väckte samtalet I V Stalins förvåning och kanske även irritation - inte en enda viktigare fråga hade tagits upp. Det är svårt att låta bli att notera den tvetydiga inställningen till frågan om R Wallenberg: å ena sidan begäran om att klara upp frågan, å andra sidan en notering i form av "en personlig uppfattning" att diplomaten förmodligen omkommit i Budapest.

Någon samtalsuppteckning från detta samtal med I V Stalin har inte påträffats i de ryska arkiven. Enligt svenska uppgifter visar den svenska sidans uppteckning att sovjetledaren kände till namnet Wallenberg väl (men inte Raoul, utan familjen Wallenberg, först och främst beroende på Marcus Wallenbergs roll för att upprätta kontakt mellan SSSR och Finland, något som ledde till att vinterkriget kunde avslutas 1940 och senare - ytterligare en gång - till att Finland 1944 kunde dra sig ur andra världskriget). I V Stalin lovade att personligen ta itu med detta ärende och lämna svar. I sitt svar på Stalins kommentar sa S Söderblom att han personligen var övertygad om att R Wallenberg omkommit i Budapest.

På den sovjetiska sidan var det på politisk nivå vid denna tid inte möjligt att ha några "personliga uppfattningar". Enligt den sovjetiska diplomatiska regelboken kunde sovjetiska representanter uttrycka en "personlig uppfattning" endast om den hade stöd hos ledningen. "Ledaren" kunde helt enkelt inte föreställa sig något annat, inte ens för en diplomat från ett annat land. Därför är det logiskt att anta att han uppfattade S Söderbloms notering som att samtalet kommit till endast för att framföra denna "personliga uppfattning" d v s att

den svenska ledningen på detta vis lät förstå att den ansåg att dess diplomat omkommit och att den svenska ledningens förfrågningar om hans öde gjordes för att "hålla samvetet rent" inför hans släktingar och inför allmänheten.

Den ryska delen av gruppen är böjd att dra slutsatsen att samtalet 15 juni 1946 - vilket innebar en sällsynt möjlighet att träffa I V Stalin - innebar att man försummade att få den sovjetiske ledaren intresserad av R Wallenbergs öde. Dessutom kan intrycket ges att den svenska ledningen accepterat den uppkomna situationen.

I samma anda kom samtalet att föras mellan utrikesminister Ö Undén och V M Molotov 21 november 1946 på en session med FN:s generalförsamling. Av de sovjetiska uppteckningar som bevarats framgår att man gratulerar varandra till den träffade handelseöverenskommelsen, att man uttrycker förhoppningar om en gynnsam utveckling av det handelsekonomiska samarbetet m m. Det tycks som om frågan om R Wallenberg alls inte existerade i de sovjetisk-svenska relationerna. Den tas överhuvudtaget inte upp av den svenske ministern.

Det är anmärkningsvärt att den svenske kabinettssekreteraren Westman i ett samtal med sändebudet I S Tjernysjov 24 november, som en reaktion på den sovjetiska sidans enträgna förfrågningar om den sovjetiske sjömannen Granovskij som flytt, sa att "något svar om var Wallenberg vistas inte heller erhållits från Moskva ännu". Det hade varit synnerligen lägligt att ta upp frågan officiellt, men så skedde inte.

Vidare förs en ny förfrågan om R Wallenberg - i form av en erinran om I V Stalins svar 15 juni - ned till legationsrådsnivå i Moskva (Bark-Holst). Denne vänder sig till S A Lozovskij, vilken deltog vid samtalet 15 juni, men nu överförs från Folkkommissariatet för utrikesärenden till Sovinformbjuro (för ett "kortare uppehåll" innan han kom att gripas 1948 och arkebuseras 1952).

S A Lozovskij avlägger samma dag rapport till VKP(b):s Centralkommitté, d v s till I V Stalin, om sitt samtal med Bark-Holst 13 december 1946. Sändebudet erinrar om I V Stalins löfte att uppdra att utreda var R Wallenberg befinner sig. Diplomaten noterar att ett halvår förflutit, men att något svar inte lämnats. Han påpekar att diplomatens familj och släktingar utövar press gentemot Sveriges Utrikesdepartement, att pressen blandat sig i frågan och att frågan kan bli föremål för en interpellation i Riksdagen. Statsministern har för Riksdagen redogjort för kontakterna med den sovjetiska sidan. Bark-Holst noterar att det inte vore önskvärt att "frågan om R Wallenberg tas upp i svensk press eller i Riksdagen efter att den svensk-sovjetiska handelsöverenskommelsen träffats." S A Lozovskij meddelar legationsrådet att hänvändelsen i denna fråga inte gjorts

till rätt instans och att kontakt bör tas med Folkkommissariatet för utrikesärenden. Men dit har inte någon hänvändelse gjorts.

Det är iögonfallande att namnet R Wallenberg överhuvudtaget inte nämns på utrikesministernivå mellan Sverige och SSSR, att på svensk kabinettsssekreterarnivå endast en replik lämnas gällande ett svar om diplomaten och detta i samband med en helt annan fråga samt att legationsrådet i Moskva endast pekar på faran av att reaktionerna kan bli negativa i den svenska pressen eller Riksdagen. Med andra ord har inget oväntat hittills inträffat. Den svenska ledningen finner sig uppenbarligen i sakernas tillstånd. Det så viktiga problemet med en handelsöverenskommelse hade lösts och en framåtsträvan kunde noteras i andra väsentliga frågor. Uppenbarligen hade beslut fattats om att tiden kommit för att sätta punkt för den "olösta" frågan om R Wallenberg.

Enligt ryska experter var det då det definitiva, för R Wallenberg så fatala, beslutet fattades.

Det har i dokumentära handlingar fastställts att P V Fedotov, förvaltningschef vid Ministeriet för den statliga säkerheten, i februari 1947 muntligen meddelat K V Novikov, medlem av Utrikesministeriets kollegium, att R Wallenberg stod till Ministeriet för den statliga säkerheten:s förfogande och att han hade för avsikt att avlägga rapport till V M Molotov om anledningarna till fängslandet av diplomaten samt att komma med förslag om "vidare arrangemang" i denna fråga.

Efter nämnda information utreder M S Vetrov, ställföreträdande chef för Europa-avdelning 5 vid Utrikesministeriet, frågan och avlägger 2 april 1947 en skriftlig rapport för A J Vysjinskij med påskriften på rapporten "frågan har ännu inte föredragits, men beretts."

Bland nyckeldokumentet i arkivet vid Rysslands Utrikesministerium har ett meddelande från A J Vysjinskij (nr 312-V daterat 14 maj 1947) till V M Molotov påträffats, i vilket det heter att "eftersom ärendet Wallenberg avstannat, vilket är läget även idag, ber jag Er att ålägga kamrat Abakumov att inhämta upplysningar vad gäller allt väsentligt i ärendet och komma med förslag för en likvidering av detsamma." 18 maj 1947 fattar V M Molotov, vilken samtidigt var vice regeringschef, följande beslut, vilket han skriver dit på dokumentet: "Till kamrat Abakumov. Ber Er avlägga rapport till mig."

Snart dyker nästa dokument av den här typen upp när A J Vysjinskij 7 juli 1947 sänder ett brev till V S Abakumov, i vilket han ber denne att svara för att förbereda en reaktion på den senaste hänvändelsen från svensk sida. Här ger A J Vysjinskij "en vink" om innehållet i det svar som väntas, nämligen en version, enligt vilken R Wallenberg skulle ha omkommit i Budapest. Som jurist och med erfarenhet av att ha arbetat som åklagare lämnar han rådet

att vissa uppgifter inte får glömmas bort, nämligen sådana som preciserar "platsen där Wallenberg togs under beskydd av sovjetiska militära myndigheter, var Wallenberg placerades vid denna tid, vart han flyttades och huruvida bombningar ägde rum på dessa platser, om Wallenberg hade möjlighet att röra sig fritt eller om han stod under ständigt beskydd samt huruvida Wallenberg vid denna tid hade kontakt med eller träffade anställda vid den svenska legationen i Wien (OBS! Skrivfel av sekreteraren, vilken inte var förtrogen med sakomständigheterna) eller med några andra utlänningar."

Då denna situation analyserades fäste våra specialister uppmärksamheten på Abakumovs brev till Molotov av 17 juli 1947. Det finns infört i registreringsjournalerna för handlingar vid sekretariaten vid Ministeriet för den statliga säkerheten och Utrikesministeriet, men har inte påträffats i arkiven vid någon av myndigheterna. Denna handling inkom aldrig till Utrikespolitiska arkivet för förvaring där. Vid Utrikesministeriets arkiv finns dock en notering bevarad om att denna handling överlämnats till V M Molotov personligen. Ett "märkligt" sammanträffande är i detta sammanhang iögonfallande, nämligen att såväl Abakumovs brev som A L Smoltsovs rapport är av ett och samma datum - 17 juli 1947. Våra experter har kommit fram till att såväl det faktum att dessa datum sammanfaller som att Abakumovs brev "inte bevarats" inte är någon tillfällighet. Deras slutsats är att Abakumovs brev från 17 juli 1947 är just den handling som eventuellt rymde ett svar på V M Molotovs begäran och att den skulle kunna bringa klarhet i R Wallenbergs öde.

Den sovjetiska noten från 18 augusti 1947 går i stort i linje med A J Vysjinskijs förslag. Det förnekas att R Wallenberg skulle befinna sig i SSSR och, inte nog med det, det hävdas att han omkommit i Budapest. Hänvisningen till vad en okänd, "ej påträffad", befälhavare för ett förband sagt som källa till "andrahandsuppgifter" till grund för en officiell note, talar för sig själv.

Vid denna tid skulle den sovjetiska sidans hållning kunna ha uppfattats som trovärdig, eftersom den svenska sidan ju förfogade endast över motsägelsefulla uppgifter om omständigheterna kring R Wallenbergs försvinnande och bl a var nödgad att fästa vikt även vid informationen om att han skulle ha omkommit i Budapest.

Men Stockholm blir alltmer enträget. I början av 1952 sänder vice utrikesminister A A Gromyko ett brev till Ministeriet för den statliga säkerheten med en förfrågan om det vore möjligt att ändra karaktären på svaret om R Wallenberg till den svenska sidan. Emellertid understryker S D Ignatiev, minister för den statliga säkerheten, i sitt svar 3 mars 1952 det ändamålsenliga i att hålla fast vid uppgifterna i A J Vysjinskijs note från 18 augusti 1947.

Då gör A A Gromyko i ett brev 13 oktober 1954 till I A Serov, ordförande för KGB, en förfrågan om information för

en rapport till SUKP:s CK och ställer den konkreta frågan "när och under vilka omständigheter R Wallenberg avlidit". I sitt svar till Utrikesministeriet bekräftar I A Serov, med hänvisning till sin företrädarens brev från 3 mars 1952, att han anser det ändamålsenligt att låta uppgifterna i A J Vysjinskijs note kvarstå och visar därigenom att ledningen för säkerhetstjänsten intar en oförändrad hållning.

I mitten av 50-talet lämnar några krigsfångar, vilka återvänt från SSSR, officiella vittnesmål om att R Wallenberg befunnit sig i Lefortovo- och Lubjanka-fängelserna i Moskva anklagad för spioneri. Dessa nya vittnen har delat cell med diplomaten och hans chaufför, hört talas om honom från andra fångar eller fått information genom knackningar i väggarna. Det blir allt svårare att tillbakavisa dessa uppgifter, vilka rymmer små faktiska detaljer om att R Wallenberg skulle hållits fången.

8 november 1955 redogör utrikesminister Ö Undén i detalj för nämnda vittnesmål i ett samtal med ambassadör K K Rodionov i Stockholm. Snart därefter följer officiella svenska noter med förfrågningar. Den sovjetiska sidans reaktion blir emellertid densamma.

30 mars 1956 överlämnar inrikesminister G Hedlund på uppdrag av den svenske statsministern T Erlander till V M Molotov personligen kopior på vittnesmål från de f d tyska krigsfångarna med uppgifter om R Wallenberg. Det är omöjligt att "vifta bort" dem.

Exakt tre dagar senare - 2 april 1956 - V M Molotov undertecknar V M Molotov en skrivelse från Utrikesministeriet till SUKP:s Centralkommitté med ett förslag om att KGB och Inrikesministeriet skall uppdras att inom två veckor gå igenom handlingarna om R Wallenberg och tillsammans med Utrikesministeriet lämna förslag på av vilken karaktär svaret till Sveriges regering skall vara.

Utrikesministeriet och KGB lämnar i en skrivelse undertecknad av V M Molotov och I A Serov ställd till SUKP:s CK daterad 28 april 1956 följande bekräftelse: "Vittnesmålen från dessa två vittnen samt andra vittnesmål från andra personer den svenska sidan överlämnat sammanfaller i mångt och mycket med de faktiska omständigheterna kring gripandet och hållandet av R Wallenberg i fängsligt förvar i SSSR." De tillägger att den svenske diplomaten befunnit sig i Sovjetunionen och att han dött i fångenskap.

Kärnan i det föreslagna svaret till den svenska sidan är följande: R Wallenberg greps i Budapest i januari 1945 och fördes till Moskva efter beslut av V S Abakumov utan att regeringen informerats och i strid med sovjetisk lag; han hölls under särskilda förhållanden, personalen som kom i kontakt med honom fick inte reda på hans namn; han anklagades för spioneri för tyskarna mot Sovjetunionen och

dess allierade (här användes "tipsen" ur den svarsvariant KGB redan 19 december 1955 hade föreslagit Utrikesministeriet för att förklara att uppgifter saknades om R Wallenberg, nämligen att denne "under annat namn skall ha befunnit sig i SSSR från de allra första dagarna efter kriget fram till sin död".) I juli 1947 dog han på ett fängelsesjukhus och kroppen kremerades. Efter instruktioner av V S Abakumov vidtogs åtgärder för att undanröja bevismaterial för att svensken hållits utan laga grund, detta samtidigt som oriktiga svar lämnades till Utrikesministeriet om att R Wallenberg inte befann sig i SSSR.

Ledningen för Utrikesministeriet anser det ändamålsenligt att i september 1956 - efter riksdagsvalet i Sverige - överlämna en deklaration till den svenska regeringen om de slutgiltiga resultaten av kontrollen av uppgifterna rörande R Wallenbergs öde. Det föreslås att fram till dess dra ut på tiden genom att be den svenska sidan om ytterligare information om R Wallenberg (kännetecken, fotografier och andra uppgifter) och mer detaljerad information om de vittnen, vilka delat cell med honom. Samtidigt skall Stockholm underrättas om att den noggranna kontrollen av omständigheterna kring R Wallenbergs försvinnande fortsätter.

3 maj fattar SUKP:s CK beslut med V M Molotovs och I A Serovs skrivelse från 28 april 1956 som grund. Därmed tas frågan upp igen.

Efter att V M Molotov avgått från sin post överlämnar den nye utrikesministern D T Sjepilov och KGB-ordföranden I A Serov 23 oktober 1956 en skrivelse för SUKP:s CK, i vilken för första gången ett datum för R Wallenbergs död nämns - 17 juli 1947 - och det föreslås att den svenska sidan meddelas härom. Emellertid antas inte detta förslag.

12 januari 1957 sänder D T Sjepilov och I A Serov ytterligare ett utkast till svar till den svenska regeringen i form av en minnesanteckning. I allt väsentligt upprepas i detta den föregående utrikesministerns förslag april 1956. Ett nytt och väsentligt tillägg görs, nämligen att den kända "Smoltsov-rapporten" "har påträffats". Texten i den återges ordagrant.

Efter en långvarig diskussion läggs ovannämnda Smoltsov-rapport till grund för en minnesanteckning, vilken överlämnas till den svenska regeringen av A A Gromyko 6 februari 1957.

I den säger den sovjetiska ledningen för första gången öppet sanningen om R Wallenbergs tragiska öde.

Från allra första början på arbetet i den rysk-svenska arbetsgruppen har våra experter utgått från att slutpunkten för R Wallenbergs öde av allt att döma är 17 juli 1947, vilket anges i den s k Smoltsov-rapporten.

Hittills är den det enda dokument som styrker detta faktum.

Smoltsov-rapporten från 17 juli 1947 återfanns, som det heter i minnesanteckningen, "vid en noggrann genomgång av fängelsearkiven" 1957. Detta dokument är inget vanligt dödsbevis, utan en "intern" notering, skriven för hand. I strid med då gällande regler för underordnads lydnad under överordnad är läkarens intyg inte ställd till fängelsechefen, som borde varit fallet, utan direkt till ministern. Särskilt har även noterats att det i fängelsets särskilda bok för registrering av händelser saknas notering om att den viktige fången dött. Detta pekar på denna händelses särskilda karaktär.

A L Smoltsov dog 1953. Han son, som vid denna tid arbetade vid säkerhetstjänsten, berättade 29 maj och 2 juni 1992 i samtal med A J Ziborov, medarbetare vid Säkerhetsministeriet tillika ledamot av gruppen, att fadern innan han skulle sluta sin anställning 1947 blivit uppkallad till Ministeriet - akut och hans sjukdom till trots. Då han återkom skall han ha sagt till sonen att en viss svensk hade avlidit i fängelset.

Ovan har det tillvägagångssätt nämnts, vilket tillämpades vid Ministeriet för den statliga säkerheten, då ledningen gav anställda olika uppdrag och lägre chefer kringgicks. Det kan antas att så även skedde i ärendet R Wallenberg.

Den grafologiska och kriminaltekniska studie av Smoltsov-rapporten som ryska experter genomförde 1990 och svenska experter 1992 har bekräftat att den är äkta (se sid 5).

Den orsak till R Wallenbergs död som anges i Smoltsov-rapporten har, med hänsyn till att hans kropp kremerades utan att ha blivit obducerad, samt med hänsyn till oklarheterna kring hur denna handling påträffades, alltid givit upphov till tvivel och det inte endast hos svenska experter. Enligt ett vittnesmål lämnat av A V Batjurin, f d KGB-medarbetare, vilken iordningställde svaret från KGB på förfrågan från Utrikesministeriet om orsaken till R Wallenbergs död, "ville inte ledningen på den tiden nämna den egentliga orsaken till den svenske diplomatens död."

Samtidigt som tvivlet hos de ryska experterna rörande den dödsorsak som anges i Smoltsov-rapporten har stärkts, har ytterligare uppgifter från vittnen, om än i andra hand, framkommit om tiden för den svenske diplomatens död.

Som sådana andrahandsuppgifter betecknar ryska experter ovannämnda sammanträffande (sid 34) av datumet 17 juli i Smoltsov-rapporten och 17 juli 1947 i det "försvunna" brevet från Abakumov till Molotov, liksom även vittnesuppgifter från de tyska krigsfångarna G Richter, E Hille och E Huber (den sistnämnde hämtades från Ivlijevskij-lägrät enkom för förhör).

Vittnesmål lämnades av de sistnämnda då de 27 juli 1947 ansattes med frågor i förhör om vad de visste om R Wallenberg. Även om endast G Richter delade cell med R Wallenberg i Lubjanka-fängelset, medan de andra delade cell med V Langfelder vid olika tidpunkt och olika celler, förhördes samtliga ungefär vid samma tid och var för sig. När någon av dem under förhöret nämnde R Wallenberg koncentrerades samtalen genast på hans namn. Därefter hamnade de genast i ensamcell för att de "noggrant skulle tänka igenom" vad de borde minnas och vad de borde glömma. Det var nog det första försöket från säkerhetstjänsten att dölja brottet. Det var knappast någon tillfällighet att W Roedel som delade cell med R Wallenberg snart därefter - 15 oktober 1947 - dog av "hjärtförlamning" vid en förflyttning till Krasnogorsk-läger nr 7 tillhörande Inrikesministeriet.

Även tre medarbetare vid f d andra huvudförvaltningen vid KGB bekräftar att den svenske diplomaten dött. De har berättat att de hade information om att R Wallenberg skulle ha arkebuserats 1947 efter att han anklagats för spionage för Tysklands räkning.

A E Ziborov, ledamot av arbetsgruppen, framhöll 1991, med hänvisning till sina samtal med två f d KGB-medarbetare, att R Wallenberg utan rättgång arkebuserats efter nämnda anklagelser och att de flesta handlingar i detta ärende hade förstörts då.

Detta innebär att ryska experter betraktar samtliga handlingar och vittnesuppgifter relaterade till denna fråga som indirekt bevismaterial, vilket vittnar om ett entydigt öde för R Wallenberg.

Fotnoter

(1) Vid denna tid företrädde Sverige SSSR:s intressen i det fascistiska Tyskland, Ungern, Finland och en rad andra länder, vilka befann sig i krig med Sovjetunionen.

(2) En samhällelig organisation, vilken arbetar med frågor rörande de politiska förföljelserna och att fastställa ödet för olagligt dömda medborgare under dessa år.

(3) I maj 1991 utsåg den svenska sidan Hans Magnusson, minister vid Sveriges ambassad i SSSR, till en av ordförandena för gruppen, vilket han fungerat som fram till att gruppen avslutat sitt arbete. Den sovjetiska sidan utsåg till en av ordförandena S J Zjuravljev, ställföreträdande chef för andra Europa-förvaltningen vid SSSR:s Utrikesministerium. I arbetsgruppen kom även att ingå V A Nikonov, assistent till KGB-ordföranden, V K Vinogradov, ställföreträdande arkivchef vid KGB, samt V A Guljajev, enhetschef vid SSSR:s Inrikesministerium.

Till arbetsgruppens andra sammanträde i oktober 1991 kom dess sammansättning att utökas avsevärt. I den kom att ingå V V Sokolov, ställföreträdande chef för den historiskt diplomatiska förvaltningen vid SSSR:s Utrikesministerium, A J Ziborov - avdelningschef vid KGB:s huvudförvaltning, A A Kozlov - medarbetare vid KGB:s inspektion samt som oberoende experter militärhistorikern V P Galitskij och vice utskottsordföranden vid RSFSR:s Högsta Sovjet N M Arzjannikov.

Svenskarna utsåg som oberoende experter M Makinen - professor vid Chicago-universitetet (då han studerade vid Västberlins universitet greps han anklagad för spioneri och avtjänade sitt straff i Vladimir-fängelset. Han blev frigiven i förtid 1963 och utvisad från SSSR), fru S Mesinai - ordförande för den amerikanska fonden Russian relief fond samt A B Roginskij - historiker vid den ryska organisationen Memorial.

I början av 1992 utsågs av den ryska sidan V V Sokolov - direktör för historiskt dokumentära avdelningen vid Ryska Federationens Utrikesministerium - till en av ordförandena för arbetsgruppen. Från Rysslands Säkerhetsministerium kvarstod i gruppen ställföreträdande förvaltningschef V K Vinogradov, från Inrikesministeriet K S Nikisjkin - chef för Centret för rehabilitering av offer för politiska förföljelser och arkivinformation vid Huvudinformationscentret samt från de väpnade styrkorna V A Filippov - ställföreträdande chef för Historiska arkivavdelningen vid Ryska Federationens väpnade styrkors Generalstabs historiearkiv- och militärminnescenter. Senare kom från den ryska sidan följande personer att utses till ordförande: V I Tatarintsev - chef för Sverige-avdelningen vid andra Europa-enheten vid Ryska Federationens Utrikesministerium, K I Kosatjov - ställföreträdande chef för andra Europa-enheten vid Ryska

Federationens Utrikesministerium samt V V Tutjnin -
avdelningschef vid andra Europa-enheten, Ryska
Federationens Utrikesministerium.

SAMMANFATTNING

Under de nästan tio åren av arbete i den gemensamma rysk-svenska gruppen har den ryska sidan noggrant kontrollerat och studerat samtliga viktiga arkiv i Ryska Federationen och kunnat presentera ett betydande antal nya uppgifter gällande R Wallenbergs öde och intervjuat vittnen som fortfarande är i livet och släktingar till vittnen som gått bort. Tidsfaktorn har gjort att möjligheterna att finna nya vittnen, vilka skulle kunna förfoga över uppgifter om R Wallenbergs öde, uppgifter vilka förtjänar att uppmärksammas, praktiskt taget har varit lika med noll. Gruppen har funnit det ytterst osannolikt att handlingar skulle komma fram, vilka skulle kunna bidra med principiellt ny och okänd information.

Då den ryska delen av gruppen summerat arbetet har den dragit följande slutsatser:

1. Samtliga andrahandsuppgifter bekräftar att R Wallenberg dog, eller snarare, stupade 17 juli 1947.

Praktiskt taget samtlig bevisning har förstörts. Under den noggranna kontrollen har vittnesuppgifter framkommit om fängslandet och gripandet av honom samt vissa aspekter rörande vistelser i fängelser tillhörande de dåvarande myndigheterna för statlig säkerhet. Någon mer tillförlitlig information har inte framkommit.

2. Ansvaret för R Wallenbergs död ligger på den dåvarande högsta statsledningen för SSSR. Detta eftersom det vid denna tid inte fanns någon annan instans som kunde avgöra ödet för denne svenske diplomat, tillika representant för en neutral stat, medlem av Wallenberg-familjen och känd såväl utomlands som av den sovjetiska ledningen, mer exakt - av Stalin själv.

Särskild skuld som "medanstiftare" till detta brott läggs på Abakumov, vilken hade en verkställande funktion och var en nyckelperson då det gällde att organisera det fysiska undanröjandet av R Wallenberg och att dölja allt bevismaterial, samt på Molotov, Vysjinskij och Dekanozov, vilka ombesörjde med att täcka upp detta ärende utrikespolitiskt.

Vidare finns allvarliga grunder att anta att Molotov kände till att diplomaten gripits och dött samt att Molotov senare, då han innehade ledande befattningar, bromsade processen för att lösa brottet.

3. Det bör noteras att den sovjetiska statsledningen i stort inte gav uttryck för någon önskan att föra uppriktiga samtal med den svenska sidan. Det går inte att bortse från att misstroendet under det kalla kriget var ömsesidigt. Vägen var svår för båda sidor innan det ömsesidiga misstroendet började försvinna.

Början till processen för en lösning av brottet lades av demokratiseringsprocessen i Ryssland. Detta är själva huvudprincipen för upprensningen bland de lögnare som staplats på varandra, vilken påbörjades i slutet av 80-talet.

4. Den ryska delen av den gemensamma rysk-svenska arbetsgruppen anser att gruppens uppgift är slutförd. Den överlämnar till ledningarna för Ryska Federationen och Sverige resultaten av sitt arbete. Vi förmodar att det arbetet kan vara av intresse för allmänheten.

--- * ---

Den ryska delen av gruppen vill tacka samtliga myndigheter och organisationer, liksom de privatpersoner, vilka varit behjälpliga i gruppens arbete, samt personligen tacka de svenska och ryska ledamöterna av gruppen och experterna, vilka under loppet av många år, med sin plikt känsla inför arbetet och sitt kall, arbetat med att klarlägga R Wallenbergs öde.

Den ryska delen av den gemensamma rysk-svenska
arbetsgruppen för ett klarläggande av R Wallenbergs öde

25 oktober 2000

V V Tutjnin	avdelningschef vid andra Europa-enheten, Rysslands Utrikesministerium, ordförande för gruppen
V K Vinogradov	chefsinspektör vid apparaten för FSB- direktörens ställföreträdare
S J Zjuravljov	chefsråd vid andra Europa-enheten, Rysslands Utrikesministerium
K S Nikisjkin	ställföreträdande chef för förvaltningen för regionala och samhälleliga relationer, Rysslands Inrikesministerium
V V Sokolov	chefsinspektör vid historiskt- dokumentära enheten, Rysslands Utrikesministerium
V A Filippov	ställföreträdande chef för Ryska Federationens väpnade styrkors militärminnescenter

REGERINGSKANSLIET

2001-01-08

Utrikesdepartementet

UD-IAG

Delges

Kab sekr

Chef EC, EP,

PIK, IAG

Thöresson, UMK

Hartelius, EC

Lyrvall, EC

Gullgren, EC

Elm, EU

Amb Moskva,

London, Washington

Nuder, SB

Danielsson, SB

Noreén, SB

Exp 9/1-01 *dlj*

Wallenberg-ärendet 1945-1947

I bifogade papper har jag försökt lyfta fram några frågor som enligt min mening är särskilt problematiska när det gäller skötseln av Raoul Wallenberg-ärendet 1945-1947.

Krister Wahlbäck

Krister Wahlbäck

PROMEMORIA

2001-01-09

IAG

9/004
2 EuSöderblom, Undén och Wallenberg-ärendet

1. Staffan Söderblom (1900-1985) var Sveriges sändebud i Moskva från juli 1944 till juni 1946. I den egenskapen fick han en central roll för Raoul Wallenberg-ärendets skötsel under det första skedet av Wallenbergs tid i sovjetiska händer, från januari 1945 till juni 1946.

Det har varit allmänt känt och dokumenterat åtminstone sedan publiceringen av UD:s "blåböcker" i början av 1980-talet att Söderblom uppträdde passivt i ärendet. Det har särskilt väckt uppmärksamhet att han vid sin avskedsaudiens hos Stalin den 15 juni 1946 – enligt sin egen version i depeschen till Undén – sade sig personligen vara övertygad om att Wallenberg fallit offer för en olycka eller för rövare.

Men först när de svenska och ryska arbetsgruppernas rapporter offentliggörs den 12 januari 2001 blir det bekant att Söderblom hade gått betydligt längre ett halvår tidigare, den 26 december 1945, när han samtalat med avdelningschefen Abramov i MID. Enligt Abramovs uppteckning, som arbetsgruppen inte ansett sig ha skäl att ifrågasätta, sade Söderblom inte bara att han förmodade att Wallenberg omkommit. Han framförde också en "personlig anhållan" om hur ryssarna skulle besvara de officiella svenska framställningarna i ärendet.

Sovjetiska staber och arkiv hade förflyttats till följd av krigshändelserna i Ungern 1945, så att det vid den tiden var omöjligt att få fram information om Wallenbergs öde. Det skulle vara förträffligt om legationen kunde erhålla ett svar i denna anda, det vill säga att Wallenberg hade omkommit, sade Söderblom, och tillade att detta var nödvändigt främst med tanke på

Wallenbergs mor, som fortfarande hoppades att hennes son var i livet och slösade kraft och hälsa på det fruktlösa sökandet.

Sovjetunionens vice utrikesminister Dekanozov hade dock den 16 januari 1945 skriftligen meddelat Söderblom att Raoul Wallenberg påträffats av sovjetiska trupper i Budapest och att de militära myndigheterna vidtagits åtgärder för att skydda honom. Mot bakgrund av att utrikesminister Gromyko sedermera erkände att Wallenberg befann sig i sovjetiska fängelser intill juli 1947, är det inte osannolikt att pressdebatten om de svenska och ryska arbetsgruppernas rapporter till viss del kommer att handla om Söderblom, kanske också om hans chef från augusti 1945, Östen Undén. Hur skall man förklara Söderbloms uppträdande? Hur kunde han över huvud bli placerad i Moskva? Varför fick han ingen tillrättavisning när han meddelade Undén hur han avvikit från den officiella svenska ståndpunkten i ärendet vid samtalet med Stalin?

I den svenska arbetsgruppens rapport berörs dessa frågor med den återhållsamhet och de stränga krav på säkra belägg som är påkallade i ett sådant sammanhang. Vid en friare diskussion kan det finnas en del att tillägga. Nedan följer några uppgifter och synpunkter som jag noterat under uppdraget som expert i den svenska arbetsgruppen sedan 1999. Delvis rör det sig om antaganden som i mina ögon ter sig rimliga men som inte kan beläggas med säkerhet. Förhoppningsvis kan de ändå bidra till förståelsen av hur Wallenberg-ärendet kom att hanteras så som skedde.

2. Staffan Söderblom, som antogs som attaché 1921, tjänstgjorde på UD:s politiska avdelning sedan 1928, från 1934 som chef för första byrån och från 1939 som chef för hela avdelningen. I den egenskapen var han givetvis centralt placerad för en roll i svensk utrikespolitik under krigsåren. Hans förutsättningar var betydande: en erkänd arbetskapacitet, en fenomenal formuleringssnabbhet och ypperliga språkkunskaper. Det är dock inte lätt att avgöra vilken betydelse han fick för substansen i Sveriges politik mot Nazi-Tyskland under de år då Hitler dominerade Europa och Sverige hade att ta hänsyn till detta faktum.

Emellertid uppträdde han med stor säkerhet och anslog gärna en cynisk jargong när han utlade sina realpolitiska teser om nödvändigheten att böja sig för den starkare. Det gjorde han även utanför UD, och utan hänsyn till om den han talade med kände honom tillräckligt väl för att förstå när Söderblom halvt skämtsamt, halvt provocerande spetsade till sina teser

(om det nu var det han gjorde). Bland samlingsregeringens kritiker blev han snart utpekad som den främste företrädaren inom UD för "eftergiftslinjen" mot Tyskland. Det skedde offentligen så tidigt som i oktober 1941. När Söderbloms utnämning blev bekant, fick den mycket riktigt en giftig kommentar av Segerstedt på GHT:s Idag-spalt den 29 april 1944.¹

Mot den bakgrunden kan man fråga sig hur det kunde anses lämpligt att sända Söderblom till Moskva på våren 1944. Risk fanns ju att han skulle behandlas snävt av ryssarna, om inte annat så för att i taktiskt syfte påminna honom om hans underläge. Risk fanns också att han själv skulle anse sig böra uppträda modest för att söka kompensera sin politiska belastning i sovjetiska ögon och därmed ändå uppnå "en god ställning".

Den risken blev inte mindre genom att hans företrädare, Vilhelm Assarsson, hade förklarats non grata av Moskva i december 1943 under åberopande av att han skulle ha lämnat tyska överkommandot hemliga underrättelser om sovjetarmén. Svenska regeringen hade visserligen kategoriskt tillbakavisat beskyllningarna och markerat förtroende för Assarsson genom att göra honom till biträdande kabinetssekreterare. Ändå måste man som sändebud uppfatta det som ett svårt misslyckande att drabbas av en sådan aktion från värdlandets regering. Att komma till Moskva med farhågor att få liknande behandling skulle vara ett memento för vem som än utnämnts. Men med tanke på den antydda bakgrunden fanns det en särskild risk att Söderblom skulle låta sig påverka.

Utrikesminister Christian Günther förordade inte heller Söderblom till sändebudsposten i Moskva. Vid statsrådsberedning den 17 mars 1944, då en rad UD-utnämningar behandlades, föreslog Günther i stället Sven Allard (1896-1975), som i oktober 1943 hade förordnats till envoyé i Kina men ännu ej tillträtt. Allard hade tjänstgjort i Petrograd redan 1917 och senare bl.a. i Warszawa, Riga och Ankara. Han var en kritisk bedömare av sovjetisk politik och känd som en tuff typ. Han hade också en betydande erfarenhet som handelsförhandlare, vilket kan ha vägt tungt på våren 1944, när de första sonderingarna om det senare handels- och kreditavtalet från 1946 redan hade inletts.

¹ Sven Grafström, som 1941 var byråchef på pressbyrån, noterade i sin dagbok den 19 oktober 1941 ett ironiskt förslag av tidskriften "Nordens Frihet" att Söderblom skulle utses till sändebud i Köpenhamn, eftersom hans kända smidighet och anpassningsförmåga skulle göra honom sällsynt skickad att förstå Scavenius' politik. När Söderblom frågade Grafström om han visste vem som kunde ha skrivit artikeln, fick han – enligt Grafströms belåtna notering – svaret att det i alla fall var "tydligt att det var någon mycket initierad person som stod bakom".

Hur Günthers förslag kommenterades framgår inte av den såvitt bekant enda regeringskälla där hans föredragning av utnämningsfrågorna har noterats (anteckningar av konsultativa statsrådet Fritiof Domö). Men uppenbarligen godtogs inte Günthers förord för Allard. Något annat primärmaterial som kunde visa på vilket sätt och på vilka grunder förslaget underkändes, eller hur Söderbloms namn i stället blev aktuellt, är dock inte känt.

Vad Söderblom beträffar var hans meriter emellertid uppenbara. Bortsett från att han var väl förankrad i Sveriges gamla och nya etablissemang (han var son till Nathan Söderblom, och hans bror Jon Olof var gift med Per Albins dotter Anna Lisa), kunde han åberopa flera år som polchef under påfrestande förhållanden samt två års tjänstgöring i Moskva 1925-27.

Visserligen finns det tecken på att Söderblom även på högsta ort ansetts alltför benägen för eftergifter söderut. En dagboksanteckning av Per Albin Hansson den 21 augusti 1941 om tyskarnas utnyttjande av svenskt luftrum kan tydas i den riktningen ("Staffan överlämnade UD:s förslag om flygningarna som gjorde mig både ledsen och förargad. Gick ut på att praktiskt taget acceptera den ökade omfattning som flygningarna tagit trots överenskommelsen").

Men inte ens Söderbloms hårdaste kritiker i UD gjorde gällande att hans hållning skulle ha berott på någon sympati för nazi-regimen. Om den i stället uppfattades som ett uttryck för en realpolitiskt motiverad anpassningsbenägenhet, behöver detta inte på alla håll ha ansetts demeriterande för en placering i Moskva. På våren 1944 visste man att Sovjet skulle dominera Östersjöområdet efter krigets slut. Vare sig man såg hoppfullt på regimen och på utsikterna att utveckla förtroendefulla relationer till den, eller bara ansåg det klokast att anpassa sig efter maktförhållandena, kunde Söderbloms namn te sig tilltalande.

Även på sovjetisk sida kan en sådan kalkyl ha påverkat inställningen, åtminstone hos bedömare med god insyn i svenska förhållanden. Sovjetunionens sändebud i Stockholm Mme Kollontay – en överlevnadsvirtuos som i fjorton år fått driva sovjetiska intressen under skickligt hänsynstagande också till Sverige – torde ha tillstyrkt Söderbloms placering i Moskva. I varje fall meddelade MID tämligen omgående att man inte hade någon erinran. Hon tycks också ha försäkrat

både Günther och Söderblom att denne skulle vara välkommen i Moskva.²

2. Inför sin avresa skrev Söderblom en PM om vad han avsåg säga vid sina tillträdesbesök i Moskva. Papperet lästes och godkändes av stats- och utrikesministrarna, enligt Sverker Åströms påteckning på det ex. som lades på dossier. Vid sitt första besök hos Molotov tänkte Söderblom sålunda framföra en hälsning från stats- och utrikesministrarna och "uttrycka konungens önskan om ett gott och förtroendefullt förhållande" mellan Sverige och Sovjetunionen. Det är ungefär samma uppdragsformulering som Per Albin använde när Gunnar Hägglöf två år senare sändes till Moskva som Söderbloms efterträdare ("ej blott hyggliga utan verkligt förtroendefulla förbindelser").

Det var ingen onaturlig svensk målsättning med tanke på de stora frågor – bland annat Finlands framtida ställning – som skulle regleras under de närmaste årens övergångsskede från krig till fred. Men inom denna vida ram hade naturligtvis sändebudet att utföra sitt uppdrag efter eget omdöme och så att svenska intressen inte blev eftersatta.

En huvudkälla för bedömningen av Söderbloms hållning och uppträdande i Moskva är de memoarer som publicerades 1984 av hans närmaste man på beskickningen, Ingemar Hägglöf. Han hade tillträtt redan i juli 1943 och varit chargé d'affaires under första halvåret 1944 efter Assarssons hemresa (sedermera blev han som bekant ambassadör i Helsingfors och Paris). Söderbloms utnämning "gladde i varje fall Ingegerd och mig", skriver Hägglöf, "vi hade alla tre träffats och haft roligt ihop i Stockholmslivet". Hägglöf, som hade tjänstgjort på politiska avdelningen 1941-43, noterar att Söderblom under sin polchefstid varit otroligt expeditiv och högst uppfinningsrik när det gällt att finna habila lösningar inför tyska propåer. Men han hade nöts under pressen, tillägger han.

I Moskva ville Söderblom skjuta undan svårigheter, ta fasta på det positiva och i rapporterna hem måla skeendet "i så ljusa färger som sanningen möjligen tillät". Han tog på sig rollen som den konsekvente optimisten, "allt som hänt eller sagts tolkades i för Sverige och Finland gynnsam riktning". Ifråga om Sovjets avsikter mot Finland fick han dock

² Ett tecken på att Söderblom ändå kände osäkerhet om det ryska mottagandet noteras i Sven Grafströms dagbok. Ingen företrädare för sovjetambassaden kom ner till avskedet på Stockholm C då han skulle anträda resan till Moskva (på den tiden var det en normal artighet att så skedde, liksom att ett antal UD-kollegor kom ner och tog farväl). "Det var närmast patetiskt att se den arme Staffan spana mot perrongen tills han måste resignera och stiga upp på tåget", skriver Grafström (11 juni 1944).

rätt, medger Hägglöf (Sovjet avstod från kravet på kapitulation och slöt vapenstillestånd i september 1944). Denna inledande bekräftelse på hans optimism styrkte kanske Söderblom i hans allmänna inställning att svårigheterna brukar lösa sig själva om man ser tiden an. Söderbloms hantering av Wallenberg-ärendet kommenteras dock inte av Hägglöf, som i november 1945 flyttades hem till Stockholm för att handlägga östhandelsfrågor på UD.

När Hägglöf publicerade sina minnen 1984 var Staffan Söderblom ännu i livet. En rad kritiska synpunkter, som Hägglöf uppenbarligen inte ville sära Söderblom med, återfinns i stället i hans dagböcker från 1944-45. Kommentarer handlar inte om Wallenberg-ärendet, som Söderblom uppenbarligen höll för sig själv. Oftast rör de Söderbloms bisarrt självsäkra uttalanden.

Efter ett besök hos amerikanske ambassadören, Averell Harriman, säger Söderblom: "Han hade inte mycket reda på någonting, så det var mest jag som berättade" (28 september). Om en middag som Hägglöf hade för sin chef den 2 december: "Det var inte bara tråkigt utan dessutom pinsamt att höra alla dumheter han vräkte ur sig. Moskva var ett Grönköping, hans kolleger 'en samling sällsynta sumprunkare' o.s.v."

Även andra egendomliga drag framträdde. "S. vågar icke ens gå upp och göra en demarche i saken" (11 januari 1945, om ett konsulärt ärende). "Ministern ryckigare och konstigare än någonsin" (19 januari). "S. for genast ut i otidigheter o. det hela var mkt pinsamt" (22 juni). Om en supé hos Hägglöfs för en besökande stockholmsk spårvägsdelegation: "Det hela var rätt trevligt med undantag för att S. skällde ut TeHgblad. S. mkt obalanserad, satt sedan kvar och pimplade konjak till kl. tre och pratade en massa smörja" (15 september 1945).³

Läser man Söderbloms rapportering i tjänsten till Stockholm, exempelvis under hans sista veckor i Moskva i juni 1946, väcks också frågor om hans omdöme. Från en samtal med vice utrikesministern Dekanozov, som skulle delta i en konferens i Paris, skriver han den 7 juni att denne "lovade att vallfärda till 2, rue Malville, helt nära Parc Monceau, där min vagga stått" (Söderblom var född i Paris). Mme Kollontay rapporteras ha sagt

³ Ingemar Hägglöf fann Söderbloms uppträdande så besynnerligt att han skrev till sin äldre bror Gunnar, som då var sändebud i Bryssel, och bad om råd. Denne svarade dock bara att "man klagat inte på sin chef" (upplysning från fru Ingegerd Hägglöf).

honom att hon "beundrat den takt och försiktighet i förening med orubblig fasthet" som han ådagalagt i den baltiska frågan (13 juni).

Ofta är tonen närmast en hovmans, såsom i skildringen av kransarna på Röda torget vid Kalinins begravning ("en syn av oförliknelig skönhet", 8 juni), eller en sykofants, såsom i depeschen om samtalet med Stalin ("hans lågväxta proportionerliga gestalt och det regelbundna ansiktet göra ett särdeles angenämt intryck", 15 juni). När han passerar en grupp tyska krigsfångar i vägarbete, rapporterar han: "De sågo välnärda ut och hade delvis en glättig uppsyn" (20 juni). I ett handbrev från sin nya post i Schweiz till polchefen Sven Grafström i början av juli 1946 återkom han till sitt samtal med Stalin och sade sig utgå från att nyheten om audiensen meddelats i den sovjetiska radion "av en särskilt djup basröst". Grafström säger i sin dagbok att den enda tänkbara delgivningen av handbrevet vore till medicinalstyrelsen.

Numera vet vi att Söderblom måste hemkallas från ambassadörsposten i Peking 1951 och försättas i disponibilitet som följd av akut psykisk ohälsa. Det är naturligt att ställa frågan om de ovan relaterade besynnerligheterna bör betraktas som förebud till sjukdomen. Men om detta kan givetvis inget sägas med säkerhet.⁴

3. Undén, som råkade Söderblom på UD den 29 juni 1946, skrev i sin dagbok att denne "skildrade sitt besök hos Stalin som om han skådat Guds anlete". Enligt en tidigare notering den 21 mars 1946 hade Undén vid statsrådsberedning föreslagit att Söderblom skulle förflyttas till Bern och efterträdas i Moskva av Gunnar Hägglöf. "En del diskussion. Wigge anförde till stöd för mitt förslag att Hägglöf bedömde förhållandena mer objektivt och klart än Söderblom. Jag fick fullmakt att handla enligt mitt förslag."

Notisen ger inget intryck av att Söderblom själv önskat förflyttning. Han hade ju också bara tjänstgjort i ej fullt två år. Undén anför inga egna skäl till sitt förslag att ersätta Söderblom med Hägglöf. Men sannolikt delade han Wigforss' uppfattning. Gunnar Hägglöf återger i sina minnen en dagboksanteckning om ett samtal med Undén inför sin avresa till Moskva. Undén framhöll att regeringen behövde "en inträngande rapportering" om Sovjet. "Vi måste söka få en inblick i Sovjetunionens verkliga

⁴ Söderblom, som sedermera undergick en hjärnoperation, var på 60- och 70-talen en sällsynt trevlig och underhållande berättare för dem som sökte upp honom för samtal om krigsåren.

ekonomiskt-politiska läge och framför allt i den sovjetiska ledningens utrikespolitiska avsikter."

4. Undén nämner ingenting i sin dagboksnotis den 29 juni 1946 om att han reagerat mot vad Söderblom sagt till Stalin om sin övertygelse att Wallenberg omkommit i Ungern. Möjligen ansåg Undén att det var onödigt att tillrättavisa honom eftersom han ändå befann sig under förflyttning till Bern.⁵ I så fall är det dock anmärkningsvärt att Undén inte beordrade att legationen i Moskva skulle meddelas att Söderbloms uttalande stred mot regeringens uppfattning. Legationsrådet Ulf Barck-Holst, som varit med vid audiensen hos Stalin och nu var *chargé* i väntan på Hägglöfs ankomst, fick inget sådant meddelande och alltså ej heller någon instruktion att söka lägga till rätta det missvisande intryck som Söderblom givit ryssarna av den svenska regeringens uppfattning.

Om det nu var missvisande? Söderblom måste ha varit tämligen säker på att hans uttalande till Stalin inte skulle föranleda någon kritik från utrikesledningen. Annars skulle han inte ha vågat agera som han gjorde. Han anhöll om audiens hos Stalin och fick ett dygn i förväg besked att den beviljats. Han hade alltså god tid att tänka igenom vad han skulle säga, och han valde att på Stalins fråga ta upp ett enda ärende, nämligen Raoul Wallenberg. Hans budskap i denna fråga fick därmed särskild emfas. Budskapets innebörd var också tydlig: Wallenberg var säkert död, men det behövdes ett officiellt meddelande om att alla åtgärder vidtagits för att finna honom, även om de tyvärr förblivit resultatlösa. Söderblom valde att rapportera detta hem i en depeesch till Undén. Om han varit osäker på inställningen hemma, kunde han ha förtigit sitt uttalande om Wallenbergs död eller nöjt sig med att rapportera det i ett bläckbrev.

När Undén några månader senare, den 21 november 1946, hade ett samtal med utrikesminister Molotov i New York under mötet med FN:s generalförsamling, begagnade han inte tillfället att korrigera vad som blivit sagt till Stalin. Vid detta sitt första möte med Molotov efter tillträdet som utrikesminister sommaren 1945 valde Undén enligt sin egen uppteckning att beröra han en annan svensk-rysk fråga, det nyligen

⁵ Å andra sidan gjorde Söderblom kort efteråt – den 5 juli 1946 – anspråk på att städse uttala sig i enlighet med givna instruktioner. Detta skedde sedam han anmodats yttra sig om några anmärkningsvärda uttalanden till tyska legationen under kriget som nyligen hade påträffats. Men hans formulering – han försäkrade att "mina uttalanden i detta som i övriga fall i allt överensstämde med mottagna instruktioner" – måste ha tett sig närmast provocerande för utrikesledningen när de gjordes ett par veckor efter Söderbloms uttalande till Stalin, såvida inte Undén funnit detta uttalande klanderfritt.

undertecknade handels- och kreditavtalet, samt några FN-frågor. Däremot nämnde han över huvud inte Wallenberg-ärendet.

Eftersom Stalin under sitt samtal med Söderblom några månader tidigare hade lovat att ta sig an ärendet och se till att saken skulle bli undersökt och uppklarad, kan Undén inte gärna ha befarat att Molotov skulle bli irriterad om Undén undrat ifall han kunde säga något om resultatet av de utredningar som Stalin utlovat. En sådan fråga hade i själva verket varit i det närmaste självklar. Men den ställdes alltså inte.

Undéns tystnad kunde på sovjetisk sida inte gärna tolkas på annat sätt än som en bekräftelse – om nu någon sådan behövdes – av att Söderbloms uttalande om Wallenbergs död avspeglade uppfattningen hos hans regering. Att Undén inte alls tog upp Wallenberg-ärendet måste också uppfattas som att hela ärendet inte tillmättes nämnvärd betydelse av svenska regeringen.

I den ryska arbetsgruppens rapport görs ett liknande påpekande på grundval av Molotovs uppteckning om sitt samtal med Undén ("det tycks som om frågan om R. Wallenberg alls inte existerade i de sovjetisk-svenska relationerna"). Även ifråga om Söderbloms samtal med Stalin drar den ryska arbetsgruppen slutsatser av intresse. Det sker utifrån Söderbloms depesch, eftersom det inte finns någon uppteckning på sovjetisk sida. Det är logiskt att anta, heter det, att Stalin uppfattade samtalet som att det "kommit till endast för att framföra denna 'personliga uppfattning', d.v.s. att den svenska ledningen på detta sätt lät förstå att den ansåg att dess diplomat omkommit och att den svenska ledningens förfrågningar om hans öde gjordes för att 'hålla samvetet rent' inför hans släktingar och inför allmänheten".

5. Mot den antydda bakgrunden kan det finnas skäl att återvända till Söderbloms inledningsvis återgivna samtal med avdelningschefen Abramov den 26 december 1945. Söderbloms uttalanden innebar att han tog en betydande personlig risk, såvida han inte hade skaffat sig någon form av täckning hos de politiskt ansvariga i Stockholm. Om han saknade sådan täckning skulle han sitta mycket illa till, ifall ryssarna fann det förenligt med sina intressen att vid samtal med svenska företrädare referera till vad Söderblom sagt. Han skulle därmed också ha givit ryssarna en hållhake på sig.

I den svenska arbetsgruppens rapport konstateras att det saknas varje belägg för att Söderblom fått någon tackning från ledande politiskt håll under sina samtal i Stockholm kort före samtalet med Abramov. Vad man kan tillägga är att omständigheterna kring Söderbloms flera veckor långa uppehåll i Stockholm i november-december 1945 var sådana, att man kan utgå från att han sammanträffade med stats- och utrikesministrarna.

Det var under dessa veckor som frågan om baltutlämningen dominerade svensk politik. I regeringens interna diskussioner dryftades följderna för vårt förhållande till Sovjet av opinionsstormarna och av uppskovet till i januari 1946 med utlämningen. På Gustaf V:s begäran tjänstgjorde Söderblom som tolk när kungen den 25 november kallade ut Sovjets ambassadör till Drottningholm för att framföra en personlig vädjan till Stalin att utlämningen skulle skjutas på framtiden, en vädjan som fick ett negativt svar den 29 november.

Man kan utgå från att stats- och utrikesministrarna i detta läge ville höra hur vårt sändebud i Moskva bedömde Sveriges förhållande till Sovjet i ljuset av de mellanhavanden som inte blivit lösta. Undén noterar i sin dagbok att han hade Söderblom ensam hemma på middag den 3 december men säger ingenting om vad som avhandlats. Att Per Albin haft något liknande samtal med Söderblom kan inte beläggas men ter sig högst sannolikt, även med hänsyn till familjeförbindelsen och till Per Albins intresse att få direktrapport bl.a. om kungens samtal med ryssen.

Det vore egendomligt om Söderblom vid sådana genomgångar av olösta Sovjetproblem inte hade tagit upp Wallenberg-ärendet. Och det är svårt att tro att Söderblom skulle ha vågat uttala sig som han kört efteråt gjorde när han sökte upp avdelningschefen Abramov, om han inte känt sig någorlunda säker på att hans budskap var i utrikesledningens anda. Full bekräftelse på detta fick han emellertid, såvitt framgår av skriftligt källmaterial, först ett halvår senare, när han – omedelbart före sin förflyttning från Moskva – beslöt att omnämna sin dödförklaring av Wallenberg inför Stalin i en officiell skrivelse och detta inte föranledde någon erinran.

6. Till sist vill jag lyfta fram ett fåtal aktstycken som förefaller mig illustrera de mest problematiska aspekterna på skötseln av Wallenberg-ärendet 1945-47.

Den 12 mars 1946 instruerade Grafström legationen i Bern att söka erfara om "den av ryssarna utväxlade förutvarande schweiziske chargé d'affaires i Budapest Feller" hade något att berätta om Wallenberg. Den 15 mars svarade legationssekreteraren Lars Celsing att Feller inte hört något om Wallenberg under sin tid i ryskt fängelse. Feller hade behandlats väl av ryssarna, "som dock i månader vid förfrågan vidhöllo att de alls intet hade sig bekant om hans – Fellers – öde".

Möjligheten att Raoul Wallenberg satt i säkerhetstjänstens fängelse, samtidigt som ryssarna bestred varje kännedom om var han fanns, omnämns inte uttryckligen i något svenskt aktstycke i hela UD-materialet från 1945-47, såvitt jag kunnat finna. Dock borde detta ha förefallit som en naturlig möjlighet redan utifrån den tidens allmänna kännedom om sovjetssystemet. Sedan man i UD fått veta att en schweizisk diplomat i Budapest hållits fängslad av ryssarna under försäkringar att hans öde var dem obekant, borde möjligheten att en svensk diplomat i Budapest behandlades på samma sätt ha tett sig synnerligen närliggande. Men så blev alltså inte fallet. I varje fall har jag inte funnit några spår av en sådan tanke i UD-materialet.

Arbetsgruppen anser att ett viktigt motiv, kanske ett huvudmotiv, för att Wallenberg hölls fängslad kan ha varit att man tänkte använda honom för att växla till sig sovjetiska medborgare i Sverige. På svensk sida valde man dock, med Barck-Holst som enda undantag, att inte förstå den sovjetiska sidans inviter till köpslagan. Arbetsgruppen konstaterar att detta, "jämte Söderbloms övertygelse (eller önskan att vara övertygad) om att Raoul Wallenberg omkommit i Ungern", kan ha varit avgörande för att han till skillnad från schweizarna aldrig släpptes fri.

Denna sida av Wallenberg-ärendets skötsel illustreras enligt min mening tydligast när Barck-Holst som chargé skrev en depesch till Undén den 30 december 1946. Utsikterna att uppnå resultat var ringa, framhöll han, försåvitt man inte hade något att sätta bakom sina demarcher. Som regel hade man i MID, när Wallenberg-fallet fördes på tal, omedelbart frågat om avhopparna Makarova och Granovski eller balterna. Man hade alltså sökt begagna Wallenberg-fallet som ett slags förhandlingsbasis. "Huruvida motsvarande tillvägagångssätt förekommit i Utrikesdepartementet, när minister Tchernychev eller hans medarbetare gjort framställningar i de tre nyssnämnda fallen, är mig icke bekant."

Barck-Holsts kommentar var i själva verket ett förslag till ändrad svensk hållning, men han försökte framföra tanken med den försiktighet som var påkallad på Undéns tid när en chargé vände sig till utrikesministern. Emellertid kunde en tränad läsare också tolka hans formulering som en antydning till en förebråelse. Något svar fick han i varje fall inte.

Vad Barck-Holst inte kunde känna till var att kabinetssekreteraren Karl Ivan Westman faktiskt tycks ha tillämpat Barck-Holsts rekommendation åtminstone vid ett tillfälle. Enligt den ryska arbetsgruppens rapport har minister Tchernychev inberättat att Westman den 24 november 1946, när Tchernychev var uppe hos honom för att begära Granovski utlämnad, svarade att Sverige ännu inte fått "något svar om var Wallenberg vistas".

Det unika med Westmans replik är dels att han utgår från att Wallenberg är i livet och att ryssarna vet var han finns, dels att han bemöter ett sovjetiskt utlämningskrav med att fråga om Wallenberg. Men av detta Westmans yttrande finns det inget spår i det svenska UD-materialet. Westman gjorde inget uppteckning om replikskiftet; det underlåter man ju helst om man vet att ens chef inte gillar de ordalag man använt. Men för ryssarna ingick de i spelets regler på sovjettiden. I den ryska arbetsgruppens rapport sägs det apropå Westmans fråga att det hade varit synnerligen lägligt att ta upp frågan officiellt, men att så inte skedde.

Så har historiens hjul vänt hela varvet om. Ryssland låter förstå att vi på svensk sida borde ha begripit med vilka vi hade att göra på Sovjetunionens tid.

Krister Wahlbäck

Stockholm, Schweden.

se dnr UD2018/2039

5

Schwedisch Parlament

Стокгольм, Швеция.

Правительству Швеции.

Уважаемые господа! Рауль Валенберг был дипломатом Швеции в оккупированной гитлеровцами Будапеште в годы войны, сотрудничая с немцами, имея широкие связи, и будучи добропорядочным человеком, он, как известно, спас большое количество евреев от неминуемой смерти, доставая им иеврейские паспорта. В 1945 году Советская армия вошла в Будапешт, и Валенберг был арестован советской контрразведкой, и содержался почти год на Лубянке. Осиф Виссарионович следил, надо думать, и за тем, как будет правительство Швеции реагировать на судьбу дипломата. Освободить его он не хотел, как человека сотрудничавшего с немцами, и стрелять не мог, потому что знал его добрые дела. К тому же он был дипломатом страны не враждебной СССР. Поэтому его нельзя сравнивать с польскими офицерами, убиваемыми, как ныне известно, гитлеровцами в лесу под Смоленском. Товарищ Сталин просто решил, чтобы Валенберг растворился среди зэнов. А органы, когда надо, пускают слух о его болезни и конгине на Лубянке в 1947 году. Документов уничтожить, что, вероятно, было сделано. А если и есть какие-то бумаги - то они липовые. Рауль Валенберг на Лубянке не болен и не был расстрелян. Его таскали по пересыльным тюрьмам, под другой фамилией, и в 1949 году он вместе с большой группой зэнов этапом прибыл из пересыльной тюрьмы г. Орши в большой лагерь близ города Глазова, что в Удмуртии. В этом лагере в конце сороковых годов отбывал срок и я. Прилагая фотокопию справки, которую прошу вернуть назадным письмом. Подробности и детали я расскажу в посольстве Швеции в Москве. Вышлите запрос для приезда в Москву и собеседований с сотрудниками посольства по вопросу о судьбе Валенберга. Добавлю и сказанное: есть еще два человека, с которыми Рауль находился в лагере в 1949 году дружил - если с одной миски бублики, но спали рядом на нарах и т.д. Для приезда в Москву прошу денег не высылать. Алексей Дм. Глазев.

Россия, Белгородская область,
Красногвардейский район, село
Нишиновна, Комарова, 90.
Индекс: 309305.

Январь 2002г.

*, отразивший отпечаток кошелька
политико-экономического института
моей жизни.

REGERINGSKANSLIET

P 2 Ew

Utrikesdepartementet **Pressmeddelande**

2001-01-09
Helena Gustavsson
Redaktör
08-405 57 31

Presskonferens om Raoul Wallenberg

Den svensk-ryska utredningen om Raoul Wallenbergs öde presenteras på en presskonferens fredagen den 12 januari kl.10.30 i Rosenbads presscenter, Bella Venezia, Rosenbad 4 i Stockholm.

Presskonferensen inleds av Sveriges kabinetssekreterare Hans Dahlgren. Utredningen representeras av ambassadör Hans Magnusson, ordförande i den svenska delen av arbetsgruppen, sektionschef Vjatjeslav Tutjnin, ordförande i den ryske delen i arbetsgruppen, samt Guy von Dardel, representant för Raoul Wallenbergs familj.

Presskonferensen hålls på svenska och ryska, och tolkas till ryska, svenska och engelska. Den sänds även direkt på internet på samtliga tre språk på www.regeringen.se

Utredningen publiceras på svenska, ryska och engelska på följande hemsidor:

www.utrikes.regeringen.se (på svenska och engelska)

www.mid.ru (på ryska)

www.sweden.ru (på ryska)

Presscentret öppnar kl.09.45.

Medtag presslegitimation!

(eng, ry)

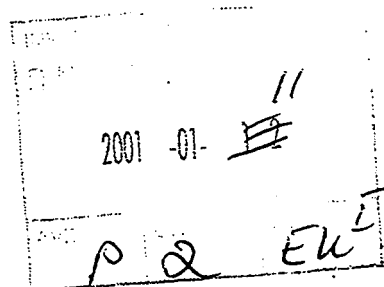
47

SVERIGES AMBASSAD
BUENOS AIRES

T E L E F A X

Sid 1 (1)

2001-01-11

Dnr 5. ✓

Till UD-PIK och AME

PIK

AME

Helene

Raoul Wallenberg

1 bilaga

Argentinsk press har de senaste veckorna innehållit en hel del om Raoul Wallenberg, delvis med anledning av att Raoul Wallenberg-priset för år 2000 av The International Roul Wallenberg Foundation tilldelats en argentinsk företagsledare, Oscar Vicente, och undertecknad ambassadör (året dessförinnan gick det till norske statsministern Kjell Bondevik).

Inför morgondagens evenemang insänder jag ur dagens La Nación en artikel om två personer som räddades 1945 av Wallenberg och ännu lever i Buenos Aires: "Memorias de una pesadilla". (Minnen av en mardröm). Båda var förstås hedersgäster vid prisutdelningen.

Landelius

Postadress
Embajada de Suecia
Casilla de Correo 3599
1000 Buenos Aires
ARGENTINA

Besöksadress
Tacuarí 147, piso 6
1071 Buenos Aires

Telefon
54 (11) 4342-1422

Telefax
54 (11) 4342-1697

Telex
(33) 21340 svensk ar

ND

Bcl 14 fax 5

Ba As

- 01-01-11

Memorias de una pesadilla

Por Susana Pereyra Iraola

Para LA NACION

MAÑANA se conocerá el informe de una comisión bilateral sueco-rusa acerca de lo ocurrido al diplomático sueco Raoul Wallenberg, que desapareció en 1945 y, según datos difundidos recientemente, fue ejecutado en Moscú en 1947. El anuncio fue hecho en Buenos Aires por Peter Landellus, embajador de Suecia en la Argentina, al dar la bienvenida a los fundadores y directivos de la Fundación Internacional Wallenberg.

En Buenos Aires viven dos personas de origen húngaro que salvaron su vida de la persecución nazi gracias a los pasaportes que por iniciativa de Raoul Wallenberg emitió la embajada de Suecia.

Tomás K. es arquitecto. Logró sobrevivir durante la guerra gracias a su pasaporte sueco. "A pesar de que Hungría era un país aliado de Alemania, Hitler lo ocupó militarmente en marzo de 1944 -recuerda-. Necesitaba fortalecer al ejército húngaro, un tanto descorazonado, y tenían a los rusos muy cerca. Apenas llegaron los alemanes, organizaron la deportación a los campos de exterminio. Ante esta situación, Estados Neutrales como Suecia, Suiza y el Vaticano lograron frenarlo, y así en Budapest ya no deportaron a los judíos, sino que los concentraron en guetos."

Por aquellos días, Raoul Wallenberg logró la autorización para extender salvoconductos y hasta pasaportes con la ciudadanía sueca. "Mis padres, mi hermano y yo recibimos los primeros -cuenta Tomás-, ya que el doctor Koloman Lauer, ex diplomático húngaro refugiado en Suecia y amigo nuestro, formaba parte de la comisión designada por el gobierno sueco para organizar el salvamento. Yo tenía dieciséis años y colaboré con la embajada como cadete. Las familias con estos documentos tuvieron el privilegio

de vivir un poco mejor en departamentos bajo bandera sueca o suiza."

El 20 de octubre de 1944, el regente húngaro Miklós Horthy rompió definitivamente con Hitler y el mismo día los alemanes lo secuestraron e impusieron un gobierno títere con Ferenc Szálasi a la cabeza. Rerodeó la falta de respeto a los derechos humanos, se reanudaron las deportaciones, los campos de exterminio y las matanzas.

Solidaridad en Budapest

"A mi padre y a mí nos tocó cavar trincheras y trampas para tanques -evoca Tomás-. Una noche, ante un ataque ruso, nos obligaron a volver bajo la lluvia de las afueras a la capital en una marcha en la que a los que no podían seguir los mataban ahí mismo. Al día siguiente apareció la mano salvadora de Raoul Wallenberg. Nos pudimos quedar en Budapest, mientras los demás tuvieron que seguir hasta Alemania. Por un tiempo hicimos tareas de mantenimiento de fábricas y otras similares, pudiendo dormir en nuestra casa sueca, mientras seguía la deportación de los hombres. En la estación de ferrocarril, ante los vagones de carga, Wallenberg personalmente nos salva junto a muchos otros."

El 31 de diciembre, sin respetar la bandera protectora, los llevaron a la central nazi. En el camino, Tomás logró escapar: "Buscamos al embajador sueco, que lógicamente estaba muy atareado por los continuos desmanes, a pesar de que la ciudad estaba sitiada. Una familia cristiana amiga me consiguió documentos nuevos (ya que los nazis húngaros no respetaban el documento sueco) y me escondió en un depósito con un

amigo. Estuvimos encerrados durante tres semanas con unos kilos de pan y legumbres. Cuando por fin llegan los rusos, creen que somos nazis. Otra vez milagrosamente nos perdonan la vida. Otro día me doñen como prisionero de guerra y me liberan gracias a mi carnet de cadete de la embajada sueca. Comienzo a buscar a mis padres. Un vecino me cuenta entre sollozos que lo llevaron al Danubio y lo ejecutaron junto con otras ochenta personas. Mi madre había muerto en la sede central de los nazis. Mi hermano fue liberado del campo de trabajos y a los pocos días llegó a buscarnos.

Aparte de sus padres, Tomás perdió a die-

En Buenos Aires viven dos personas que salvaron su vida de la persecución nazi gracias al diplomático sueco Raoul Wallenberg

ciocho familiares directos, sin mencionar a los amigos. "Mucho más tarde nos enteramos de la desaparición de Raoul Wallenberg. Como dijo hace poco Jack Fuks, uno salvó a miles y miles no pudieron salvar a uno."

Tomás K. llegó a nuestro país en 1949 y formó aquí su familia. En 1967 adoptó la ciudadanía argentina.

Su amigo Gabriel G. tenía trece años cuando los nazis invadieron Hungría. "La inmunidad que confería el pasaporte sueco nos permitió a mis padres y a mí vivir en una casa protegida -cuenta-. Los nazis húngaros eran peores que los alemanes. Después de un tiempo dejaron de respetar la in-

munidad diplomática, sacaban a la gente, la llevaban al Danubio y la ahogaban. Mi padre consiguió papeles falsos y nos fuimos a vivir como subinquininos a la casa de una familia en Budapest. Era peligroso para ellos: venían los nazis a buscar judíos, desertores. Ellos se dieron cuenta de que éramos judíos, pero no nos delataron. Durante las últimas dos semanas fuimos testigos de los tiroteos entre rusos y alemanes."

Vivió durante tres años en Viena y con uno de los pasaportes que otorgaba la Organización Internacional de Refugiados viajó a la Argentina en 1952. "Mucho de húngaro no me queda -dice-. Aquí me siento muy en mi casa." Su esposa nació en Checoslovaquia, tienen una hija en Israel, otra en Estados Unidos, un varón en la Argentina, y varios nietos. Es dueño de una empresa en Buenos Aires. "En la Hungría comunista no se hablaba de Wallenberg -agrega-. Mucho después comprendimos la magnitud de lo que había hecho."

(Según el autor John Bierman, en los primeros meses de 1945 Raoul Wallenberg era el único diplomático que había permanecido en Pest. Supuestamente para proponer a los soviéticos un plan de reconstrucción, se dirigió a Debrecen, donde se había establecido el gobierno provisional bajo la protección soviética. En algún punto de la ruta fue entregado a la NKVD, que lo puso "bajo protección militar". Nunca se lo volvió a ver.)

Tomás y Gabriel lamentan no haber conservado los salvoconductos y pasaportes que les salvaron la vida. "En aquel momento no lo pensábamos, teníamos otras prioridades -añade Gabriel-. En mi familia, incluyendo hermanos y hermanas de mis padres, éramos sesenta. Quedamos doce. En Hungría había un millón de judíos y sobrevivieron 400 mil. Hoy hay unos 60 mil." LA NACION

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

TELEFAX

Sid. 1 (5)

2001-01-11

Dnr 18 ✓

Handl: Mats Foyer

aa
P

INK. UTRIKESDEP.		
DNr		
2001-01-11		
Av P	Gr 2	Mål EU

EC

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: X EC (Magnusson, Lundvik, Gullgren)

Kopia: Professor Guy von Dardel, p.t. Stockholm

Ryska riksåklagarämbetets rehabilitering av Raoul Wallenberg

Fax 588 A 2000-12-22

(1 bil.)

Bifogat insänds ett brev från ryska högsta militäråklagarämbetet angående dess beslut om rehabilitering av Raoul Wallenberg och Vilmos Langfelder (samt ambassadens översättning). Som bekant har beslutet även fastställts av Rysslands riksåklagare.

Ambassadör Hirdman träffar (tillsammans med Ungerns ambassadör) den 19 januari högste militäråklagaren Kislitsyn för att motta intyget om Wallenbergs rehabilitering.

HIRDMAN

Postadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MOSKVA

Besöksadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60

Telefon
(095) 937 92 00
(502) 937 92 00

Telefax
(095) 937 92 02
(095) 937 92 03 (viseringsavd)
(095) 937 92 04 (handelsavd)

Telex
64-413 410

SVERIGES AMBASSAD
Moskva
Christina Johannesson

ÖVERSÄTTNING
2001-01-10

Översättning från ryska

**RYSKA FEDERATIONENS
RIKSÅKLAGARÄMBETE**

HÖGSTA MILITÄRÅKLAGARÄMBETET

27 december 2000
nr 7u-496-99

103160, Moskva, K-160

Komplettering till vårt brev 7u-496-99
av den 9 mars 2000

Sveriges ambassad
119590, Moskva,
ul. Mosfilmovskaja 60

Rysslands Högsta militäråklagarämbete vid ryska Riksåklagarämbetet betygar Sveriges ambassad sin uppriktiga högaktning och informerar härmed om att undersökningen i frågan om rehabilitering av den svenske medborgaren Raoul Gustav Wallenberg född 1912 nu är avslutad.

Efter att ha studerat det insamlade materialet har militäråklagarna dragit slutsatsen att Raoul Wallenberg, chef för den humanitära avdelningen vid den svenska diplomatiska beskickningen i Budapest, den 14 januari 1945 olagligt greps av de sovjetiska militära myndigheterna. Wallenberg fördes till Moskva där han från och med den 6 februari 1945 enligt beslut fattat av sovjetiska organ utanför domstolsväsendet utan grund kvarhölls i de sovjetiska säkerhetsorganens fängelser av politiska skäl, som en socialt farlig person, utan att anklagas för att ha begått något konkret brott, till sin död den 17 juli 1947.

Han begick inga som helst brott och blev ett offer för godtycke och laglöshet.

Den 19 december 2000 har Högsta militäråklagarämbetet fattat beslut om juridisk rehabilitering för Raoul Wallenberg enligt §3 punkten "e" i Ryska Federationens "Lag om rehabilitering av offren för den politiska terrorn".

Samtidigt rehabiliterades även den ungerske medborgaren Vilmos Langfelder, Raoul Wallenbergs chaufför, som tillsammans med Wallenberg föll offer för den politiska terrorn och som dog i sovjetiskt fängelse den 2 mars 1948.

Ryska Federationens vice riksåklagare, högste militäråklagaren generallöjtnant M.K. Kislitsyn föreslår att intygen om Raoul Wallenbergs och Vilmos Langfelders rehabilitering överlämnas till Sveriges och Ungerns ambassadörer under perioden 16-26 januari 2001 på Högsta militäråklagarämbetet med adress: Cholzunov pereulok 14, Moskva (datum kommer att fastställas i samråd med beskickningscheferna).

Vi anhåller om att Raoul Wallenbergs bror Guy von Dardel underrättas om vårt beslut.

Bilaga: Guy von Dardels adress (1 sida)

Högaktningsfullt

Vice chefen för Styrelsen för
rehabilitering av offren för den
politiska terrorn

överste L.P. Kopalin

/underskrift/

Исп. вх. №

MF/EG

ГЕНЕРАЛЬНАЯ ПРОКУРАТУРА
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Посольство Швеции

119590, г. Москва, ул. Мосфильмовская,
дом 60

ГЛАВНАЯ
ВОЕННАЯ ПРОКУРАТУРА

27. 2000
27. декабря 1999 г.
№ 7у-496-99

103160, Москва, К-160

К наш. № 7у-496-99
от 09.03.2000

INK. AMB. MOSKVA		
D.п. 13/529		
2001-01-10		
AVD. R	GR. 18	MAI. R.M.

При ответе ссылаться
на наш номер и дату

Главная военная прокуратура Генпрокуратуры России выражает свое искреннее уважение Посольству Швеции и информирует о завершении проверки по вопросу реабилитации гражданина Швеции Валленберга Рауля Густава, 1912 года рождения.

Изучив собранные материалы, военные прокуроры пришли к выводу, что начальник гуманитарного отдела шведской дипломатической миссии в Будапеште Рауль Валленберг 14 января 1945 г. был незаконно задержан советскими военными властями, доставлен в Москву; где с 6 февраля 1945 г. по решению советских внесудебных органов необоснованно содержался в тюрьмах Госбезопасности по политическим мотивам как социально опасное лицо без предъявления обвинения в совершении конкретного преступления до его смерти 17 июля 1947 г.

Никаких преступных действий он не совершал и является жертвой произвола и беззакония.

19 декабря 2000 г. Главной военной прокуратурой принято решение о юридической реабилитации Валленберга Р. в соответствии со ст.3, п."е" Закона Российской Федерации "О реабилитации жертв политических репрессий".

Одновременно реабилитирован необоснованно репрессированный вместе с Валленбергом Р. шофер его автомобиля гражданин Венгрии Лангфельдер Вильмош, умерший в советской тюрьме 2 марта 1948 г.

Заместителем Генерального прокурора РФ – Главным военным прокурором генерал-лейтенантом юстиции Кислициным М.К. предлагается вручить справки о реабилитации Валленберга Р. и Лангфельдера В. послам Швеции и Венгрии в период с 16 по 26 января 2001 г. в распоряжении Главной военной прокуратуры по адресу: Москва;

- 2 -

Хользунов переулок, д. 14 (дата будет согласована с главами дипломатических представительств).

О нашем решении просим уведомить брата Валленберга Р. господина Ги фон Дарделя.

Приложение: адрес Г.Дарделя на I листе.

С уважением,

Заместитель начальника
Управления реабилитации
жертв политических репрессий
полковник юстиции

 Д.П. Копалин

Raoul Wallenberg Honorary Citizen Committee (R.W.H.C)

P.O. Box 38, Ra'anana 43101, ISRAEL Tel. 972-9-7421710, Fax 972-9-7480486

January 11, 2001

INK. UTRIKESDEP.		
11/001		
2001-01-11		
AVD	Gr	MM
P	2	Eu

Dear Ambassador Lundvik:

I hope everything is well with you. You must be a busy person during this time of the conclusion of the Wallenberg inquiry.

It is amazing how many news reports appear about Raoul, all focusing on how he died. It is a difficult task to convince people that there is still no conclusive evidence as to what happened to Raoul. And therefore, I feel strongly that we have to continue the search.

I am pleased to inform you that there are some positive developments, with reference to this search:

1. The Minister of Israel and the World Jewish Community, H. E. Rabbi Michael Melchior, appealed for information on the fate of Raoul on Israeli Radio.
2. During my recent trip to the United States, I had a meeting with Dr. Wesley Fisher, Director of International Programs of the United States Holocaust Museum and Mrs. Kay King, Senior Policy Advisor of Congressman Tom Lantos. Both individuals are interested in exploring the possibility of an appeal among the Russian immigrant population in the U.S. for information on the fate of Raoul.
3. I am pleased to inform you that the Austrian Ambassador Dr. Wolfgang Paul, has forwarded the "internet proposal" to Austria (see. copy).
4. I hope to meet soon with Mr. Claude Altermatt at the Swiss Embassy in order to discuss the legal aspects, regarding an internet site (see copy).
5. On January 23, I have a meeting with the German Ambassador to Israel, Rudolf Dressler, to request further assistance from the German Government in the search for Raoul.
6. The Israeli President Katsav intends to meet President Putin by the end of January. I have sent him a letter with the request to bring up the fate of Raoul.

Ambassador Lundvik, may I thank you in advance for sending me a copy of your findings which I understand will be made public tomorrow. May I ask you if the copy of the report may be sent in the diplomatic pouch to the Swedish Embassy in Tel Aviv, so that I have it in time for my upcoming meeting with the German Ambassador and can forward a copy to the Israeli President in order to give him the most recent information.

I very much appreciate that you thanked me for my efforts to find Raoul, but as I told you during our meeting in Stockholm, this appeal was made to me by Per, now already 15 years ago.

At this critical moment in the search for Raoul, I would very much appreciate if it is possible to receive a letter indicating that the Swedish Government encourages the search for new facts about the disappearance of Mr. Wallenberg. Such a letter would be very helpful in my efforts to request other Governments to assist in the continuation for finding information about the fate of Raoul.

On a personal note, I hope that after publishing your historical report, you will be able to spend more time with your family and enjoy your hobby of birdwatching.

With warmest greetings,

Max Grunberg.

cc.: Ambassador Anders Lidén, envoy of the Swedish Government to Israel

EMBASSY OF SWITZERLAND
SCHWEIZERISCHE BOTSCHAFT
AMBASSADE DE SUISSE
AMBASCIATA DI SVIZZERA
AMBASSADA SVIZRA

Tel Aviv,
228 Rehov Hayarkon
P.O. Box 6068
61060 Tel Aviv

Dezember 21, 2000

Tel: (03) 546-4455
Fax: (03) 546-4408
Vertretung@tel.rep.admin.ch

Mr. Max Grunberg
Raoul Wallenberg Honorary Citizen
Committee (R.W.H.C.C)
P.O. Box 38
Ra'anana 43101

Our reference 332.1 - PFP

Internet Site about R. Wallenberg

Dear Mr. Grunberg:

I refer to your letter dated November 7, 2000, regarding the above-mentioned subject and would like to thank you.

I would like to stress again that the Swiss government will only participate in this project if the most concerned governments (Sweden and Hungary) will support it. Furthermore, since there are also legal implications regarding any Web site, I believe that it is important that they are resolved before going ahead with the project.

Finally, regarding the tragic fate of Mr. Wallenberg, which is said to have been executed in the notorious Lubyanka Prison, in the former USSR, enclosed please find the article titled "Did Swedes dally over Wallenberg release?", which was published in the English edition of Ha'aretz on December 5, 2000.

Sincerely yours,

and best wishes to Shmuelka,

FOR THE AMBASSADOR OF SWITZERLAND

Claude Altermatt
Claude Altermatt

Enc.

ÖSTERREICHISCHE BOTSCHAFT TEL AVIV
AUSTRIAN EMBASSY TEL AVIV

"Beit Crystal" / 12, Hahilazon St. / 52522 Ramat Gan / Israel / e-mail: autambta@netvision.net.il
Tel.-No.: +972/3/ 6120924 / Fax-No.: +972/3/ 7510716

An/To: Max Grunberg	Datum/Date: 18.12.2000
	Seiten/Pages: 1
	Fax-No.: 09 7480486
Von/From: Dr. Wolfgang Paul, Ambassador	Zl. / No.: 90.1/22-2000

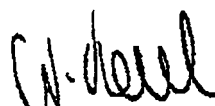
Dear Mr. Grunberg,

Thank you for your letter of December 4 regarding the possibility of further information concerning Mr. Wallenberg being available in Austria.

Needless to say, the Embassy has forwarded your query to Vienna.

In the event of any additional information reaching us, the Embassy would be glad to share it with you.

With kind regards
and best wishes

Dr. Wolfgang Paul
Ambassador

REGERINGSKANSLIET

P 2 En)

Utrikesdepartementet
Pressmeddelande

2001-01-11
Helena Gustavsson
Redaktör
08-405 57 31

Utredning om Wallenberg tillgänglig fredag kl.08.00

Den svensk-ryska arbetsgruppens rapporter kommer att finnas tillgängliga för läsning på Rosenbads presscenter från kl.08.00 i morgon fredagen den 12 januari.

Embargo för publicering gäller till kl.10.30 då presskonferensen börjar.

Presslegitimation erfordras.

(eng)

2/1

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA
Sven Hirdman

Sid. 1 (1)

2001-01-12

aa
P

Delgivning från
kryptoexpeditionen
enl adressering/samt

UMK

BMK

HMK/ ME

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: Magnusson/EC ✓

Kopia: Lundvik/EC, Kabs, Noreén/SB

BRÅDSKANDE

Raoul Wallenberg

Vid en nordisk-baltisk lunch idag sade mig bitr avdelningschefen Sulimko, MID, att den ryska utredningsrapporten om RW föredragits för president Putin och att denne tillstyrkt att den ryska sidan skulle fortsätta att behandla framställningar från vår sida om RW.

HIRDMAN

REGERINGSKANSLIET

72 E-7

Utrikesdepartementet **Pressmeddelande**

2001-01-12
Helena Gustavsson
Redaktör
08-405 57 31

Sex hyllmeter dokument om Raoul Wallenberg offentliggörs

Sex hyllmeter handlingar om Raoul Wallenberg blir offentliga enligt regeringens beslut på torsdagen.

Det är ca 60 000 sidor fr.o.m. 1971 fram till idag som offentliggörs i samband med att den gemensamma svensk-ryska utredningen om Raoul Wallenberg, som arbetat sedan 1991, nu presenterar sina rapporter.

Materialet visar hur svenska regeringen och utrikesförvaltningen sökt följa upp alla tänkbara spår och uppslag genom åren. Det är också påtagligt att ärendet fortfarande är aktuellt genom de uppgifter som fortfarande tillkommer.

Handlingarna finns tillgängliga på UD:s arkiv för forskare, journalister och andra intresserade.

Ett mycket begränsat antal handlingar omfattas fortfarande av sekretess, enligt 2 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100).

(eng)

~7

72Ew7

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet **Pressmeddelande**

2001-01-12

Hans Magnusson

Vjatjeslav Tutjnin

Raoul Wallenberg – Gemensamt svensk-ryskt pressmeddelande

Den gemensamma svensk-ryska arbetsgruppen för klarläggandet av den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs öde bildades 1991. Idag, den 12 januari 2001, presenterar den redovisningar av sitt arbete: den ena uttrycker den ryska sidans mening och den andra den svenska sidans position. I och med detta avslutar arbetsgruppen sin verksamhet.

Beslutet att publicera två redovisningar togs redan i utredningens inledande skede. En av anledningarna till detta är att man, oberoende av att de båda sidornas tillvägagångssätt att nå klarhet i Raoul Wallenbergs öde är gemensamma, i de två länderna ser olika på behovet av material som avslöjar den verkliga bakgrunden till händelserna och tolkar vissa av dessa på olika sätt. En annan anledning är att slutsatserna inte är identiska i alla detaljer, vilket man kunde förutsätta.

Båda sidorna ger sin tribut åt Raoul Wallenberg och hans självuppooffrande och ovärderliga arbete för att rädda judar i Ungern. De prövningar som föll på hans lott från januari 1945 väcker djup bitterhet och medkänsla. Den lagstridiga arresteringen och fängelsevistelsen samt de sovjetiska myndigheternas efterföljande handlingar rörande den svenske diplomaten är en stor tragedi. Oberoende av att de konkreta omständigheterna kring dessa

mh

händelser ännu inte är exakt kända, måste man både i Ryssland och i Sverige betrakta de dåvarande myndigheternas handlingar som brott.

I den svenska rapporten slås fast att det i nuvarande läge inte förefaller vara möjligt att dra någon definitiv slutsats om Raoul Wallenbergs verkliga öde. Det är dock uppenbart att det just 1947 inträffade händelser som var av avgörande betydelse för den svenske diplomaten.

Den ryska rapportens huvudsakliga slutsats är att den svenske diplomaten dog 1947 i ett av Sovjetiska MGB:s fängelser, och att fortsatt sökande efter honom är utsiktslöst. Man har inte funnit några tillförlitliga skriftliga uppgifter om omständigheterna kring hans död, det finns dock indirekta tecken och muntliga vittnesmål som vittnar om att det kan ha handlat om död orsakad av våld.

Samtidigt måste man understryka att båda sidorna har tagit hänsyn till varandras åsikter under arbetets gång, och samarbetet inom gruppen har varit fruktbringande och i många avseenden utan motstycke, även om det ibland inte har avlöpt utan svårigheter. Gruppen har inte lyckats fastställa någon gemensam, juridiskt oklanderlig slutsats om Raoul Wallenbergs öde, men den har lyckats göra mycket för att skapa en atmosfär av förtroende mellan Ryssland och Sverige i den här frågan.

Arbetsgruppen har fastställt många tidigare okända fakta, samtidigt som man tyvärr har upptäckt att en rad nyckeldokument försvunnit från ryska arkiv under ännu oklara omständigheter. Detta talar antagligen för att försök har gjorts att dölja spåren efter de sovjetiska myndigheternas lagstridiga handlingar. Därför finns det ännu motsägelsefulla versioner rörande Raoul Wallenbergs öde. Det finns ännu frågor utan svar.

Med ovanstående i beaktande är ryska och svenska sidorna beredda att medverka i vidare nödvändiga undersökningar och även uppbjuda sina krafter för att finna svar på de återstående öppna frågorna.

Båda sidorna vänder sig till alla dem som kan förfoga över viktiga och hittills okända ytterligare uppgifter om Raoul Wallenbergs öde. Vi ber om gensvar och att de tillhandahåller uppgifterna till Sveriges och Rysslands regeringar.

Den svenska och ryska sidan skulle vilja uttrycka sin tacksamhet till alla dem, som i de båda länderna eller annorstädes, har bidragit till utredningen.

Utrikesdepartementet
PIK-PR/klippet

Pressklipp om den svensk-ryska Wallenberg-
kommissionens rapport som presenterades
den 12 januari 2001

(X) Förvaras i bilageburken
Svensk-ryska Arbetsgruppens
rapport

MD

Utrikesdepartementet
PIK-PR

**Bilaga till pressklipp om den svensk-ryska Wallenberg-
kommissionens rapport som presenterades
den 12 januari 2001**

Innehåller kompletterande klipp från svensk och internationell press.

UD-UMK/an
a.a. 011213/an

2001-01-13

INK. UTRIKESDEP.	
DNR	B/001
2001-01-15	
AD	BR
P	2 EU

Kabinettssekreterare
Hans Dahlgren
UD
Stockholm.

UMK

Bitr. presskonferensen om Raoul Wallenberg 12/1 2001.

Undertecknad har med intresse följt presskonferensen om Raoul Wallenberg den 12 ds.

Bitr. dokumentationen om fallet kan den vara undanskymd i Gorbatsjovs "privata archiv" som han skyndsamt fraktade bort från Kremli i samband med Jeltsins maktövertagande. Detta faktum omtalades vid ett flertal tillfällen på tv och det framgick att det bl.a. rörde sig om viktiga dokument om Politbyråen och annat som måste skyddas för insyn. Troligen finns också dokumenten om R.W. i Gorbatsjovs hemliga archiv, liksom redogörelser om arbetsinsatser vid svenska kuster, m.m.

Gorbatsjov var ingalunda den hedersman som en del politiker i Sverige trodde. I januari 1991 för exakt 10 år sedan beordrade han den sovjetiska specialinsatsgruppen OMON och stidsvagnsenheten att göra slut på frihetsdrämmarna i Vilnius och Riga, (s.k. barrikadslagarna) där många offer krävdes. Då baltarna skyddade sitt parlament m.m. med sina kroppar. För västmedia förnekade Gorbatsjov all kännedom om detta brott mot mänskligheten och uppgav att han "sov"! Hans misstag var att beordra en "dokumentärispelning" om dessa blodsdåd, där hjältarna var sovjetvoldator, som "skyddade" baltarna mot kapitalistöverfall m.m. Fikmen hette "Nasji"! Och protesterna i väst var vaka.

Kommissionen om Rhis Ede ingick även i sin rapport. Han sade att de ryska ledarna tidigare hade ljugit om Rh, därefter kommit med halvriktiga men nu var sanningen utsläppt. En av Lenins teser som fick stor genomslagskraft på sin tid och gäller ännu (bl.a. om arbeten Khrusk förlisning) - "Ljuga, mörda och använd alla tänkbara medel" - allt är tillåtet för att bygga världskommunismen.

Med vänliga hälsningar
Maj M. Rustcheff
(d. SÄPO-tolk)

Trots upprepade telefon samtal inkom aldrig Peis med
någon som helst belägg för sina påståenden

Prof. Günter A. Peis
Journalist & Historiker
Institut f. Österreichische u. deutsche Rechtsgeschichte
d. Universität Innsbruck
Fax-Nr. 0512 / 507 2831 - z.Hd. v. Herrn Prof. Günter Peis

aa
/

Dringende Faxnachricht: 0046 / 8 / 7231176

INK. UTRIKESDEP.		
D.Nr. 15/001		
2001-01-15		
AVD. P	GR. 2	MAL. Euk

Herrn
X Botschafter Jan LUNDAVIK
Swedish Foreign Ministry
10339 Stockholm

Innsbruck, 15. 01. 2001

Betrifft: Ihren Forschungsbericht „Raoul WALLENBERG“

Sehr geehrter Herr Botschafter!

Ich habe am Freitag Abend mit größter Spannung Ihren umfangreichen Forschungsbericht über das tragische Schicksal von Raoul Wallenberg im Internet gelesen. Jetzt kann ich Ihnen mit hundertprozentiger Sicherheit sagen, daß meine Dokumente und die von mir aus hundert Quellen seit 1946 gewonnenen Erkenntnisse in den Berichten Ihrer verschiedenländischen Forschungskommission mit keinem Wort erwähnt wurden.

Aus der aufmerksamen Lektüre Ihrer mit größtem Aufwand und erstaunlicher Sorgfalt erstellten Wallenberg-Dokumentation habe ich erkannt, daß ein endgültiger Sachbeweis für die vermutete Entführung und Ermordung Raoul Wallenbergs an einem bestimmten Tag der Nachkriegszeit meiner Meinung noch immer nicht erbracht worden ist. Dieses weltpolitisch brisanteste Verbrechen, ist nach wie vor und mehr denn je im Klima eines bereits neuentflammten „Kalten Krieges“, der hoffentlich noch verhindert werden kann, von allen Seiten mit den dicksten Schleiern der Geheimhaltung verhüllt.

Zu dieser Erkenntnis bin ich u.a. durch meine folgenden seit den Nürnberger Prozessen weltweit erforschten historischen Mysterien aus der Vergangenheit gelangt, die - in gleicher Weise wie die Ermordung Raoul Wallenbergs - für zukünftige ost-westliche Deception- und Provokationsoperationen wieder aus der Schublade gezogen und erneut eingesetzt werden:

01. Das mysteriöse Hitler-Attentat vom 8. November 1939 im Münchener Bürgerbräu-Keller;
02. die geschichtlich verhängnisvollste Deception-Aktion durch den SD-Gangster Alfred Naujocks im August 1939 am Gleiwitzer Sender, durch die bekanntlich der II. Weltkrieg mit 55 Millionen Toten, darunter die unzähligen jüdischen Opfern, ausgelöst wurde;
03. die Alliiertenlandung im November 1942 in Nordafrika;

04. die Täuschungsaktionen der westlichen Alliierten zur Landung auf der europäischen Südflanke Ende 1943;
05. das durch alle Alliierten verschleierte Attentat auf den polnischen General Sikorski vom Juni 1943 in Gibraltar;
06. sowie die historisch raffinierteste jahrelang betriebene Deception-Operation der westlichen Geheimdienste zur Landung in der Normandie. Wie Sie meinem Buch „The Mirror of Deception“ entnehmen können, habe ich - durch meine Entdeckung und Erschließung von bis dato strenggehalteter geheimer Originalquellen der Alliierten - nach 16 jähriger mühseliger Erforschung dieser gewaltigsten Landungsoperation der Geschichte erstmalig und absolut stichhaltig die Hintergründe der Alliierteninvasion am europäischen Festland beweisen können.

Mit berechtigter Zuversicht hoffe ich daher, daß ich mit meinen Wallenberg-Recherchen zwar nicht die Einzelheiten seiner tatsächlichen Ermordung in Russland verifizieren kann; wohl aber bin ich, - als völlig neutraler historischer investigative Journalist - in der Lage, einen beweiskräftigen wichtigen Beitrag zur Aufklärung des tragischen Endes Ihres schwedischen Helden Raoul Wallenberg zu erbringen, der das letzte Stück seines Weges in den Tod beinhaltet.

Ich darf mir gestatten, Sie heute noch anzurufen, um - wie versprochen - unsere weitere Zusammenarbeit abzuklären.

Mit freundlichen Grüßen

(Prof. Günter Peis)

SVERIGES AMBASSAD
OSLO

TELEFAX

Sid. 1 (3)

Birgitta Nygren

2001-01-15

aa
R

UTRIKESDEPARTEMENTET nr 80

Till: EC

Kopia: PIK, EU/Norden

INK. UTRIKESDEP.		
DNR		
2001-01-15		
Avd.	Gr	Mål
P	2	Eu ^I

Artiklar om Wallenberg-kommissionens rapport

Aftenposten rapporterade i fredags om att Wallenbergkommissionen lagt fram slutrapport.

I artikel i lördags uppmärksammas att statsminister Göran Persson beklagat den behandling som myndigheterna givit Raoul Wallenberg.

Artiklarna bifogas.

VAHLQUIST

Postadress
Nobels gate 16
N-0244 OSLO
NORGE

Besöksadress
Nobels gate 16

Telefon
+47 24 11 42 00

Telefax
+47 22 55 15 96
Konsulära avd.
+47 22 43 08 84

E-post
ambassaden.oslo@foreign.ministry.se
www.sverigesambassad.no

Fredag 12. januar 2001

Aftenposten

Wallenberg-rapport er klar i dag

Etter ti års arbeid leverer den svensk-russiske Wallenberg-kommisjonen sin rapport i dag.

Aftenpostens
korrespondent
HENRIK WIDTH
Stockholm

Overraskende. I går besluttet den svenske regjeringen svært overraskende å frigi nesten alt hemmeligstempelt svensk arkivmateriale om Wallenberg.

Når kommisjonens rapport overleveres i dag, står seks hyllemeter med materiale åpent til disposisjon for forskere, historikere og journalister.

Etter det Aftenposten forstår, har kommisjonen ikke kommet frem til en felles konklusjon. Tre utenlandske forskere i kommisjonen, to amerikanere og en tysker, mener å ha klare indisier på at Raoul Wallenberg var i live helt frem til 1989. Russerne mener derimot at Wallenberg døde i 1947, slik den offisielle versjonen fra Sovjetunionen alltid har vært.

Kommisjonens svensk-opptnevnte medlemmer, deriblant de tre

forskerne, beklager at arbeidet avsluttes nå. De mener at en fortsatt granskning ville bragt klarhet i Wallenbergs skjebne.

Mentalsykehus

Forskerne mener at diplomaten Wallenberg ble en hemmelig fange, uten identitet, effektivt gjemt i dypet av Sovjetunionens enorme apparat av fangeleirer og anstalter. Forskerne mener at Wallenberg ble ført til en psykiatrisk klinikk i Moskva-området på 1980-tallet.

De tre forskerne har gjennom omfattende studier sporet Wallenbergs opphold i ulike russiske fengsler etter 1947. Vladimir-fengselet er studert i detalj, og man har gjennomgått arkivopplysninger over 8000 fanger. Forskerne har hørt vitneutsagn om en svenske ved navn «Vandenberg» i fengselet på 1970-tallet.

Russerne ønsket å holde Wallenberg i live for å kunne bruke ham i utveksling med Vesten. Blant annet skal Wallenberg være foreslått utvekslet mot den svenske storspionen Stig Wennerström på 1980-tallet.

henrik.width@aftenposten.no

Lørdag 13. januar 2001 **Aftenposten**

Persson ber Wallenbergs familie om unnskyldning

På vegne av myndighetene beklaget i går statsminister Göran Persson behandlingen av Raoul Wallenberg.

Aftenpostens
korrespondent
HENRIK WIDTH
Stockholm

Krigshelt. Diplomaten Raoul Wallenberg er det nærmeste man kommer en svensk krigshelt under Den annen verdenskrig. Som ung diplomat i Ungarn vinteren 1945 grep han personlig inn og reddet hundrevis, kanskje tusenvis, av jøder fra deportasjon og den sikre død.

Wallenberg ble arrestert av Den røde hær i 1945. Han ble sendt til Russland. I 1947 hevdet russerne at Wallenberg var død i russisk fangenskap. Kommisjonen har ikke nådd en felles konklusjon. Russerne mener Wallenberg ble henrettet i 1947. Andre medlemmer av kommisjonen mener det er sterke indisier på at Wallenberg levde helt frem til 1989.

Den del av kommisjonen som er oppnevnt fra Sverige, ville gjerne fortsatt granskningsarbeidet fordi man mener det er mulig å finne svaret på gåten.

Kritikk av svensk UD

I går ble resultatene av ti års svensk-russisk granskning av Wallenbergs skjebne lagt frem.

Sentralt i rapporten står kritikken av den svenske utenriktstjenesten på 1940-tallet. Russerne grep Wallenberg for å kunne bytte ham med russiske fanger i vest, men Sverige var ikke interessert i å arbeide for noen utveksling for å få satt Wallenberg fri.

Sverige ga enten inntrykk av at man ikke ville ha Wallenberg fri, eller sendte i beste fall duble signaler.

Statsminister Göran Persson var svært alvorlig på denne kritikken.

Det finnes bakgrunn i det fremlagte materialet som gjør det på sin plass at den svenske regjeringen fremfører en dyp beklagelse direkte til familien, sa Persson i går. Torsdag kveld var statsministeren i kontakt med Raoul Wallenbergs bror og søster og fremførte regjeringens unnskyldning.

Folkpartiets leder Lars Løkke Rasmussen er mer direkte i konklusjonen enn statsministeren. Rapporten bekrefter at den svenske utenriksledelsen og regjeringen kjøp for Stalin, sier han og fortsetter:

- Raoul Wallenberg viste ufattelig heltemot i sin egen utøvelse av svensk utenrikspolitikk i menneskerettighetenes tjeneste. Man blir dypt berørt når det nå finnes svart på hvitt at hans høyeste oppdragsgivere ikke delte hans engasjement, sier Folkpartiets leder.

henrikwidth@aftenposten.no

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON

TELEFAX Sid 1 (5)

2001-01-15

Handläggare: Nina Ersman

UTRIKESDEPARTEMENTET
Dnr. 22 ✓

2001-01-15
2001-01-15
AVD. P 2 ELT
Hellner

Re Wallenberg-rapporterna i amerikansk press

Till: UD-PIK, kab. sek., UD-EC (Hans Magnusson),
UD-AME

Presentationen i Stockholm 12/1 av Wallenbergrapporterna fick bred täckning i amerikanska media. Utförliga nyhetstelegram från Associated Press, Reuters eller Dow Jones publicerades i en rad dagstidningar, t.ex. New York Times, Houston Chronicle, Los Angeles Times, Chicago Tribune, Milwaukee Journal och Newsday.

National Public Radio gjorde ett relativt långt inslag med bl.a. intervjuer med Hans Magnusson och Nina Lagergren. Inslaget sändes upprepade gånger under eftermiddagen/kvällen 12/1. Washington Posts korrespondent i London skrev en längre artikel baserad i huvudsak på materialet på ud:s hemsida.

Ambassaden hade förberett presentationen genom att ett par dagar i förväg skicka ut en pressrelease till såväl media som till ett 50-tal företrädare för judiska organisationer i USA, för att förvarna om hur och när rapporterna skulle bli tillgängliga. Samma morgon som rapporterna presenterades fick samtliga också UD:s pressmeddelanden och rapportsammanfattningen. Ambassaden tog även en lång rad personliga kontakter i förväg med särskilt intresserade, bl.a. Tom Lantos i representanthuset, Israel Singer, World Jewish Congress, Abe Foxman,

Adress
1501 M Street, NW
Washington, D.C. 20005
USA

Telefon
(202) 467-2600

Telefax
(202) 467-2699

Telegram
Svensk

E-mail
ambassaden.washington@foreign.ministry.se
<http://www.swedenemb.org>

MP

2 05

Anti-Defamation League, cheferna för
Holocaustmuséet och the American Jewish Committee,
Tom Pickering, State Department, Washington Posts
och New York Times utrikesredaktioner.

De viktigaste nyhetstexterna bifogas.

ELIASSON

+ 13 sidor

Committee Divided on Holocaust Hero's Fate

Bilateral Panel Reaches No Conclusion

By T.R. Horn
Washington Post Foreign Service

LONDON, Jan. 12—A 10-year effort to solve the mystery of Swedish diplomat Raoul Wallenberg produced frustration today as a joint Russian-Swedish team reported it could not agree on any firm conclusion about the fate of the daring World War II figure who helped thousands of Jews avoid Nazi death camps.

The group has not succeeded in establishing any common, legally indisputable conclusion on the fate of Raoul Wallenberg, the study team reported at a meeting in Stockholm.

The researchers could not even agree about whether Wallenberg is dead or alive. The Russian side, citing a 1957 memo from Foreign Minister Andrei Gromyko, said Wallenberg died of a heart attack in a Soviet prison in 1947.

The Swedish investigators said they are not so sure. After reading the team's lengthy report, Swedish Prime Minister Goran Persson concluded that "it cannot be said that Raoul Wallenberg is dead." If alive, he would be 87.

However, the study did come up with evidence showing that Wallenberg's postwar fate—when he was arrested by the Soviet army in Hungary and taken to a Moscow prison—was largely a function of early Cold War suspicion. Soviet dictator Joseph Stalin evidently concluded that Sweden's hero of the Holocaust was a U.S. spy.

In an emotional outburst in 1975, the study said, the Soviet Deputy Foreign Minister Igor Zhenkov told the Swedish ambassador in Moscow that Raoul Wallenberg had been spying for the U.S.A. and that they

RAOUL WALLENBERG

HANNA ANNAN, second from left, visits a Jerusalem memorial for her uncle, Raoul Wallenberg, who saved Hungarian Jews during World War II.

HANNA ANNAN, second from left, visits a Jerusalem memorial for her uncle, Raoul Wallenberg, who saved Hungarian Jews during World War II.

Americans privately admitted this. "Some outside accounts of Wallenberg's activities have supported the thesis that he helped U.S. intelligence agencies," Late last year, Russian authorities gave a preview of their findings, saying that Wallenberg had been wrongly arrested on espionage charges and was held in a Soviet prison for 24 years before he died. Alexander Pavlov, who headed a presidential probe, cited interviews with Soviet officials who concluded that the diplomat was executed in today's report.

the Russian side stuck with the heart attack explanation. Sweden was neutral during World War II, but Swedish opinion turned sharply against the Nazis after the Germans began rounding up Jews in occupied Denmark and Norway in late 1942. The Swedes then took an active role in helping Jews avoid being sent to concentration camps. As part of that effort, the 50-year-old Raoul Wallenberg, son of a famous Swedish family, was dispatched to the Swedish Embassy in Budapest in 1944.

Wallenberg provided Swedish citizenship papers, real or fake, to hundreds of Hungarian Jews who would otherwise have been shipped to the death camps. Eschewing the relative safety of the embassy grounds, he went into the Budapest ghetto and traversed the city seeking out Jews before they could be apprehended. In the half-century since, he has taken a position alongside the German industrialist Oskar Schindler as one of the few gentiles who intervened on behalf of Jews in Nazi-controlled Europe.

rope. "He is an example to us all," Persson said today. While Wallenberg adroitly managed to avoid repercussions from the Nazis, his fate darkened after Soviet troops captured Budapest. He was arrested in January 1945 and sent to the Lubyanka prison in Moscow. What happened to him afterward is unknown. As both sides of the report note, other prison histories reported, sighting Wallenberg years after 1947. The Swedish side of the report criticizes the

Swedish Foreign Ministry for not doing enough in the late 1940s to win Wallenberg's release. The Swedish and Russian teams' reports, along with related material, are available on the Internet in English at www.sve.se, a Swedish Foreign Ministry Website. Despite the study's failure to resolve the Wallenberg mystery, Persson said Sweden won't give up. "I promise that our efforts to obtain an answer on what really happened to Raoul Wallenberg will be continued," he said.

Washington
Post
13/1 01

Wallenberg Panel Says Sweden Should Have Pressed Moscow More

STOCKHOLM, Jan. 12 (AP) — Investigators studying the fate of Raoul Wallenberg, the Swedish diplomat who helped tens of thousands of Jews escape Nazi-controlled Hungary, said today that the government should have pressed harder for answers decades ago and that the truth may never be known.

Wallenberg was arrested in 1945 after Soviet troops entered Hungary. The Russians now say, without offering proof, that he died in a Soviet prison in 1947.

"The most interesting possibility is death by execution or by violence, but we have not been able to find sustainable evidence," said Hans Magnusson, a member of the investigating panel. "Therefore, we cannot exclude that he lived much longer."

With 71 blue binders of newly declassified documents on a shelf behind them, panel members issued a final report that made public new information about Wallenberg and criticized Sweden's government for

missing possible chances to win his freedom in the months after his disappearance.

After the report had been released, Prime Minister Goeran Persson apologized to the Wallenberg family for "mistakes" that were made.

"We must continue with our efforts to obtain new facts which would throw light on Wallenberg's fate," Mr. Persson said from Oslo. "These efforts must be based on the assumption that Raoul Wallenberg may have lived after 1947."

Wallenberg was arrested on charges of espionage in Budapest soon after the Soviets entered in January 1945, and he vanished at the age of 32.

Critics have accused Sweden of moving too slowly in pursuing the case by initially accepting Soviet assurances that Wallenberg was being held for safekeeping and then not insisting on his return for fear of spoiling negotiations on a trade agreement with Moscow.

Stockholm may have turned down a Soviet plan for an exchange involving defectors.

The report suggested that the Soviets wanted to exchange Wallenberg for defectors and other Soviet citizens in Sweden but that the offers were rejected.

Investigators said that the Swedish ambassador to Moscow, Staffan Soderblom, met Stalin on June 15, 1946, but that the envoy's incorrect opinion that Wallenberg had been killed in Budapest caused him to miss an opportunity to lobby Stalin.

The Russian side of the panel presented its findings separately, saying Wallenberg died in Soviet custody in 1947. "Everything has been done that

could be done to establish the fate of Raoul Wallenberg," said Vyacheslav Turchin, an official from the Foreign Ministry who led the Russian delegates.

Wallenberg belonged to one of Sweden's wealthiest and most prominent families. In Hungary, he distributed Swedish passports to Jews in deportation trains and, on death marches, won diplomatic protection for entire neighborhoods in Budapest and organized food and medical supplies. His efforts are credited with saving at least 20,000 lives.

At first, Moscow said that he was killed in fighting in Budapest and, later, that he was taken under the protection of Soviet troops. A memo in 1957 from Foreign Minister Andrei A. Gromyko said Wallenberg died of a heart attack in Soviet custody in 1947.

Last month, Russia said that Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, were imprisoned for political reasons until they died in 1947.

NYT 13/1 2001

Format to Print/Save

Search by Words

Search by Company

Search by Industry

Search by Person

Customize This Area

Set your preferences for the number of headlines displayed, article format and more.

DOW JONES

Article 13

Return to Headlines

**A
Many questions remain about fate of Wallenberg / Report suggests lying and apathy**
Houston Chronicle News Service

01/13/2001
Houston Chronicle
3 STAR
25
(Copyright 2001)

STOCKHOLM, Sweden - Investigators studying the fate of **Raoul Wallenberg** left open the possibility Friday that the prominent diplomat did not die in a Soviet prison in 1947 and implied that Swedish officials did not do enough to save him.

The 362-page report by the Swedish-Russian panel, set up in 1991, left many unanswered questions about the Swedish diplomat revered for helping tens of thousands of Jews escape Nazi-occupied Hungary. He was arrested in 1945 after the Soviets entered that country and the Russians claim, without offering proof, that he died a Soviet prison in 1947.

But some researchers say they believe Wallenberg did not die in 1947 but was isolated under a false identity in the Gulag penal system and could have lived as late as the 1980s. Former prisoners claim to have seen Wallenberg alive in the 1970s and 1980s.

Swedish members of the panel on Friday refused to rule out the possibility that Wallenberg lived beyond 1947 and said it was important to keep searching for clues.

The Russians, however, insisted that Wallenberg died in 1947 and their work was done.

Russian investigators conceded, however, that nothing could be certified as much of the evidence had been destroyed.

With 71 blue binders of newly declassified Wallenberg-related documents on shelves behind them, panel members suggested that an initially slow and confused response by the Swedish government to Wallenberg's disappearance probably gave the Soviets an impression of nonchalance.

"Sweden acted to some degree as if **Raoul Wallenberg's** release was not desirable," Swedish investigators said.

Prime Minister Goeran Persson apologized to Wallenberg's family for "mistakes" that were made and said the government would provide more resources for future research.

"We must continue with our efforts to obtain new facts which would throw light on Wallenberg's fate. . . . These efforts must be based on the assumption that **Raoul Wallenberg** may have lived after 1947," he said.

6

"As long as there is no unequivocal evidence of what happened to Wallenberg - and this is still the case - it cannot be said that Raoul Wallenberg is dead," Persson added.

Critics have faulted Sweden for initially accepting Soviet assurance that Wallenberg was being held for safekeeping, then not insisting on his return for fear of spoiling negotiations of a trade agreement with Russia.

The report suggested the Soviets wanted to exchange Wallenberg for defectors and other Russians in Sweden, but the offers were rebuffed.

Wallenberg - a member of one of Sweden's wealthiest and most prominent families - distributed Swedish passports to Jews in deportation trains and on death marches, won diplomatic protection for whole neighborhoods in Budapest and organized food and medical supplies. His efforts are credited with saving at least 20,00 lives.

He was arrested on espionage charges in Budapest soon after the Soviet army entered in January 1945, and he vanished at the age of 32.

Moscow first claimed he was killed during fighting in Budapest, then that he was taken under the protection of Soviet troops. A 1957 Soviet memo said Wallenberg died of a heart attack in Soviet custody in 1947.

Last month, Russia acknowledged for the first time that Wallenberg and his driver were imprisoned for political reasons until they died in 1947.

But Alexander Yakovlev, a top Kremlin adviser who heads a presidential probe into Soviet repression, said in Moscow on Friday that Wallenberg was shot in 1947 by agents of the future KGB, who then tried to hide the crime from their masters.

He said Wallenberg may have been arrested by Soviet troops because they wanted to tap his connections in German and U.S. intelligence that he used to save Jews from the Holocaust. Photo: American Marvin W. Makinen of the Russian-Swedish-American committee investigating the fate of Swedish World War II hero Raoul Wallenberg, holds a computer showing pictures of Wallenberg. The panel said no evidence has been found to confirm when the prominent diplomat, who helped liberate many Jews, died.

Format to Print/Save

Search by Words

Search by Company

Search by Industry

Search by Person

Customize This Area

Set your preferences for the number of headlines displayed, article format and more.

DOW JONES

Article 21

Return to Headlines

NEWS**No Consensus on Wallenberg's Fate / Swedes, Russians:
Separate theories on Holocaust hero**

Michael Slackman. RUSSIA CORRESPONDENT

01/13/2001

Newsday

ALL EDITIONS

A08

(Copyright Newsday Inc., 2001)

Moscow-Ten years after a joint Russian-Swedish committee began investigate the mysterious disappearance into Soviet custody of Swedish diplomat Raoul Wallenberg, the two sides said Friday the had failed to reach a consensus.

The Swedes said he could still be alive at age 87, hidden somewhere in Russia. Russian committee members, who issued their findings separately, maintained that the Soviets executed Wallenberg in 194 on a charge of spying for Nazi Germany during World War II.

And a senior Kremlin figure offered the most developed theory so far from Russian officialdom, saying Wallenberg had been killed as part of a power struggle within the Soviet intelligence community.

During the German occupation of Hungary, Wallenberg-a member a prominent Swedish family-used his diplomatic status to save at least 20,000 Jews from extermination by the Nazis.

"As long as there is no unequivocal evidence of what happened to Wallenberg, and this is still the case, it cannot be said that Raoul Wallenberg is dead," Swedish Prime Minister Goran Persson said from Stockholm while announcing the completion of the joint analysis.

But Alexander Yakovlev, a former member of the Soviet Politburo who heads Russia's presidential commission looking into Soviet-era political repression, said Wallenberg had been executed amid a conflict between the predecessor agency to the KGB and the military. Yakovlev said Soviet agents arrested Wallenberg in Hungary in an effort to get at his secret contacts within the German and U.S. intelligence communities.

"Clearly, there was no definitive order to do it [kill Wallenberg]," Yakovlev said in an interview with Reuters Friday. "There was an inter-departmental rivalry between military intelligence and [the future] KGB, and the man was a victim of this.

"But of course, people who get involved in such activities rarely stay alive. Sooner or later someone takes an interest in their activities," added. He said in the interview that Wallenberg was shot by agents of the future KGB who then tried to hide the crime from their political masters.

Jewish community activists in many countries have pressed for a resolution of the Wallenberg mystery since his disappearance in 19

after having saved an unknown number of Jews from extermination. He issued Swedish travel documents, hid Jews in safe houses and even pulled people off trains headed for death camps. Israel declared him a "righteous gentile," a title awarded to non-Jews who showed courage in helping to save Jews from persecution.

But his actions also cost him his freedom and, possibly, his life. Soon after seizing Hungary from the Nazis, the Soviet Red Army arrested Wallenberg and took him from Budapest. Last month, Yakovlev's commission persuaded Russian authorities to acknowledge for the first time that Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, were illegally imprisoned for political reasons and that Wallenberg died of heart attack in 1947.

"Wallenberg knew an awful lot. It's no joke saving 30,000 from death camps ... You had to have very good contacts with German intelligence," Yakovlev told Reuters. "It was clear that he represented certain Swedish services...and evidently he was connected to Americans of such a high level that, of course, [he] was of interest to us."

Yet in the many years since Russia says he died, there have been alleged sightings of Wallenberg at prison camps and psychiatric hospitals in many locations across Russia. Yakovlev told Reuters they were all investigated and dismissed as errors. But the Swedish officials, who have criticized their predecessors for failing to do enough to free Wallenberg, say they are not so sure.

"The Russian announcement of Raoul Wallenberg's death could only be accepted if it were confirmed beyond any reasonable doubt, the Swedish investigators concluded. "This has not happened, partly for the want of a credible death certificate and partly because the testimony about Raoul Wallenberg being alive after 1947 cannot be dismissed."

Display as: Full Article ☐ Return to Headline

Format to Print/Save

Copyright © 2000 Dow Jones & Company, Inc. All rights reserved

Format to Print/Save

Search by Words

Search by Company

Search by Industry

Search by Person

Customize This Area

Set your preferences for the number of headlines displayed, article format and more.

DOW JONES

Article 25

Return to Headlines

Report criticizes handling of Wallenberg case, leaves fate a mystery

By KIM GAMEL
Associated Press Writer

01/12/2001

Associated Press Newswires

Copyright 2001. The Associated Press. All Rights Reserved.

STOCKHOLM, Sweden (AP) - Investigators studying the fate of **Raoul Wallenberg** have left open the possibility that the prominent diplomat did not die in a Soviet prison in 1947 and implied that Swedish officials did not do enough to save him.

The 362-page report by the Swedish-Russian panel, set up in 1991, left many unanswered questions about the Swedish diplomat revered for helping tens of thousands of Jews escape Nazi-occupied Hungary. He was arrested in 1945 after the Soviets entered that country and the Russians claim, without offering proof, that he died in a Soviet prison in 1947.

But some researchers say they believe Wallenberg did not die in 1947 but was isolated under a false identity in the Gulag penal system and could have lived as late as the 1980s. Former prisoners claim to have seen Wallenberg alive in the 1970s and 1980s.

Swedish members of the panel on Friday refused to rule out the possibility that Wallenberg lived beyond 1947 and said it was important to keep searching for clues.

"The most interesting possibility is death by execution or by violence but we have not been able to find sustainable evidence," said Hans Magnusson, a Swedish member of the panel. "Therefore we cannot exclude that he lived much longer."

The Russians, however, insisted that Wallenberg died in 1947 and their work was done.

"Everything has been done that could be done to establish the fate **Raoul Wallenberg**," said Vyacheslav Turchin, a Foreign Ministry official leading the Russian side.

Russian investigators conceded, however, that nothing could be certified as much of the evidence had been destroyed.

With 71 blue binders of newly declassified Wallenberg-related documents on shelves behind them, panel members suggested that an initially slow and confused response by the Swedish government to Wallenberg's disappearance probably gave the Soviets an impression of nonchalance.

"Sweden acted to some degree as if **Raoul Wallenberg's** release was not desirable, or was sending double signals," Swedish investigators said.

10
Prime Minister Goeran Persson apologized to Wallenberg's family for "mistakes" that were made and said the government would provide more resources for future research.

"We must continue with our efforts to obtain new facts which would throw light on Wallenberg's fate," he said. "These efforts must be based on the assumption that **Raoul Wallenberg** may have lived after 1947."

Critics have faulted Sweden for initially accepting Soviet assurance that Wallenberg was being held for safekeeping, then not insisting on his return for fear of spoiling negotiations of a trade agreement with Russia.

The report suggested the Soviets wanted to exchange Wallenberg for defectors and other Russians in Sweden, but the offers were rebuffed.

"Mistakes were made in the very first years that influenced very much the fate of my brother," said Wallenberg's half-brother, Guy von Dardel.

Wallenberg - a member of one of Sweden's wealthiest and most prominent families - distributed Swedish passports to Jews in deportation trains and on death marches, won diplomatic protection for whole neighborhoods in Budapest and organized food and medical supplies. His efforts are credited with saving at least 20,00 lives.

He was arrested on espionage charges in Budapest soon after the Soviet army entered in January 1945, and he vanished at the age of 32.

Moscow first claimed he was killed during fighting in Budapest, then that he was taken under the protection of Soviet troops. A 1957 Soviet memo said Wallenberg died of a heart attack in Soviet custody in 1947.

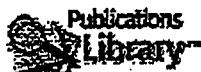
Last month, Russia acknowledged for the first time that Wallenberg and his driver were imprisoned for political reasons until they died in 1947. The two men were officially rehabilitated as "victims of Soviet repression," but Russian prosecutors failed to provide details about how, where or when they died.

"We will come to the real conclusion of what happened eventually, but we need complete access to documents," said researcher Marvi Makinen, himself a former Soviet prisoner.

—
On the Net:

Swedish foreign ministry,
<http://www.utrikes.regeringen.se/inenglish/index.htm>

Jewish Student Research Center,
<http://www.usisrael.org/jsource/biography/wallenberg.html>
AP Photos NY108, STO101; AP Graphic **RAOUL WALLENBERG**

Search by Words

Search by Company

Search by Industry

Search by Person

Customize This Area

Set your preferences for the number of headlines displayed, article format and more.

DOW JONES

Format to Print/Save

DOW JONES NEWSWIRES™**Swedish Report On Wallenberg: Questions Still Unanswered**

01/12/2001

Dow Jones International News

(Copyright (c) 2001, Dow Jones & Company, Inc.)

STOCKHOLM (AP)—After nearly a decade of sifting through tantalizing if sketchy evidence on the fate of former Swedish diplomat **Raoul Wallenberg**, a panel of experts issued a report Friday that doesn't even try to write the end of the story.

A Swedish-Russian panel shed little light on what happened to the man who vanished in 1945 in Soviet custody after helping tens of thousands of Jews escape Nazi-occupied Hungary.

"There are still questions that remain unanswered," the report summary stated.

While the diplomats and experts on the semiofficial commission said it was likely that Wallenberg died in 1947, they conceded that no evidence has been found to confirm that. The report did say that Sweden may have missed chances to win his freedom in the month after his disappearance.

Russia says Wallenberg died in 1947, a victim of the Soviets, but some researchers believe he survived in Soviet custody perhaps even into the 1980s.

Investigators working since 1991 scrutinized thousands of archive documents in Russia, Hungary, Switzerland and Sweden; interview dozens of people with connections to Wallenberg and made repeat appeals on television and in newspapers for anybody with any information to come forward.

"Unfortunately, none of them could provide any concrete information about the fate of **Raoul Wallenberg**," the Russians said in their summary.

Sweden left the door open in hopes answers may some day come. The government released thousands of newly declassified Wallenberg-related documents Friday, though it withheld others to protect the integrity of any future investigations.

Wallenberg belonged to one of Sweden's wealthiest and most prominent families. While a diplomat in Hungary, he distributed Swedish passports to Jews in deportation trains and on death marches, won diplomatic protection for whole neighborhoods in Budapest, and organized food and medical supplies. His efforts are credited with saving at least 20,000 lives.

He was arrested on espionage charges in Budapest soon after the Soviet army entered in January 1945, and he vanished at the age of 32.

12

Moscow first claimed he was killed during fighting in Budapest, then that he was taken under the protection of Soviet troops. A 1957 memo from then-Foreign Minister Andrei Gromyko said Wallenberg died of a heart attack in Soviet custody in 1947.

Last month, Russia acknowledged for the first time that Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, were imprisoned for political reasons until they died in 1947.

The two men were officially rehabilitated as "victims of Soviet repression," but Russian prosecutors failed to provide details about how, where or exactly when they died. Wallenberg's family have pressed for details.

Susan Mesinai, an independent researcher who worked with the panel, said the answers are out there but more documents need to be made available to find them.

"We're confident that we'll be able to finish our work," she said Thursday. "I really believe ... the documentation exists enough to know" what happened to Wallenberg.

Many former prisoners have claimed they saw Wallenberg alive in the 1970s and 1980s. Mesinai and other researchers have said they believe Wallenberg most likely didn't die in 1947, but was isolated under a false identity in the Gulag penal system and could have lived as late as the 1980s.

Staunchly neutral Sweden came under some criticism in the report said a likely scenario was that the Soviets wanted to exchange Wallenberg for defectors and other Soviet citizens in Sweden, but the offers were neglected.

Wallenberg's home country also was too slow in pursuing the case, initially accepting assurances that the diplomat was being held for safekeeping, then refusing to insist on more concrete action in order to facilitate negotiations on a Swedish-Russian trade agreement.

Display as: ☒ Full Article ☐ Return to Headline

Format to Print/Save

Copyright © 2000 Dow Jones & Company, Inc. All rights reserved

13

Search by Words

Search by Company

Search by Industry

Search by Person

Customize This Area

Set your preferences for the number of headlines displayed, article format and more.

DOW JONES

Format to Print/Save

Article 28 Return to Headlines

REUTERS**RUSSIA: INTERVIEW-Wallenberg killed in secret service turf w**
By Karina Melikyan

01/12/2001

Reuters English News Service
(C) Reuters Limited 2001.

MOSCOW, Jan 12 (Reuters) - A top Kremlin adviser said on Friday that **Raoul Wallenberg** was killed in 1947 in a vicious turf war between rival branches of the Soviet secret services.

Alexander Yakovlev, who heads a presidential probe into Soviet repression, said Soviet troops may have arrested the young Swedish diplomat in 1945 because they wanted to tap the connections in German and U.S. intelligence which he used to save thousands of Jews from the Nazis.

"Clearly, there was no definitive order to do it (kill Wallenberg)," Yakovlev said. "There was an inter-departmental rivalry between military intelligence and (the future) KGB, and the man was a victim of this.

"But of course, people who get involved in such activities rarely stay alive. Sooner or later someone takes an interest in their activities", added.

He said Wallenberg was shot by agents of the future KGB who then tried to hide the crime from their political masters.

Their systematic destruction of his files has added to the mystery surrounding the Swede's fate, and Swedish Prime Minister Goran Persson said on Friday after a 10-year investigation that Moscow had failed to provide decisive evidence that Wallenberg is dead.

Yakovlev, once a member of the former ruling Communist Party politburo of the Soviet Union, told Reuters he had ordered investigations into "sightings" brought to his attention by Andrei Sakharov, the Nobel prize winner and human rights activist.

But these had drawn a blank.

"Wallenberg knew an awful lot. It's no joke saving 30,000 from death camps...you had to have very good contacts with German intelligence," Yakovlev said in an interview.

"It was clear that he represented certain Swedish services ...and evidently he was connected to Americans of such a high level that, course, (he) was of interest to us.

"Clearly they (Soviet intelligence) hoped for more, but they got nothing," Yakovlev added.

Systematic destruction of all but a few case files showed that

Wallenberg's killers wanted to cover their tracks, he said. 14

NO ORDER TO KILL WALLENBERG

On the recommendation of Yakovlev's commission on political repression, Russia acknowledged last month that Wallenberg was illegally arrested in 1945 for political reasons and died in a Soviet prison more than two years later.

A scion of a wealthy Swedish industrial dynasty, Wallenberg became a legend by saving tens of thousands of Hungarian Jews from Nazi persecution, only to disappear after his detention by Soviet troops in wartime Budapest.

Defying threats from leading Nazi Adolf Eichmann, Wallenberg sheltered Jews in "protected houses" flying the flags of neutral state and issued Swedish identity documents to thousands of Jews, hauling some off trains even as they left for Nazi extermination camps.

His bravery earned him the title of "righteous gentile", a honour awarded by Israel in instances of courage in helping save Jews from the Holocaust. Wallenberg is believed to have saved as many as 100,000 lives.

After his arrest Wallenberg was taken to Moscow even as the Soviet Union lied to Sweden over his fate.

LETTER TO STALIN

Interfax news agency quoted Yakovlev as saying Wallenberg wrote Soviet dictator Josef Stalin from a Moscow prison demanding release. What happened to the letter and the official reaction to it remained a mystery, he said.

The Swedish diplomat communicated with German prisoners in adjacent cells by tapping on the walls.

Yakovlev, dubbed the father of the "glasnost" or openness policy pursued by Soviet leader Mikhail Gorbachev in the mid 1980s, discounted reports that Wallenberg could have languished for decades in the Soviet gulag.

Reported sightings of the Swede abounded: one report spoke of him walking around Moscow, another put him in a prison in Vladimir, 19 km (120 miles) east of Moscow, while others had him in Kemerovo in Siberia, Yakovlev told Reuters.

"And there were a dozen other places where prisoners were supposed to have seen him," he said, adding that Sakharov had twice urged him to probe reported "sightings".

"On one occasion I sent a car and people to investigate, but it turned out that it was a tractor factory and had never been a prison."

Yakovlev said credible reports of encounters with the Swedish diplomat ceased after 1947, the year Moscow said Wallenberg had died of a heart attack in Moscow's notorious Lubyanka prison.

Some researchers believe that the Swedish envoy may have been alive as recently as 1989, and that German Chancellor Helmut Kohl

15
urged Gorbachev during a telephone conversation in that year to "let the old man go".

Display as: Full Article

Return to Headline

Format to Print/Save

Copyright © 2000 Dow Jones & Company, Inc. All rights reserved

Utrikesdepartementet

Utrikesminister Anna Lindh

Gustav Adolfs Torg 1

103 39 S t o c k h o l m

UD/EC/amb J Lundvik
2001-02-07
skrt tit ✓

INK. UTRIKESDEP.	
DNR	15/004
2001-01-15	

RD.	GR.	MAL
P	2	cu

UMK

Eftersom jag som född 1935, upplevde det 2:a världskriget på avstånd, undrar jag och många av mina årgångar, varför det är en sådan hysteri kring Raul Wallenberg?

Efter vad jag minns, så var han attache vid svenska ambassaden i Budapest 1944-1945 och blev då arresterad av ryssarna. Varför och hur, kan väl inte vara intressant så många år efteråt?

Vem eller vilka ligger bakom allt tjat som varit under så många år?

Pressen kan man väl inte lita på, varför jag vänder mig direkt till Eder, efter så många år.

Vi är nu inne i år 2001 och någon gång måste tjatet ta slut.

Inte vad som hände, utan varför personen fortfarande är så viktig.

Med utmärkt högaktning

Ingenjör Nils Torrens

Nils Torrens

Broderivägen 16

16838 B r o m m a

4

SVERIGES AMBASSAD
TEL AVIV

Kryptofax

1 ()

2001-01-17

Detta meddelande har varit KRYPTERAT
Får ej sändas eller återopas i klartext

Andreas Ekengren

Delgivning från
kryptoexpeditionen
enl adressering/samt

UMK

BMK

HMK

VHEJ

EC

UD-EC, (Lundvik, Larsson),

Vittnesmål om Raoul Wallenberg

Den 16 januari kom Maria Gavrilov, en ryskspråkig dam i 65-årsåldern, oanmäld in till den svenska ambassaden i Tel Aviv för att avlägga vittnesmål om att hon umgåtts med en man hon påstår ha varit Raoul Wallenberg. Detta umgänge skall ha pågått under en månad sommaren 1957 eller möjligen sommaren 1958 i den ukrainska byn Kamenka.

Mannen, hon påstår vara Wallenberg, skulle vid tillfället varit i 40 - årsåldern. Mannen jobbade i en spritfabrik i den ukrainska byn Kamenka, en spritfabrik vars personal endast utgjordes av fångar. Gavrilov uppgav att mannen enligt dennes papper hette Sergej, men att han till henne och flera andra uppgivit namnet Raoul Wallenberg. Mannen skulle också ha sagt att han räddat flera judar. Mannen talade flytande ryska med en liten utländsk brytning.

Gavrilovs avlägsna släktingar, som hon besökte i Kamenka, hade efter en månad förbjudit henne att umgås med mannen i fråga. Gavrilov hade sänts hem utan att sedan veta vad som hänt med mannen.

På fråga varför hon inte tidigare vittnat om detta sade Gavrilov att hon inte tidigare känt till historien om Wallenberg. Hon hade dagarna före

sitt besök på ambassaden tittat på ryskspråkiga nyheter där Wallenbergs foto hade visats. Mannen på fotot hade överensstämt med minnesbilden av mannen från Kamenka.

Vad som gjorde vittnesmålet intressant är att Gavrilov tills för några dagar sedan tycktes vara ovetande om Wallenbergs gärningar. Hon hade så fort hon sett inslaget på TV-nyheterna enkom begett sig från sin hemstad Haifa till den svenska ambassaden i Tel Aviv för att vittna om mannen från sommaren 1957. Gavrilov gjorde heller inga anspråk om ersättning eller liknande.

Vi förstår att departmentet har fått många tips av detta slag som visat sig vara ihåliga. Vi tycker dock att detta är värt att följa upp, i synnerhet eftersom denna by existerar och det borde vara möjligt att få fram vilka fångar som har arbetat på fabriken i Kamenka.

Adress:

Maria Gavrilov

Kaspi 3 (flyttar inom kort till Kaspi 12)

Haifa

Hon uppgav även hennes dotters namn, Julia Gorbatjerski. Gavrilov lovade att lämna sitt telefonnummer till ambassaden inom kort. Av okänd anledning ville hon inte lämna detta i samband med vittnesmålet.

LIDÉN

REGERINGSKANSLIET

010117

Utrikesdepartementet
Utrikesministern

Till riksdagen

UHK 17/005
P 2 Eu 1

Svar på fråga

Fråga 2000/01:499 av Lars Leijonborg om fallet Raoul Wallenberg och Sveriges agerande

Lars Leijonborg har ställt en fråga till mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta, dels för att sanningen om Raoul Wallenbergs öde skall komma fram, dels för att den svenska utrikesledningens hela agerande skall komma fram i ljuset.

Som Lars Leijonborg har kunnat konstatera har en svensk-rysk arbetsgrupp efter nio års arbete i dagarna lagt fram sina redovisningar. Syftet med tillsättandet av denna arbetsgrupp var just att få fram sanningen om Raoul Wallenbergs öde.

Åtskilligt har nu framkommit som kastar ytterligare ljus över omständigheterna kring Raoul Wallenbergs arrestering och fängelsevistelse liksom om agerandet under en rad år från sovjetisk och svensk sida. Ändå tvingas man konstatera att någon fullständig klarhet inte uppnåtts, främst på grund av att viktiga dokument inte tycks kunna påträffas. Det verkar stå ganska klart att en avgörande vändning för Raoul Wallenberg inträffade 1947 men från svensk sida kan vi inte, som den ryska sidan gör, slå fast att han avled detta år. Det finns fortfarande uppgifter som tyder på att han kan ha varit i livet senare, och dessa bör så långt möjligt följas upp.

Det har också framkommit att ett mer energiskt och målmedvetet uppträdande från svensk sida gentemot Moskva särskilt åren 1945-47 hade kunnat medföra en lyckligare utgång för Raoul Wallenberg och hans familj. Först och främst kunde mer bestämda svenska krav ha framförts.

En utväxling ter sig generellt sett mycket tveksam, men det förefaller idag som om en sådan nog hade kunnat lösa frågan 1945-46. Det måste emellertid slås fast att ansvaret för arresteringen och kvarhållandet i fängelse av en svensk diplomat helt åvilar den dåvarande sovjetiska regeringen, något som numera inte alls förnekas från rysk sida.

ap. 17/1-01 / Kp

När det gäller en senare påstådd propå om utväxling av Stig Wennerström mot Raoul Wallenberg hävdar arbetsgruppen att omständigheterna var motsägelsefulla, och att det hittills inte varit möjligt att slå fast om det rörde sig om ett seriöst utväxlingsförsök.

Arbetsgruppen har i sin redovisning i viss utsträckning belyst det svenska agerandet över åren. Det är nu naturligt att som en uppföljning låta forskare granska den svenska utrikesledningens agerande närmare. Även ännu oklara frågor beträffande Raoul Wallenbergs öde kommer att kräva ytterligare utredning, antingen i Utrikesdepartementets regi eller genom särskilda forskarinsatser. Den ryska regeringen har förklarat sig beredd att samarbeta.

Jag vill slutligen erinra om att alla vittnesmål om Raoul Wallenberg i Utrikesdepartementets arkiv nu offentliggjorts.

Stockholm den 17 januari 2001

Anna Lindh

SVETIGES AMBASSAD
BUDAPEST

T E L E F A X Sid 1 (3)

2001-01-18

Aambs Mattias Frumerie

aa
P

INK. UTRIKESDEP.		
DNR		
2001-01-18		
Avt.	Gr	Mål
P	2	Eu'

UTRIKESDEPARTEMENTET, nr 6

Till: EC
Kopia via UD: PIKUngersk media om Raoul Wallenberg

1 bilaga

Bifogat återfinns pressklipp publicerat efter offentliggörandet av arbetsgruppens rapport, i ambassadens översättning.

Bifogad artikel den enda som bygger på ungerska korrespondenters uppgifter, övriga artiklar bygger på uppgifter från Dagens Nyheter, Washington Post och Reuters (se hbr Frumerie-Lundvik 2001-01-18).

CARLSSON

Adress
Ajtósi Dűrör sor 27 A
1146 BUDAPEST
UNGERNTelefon
+36 1 460 6021Telefax
+36 1 460 6021E-post
ambassaden.budapest@foreign.ministry.se
swedish.embassy@pronet.hu

SVERIGES AMBASSAD
BUDAPESTMedia coverage
17-01-2001

Népszabadság, 13 January 2000

The Wallenberg-enigma persists

-from our Moscow correspondent

The Swedish-Russian joint Committee, investigating the fate of Raoul Wallenberg arrested by the Soviets in Budapest in the Second World War, could not reach a common standpoint. According to the report issued yesterday on the closing session of the body -established ten years ago- the Swedish diplomat who had saved several thousand Jews probably did not die in 1947, as it was formerly believed. According to the Stockholm report after 1947 he was incarcerated in a Soviet prison and Soviets wanted to exchange him to Soviet dissidents having fled to the West.

However, the Russian side considers the execution of the diplomat in Lubyanka, in 1947 as unambiguously proved, therefore further searches would make no sense. In the same time, according to the Swedish members of the Committee the proofs presently available are insufficient to expressly say: the diplomat died. Swedish Prime Minister Göran Persson stated: it is not ruled out that he is still alive and the Swedish Government continues the investigations.

The press release issued after the Stockholm Committee's conference yesterday establishes that the key-documents of the case have disappeared from the Soviet Archives, fact that indicates: the authorities had tried to obliterate the traces. The document stresses that the committee "pays its respect to Wallenberg and the selfless activity" he performed for the sake of saving Hungarian Jews. The Committee emphasises on that the parties will continue to collaborate for the interest of continuing the investigation and revealing the unknown facts.

According to the news a statue of Wallenberg will be unveiled in Moscow on January 18. On the other hand, in the Russian capital data was found indicating that Wallenberg addressed a letter to Stalin. It is not known whether the Lubyanka prison administration did forward the letter or not. Wallenberg asked also to inform the Swedish Embassy in Moscow about his whereabouts but his Russian wardens answered: Stockholm is not interested in knowing his fate.

Vestnáp a B
si központban
ni a rendezvény

2001. JANUÁR 13., SZOMBAT

f. 2. Népszabadság

Marad a Wallenberg-rejtély

MOSZKVAI TUDÓSÍTÓNK TÖL

Nem tudott közös álláspontot kialakítani az a svéd-orsz vegyes bizottság, amely a második világháborúban a szovjetek által Budapesten letartóztatott Raoul Wallenberg sorsát vizsgálta. A tíz éve felállított testület stockholmi záróülésén tegnap elfogadott jelentése szerint a második világháborúban több ezer zsidót megmentő svéd diplomata valószínűleg nem halt meg 1947-ben, ahogy korábban hitték. A stockholmi jelentés szerint 1947 után szovjet börtönben tartották fogva, s Nyugatra szökött szovjet disszidensekre akarták kicserélni.

Orosz részről mindazonáltal egyértelműen bizonyítottak vélik, hogy a diplomata 1947-ben a moszkvai Lubjanka börtönben kivégezték, ezért tovább kutatni utána értelmetlen lenne. A bizottság svéd tagjai szerint ugyanakkor a jelenleg rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem jelenthető ki egyértelműen, hogy a diplomata meghalt: Göran Persson svéd miniszterelnök kijelentette: nem kizárt,

hogy Wallenberg ma is él, s kormánya folytatja az igazság kiderítését.

A bizottság stockholmi ülése után tegnap kiadott közlemény megállapítja: a szovjet archívumokból eltűntek az ügy kulcsdokumentumai, ami arra utal, hogy a hatóságok igyekeztek eltüntetni a nyomokat. A dokumentum leszögezi: a testület „tiszteltel adózik Wallenbergnek és annak az „önzétlen tevékenységnek”, amelyet a magyar zsidók megmentése érdekében végzett. A bizottság hangsúlyozza: a felek a továbbiakban is együttműködnek a nyomozás folytatása, és az ismeretlen tények feltárása érdekében.

Hírek szerint január 18-án Moszkvában Wallenberg-szobrot avatnak. Az orosz fővárosban közben olyan adatokta bukkantak, amelyek szerint Wallenberg levelet írt Sztálinnak. Az nem derült ki, hogy a lubjankai börtönigazgatóság továbbította-e a levelet. Wallenberg kérte azt is, hogy holletről értesítsék a moszkvai svéd követséget, de orosz őrei azt válaszolták: Stockholmot nem érdekli a sorsa.

Sz. Z.

Val
me
noi
cei
tár
és
le
St
m

N

Farkas G

1997

Népszabadság
GDP: 80 m
Munkamei
Alamni be

MA

REGERINGSKANSLIET

2001-01-18

Utrikesdepartementet

Deps

Mikael Benthe

Telefon 08-405 5771

Mats Liljefors

Musik på Slottet

Stockholms Ensemblen AB

Kungliga slottet,
111 30 Stockholm

18/004
P 2 E u

PIK

Musikstycke komponerat till Raoul Wallenbergs minne

1 bilaga

- se up. bilagebuch

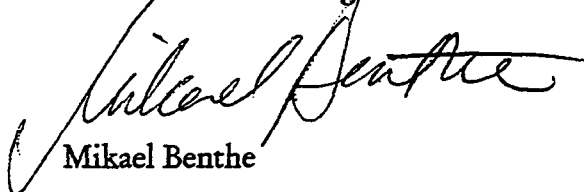
Bästa Mats,

när jag tjänstgjorde i S:t Petersburg träffade jag den i Ryssland välkände kompositören Isaac Schvartz. Han har, förutom klassiska stycken även, komponerat filmmusik i stor utsträckning. Han visade mig en komposition kallad "Den gyllene stjärnan" vilket han tillägnat Raoul Wallenberg. Stycket har kommit att uppföras i och spelats in bl. a USA. Genom en annan svensk kontakt hade han försökt uppbåda ett svenskt intresse för att uppföra det men ännu (1998) hade han inte hört något från Musik-sverige.

Åter aktualiseras Raoul Wallenberg genom den utredning som häromdagen lades fram på UD. Det var fascinerande att se hans samtida, dem han räddade, sitta i publiken och gestalta att det alltjämt handlar om en person som skulle kunna leva. Frågan är hur många generationer skall växa upp och leva i ovisshet. Kommer Wallenberg att slutligen glömmas bort?

Jag vill sända över Isaac Schvartz komposition till Dig. Kanske Du kan finna någon som kan ha intresse för kompositionen.

Med de bästa hälsningar

Mikael Benthe

Postadress
103 39 STOCKHOLM

Besöksadress

Telefon
08 - 405 10 00

Telefax
08 - 723 11 76

E-post: ud@foreign.ministry.se
X.400: S=UD; O=Foreign; P=Ministry; A=SE; C=SE

Telex
105 90 MINFOR S

Exp 18/1-11/15

mlp

SVERIGES AMBASSAD
BUENOS AIRES

TELEFAX

Sid 1 (4)

2001-01-18

Handläggare: aambs Anders Carlsson

INK. UTRIKESDEP.		
DNR		
2001 -01- 19		
AVD.	GR.	MÅL
P	2	Ek

PIK

UTRIKESDEPARTEMENTET, nr 8

Till: PIK (klippet), AME (Fleetwood)

Wallenberg i argentinsk press

I samband med 56-årsdagen av Raoul Wallenbergs försvinnande har hans livsöde och insatser ånyo rönt uppmärksamhet i argentinsk press. Tre läsvärda artiklar bifogas.

Ahlgren

Postadress
Embajada de Suecia
Casilla de Correo 3599
1000 Buenos Aires
ARGENTINA

Besöksadress
Tacuari 147, piso 6
1071 Buenos Aires

Telefon
54 (11)4342-1422

Telefax
54 (11)4342-1697

Telex
(33) 21340 svensk ar

MD

Spirit of Raoul Wallenberg still alive

A lesson for future generations

Raoul Wallenberg may no longer be physically alive, but his spirit very much lives on, says the author.

By Tom Lantos
For the Herald

More than 30 years ago, the NGO Casa Argentina en Jerusalem was founded to promote interreligious dialogue. At the initiative of Mr Baruch Tenenbaum, this private, non-profit Argentine institution has created the International Raoul Wallenberg Foundation (IRWF), the first of its kind in the Southern Hemisphere, to inspire us all to honour, and when required emulate, the courageous example of a man who saved countless lives, in spite of immense hardship and danger. I'm honoured to accompany Mr Tenenbaum in this mission along with almost 30 heads of state from all over the world.

On March 19, 1944, as the Nazi campaign of terror and genocide finally overtook my native land of Hungary, a young idealistic Swede made his way to Budapest to interpose his own frail body between the Nazi war machine and the persecuted unarmed thousands facing deportation and annihilation in Auschwitz.

By the time Raoul Wallenberg arrived in Budapest, 500,000 Jews from the Hungarian countryside had already been to Auschwitz where most perished. But Raoul Wallenberg's arrival delayed the execution of the death sentence upon the remaining 300,000 Jews of the cities long enough to enable some 100,000 of them — including my wife Annette and myself — to survive. It is on their behalf, and on behalf

of their children and grandchildren, that I have dedicated many years of my life to make Wallenberg's story known and to honour this great man.

When I began my work for Wallenberg in 1975, I had two goals in mind. First and foremost, I wanted to free him from the horrors of the Gulag where he was languishing. The second goal was to make Raoul Wallenberg's life and accomplishments penetrate the consciousness of mankind and to inspire all those who are touched by his story to become better, more unselfish, more caring human beings, willing to transcend the barriers of race, religion or nationality in their concern for others.

As Jews or Catholics, Australians or Hungarians or US nationals the only relevant concern for human rights that deserves respect is a concern that transcends religion, race, colour or national origin. Raoul Wallenberg did not go to Budapest in 1944 to save Lutheran Swedes. He went there to save Hungarian Jews, with whom he had nothing in common except his common humanity. Raoul Wallenberg not only fought evil but he also fought indifference, that is the twin of evil. Those who kill are murderers but those who stand by and do nothing in the face of murder share a complicity in crime. Wallenberg's message was loud and clear. We must fight evil but just as hard we must fight indifference.

He started out issuing Swedish passports to all who managed to reach him at the Swedish legation in Budapest. He brilliantly negoti-

ated with the Nazis and later the Arrow Cross gangsters (Hungarian Fascists) who ran Hungary in the final few months of the German occupation until they recognized the validity of these fictional documents and exempted their owners from deportation and having to wear the yellow star.

He bought or leased 32 large apartment houses and succeeded in declaring them Swedish territory in Hungary. Thousands of people were crowded into these protected houses, many of whom he brought back personally from the forced marches heading towards the death camps. He rushed the saved persons to the protected Swedish houses in Budapest. He even brought people back from the railroad cars, pulling them out of deportation trains and from the banks of the Danube river. He interposed his own body between the fallen victims and the machine guns that were levelled at them by the Arrow Cross guards.

When the Russians finally liberated Budapest in January 1945, he believed he was finally safe and went to their headquarters to report and ask for food and medicine for the surviving victims. The Soviets didn't believe his story. They were convinced that he was a US spy. They kidnapped him on January 17, 1945 and he languished in the Soviet Gulag until 1981, when I personally believe that he finally died.

Even today people ask me whether I think Raoul Wallenberg still lives. I personally do not believe that he is physically alive any more but I do believe that in the spiritual sense Wallenberg is more alive than most of us who are still around living our ordinary, day-to-day lives.

He is more alive than most of us because of what he has done. He not only saved lives but he saved our faith in humanity. He continues every day to touch the lives of thousands of young people the world over who, hearing or reading his story, testify that they have been inspired to become better human beings and to dedicate themselves to fight for the right of others who are still persecuted and oppressed all over the world.

Long after the sound and fury of the twentieth century have been relegated to the garbage heaps of history, the ideals and the memory of Raoul Wallenberg will live on. He will live on to teach future generations what I think is the single most important lesson of human history — that in order to survive, in order to create more livable conditions in this world, we must accept the responsibility of becoming our brother's and our sister's keepers. This is the meaning of Wallenberg's legacy and this is the meaning of our struggle for human rights across the globe.

(Representative Tom Lantos (Democrat-California) is the US Congressional Co-Chair of the Human Rights Caucus and Co-Founder of the International Raoul Wallenberg Foundation)

A Hungarian perspective

By Michael Soltys
Herald staff

Raoul Wallenberg is a universal figure today but it was on the streets of Budapest that he vanished exactly 56 years ago yesterday and it was the Jews of Hungary whom he so idealistically struggled to save.

As chance would have it, the Hungarian State Secretary for Foreign Affairs Zsolt Németh was in town on the anniversary itself yesterday and was interviewed by the *Herald* on both his country's perception of Wallenberg and its current reality.

For Hungarians, Wallenberg is a highly symbolic figure because he disappeared in 1945 at exactly the transition point between Nazism and Communism. He is thus remembered not only for saving Jews but also as a victim of Stalinist atrocity — those who survived Nazism often failed to survive

the European Union at a very early stage of that 21st century — in two or three years' time. The Central European country has spent the last decade creating a democracy and if in 1990 85 percent of the economy was in state hands, now 85 percent is private sector while the percentage of trade with the EU is almost as high.

Hungary is perhaps readier for its entry than Europe and Németh hopes that the Helsinki summit principle of each can date being considered on merits is also practice. Hungary marked the millennium of its statehood last year as a Christian European country and its EU entry is a case of Europe "integrating" not expanding, Németh insists.

Given the EU's aversion to Balkan ethnic conflicts, does the dispersion of Hungarian minorities present problems in negotiations, the *Herald* asked? Németh pointed out that some current EU members, e.g. Germany,

For Hungarians, Wallenberg is a highly symbolic figure because he disappeared in 1945 at exactly the transition point between Nazism and Communism. He is thus remembered not only for saving Jews but also as a victim of Stalinist atrocity — those who survived Nazism often failed to survive Communism and Wallenberg is one example.

Communism and Wallenberg is one example.

How and when he died is secondary, according to Németh — whether in 1947 or later, as now widely believed. In recent years statues have been erected in Budapest to honour his memory and perpetuate his example.

How much war guilt is there in Hungary today, the *Herald* asked, since the country was on the Axis side for most of the Second World War?

The Second World War arose out of the First, Németh replied, and Hungary would probably never have been on the Axis side if the Treaty of Trianon (parallel to Versailles) had not carved up the lands of the Crown of St. Stephen into seven pieces with the result that even today every third Hungarian lives outside Hungary. At the same time Hungarians do not wish to evade their responsibilities.

Liberation from fascism in 1945 was quickly followed by Communist occupation, which lasted until 1990 — Németh's hope is that the 21st century will open a blank page for all countries after the guilt and sufferings of the 20th century.

Hungary hopes to be part of

have ethnic minorities beyond national borders both within and beyond the EU, not to mention former colonial empires in other continents. Hungary today is legislation offering special privileges (including a subsidized education in Hungary) to the ethnic Hungarians of neighbouring lands — two million in Romania, 700,000 in Slovakia, 300,000 in Serbia's Voivodina, 200,000 in the Ukraine, etc. Németh hopes that these minorities are not only part of the problem but also of the solution by being a bridgehead for democratisation in Eastern Europe.

As for this week's burning issue of mad cow disease, Hungary has yet to suffer and its export lines to Argentina remain open. Yet everybody should be worried, says Németh, and Hungary is ready to abide by the extremely strict EU criteria as part of the price of entry.

Németh, who yesterday lunched with Foreign Minister Adalberto Rodríguez Giavarini (a recent visitor to Budapest) and other top Ministry officials, was in town as part of a general Hungarian policy of spreading its international relations beyond the traditional areas.

El hombre que salvó Raoul Wallenberg

Es húngaro; vive en Buenos Aires

Por Teresa Bausili

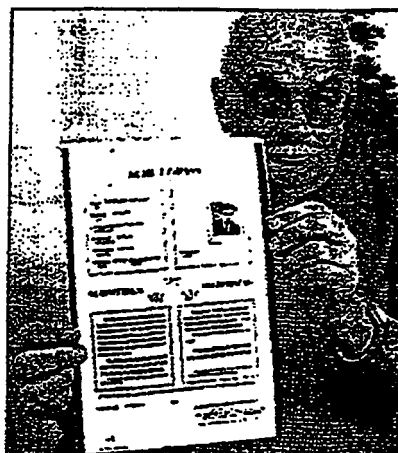
De la Redacción de LA NACION

Cuando László Ladanyi, hoy de 79 años y vecino de Barrio Norte, traspasó la puerta maciza de hierro y vidrio de la calle Legrády 39 en Budapest sintió que volvía a nacer.

Corría 1944 y, para los judíos húngaros que aún no habían sido deportados a los campos de exterminio nazis, entrar en una casa sueca era sinónimo de salvación.

Y la salvación venía de la mano de Raoul Wallenberg. "No me al-

Continúa en la Pág. 3, Col. 1

FABIAN MARELLI

**László Ladanyi, con el
pasaporte que le salvó la vida**

El hombre que salvó Raoul Wallenberg

Continuación de la Pág. 1, Col. 1

canzar la vida para agradecerle", dice el hombre de bigote blanco y sonrisa fácil que en 1947 emigró a la Argentina.

Y enseña su más preciado tesoro, como él lo define: una hoja apenas desgastada, impresa en azul y amarillo, en la que resaltan las tres coronas del escudo real de Suecia.

Es el famoso *Schutzpass*, el pasaporte sueco que diseñó Wallenberg, el diplomático del país nórdico, para otorgar inmunidad a sus poseedores.

Gracias a ese documento plagado de inscripciones, firmas y sellos—sin ninguna fuerza legal, pero lo suficientemente ostentoso como para impresionar a los nazis—, Ladanyi, por aquel entonces de 23 años, logró escapar de la maquinaria criminal de Adolf Hitler.

Un regalo de Dios

¿Cómo llegó el codiciado salvoconducto a las manos de Ladanyi?

"Fue un regalo de Dios", dice, con un acento marcado y la voz cascada por la emoción. Y recuerda que cuando aquellos hombres que no eran nazis—y eso saltaba a la vista—lo vinieron a buscar al gueto, él se dejó llevar, sin saber adónde. Poco después

sus manos sostenían el pasaporte a la vida, del que no se desprendería jamás.

Dos años antes, en 1942, Ladanyi había golpeado hasta el cansancio las puertas de varias sedes diplomáticas, en un desesperado intento por huir de la sombra nazi que se cernía sobre todos los judíos. Pero ya era tarde.

"Ningún país nos quería recibir, ni siquiera los Estados Unidos", se lamenta Ladanyi. Descorazonado, el joven dejó sus papeles en la embajada argentina, país al que había escapado su única hermana en 1937.

Dos años más tarde, el consulado argentino transfirió esos documentos a la embajada sueca, y así cayó el nombre de Ladanyi en la larga lista de Wallenberg.

"Suecia no era el único país que expedía pasaportes a los judíos. Suiza, Portugal, España y la Nunciatura, entre otros, también trabajaban para salvar vidas. Pero ninguno con la fuerza de Wallenberg", sentenció. Además del *Schutzpass*, otro de los ardid que ingenió el diplomático sueco para salvar a los judíos de Budapest fueron las "casas suecas".

En las puertas de esos edificios, como aquel de la calle Legandry, flameaba siempre la bandera azul y oro de Suecia, y un cartel en la entrada

advertía que todas las personas que vivían bajo esos techos "tenían la protección de Su Excelencia el rey de Suecia". En total, allí encontraron refugio 15 mil personas.

La noche del horror

Pero en la Hungría de fines de 1944 ningún judío estaba a salvo, ni siquiera los que vivían bajo el amparo de las "casas suecas". Así se encargaron de demostrarlo los nazis húngaros en la noche del 31 de diciembre.

De todos los horrores de la guerra, Ladanyi recuerda con singular espanto el que vivió la víspera de Año Nuevo.

"Los nazis húngaros llegaron a la casa y pidieron ayuda para descargar un tren de municiones. Algo me dijo que yo no debía bajar, y entonces me quedé adentro junto a mi padre. La mayor parte de las 80 personas que vivían conmigo salió a la calle. Los fusilaron a pocos metros de la puerta y después los tiraron al Danubio."

Los ruidos de las ametralladoras y los gritos desesperados de las víctimas quedaron grabados a fuego en la memoria del joven Ladanyi. Pero el infierno continuó al día siguiente, cuando los verdugos regresaron a la casa sueca para saquearla y quemar su bandera.

"Los niños chillaban aterrorizados. Pero los nazis húngaros, que eran más salvajes que los alemanes, los sobornaron con caramelos y chocolates, los cargaron en camiones y se los llevaron. Mejor no saber adónde", susurra Ladanyi con los ojos vidriosos.

La agonía llegaría a su fin en enero de 1945, cuando las tropas soviéticas liberaron Hungría y los judíos pudieron caminar por las calles nuevamente como hombres libres.

Ladanyi ayudó a reconstruir un país que había quedado en ruinas, y dos años más tarde se embarcó rumbo a la Argentina. Su padre había muerto poco antes, al igual que su madre, "por las tremendas agitaciones que sufrieron durante la guerra". En total, 50 parientes cercanos murieron en manos de los nazis.

En el Destiempo, el barco que los trajo a América del Sur, Ladanyi conoció a Gina, una alemana sobreviviente del Holocausto, con quien se casó y tuvo dos hijos.

La noticia de la desaparición de Wallenberg, arrestado en enero de 1945 sin dejar rastro alguno hasta el día de hoy, lo afectó profundamente.

"Aún no puedo comprender cómo yo estoy con vida y él, que salvó a más de 20 mil personas, no pudo salvarse."

Ladanyi y una fotocopia del pasaporte que le dio Wallenberg

Escándalos en los servicios secretos de Gran Bretaña

Ex agentes se vengan contando todo

• Un colaborador ruso y dos ingleses toman represalias por no obtener recompensas por su trabajo • Revelan intimidades de MI-5 y MI-6 y planean publicar sus memorias

México

Ola de violencia contra políticos

Balearon a un gobernador

MEXICOD.F. Una inédita ola

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

2001-01-18

Dnr 8 ✓

Aamb Eva Tojzner Glückman

UTRIKESDEPARTEMENTET

INK. UTRIKESDEP.		
DNR		
2001-01-19		
Ans.	Gr	Mål
P	2	Eu'

Rysk press om wallenbergärendet

(6 bil)

Med anledning av att den svensk-ryska arbetsgruppen för utrönande av Raoul Wallenbergs öde i förra veckan avslutade sitt arbete har fallet ägnats tämligen stor uppmärksamhet i rysk media.

En genomgång av artiklarna i de större ryska dagstidningarna ger vid handen att många tagit fasta på agerandet från svensk sida de första åren efter Wallenbergs försvinnande. Svenskarnas beteende betecknas som undfallande gentemot sovjetregimen. Ett annat särdrag är att man inte synes ha haft de oberoende experternas ställning klar för sig. Dessa refereras genomgående till som "de svenska forskarna" och det görs egentligen inte någon åtskillnad mellan deras slutsatser och de officiella svenska ståndpunkterna.

Vremja Novostej skriver att "fallet Wallenberg varit, och fortsätter att vara, ett av de huvudsakliga irritationsmomenten i relationerna mellan Moskva och Stockholm". Vidare att "antagandena om en långlivad Wallenberg grundas [...] på indirekta uppgifter och är [...] föga trovärdiga". Avseende eventuella sovjetiska propåer om en utväxling av Wallenberg mot i Sverige avhoppade ryssar står att läsa att ett sådant förfarande av svenskarna uppfattades som "moraliskt förkastligt". Ett sådant agerande skulle dessutom ha "skadat legenden om Raoul Wallenberg som mannen som räddade Sveriges rykte under andra världskriget".

Novyje Izvestija väljer att vara mer sensationslystna och tillskriver konsekvent "de svenska forskarna" slutsatsen att Wallenberg levde till 1989. Den svenska oviljan att syssla med "människo-

Postadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MOSKVA

Besöksadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60

Telefon
(095) 937 92 00
(503) 937 92 00

Telefax
(095) 937 92 02
(095) 937 92 03 (viseringsavd)
(095) 937 92 04 (handelsavd)

Telex
64-413 410

handel" och använda Wallenberg i en utväxling rimmar illa med det faktum att man "samtidigt sände tillbaka hundratals krigsfångar till Sovjetunionen", menar artikelförfattaren. Mer sannolikt anses det därför vara att man från svensk sida var rädd för händelsens politiska implikationer och därför gång på gång i möten med högt uppsatta sovjetiska företrädare betonade att "Sverige skulle vilja se Wallenberg dödad". Mesinai (omnämnd som en av de svenska rapportförfattarna) påstås hos en av de ryska experterna ha efterfrågat en lista över fångar bland vilka Wallenberg skulle kunna finnas. Svaret lär ha lytt att "det hela inte hänger på om det finns en sådan lista eller inte, utan att det helt enkelt inte kommit någon instruktion om att lämna ut ett sådant dokument".

Segodnja ägnar uppmärksamhet åt att ryssarna och svenskarna "inte lyckats komma fram till en gemensam syn i en rad viktiga frågor". Den svenska regeringens huvudtes uppges vara att "den sovjetiska regimen bär huvudansvaret för Raoul Wallenbergs öde, men att diplomatin i Stockholm mer aktivt hade kunnat arbeta för Wallenbergs frigivning". Vidare lär "de svenska forskarna och journalisterna" beklagat sig över att de tidigare inte beretts tillgång till dokument i wallenberg-ärendet som förvarades i svenska UD:s arkiv.

Izvestija skriver att "den svenska sidan är benägen att lita till föga trovärdiga vittnesmål" som gör gällande att Wallenberg skulle ha varit i livet efter 1947. Vidare att "de svenska forskarna inte är tillfreds med de dokument som Ryssland har presenterat". Därutöver omnämns att Wallenberg rehabiliterats samt att hans gärning, tack vare de monument som är på väg att resas i såväl Moskva (invid biblioteket för utländsk litteratur) som Stockholm, inte kommer att falla i glömska.

Uppsalaforskaren Paul Levine, knuten till det svenska förintelseprojektet, skriver i *Moscow Times* att Wallenbergs faktiska insatser inte får förringas av hans tragiska öde.

Nyhetsbyrån *Ria Novosti* publicerar en lång intervju med FSB-generalen och tillika arbetsgruppsmedlemmen Vinogradov. Han menar att slutsatsen av den ryska rapporten är att Wallenberg dog 1947 och att han inte finner någon anledning att fortsätta söka efter honom. Enligt intervjun sätter Vinogradov stor tilltro till smoltsovrappportens autencitet och betraktar den som ett bevis på den svenske diplomatens död. Vinogradov tillstår att många frågetecken kvarstår i ärendet och att arbetet kommer

att fortskrida, om en dylik förfrågan riktas till ryssarna från svensk sida.

De senaste dagarna mediauppmärksamhet kring fallet har också föranlett att personer som säger sig sitta inne med "sanningen" om Wallenbergs öde kontaktat ambassaden. Vi har emottagit ett samtal från en kvinna som uppger sig vara Wallenbergs dotter, samt besökts av en man som delgivit oss sin teori om vad som egentligen hände. Ambassaden finner inte anledning att närmare undersöka dessa uppgifter. Även Generalkonsulatet i St Petersburg har kontaktats av en person som sagt sig sitta inne med konfidentiell information.

Sven Hirdman

Время Новостей, 01.01.12

Возврату и обмену не подлежит

Шведский МИД не понял советских намеков о Рауле Валленберге

Валленберг незадолго до ареста зимой 1945 года

Сегодня в Стокгольме будет опубликована так называемая Белая книга по делу Рауля Валленберга. Это плод десятилетней работы российских и шведских экспертов, изучавших обстоятельства исчезновения в 1945 году в Будапеште шведского дипломата, который спас от депортации в лагеря смерти тысячи венгерских евреев. В течение 55 лет дело Валленберга остается одним из главных раздражителей в отношениях между Москвой и Стокгольмом. Как заявил на прошлой неделе шведский сопредседатель совместной комиссии Ханс Магнуссон, российские и шведские эксперты так и не договорились о единой версии случившегося, поэтому каждая сторона представит свой вариант. Российская трактовка такова: Рауль Валленберг, арестованный советскими войсками в Венгрии, стал жертвой сталинских репрессий и, очевидно, был хазнен в лубянской тюрьме в июле 1947 года. В минувшем декабре российская генпрокуратура реабилитировала Валленберга. (До 1957 года СССР вообще отрицал факт задержания шведа, затем появилась версия о том, что он умер в тюрьме от инфаркта в июле 1947-го.) В шведском отчете упор делается на то, что убедительных свидетельств смерти Валленберга в 1947 году по-прежнему нет, а значит, сле-

датель такой вывод невозможен. Иными словами, шведы считают, что нет ответа на главный вопрос: что на самом деле случилось с Валленбергом. Предстоящее опубликование Белой книги вызвало новую всплеск спекуляций вокруг дела Валленберга. Перед самым Новым годом адвокат семьи Валленберга Морис Вольф направил письмо Биллу Клинтону с просьбой содействовать освобождению 70-летнего Рауля, который, как утверждал юрист, до сих пор находится в российской психиатрической больнице. Как выяснилось, Вольф отреагировал на информацию о том, что венгерский идиотопленный Андриш Тома, проведший 55 лет в российских психбольницах и только прошлым летом вернувшийся на родину, якобы не так давно видел Валленберга. В тот же день будапештский прах Тома это опроверг. Тем не менее слухи о том, что Валленберг был жив еще долгое время после 1947 года, а возможно, даже до конца 80-х годов, продолжают появляться. Об этом, со ссылкой, в частности, на данные ЦРУ, пишут три американских ученых, развернувших в последние недели кампанию в шведских СМИ. Впрочем, предположения о Валленберге «долгожителе» основываются на косвенных данных и кажутся весьма маловероятными. Куда больше шведскую общественность занимает сегодня другая тема — все ли сделало правительство,

чтобы добиться освобождения своего соотечественника. Конкретная задача Svenska dagbladet, которая считается на истинно русском шведском, коммюнистическом, утверждала в 1945-46 годах, Москва должна была, что непрочный обмен дипломата на нескольких советских гражданах, нашедших убежище в Швеции. Однако обмена, как выяснилось, добился в 1946 году шведский дипломат, а не дипломат, который был арестован в Венгрии одновременно Валленбергом. Их обменяли на двух советских летчиков-перелетчиков. Если верить газете, в российской прессе Белой книги описывается доведение тогдашнего шведского посла в Москве Стаффана Селерблума. Он с самого начала исходил из того, что Валленберг погиб в Будапеште. Намеки советских пропагандистов — от посла в Швеции Клинтон до замминистра иностранных дел Деканозова — заставили его, по словам Селерблума, воспринимать Кульминацией стала его аудиенция у Сталина 15 июля 1946 года, перед отъездом из Москвы. На вопрос о судьбе Валленберга генералиссимус сказал: «Вы хорошо знаете, что мы приказали защищать шведов». Селерблум заявил, лично он уверен, что его коллега стал жертвой несчастного случая или преступников. Сталин спросил: «Вы не получали от нас каких-либо сведений на этот счет?». Нет, ответил посол, он пола-

гает, что советские военные не уведомляли Селерблума о пленении Валленберга. Исследователи поны толкуют: Сталин как пробные шары. Натолкнувшись на отсутствие информации о судьбе шведского дипломата, Сталин решил, что перспективы обмена нет. Тем не менее в конце 1946 года СССР якобы вновь давал понять, что готов рассмотреть тему Валленберга, о чем докладывало в Стокгольме шведское посольство. МИД реагировал. Министр иностранных дел Оскар Уленберг считал хорошие перспективы в отношении Советского Союза. Достаточно важно, что он считал, что наступая в перспективе по делу Валленберга, не стоит. Примерно такой же линии придерживались и в последующие годы. Шведские дипломаты, а еще живы некоторые ветераны, работавшие в МИДе в 40-50-е годы, трепещут и принимают. На самом деле, если бы Швеция прислушалась к намекам Сталина и обменяла Валленберга и шестерых советских моряков-перелетчиков, которых якобы хотела получить Москва (судьбу их угадать несложно), с моральной точки зрения это было бы некрасиво. И явное нанесло бы ущерб вошедшей во все учебники легенде о Рауле Валленберге, человеке, спасшем репутацию Швеции во второй мировой войне.

Федор ЛУКЬЯНОВ

Москва — Стокгольм — Москва

SVERIGES AMBASSAD
Moskva
Christina Johannesson

ÖVERSÄTTNING
2001-01-16

Översättning från ryska

Artikel i "Vremja Novostej" 12 januari 2001

Ej byte eller återköp

Svenska UD förstod inte de sovjetiska antydningarna om Raoul Wallenberg

I Stockholm idag publiceras den så kallade Vitboken om fallet Raoul Wallenberg. Det här är frukten av tio års arbete – ryska och svenska experter har undersökt omständigheterna kring den svenske diplomatens försvinnande i Budapest 1945. Raoul Wallenberg räddade tusentals ungerska judar från att deporteras till dödslägren, och under de senaste 55 åren har fallet Wallenberg varit, och fortsätter att vara, ett av de huvudsakliga irritationsmomenten i relationerna mellan Moskva och Stockholm.

Den svenska ordföranden i den gemensamma arbetsgruppen, Hans Magnusson, meddelade i förra veckan att de ryska och svenska experterna inte har kunnat enas kring en gemensam version av vad som egentligen hände. Därför kommer varje part att presentera sin egen variant. Enligt den ryska tolkningen arresterades Raoul Wallenberg av sovjetiska styrkor i Ungern och föll sedan offer för Stalins terror – uppenbarligen avrättades han i Lubjanka-fängelset 1947. I december förra året rehabiliterade riksåklagarämbetet Wallenberg. (Fram till 1957 förnekade Sovjetunionen att svensken hade gripits överhuvudtaget, därefter dök det upp en version om att han dog av en hjärtinfarkt i fängelse i juli 1947).

I den svenska rapporten framhåller man särskilt att det fortfarande saknas övertygande bevis för att Wallenberg verkligen dog 1947, och att det därför är omöjligt att dra denna slutsats. Med andra ord anser svenskarna att man fortfarande saknar svaret på huvudfrågan, nämligen vad som egentligen hände med Wallenberg.

Den förestående publiceringen av Vitboken har lett till en ny ström av spekulationer kring fallet Wallenberg. Strax före nyår sände familjen Wallenbergs advokat Maurice Wolff ett brev till Bill Clinton i vilket han bad denne att verka för att den 88-årige Raoul skulle frigges (!). Juristen hävdade nämligen att Raoul Wallenberg fortfarande befinner sig på ett ryskt psyksjukhus. Det visade sig sedan att juristens brev var en reaktion på uppgifter om att den ungerske krigsfånge Andrasz Toma, som tillbringat 55 år på ryska psykiatriska sjukhus och som kom hem till Ungern så sent som förra sommaren, ska ha sett Wallenberg för inte så länge sedan. Toma, läkare från Budapest, dementerade dock dessa uppgifter redan samma dag. Icke desto mindre fortsätter det att dyka upp rykten om att Wallenberg ska ha varit i livet långt efter 1947, och kanske ända till slutet av 80-talet. De tre amerikanska forskare som under de senaste veckorna dragit igång en kampanj i svenska massmedia skriver också om detta med hänvisning till uppgifter från CIA.

Antagandena om en "långlivad" Wallenberg grundas för övrigt på indirekta uppgifter och är verkligen föga trovärdiga. Idag är den svenska allmänheten istället betydligt mer upptagen med en annan fråga: gjorde regeringen verkligen allt för att befria den svenske hjälten? Den konservativa tidningen Svenska Dagbladet hänvisar till källor i den rysk-svenska arbetsgruppen och hävdar att Moskva 1945-1946 lät förstå att man inte hade något emot att utväxla diplomaten mot några sovjetiska medborgare som funnit en fristad i Sverige. (Det visade sig att Schweiz 1946 lyckades få till stånd en sådan utväxling: två diplomater som arresterades samtidigt som Wallenberg i Ungern utväxlades senare mot två sovjetiska piloter som flytt från Sovjetunionen.). Om man ska tro Svenska Dagbladet beskriver den ryska delen av Vitboken hur den dåvarande svenske ambassadören i Moskva, Staffan Söderblom, agerade i ärendet. Denne utgick redan i inledningsskedet från att Wallenberg hade dött i Budapest. Ambassadören uppfattade inte antydningar framförda av flera sovjetiska företrädare, från den sovjetiska ambassadören i Sverige, Kollontaj, till vice utrikesministern Dekanozov, om att diplomaten befann sig under beskydd. Kulmen på händelseutvecklingen blev Söderbloms audiens hos Stalin den 15 juli 1946 strax före Söderbloms avresa från Moskva. På frågan om Wallenbergs öde svarade generalissimus: "Ni känner ju mycket väl till att vi har givit order om att ge svenskarna beskydd". Söderblom meddelade då att han personligen var övertygad om att hans kollega fallit offer för en olyckshändelse eller banditer. Stalin frågade: "Har ni inte fått någon information från oss i den här frågan?". Nej, svarade ambassadören, och tillade att han förutsatte att den sovjetiska militären inte förfogade över någon information om Wallenbergs öde.

Forskarna är böjda att tolka Stalins repliker som att han ville testa ambassadören. Men efter att ha mötts av den svenske ambassadörens ointresse för frågan beslutade Stalin antagligen att det här inte fanns några möjligheter till utväxling. Icke desto mindre ska Sovjetunionen 1946 återigen ha låtit förstå att man var beredd att diskutera Wallenberg, något som den svenska ambassaden rapporterade om hem till Stockholm. Det svenska utrikesdepartementet reagerade dock inte på dessa uppgifter. Utrikesminister Östen Undén ansåg att goda relationer till Sovjetunionen inom politik och handel var så pass viktiga att det inte var värt att riskera dessa genom att gå in i diskussioner om Wallenberg-ärendet. Ungefär samma linje har svenskarna drivit även under senare år.

De svenska diplomater som arbetade på svenska UD på 40- och 50-talet, varav några fortfarande lever, accepterar ingen kritik. Det hade varit moraliskt förkastligt för svenskarna att ta fasta på Stalins antydningar och utväxla Wallenberg mot sex sovjetiska sjömän som flytt till Sverige och som Moskva ska ha velat ha tillbaka (för hur det sedan skulle gå för dessa var ju inte särskilt svårt att gissa). Och helt klart hade ett sådant agerande skadat legenden om Raoul Wallenberg som mannen som räddade Sveriges rykte under andra världskriget, och som finns omtalad i alla skolböcker.

Fjodor Lukjanov

Stockholm - Moskva

По мнению составителей шведской части доклада, Россия по-прежнему не хочет расставаться с важными документами, которые могут рассказать о судьбе Рауля Валленберга. Один из российских экспертов, с которыми Элен Мессиньяр состоялась по поводу возможного получить список заключенных, где мог бы быть Валленберг, ответил, что дело не в том, что паки документов нет, а в том, что не было приказа о выдаче такого документа, — говорит Элен Мессиньяр. Она из авторов доклада

SVERIGES AMBASSAD
Moskva
Christina Johannesson

ÖVERSÄTTNING
2001-01-15

Översättning från ryska

Artikel i "Novyje Izvestija" 12 januari 2001

Aleksej Smirnov, "Novyje Izvestija" från Stockholm

Moskva döljer sanningen om Wallenberg

Klockan 14 moskvatid idag, fredag, presenteras rapporten sammanställd av den svensk-ryska arbetsgrupp som ägnat sig åt en av de mest gåtfulla händelserna i modern tid: den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs försvinnande.

I slutet av kriget arbetade denne representant för Sveriges mäktigaste finansklan i det av tyskarna ockuperade Budapest, där han räddade ungerska judar från förintelsen. När de sovjetiska styrkorna tågade in i Budapest i mars 1945 tillfångatogs Wallenberg av NKVD:s agenter, och där slutar spåren.

Den ryska delen av rapporten utlovar inga överraskningar och styrker den gamla sovjetiska teorin om att Wallenberg dog i Lubjanka-fängelset 1947. De svenska forskarna däremot lägger fram en sensationell slutsats. De anser nämligen att Raoul Wallenberg levde så sent som 1989 och att han förvarades på ett psykiatriskt sjukhus utanför Moskva. "Vi förfogar över ett dokument som visar att Wallenberg flyttades till ett psykiatriskt sjukhus utanför Moskva" – hävdar författarna till den svenska delen av rapporten. "Vidare har vi i CIA:s arkiv funnit vittnesmål avgivna 1983 av sovjetiska tjänstemän som styrker att Wallenberg fanns på sjukhuset vid den tiden".

Både de ryska och de svenska forskarna har dragit slutsatsen att huvudorsaken till att Wallenberg kidnappades i Budapest inte var att NKVD misstänkte honom för spioneri, som man ansåg tidigare, utan att man istället mot krigsslutet arbetade för att skaffa sig en slags "reserv" av kända personer från väst som man vid behov skulle kunna använda i utväxlingar på ett förmånligt sätt. Som exempel på detta berättar rapporten om två schweiziska diplomater som greps i Ungern dagen före Wallenbergs gripande. Moskva dementerade till en början deras arrestering, men när Schweiz började hota med

försämrade relationerna inte bara erkände Sovjetunionen att schweizarna satt i sovjetiskt fängelse - man erbjöd till och med en uppgörelse. Moskva var berett att utväxla diplomaterna mot två sovjetiska flyktingar som fått asyl i Schweiz. De schweiziska myndigheterna bekymrade sig inte alltför mycket om den moraliska sidan av frågan och accepterade det sovjetiska erbjudandet. Som ett resultat av detta utväxlades sammanlagt fem schweizare i januari-februari 1945 mot personer som flytt från Sovjetunionen.

Även i fallet med Wallenberg framförde Sovjetunionen en önskan om en fördelaktig utväxling. Efter ett möte med Stalin i slutet av 1946 sände Ulf Bark-Holst, tjänsteman vid Sveriges ambassad i Moskva, en lista till Stockholm över sex sovjetiska sjömän som ansökt om asyl i Sverige. Sveriges utrikesminister Östen Undén blev dock förargad över propån och vägrade att, som han uttryckte det, syssla med "människohandel". Visst hade man kunnat beundra Sverige för dess höga moral om det inte hade varit för att man praktiskt taget samtidigt sände tillbaka hundratals krigsfångar till Sovjetunionen varav många bönade om att få stanna kvar, och som här gick ett dystert öde tillmötes.

Därför är en troligare förklaring till svenskarnas ovilja att förhandla om Wallenberg att man var rädd för eventuella politiska komplikationer som kunde uppstå i denna delikata historia. Sverige föredrog att föra in Wallenberg i listan över döda. Denna det officiella Stockholms position syntes tydligast i den svenske moskvaambassadören Staffan Söderbloms agerande.

Gång på gång rent av betonade han under möten med högt uppsatta sovjetiska företrädare att Sverige skulle vilja se Wallenberg dödad. Ett exempel på detta är det samtal som Söderblom hade med Abramov, avdelningschef på det sovjetiska utrikesministeriet den 26 december 1945, under vilket Söderblom uttalade sin "övertygelse" om att Wallenberg stupat under striderna i Budapest. "Det vore mycket önskvärt att den svenska ambassaden i Moskva erhöll ett svar av detta slag, det vill säga att Wallenberg har dött" - meddelade ambassadören företrädaren för det sovjetiska UD.

Ännu mer övertygande ljud denna önskan under den audiens som Stalin beviljade ambassadören den 15 juli 1946. När Wallenbergärendet kom upp under samtalet sa Stalin: "Ni ska veta att vi har givit order om att svenskarna ska befinna sig under beskydd". Istället för att så att säga ta emot passningen skyndade sig Söderblom att avsluta temat: "Personligen är jag övertygad om att Wallenberg blev offer för en olycka eller banditer i Budapest". Den sovjetiske diktatorn ville dock fortsätta diskussionen och frågade: "Men har ni verkligen inte fått information om det här ärendet från oss?". Forskarna förmodar att Stalin här avsåg uppgifter framförda av Aleksandra Kollontaj, Sovjetunionens ambassadör i Stockholm, som i februari 1945 försäkrade Wallenbergs mor om att hennes son befann sig i Sovjetunionen och mådde bra. Men ambassadören visade ännu en gång sin ovilja att tala om Wallenberg och klippte av: "Jag tror inte att de sovjetiska militärmyndigheterna kan berätta något om Wallenbergs fortsatta öde".

I slutet av audiensen bad ambassadören Stalin ge ett officiellt svar som gick ut på att sökningarna efter Wallenberg inte givit något resultat och att det mest troliga var att han var död. Önskemålet tillfredsställdes ett år senare av Vysjinskij som informerade de svenska myndigheterna: "Efter en ingående undersökning kan vi med säkerhet säga att Wallenberg inte finns på sovjetiskt territorium, och vi vet ingenting om honom".

1957 erkände Sovjetunionen att Wallenberg hållits i Lubjanka-fängelset men att han dog av en hjärtinfarkt 1947. Under senare år har man "slagit ihjäl" Wallenberg ytterligare några gånger, än med giftinjektion, än med en kula i nacken. Ordföranden i den ryska kommissionen för rehabilitering av offren för den politiska terrorismen, Aleksandr Jakovlev, talar också han om just arkebusering av Wallenberg i sitt uttalande från den 20 december förra året.

De svenska experterna har kontrollerat alla kända berättelser om människor som har sett Wallenberg i fängelser efter hans dödförklaring, och anser att de är helt och hållet trovärdiga. Det faktum att släktingarna inbjöds att besöka Moskva 1989 och på plats överraskande fick ta emot Wallenbergs personliga tillhörigheter har bara stärkt de svenska misstankarna om att han levde åtminstone fram till denna tidpunkt.

De svenska rapportförfattarna anser att man i Ryssland fortfarande är ovilliga att släppa ifrån sig viktiga dokument som skulle kunna berätta om Raoul Wallenbergs öde. "Jag vände mig till en av de ryska experterna för att rådfråga honom om möjligheten att få ut en lista över fångar bland vilka Wallenberg skulle kunna finnas. Han svarade då att det hela inte hänger på om det finns en sådan lista eller inte, utan att det helt enkelt inte kommit någon instruktion om att lämna ut ett sådant dokument" – säger Ellen Mesinai, en av rapportförfattarna.

Судьбу Валленберга решил Сталин

Сегодня
13/11-01

Российско-шведская рабочая группа, исследующая судьбу шведского дипломата, представила свои выводы

МАРАТ ЗУБКО
ХЕЛЬСИНКИ

ШВЕДЫ подтвердили свое суждение о том, что судьбу Рауля Валленберга, который возглавлял кампанию по спасению евреев в Венгрии в конце второй мировой войны и был арестован контрразведкой СМЕРШ в Будапеште в 1945 году, решил сам Сталин. Об этом было заявлено на вчерашней пресс-конференции шведско-российской рабочей группы.

Сопредседатель группы Ханс Магнуссон сказал примерно то, о чем газета «Сегодня» сообщала еще 4 января: шведский посол в

причины ареста и обстоятельств гибели Валленберга.

Группа занималась поисками около 10 лет, но две ее составные части не смогли прийти к единому мнению по ряду самых важных моментов. Одно из разногласий: когда погиб Валленберг? Ханс Магнуссон ссылаясь на показания очевидцев, которые якобы видели его в советских тюрьмах позже официальной даты смерти. А Вячеслав Тучнин сообщил, что российская часть группы по-прежнему считает, что Валленберг погиб 17 июля 1947 года, но не от инфаркта, как говорилось в документах КГБ. Скорее всего, с дипломатом рас-

ма могла бы более активно способствовать его освобождению. Его поддержал соратник Валленберга — Пер Ангер, который тоже работал в шведском посольстве в Будапеште в 1944—45 гг. Он сказал, что правительство его страны бросило дипломата на произвол судьбы, и дело доходило до того, что сотрудники МИДа не имели возможности ознакомиться со всеми документами. На это обстоятельство корреспонденту «Сегодня» не раз жаловались шведские ученые и журналисты, которые на протяжении всех минувших лет не получали доступа к архивам по делу Валленберга, хранившимся в

JESICA GOW/PRESSENS BILDEPA

Марвин Макинен из российско-шведской рабочей группы знакомит журналистов с некоторыми архивными материалами

Москве Стафган Сёдерблум не понял намека Сталина на возможный обмен Валленберга на сбежавших в Швецию советских моряков. Посол поспешил высказать предположение, что Рауль погиб в Будапеште в автокатастрофе или от рук мародеров.

Но российский сопредседатель — представитель МИДа РФ Вячеслав Тучнин — не развивал эту тему, отметив, что гибель дипломата — одно из преступлений прошлого, когда людей уничтожали без суда. И добавил, что, к сожалению, не удалось выяснить

правились, а справку написали, заметая следы. Некто Смольцов, заведовавший медчастью внутренней тюрьмы Лубянки в то время уже был уволен, но его вызвали на бывшую работу и заставили подписать свидетельство о смерти.

Представитель шведского министерства иностранных дел Ханс Дальгрэн привел суждение премьер-министра Швеции Йорана Перссона: главная ответственность за судьбу Рауля Валленберга лежит на советском режиме, но дипломатия Стокголь-

ма в шведском МИДе. Только вчера правительство Швеции объявило, что эти документы (около 7 метров архивных полок) рассекречены.

Шведские журналисты интересовались: представила ли ФСБ в распоряжение рабочей группы все документы бывшего КГБ, касающиеся Валленберга? На это Тучнин ответил, что под выводами российской части группы стоит и подпись председателя ФСБ Николая Патрушева, поэтому у него нет оснований для сомнений.

SVERIGES AMBASSAD
Moskva
Christina Johannesson

ÖVERSÄTTNING
2001-01-16

Översättning från ryska

Artikel i "Segodnja" 13 januari 2001

Stalin avgjorde Wallenbergs öde

Den rysk-svenska arbetsgruppen som har utrett den svenske diplomatens öde har presenterat sina slutsatser

MARAT ZUBKO

Helsingfors

Svenskarna har styrkt sin åsikt om att det var Stalin själv som avgjorde Raoul Wallenbergs öde, som ledde en kampanj för att rädda judar i Ungern i slutet av andra världskriget och som arresterades av underrättelsetjänsten SMERSJ i Budapest 1945. Detta meddelades på den svensk-ryska arbetsgruppens presskonferens igår.

En av arbetsgruppens ordföranden, Hans Magnusson, sa ungefär samma sak som Segodnja skrev redan den 4 januari: den svenske ambassadören i Moskva, Staffan Söderblom, förstod inte Stalins antydningar om att man kunde tänka sig en utväxling av Wallenberg mot sovjetiska sjömän som flytt till Sverige. Ambassadören skyndade sig istället att uttala en förmodan om att Wallenberg hade dött i Budapest, antingen i en bilolycka eller som offer för banditer.

Men arbetsgruppens ryske ordförande, det ryska utrikesministeriets företrädare Vjatjeslav Tutjin, utvecklade inte det här temat och påpekade att diplomatens död var ett av de brott som begåtts i det förgångna då man förintade människor utan föregående behandling i domstol. Han tillade också att man tyvärr inte lyckats få klarhet i varför Wallenberg arresterades, och inte heller omständigheterna kring hans död.

Gruppen har sökt material under 10 år. Ryssarna och svenskarna har dock inte lyckats komma fram till en gemensam syn i en rad viktiga frågor. En

av meningsskiljaktigheterna rör tidpunkten för Wallenbergs död. Hans Magnusson hänvisade till ögonvittnens berättelser enligt vilka Wallenberg ska ha setts i sovjetiska fängelser senare än den officiella dödsdagen. Vjatjeslav Tutjnin å sin sida meddelade att den ryska delen av arbetsgruppen fortfarande anser att Wallenberg dog den 17 juli 1947, dock inte av en hjärtinfarkt, som det heter i KGB:s dokument. Antagligen slog man ihjäl diplomaten, och skrev sedan ett intyg med falska uppgifter för att sopa igen spåren efter sig. En viss Smoltsov, chef för den medicinska avdelningen på Lubjankas inre fängelse, var vid den tiden redan avskedad, men kallades ändå till sin gamla arbetsplats där man tvingade honom att underteckna dödsattesten.

Representanten för det svenska utrikesdepartementet Hans Dahlgren framförde statsminister Göran Perssons åsikt som går ut på att den sovjetiska regimen bär huvudansvaret för Raoul Wallenbergs öde, men att diplomatin i Stockholm mer aktivt hade kunnat arbeta för Wallenbergs frigivning. Denna åsikt stöddes av Wallenbergs kollega Per Anger, som också han arbetade på Sveriges ambassad i Budapest 1944-1945. Anger sa vidare att hans lands regering lämnat diplomaten vind för våg, och att det hade gått så långt att UD:s tjänstemän inte ens har haft möjlighet att ta del av samtliga dokument i ärendet. Segodnjas korrespondent fick för övrigt flera gånger höra klagomål från de svenska forskarna och journalisterna om att man under föregående år inte hade haft tillgång till dokumenten i Wallenbergärendet som förvarades i svenska UD-arkiv. Först igår meddelade den svenska regeringen att dessa dokument (cirka 7 hyllmeter) nu inte längre är hemligstämplade.

De svenska journalisterna ställde frågan om FSB verkligen hade låtit arbetsgruppen ta del av samtliga f d KGB-dokument som rör Wallenberg. På denna fråga svarade Tutjnin att FSB:s ordförande Nikolaj Patrusjev undertecknat den ryska delen av arbetsgruppens rapport, och att han därför inte har någon anledning att betvivla att så var fallet.

Судьба дипломата

Подвиг Рауля Валленберга увековечат и в Стокгольме и в Москве

Вчера в Стокгольме совместная российско-шведская рабочая группа обнародовала доклад о результатах десятилетних поисков и исследований материалов о судьбе шведского дипломата Рауля Валленберга. Фактически доклад состоял из отчетов двух сторон, так как к единому выводу им так и не удалось прийти.

Мария БЕЛОКЛОКОВА

Российские специалисты уверены, что в 1947 году Рауль Валленберг, который спас десятки тысяч евреев, работая в годы Второй мировой войны в Будапеште, погиб в застенках Лубянки. В качестве причин называются как сердечная недостаточность, так и жестокость следователей. Согласно российской части доклада, представленного «Известиям» пресс-секретарем посольства Швеции в России Юнасом Вайссом, достоверных документальных данных об обстоятельствах его гибели не выявлено, но имеются косвенные признаки и устные свидетельства того, что речь могла идти о насильственной смерти.

«Дела Валленберга» как такового в лубянских архивах не существует — все документы были уничтожены, несмотря на то, что в 1957 году министр иностранных дел Андрей Громыко официально признал факт ареста и смерти дипломата. Однако шведская сторона склонна верить малодостоверным свидетельствам очевидцев, которые в 50-е годы якобы встречали Валленберга в советских лагерях. Еще менее правдоподобно выглядит свидетельство, что в середине 80-х Рауль Валленберг был пациентом провинциальной психиатрической клиники. Тем не менее шведская сторона рабочей группы методически искала подтверждения тому, что он был жив и после 1947 года. Документы, представленные Россией

шведских ученых не устроили, но никаких претензий высказано не было.

Деятельность рабочей группы прекращена, но имя Рауля Валленберга не канет в Лету. В отсутствие результатов юридических нельзя не отметить политические последствия совместной работы. В России Валленберг был реабилитирован законом от 18 октября 1991 года. Памятник человеку, который ценой собственной свободы и жизни помог уехать из оккупированной фашистами Венгрии десяткам тысяч обреченных, в ближайшее время появится и в Стокгольме, и в Москве. 18 января во дворце Всероссийской библиотеки иностранной литературы будет установлен памятник Раулю Валленбергу, работы итальянского скульптора Джан-Пьетро Кудина. Вероятно, на постаменте напишут: «Рауль Валленберг: 1913—7. Шведский дипломат, спасший во время Второй мировой войны более ста тысяч евреев».

SVERIGES AMBASSAD
Moskva
Christina Johannesson

ÖVERSÄTTNING
2001-01-15

Översättning från ryska

Artikel i "Izvestija" 13 januari 2001

Marija Belokloкова

Diplomatens öde

Raoul Wallenbergs bragd förevigas i Stockholm och i Moskva

Igår i Stockholm offentliggjorde den rysk-svenska arbetsgruppen sin rapport om resultaten av tio års sökande och undersökningar av materialen om den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs öde. Rapporten är egentligen två rapporter, en för varje part av arbetsgruppen, eftersom man inte har lyckats dra någon gemensam slutsats.

De ryska specialisterna är övertygade om att Raoul Wallenberg som räddade tiotusentals judar under sitt arbete i Budapest under andra världskriget dog bakom Lubjankas murar 1947. Som dödsorsak nämns både hjärtinsufficiens och förhørsledarnas grymhet. Enligt den ryska delen av rapporten som "Izvestija" erhöll från pressekreteraren vid Sveriges ambassad i Ryssland, Jonas Weiss, "...har man inte påträffat några trovärdiga dokumenterade uppgifter om omständigheterna kring hans död, men det föreligger indirekta tecken och muntliga vittnesmål om att han kan ha dött på grund av våld".

"Wallenbergärendet" som sådant återfinns inte i Lubjankas arkiv. Alla dokument har förstörts trots att utrikesminister Andrej Gromyko 1957 officiellt erkände att diplomaten arresterats och sedan dött. Den svenska sidan är dock benägen att lita till föga trovärdiga vittnesmål från ögonvittnen som på 50-talet ska ha träffat Wallenberg i sovjetiska läger. Än mindre trovärdigt ter sig ett vittnesmål om att Raoul Wallenberg under mitten av 80-talet ska ha varit patient på ett psykiatriskt sjukhus ute på landsbygden. Icke desto mindre har den svenska delen av arbetsgruppen metodiskt sökt bekräftelse på uppgifter om att Wallenberg var i livet även efter 1947. De svenska forskarna är inte tillfreds med de dokument som Ryssland har presenterat, men inga klagomål framfördes.

Arbetsgruppen har avslutat sitt arbete, men Raoul Wallenbergs namn kommer inte att falla i glömska. Även om de juridiska resultaten uteblivit måste man ändå framhålla de politiska följderna av det gemensamma arbetet. I Ryssland rehabiliterades Wallenberg genom en lag som antogs den 18 oktober 1991. Minnesmärken till den man som gav sin frihet och sitt liv för att hjälpa tiotusentals dömda att lämna det av fascisterna ockuperade Ungern kommer inom kort att avtäckas både i Stockholm och Moskva. Den 18 januari avtäckts ett minnesmärke till Raoul Wallenberg gjort av den italienske skulptören Gian-Pietro Cudino på gården till Ryska biblioteket för utländsk litteratur i Moskva. Antagligen kommer man på sockeln att kunna läsa: "Raoul Wallenberg. 1913 - ? Svensk diplomat som under andra världskriget räddade drygt 100 000 judar".

The Real Story Behind the Wallenberg Myth

By Paul A. Levine

Why does the world so fervently remember Raoul Wallenberg? Every piece of information about him that surfaces, like the recent Russian announcement that he was executed more than 50 years ago by the KGB, spawns renewed speculation about the mysterious circumstances of his disappearance. Are we fascinated by Wallenberg because of his life, because he was a man who did remarkable things during a time of extreme crisis or because of the riddle of his fate? Had he never vanished while in Soviet hands, had he returned to Stockholm to live to a ripe old age, would he still inspire our reverence?

Wallenberg is undeniably a hero of the Holocaust for his efforts on behalf of Jews in Budapest during World War II. But his deeds and his stature have been distorted by time and the mists of myth that have surrounded him since his arrest by the Soviets in 1945 and the lingering questions about the truth and the manner of his death. In more than 10 years of conducting research on him and Swedish diplomatic efforts to save Jews during the war, I have seen how Wallenberg's acts have been glorified over time. And as a teacher of Holocaust history, I know that this tendency to mythologize can prevent a real understanding of the moral importance of his mission and its historic example.

The popular story of Raoul Wallenberg has the Swedish government sending the young diplomatic novice to Budapest to save the Jews of Hungary at the behest of U.S. President Franklin D. Roosevelt. Wallenberg is supposed to have confronted Adolf Eichmann and his henchmen and stopped them from rounding up and deporting the nation's Jews. He is described as having been personally responsible for the security of Budapest's more than 200,000 Jews and as having directly rescued the more than 70,000 who crowded in that city's ghetto. Commonly associated with his memory is the iconic figure of 100,000 — the number of Jewish lives he is said to have saved through his personal actions.

Romantic as it sounds, little of this confusing narrative, according to available historical docu-

mentation, is exactly true. Although Wallenberg accomplished much, he was but one link in an established chain of Swedish diplomacy working to save Jews. After November 1942, when the Nazis deported almost half of Norway's Jews to the Auschwitz extermination camp in Poland, Sweden began extending diplomatic protection to many Jewish individuals and families throughout Europe, often forestalling their deportation. Swedish diplomats in Budapest had been trying to help Jews in Hungary before the country's occupation by its German "ally" in March 1944. Wallenberg was dispatched only after Stockholm received a request for help from its overworked diplomats, and because

Throughout Eichmann's onslaught, Swedish First Secretary Per Anger — recently honored by Israel for his wartime deeds — and other diplomats, such as Swiss Karl Lutz, had struggled to help the thousands seeking assistance. Wallenberg brought new energy and unorthodox creativity to these ongoing efforts. He was never, however, made personally responsible for the city's Jewish population.

On Oct. 15, the Hungarian fascist party, the Arrow Cross, overthrew Horthy, and Eichmann had another opportunity to go after Budapest's Jews. Shortly before this, Wallenberg had written his mother to say he would soon return to Stockholm. But now, he chose to remain in Budapest and help

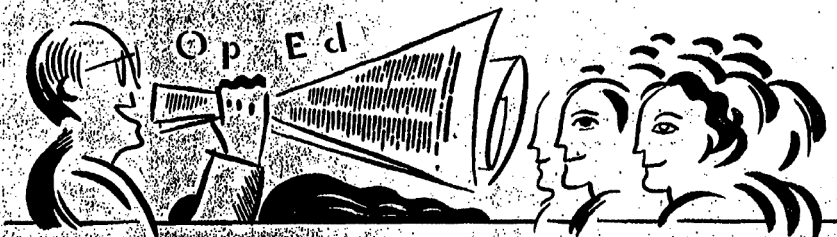
ward the Austrian border in November and December 1944, that made its mark on survivors and lingers in their memories. Wallenberg's efforts surely saved dozens, even hundreds. But the fact is that, while he saved some Jews from the transports, he couldn't stop the trains from leaving with others.

Nor did Wallenberg "save" the Budapest ghetto. Many accounts maintain that he threatened German SS General August Schmidhuber and cowed him into backing down from a planned attack. But the documentation available does not support this. Eyewitness testimony indicates that Schmidhuber himself decided at the last minute not to go through with the assault. It is one of the profound tragedies of the Holocaust that more German officers did not make similar decisions.

The truth is that the Holocaust wasn't perpetrated by "devils," but by real men who chose to do what they did. Similarly, Wallenberg wasn't an "angel of rescue," nor a saint, but a very real man who, unlike so many others, chose to help. Even at considerable risk to his own life, he used his diplomatic status and organizational skills to aid as many individuals as he could — saving hundreds personally and assisting thousands of others.

Remembering Raoul Wallenberg in his real context is essential to honoring him and others like him. Even well-intentioned inaccuracy can harm memory, and nowhere is accuracy in memory more important than in regard to the Holocaust. Yet more and more people today talk about the Holocaust while understanding frightfully little about how it actually happened. This growing gap between history and memory reduces our understanding of the event. If we remember Wallenberg incorrectly, if we exaggerate his actions because of his tragic fate, we do not enlarge him and his example — we diminish his memory and the positive choices he made.

Paul Levine is assistant professor of history in the program for Holocaust and genocide studies at Sweden's Uppsala University and is writing a book about Raoul Wallenberg. He contributed this essay to *The Washington Post*.

the U.S. War Refugee Board, the executive agency charged by Roosevelt with saving Jews, had asked neutral nations to strengthen their diplomatic representation in Hungary to help hinder a German assault on the Jews.

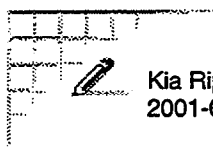
By the time Wallenberg arrived, Eichmann had already struck at the Jewish population of the Hungarian countryside. In seven murderous weeks beginning in mid-May 1944, the Germans and their Hungarian collaborators deported more than 435,000 Jews to Poland, up to 12,000 a day to Auschwitz. Budapest's neutral diplomats could do nothing to stop this well-organized machinery of death. It was Miklos Horthy, head of Hungary's rump government, who finally ordered the transports stopped July 7, once he understood what Eichmann was doing, and thus saved Budapest's Jews from deportation. Wallenberg arrived two days later.

those Jews he could. Over the next three months, he launched into action.

It is important to understand that he was able to act to the extent he did because his diplomatic status gave him a measure of protection and freedom of action. Diplomatic practice gave him the "working space" he needed to perform his tasks. Memorably, he expanded this space. Often leaving the safety of his embassy, he crisscrossed Budapest trying to save Jews from Arrow Cross thugs. He threatened, pleaded and argued with Hungarian and German officials. Armed with both real and false Swedish identification papers — including the famous Schutzpass, an elaborate document he designed to offer diplomatic protection to Jews — he went to train stations and elsewhere, insisting that Jews with his papers were Swedish citizens.

It is his constant visibility in these efforts, as well as during the Nazis' "death marches" of Jews to-

8/12 5

Kia Ripmark
2001-01-17 08:11

To: 9 recipients.
cc:
Subject: FNS-Moscow (English text) [e011601i.txt]

----- Forwarded by Kia Ripmark/FOREIGN/MINISTRY on 2001-01-17 08:11 -----

"FNS-Moscow (List Processor)" <fnsmail@fednews.ru> on 2001-01-16 20:52:07

To: trans_en@fednews.ru
cc:
Subject: FNS-Moscow (English text) [e011601i.txt]

BEGIN:
TITLE: PRESS CONFERENCE WITH FEDERAL SECURITY SERVICE OFFICIAL
VLADIMIR VINOGRADOV ON RAOUL WALLENBERG
[RIA NOVOSTI, 14:00, JANUARY 16, 2001]
SOURCE: FEDERAL NEWS SERVICE
DATE: 01/16/01
TEXT:

Moderator: Good day, colleagues. Our guest is a representative of FSB, Colonel Vladimir Konstantinovich Vinogradov, a member of the Russian-Swedish working group to investigate the fate of the Swedish diplomat Raoul Wallenberg. He has just returned from the last meeting of this group in Stockholm and he will make some introductory remarks on this topic, on the investigation into the circumstances of the arrest and imprisonment of Raoul Wallenberg. And then we will have questions and answers.

Vinogradov: First of all, I thank RIA Novosti for showing such interest in our important work. I must say that over the years this is the first time because having worked on the commission for more than ten years, I can recall only one instance when a correspondent of Izvestia came to us seeking materials. There were no other opportunities for the Russian-Swedish group to present its findings. For the most part statements by various individuals and reports of foreign mass media were reprinted.

I am grateful to the journalists and all those involved for coming here to listen to us because we have gathered a lot of materials. Of course, those who are interested in the topic know that some of the materials, diverse materials, have been published. But you may be interested to hear from a member of the working group who has been in on this from the start, from the time the Soviet-Swedish commission was set up which became a Russian-Swedish commission after the collapse of the USSR. Its composition has not changed. So, I think it is an honor to me to try to answer questions because questions are controversial and answers may be controversial.

I will try to answer your questions not as an employee of my agency, but above all, as a member of the commission who has been empowered by decisions of very high agencies because the activities of our working group have always been closely watched by the country's leadership. Many leaders -- from presidents to premiers

-- and the Foreign Ministry have always included in communiques on their meetings a point on the fate of Raoul Wallenberg, I mean meetings on Russian-Swedish relations. So, this topic has always been at the center of attention.

I must tell you that it has been very interesting working in this commission even from the professional point of view because one has to work with diplomats -- and sometimes at our meetings we had diplomats of the old school and it was interesting to listen to their accounts of the problem. And the procedures at our official meetings and working meetings were interesting. By the way, there were many more working meetings. The Swedish part of the commission was for a long time chaired by Mr. Hans Maxell (?) who, even though he has been appointed ambassador, he is now a high-ranking official at the Swedish Foreign Ministry, has continued as co-chairman.

On our part, the co-chairs were at the level of chief of division of the Second European Department, and there have been four co-chairmen during this period. They had served different periods as diplomats, but they are all highly qualified, so our communication has been very useful and fruitful.

Specialists were brought in from various agencies. I won't give you their official positions, because sometimes it doesn't matter, but they are competent people and they have worked on various humanitarian commissions which have to do with Wallenberg's fate. They came from the Defense Ministry, from the Interior Ministry, from the Foreign Ministry, from Russian Archives and from the Federal Security Service. The people who were involved know how to search for information having worked in archives for many years and as researchers and analysts. The group never had incompetent people who were just representing their office. Most of the people knew what to look for and how to look for and how to formulate their findings.

This professional team spirit enabled us to work effectively. It is for you to judge the results of our work, but I personally am satisfied with the work of the commission. I have been asked whether I would miss the time that I worked on the commission. We have said that we have worked hard for several years, officially the work has been completed although questions remain which have been recognized as questions to which answers must be given. So, work should continue, but not within the commission, but simply with queries from the Foreign Ministry of the Russian Federation which will be approached by independent experts. And by the way, this Swedish Foreign Ministry will finance these trips, I understand.

And we will deal with just individuals although of late we have had mainly questions from independent experts.

I should tell you that in addition to gatherings of bureaucrats and specialists, independent experts were enlisted at certain stages. At the first stage there were highly qualified historians from Memorial such as Arseny Raginsky (?). We also found a common language in terms of methods of work and the search for materials, we worked together. As independent experts they contributed actively at the first phase.

At the next phase experts from the United States, three experts, were brought in. One work was conducted through analogies, by the method of comparative analogies and how it was expressed in the context of Wallenberg's fate. The second part was processing the information available in files and archives by computer. Those were the two areas from which experts were invited.

A very interesting method was used of investigation. It's another question how one assesses that method and what the results have been and whether it was necessary at all. So, I am expressing the opinion of my comrades who have worked with me for many years.

By the way, they were the same throughout.

And of course at a certain stage we met with forensic specialists when tests were carried out on the report by Smaltsov and materials were presented, including handwriting books. I was surprised to learn that these books have survived since before the revolution of October 1917. And they are still recommended by the Education Ministry. But these are minor details. I won't bore you with my introductory remarks and I am ready to answer your questions.

Q: I would like to know about your findings. Can it be claimed that Wallenberg was killed and did not die the natural death? And the second question. Are the findings of the Russian part of the commission identical to that of the Swedish commission? And did you interrogate all those who claimed they had seen Wallenberg beginning from 1950s and ending with 1980s?

Vinogradov: So, the first question is about the findings. First of all, whether he died or was caused to die, is of course, important, but perhaps not so important for his relatives and for himself. So, in our report we wrote, for example, that he died because how he died -- we believe it was a violent death because there was evidence that Wallenberg was physically quite fit... Of the evidence that he attended the prison hospital, only one visit is recorded when he needed some dental work. You understand that you can get toothache at any time... But we did not have any information that he was seriously ill. But the Smaltsov report has come in for well-deserved criticism... Theoretically one can die in jail from stress, from heart failure. You understand that it is not a holiday resort -- with isolation and all that.

But we are inclined to think because we had statements from former employees who read some documents and certificates which said that he had been shot accused for spying for the Germans. We have such testimony.

There is testimony of a former employee who set in on a talk with him. The talk was conducted in English and he was present. Later he learnt that it was Wallenberg. And then because he had to read the foreign press as part of his job, he recognized the man for whom he interpreted during that talk.

He described him as a witty and healthy man without any deviations. Such testimony exists.

As for all witnesses of the 1950s, first of all, some of them have already died. Besides, there was written testimony. But of course, there were conversations if there was a need for them. I mean every evidence was checked. And after that the Swedish side asked for a verdict on whether or not this testimony should be taken into account --

There were witnesses who, as it turned out later, could simply not see him at the time. My experience of work in commissions suggests that when there are high-profile cases, -- for example, I am working now at one of the sections of the Russian-US commission on the POWs and MIAs, and there were a lot of bogus witnesses, especially at the initial stage. The film about Wallenberg has episodes in which the so-called witnesses ran away from the cameramen into the forest. So, in other words, these are bogus witnesses. There were, of course, Wallenberg's wives and children and there were witnesses. Wallenberg played in an orchestra, and there was even a photograph showing him -- a lot of different things.

But I am just saying, not without sarcasm, that all kinds of checks had to be run. In the beginning, when the commission only started working, but after it had been officially created in accordance with agreements reached by the Foreign Ministry and with

the government's consent, it was decided from the very beginning that it was necessary to check all evidence. I mean every witness was questioned. Sometimes we sent requests to the places where they lived, asking officials to talk to them, sometimes we talked to them ourselves. We also had voluntary aides.

One of them, by the name of Dmitriyev, was a pensioner but showed a keen interest in history. He corresponded with the servicemen who claimed to have detained Wallenberg when he had arrived at their military unit. He found out their names by working in archives and began to correspond with veterans' organizations. But since he doesn't look quite healthy, there must be something wrong with his psychic. I met with him many times and read all of his letters, and we even helped publish his gigantic work. It contains very interesting testimony by soldiers who detained him. It was written officially, I think in Yunost, a monthly magazine.

Q: Regarding the identity of your findings --

Vinogradov: Identity? You see, Sweden... We all tries to be objective of course. But while it is easier for us to be more categorical, I think Sweden cannot be so categorical. Otherwise, what's the point of making further inquiries? Why use independent experts? Why make promises to relatives? It would be more diplomatic to say that yes, there are... Read the text of our joint statement, it does not rule out... We stated more categorically.

Q: Where can we read it?

Voice: Everything has been available in the Internet for several months.

Vinogradov: I have it here, with me. There was a joint statement and it was released there. I know that a press conference will be held at the Foreign Ministry, and I think documents will be copied there... *inhiberend*

Q: Do you know when it will take place?

Vinogradov: I think on Thursday, at least that's how they planned it, although no date has been announced yet. Here is the joint Russian-Swedish press release. Read it. It was circulated in Stockholm.

Q: I'd like to ask you about testimony given by the Swedish ambassador in 1947 who allegedly disagreed to swap Wallenberg for our people who had defected to Sweden. I don't quite understand what he was guided by. Swedish newspapers wrote about this but in a very confusing way. Why did he drop hints all the time, even at a meeting with Stalin, that Wallenberg had already died although Stalin did not say this? Plus these references saying that he was an American spy, is there proof of this?

Vinogradov: You know, it made no difference to the commission who he was. The reason is that the commission simply tried to find out Raoul Wallenberg's fate. All the rest was historic research. Perhaps, it went as far as the reasons for his detention and arrest. At first he was simply detained and then an order came to send him on. The Russian side did not really dig into this. I know that Swedes received materials from declassified archives and they indicate that he contacted (name inaudible) who was in Stockholm. So, I don't know whether he worked for the Americans and whether he assumed some obligations. I personally did not study these documents. I only read this in the press.

An independent woman expert from American (name inaudible) transferred all declassified archival materials in American to the Foreign Ministry. But I did not take anything from her because I was not interested in this.

Q: What about the ambassador's audience...

Vinogradov: You know, Wallenberg's step-brother said a long time ago that the Swedish Foreign Ministry, the family felt hurt because of the lack of persistency on the part of the ambassador and because of his statements. But if we look at this from the other side, a lot of controversial statements regarding Wallenberg's fate made in Budapest. There were many witnesses who claimed to have seen him die in a car crash or killed by the Nazi because there allegedly was a radio report.

To cut a long story short, there was a lot of evidence of his death. And I do not rule out that the Swedish ambassador simply thought that he had indeed died. Then for example, he went to the area where Soviet troops were deployed. The telegram says he came by himself, that is, he arrived in a car. He was met by soldiers and he had arrived in a foreign car.

Q: So, he was not arrested in his office?

Vinogradov: No, of course not. The office had been destroyed by bombing. We have very many versions to investigate but these are perhaps for books. There was fierce fighting for Budapest and there was terrible bombing. So, perhaps, he decided to go to the soviet troops for safety reasons.

By the way, he could not go to German troops because the Swedish mission and the government had not recognized the new Hungarian regime. They had refused to leave although they had been offered. So, they were not perhaps a persona non-grata for the Hungarian regime, but they were representatives of the country that did not recognize this regime.

Although there is evidence that some citizens had immunity documents and escaped to Sweden through Germany. Such facts do exist. But we don't know whether he told the ambassador or his colleagues where he was going. At least we don't have such documents.

Q: They don't have them either?

Vinogradov: I don't know that. For example, we have never requested the Wallenberg file, his reports and messages. We investigated his fate because it ended tragically here. And we concentrated solely on this work. All the rest is the background although it has, of course, relation to his...

Q: Their refusal to swap him...

Vinogradov: The refusal to swap him is an analogy, it's a comparison of events. There were Swiss diplomats who had been detained on orders from Bulganin practically at the same time and sent to Moscow. They were swapped for five deserters. By the way, one of these diplomats was alive. I think Darding (sp.?) and Feller (sp.?) live in Switzerland now. Darding told me he felt bad about the fact that so much had been written in the press about Soviet Cossacks. Remember there were Cossacks in Vienna and Switzerland? He feels bad because he thinks that thousands of Cossacks were swapped for him, for both of them and that they died in Stalin's prison camps here. There were a lot of films and television programs and so on and so forth about this. But we told him not to worry because he was swapped for only five deserters. The exchange was mediated by the Britons.

Q: Why did the Swedes refuse?

Vinogradov: There is no information about that, but the opinion is that the Soviet government raised some questions at that time concerning one defector, some sailors and a woman...

Q: Some sailors, you say?

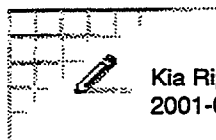
Vinogradov: It was believed at the time that since Sazerblum (sp.) had a meeting with Stalin, he had a chance. But again this is just an assumption. There is no document to prove that this was the purpose of his visit and that the Soviet government was ready to propose an exchange at any moment. We don't have that and we only can make guesses.

Q: But he didn't act all by himself, he acted with the consent of his Foreign Ministry, didn't he?

Vinogradov: With its consent, of course, but we don't know whether the Soviet government had a proposal to swap him. The fact that...

(continues)

END:

Kia Ripmark
2001-01-17 07:54

To: 9 recipients.
cc:
Subject: FNS-Moscow (English text) [e011601j.txt]

----- Forwarded by Kia Ripmark/FOREIGN/MINISTRY on 2001-01-17 07:53 -----
"FNS-Moscow (List Processor)" <fnsmail@fednews.ru> on 2001-01-16 21:15:16

To: trans_en@fednews.ru
cc:
Subject: FNS-Moscow (English text) [e011601j.txt]

BEGIN:
TITLE: VINOGRADOV PRESSER (2)
SOURCE: FEDERAL NEWS SERVICE
DATE: 01/16/01
TEXT:

Vinogradov: ...we do not know if the Soviet government had any offers to exchange him. As to raising questions... they could have asked for Wallenberg but they did not know for sure that he was here. On the official level the Swedes made regular inquiries, more than 20 of them, I believe. They were very persistent about this.

Q: I translated all the documents myself when Erlander was here.

Vinogradov: You should have been invited to serve as an expert.

Moderator: Let's give others a chance to put their questions, shall we?

Q: Voice of Russia radio. Is there a document confirming Wallenberg's death on July 17, 1947? How many testimonies are there that he was executed on charges of espionage? I believe there are some NKVD veterans who have given testimony.

Vinogradov: Not NKVD but State Security staff. NKVD, KGB, Smersh and so on are very often confused. But that is not really important. Yes, there is a report by Smaltsov, head of the medical department. Incidentally, by then he was very sick. As testified by his son, who also worked in the MGB, Smaltsov was summoned. The son asked the father why he was summoned while he was so sick. The father answered that a certain Swede had died. This is the testimony that we have from the son. Smaltsov senior died in 1953. The vacancy was filled only a year later. This confirms that Smaltsov was summoned and that they had found such a formula after July 17, after this note by Abakumov which was registered in the secretariats of the MGB and Foreign Ministry, but was not found.

It was called Memo on Wallenberg. There is an entry in the Foreign Ministry: handed over to Comrade Molotov. But it was never found. We believe that July 17 was the deadline. After that date

Wallenberg stopped to be mentioned in transfer ledgers in prisons. In the Lefortovo inner prison. This is an indirect evidence. That is why we believe that, indeed, it was really recorded that Wallenberg ceased to exist. But how did he die? Did he die a natural death or was he executed? Here we can only guess. Sometimes it is said that a certain laboratory had its hand in this. This is mentioned in Sudoplatov's memoirs although Sudoplatov never had anything to do with Wallenberg.

When the book was published the Swedish side asked us for comments. Considering Sudoplatov's old age I asked the Swedes to draw up a list of questions to the general. And Sudoplatov answered all these questions. He said that he got the information which he used in his book from the press. By virtue of his job he could never have had anything to do with Wallenberg. Sometimes something is written to the contrary.

Some former counterintelligence officers claim that they saw and read documents. But a lot of correspondences concerned Sweden and I am sure some reference materials were drawn up. And it is not always that all materials are kept in the files. There are certain time limits for correspondence.

They say they have read documents. How many of them? Three. One of them said that he had taken part in an interrogation. Two said that they had read such documents. Proceeding from what we have, from the ledgers and so on we draw the conclusion that he vanished, that some decision on him was taken. There is this note by Vyshinsky, and it is being quoted, that it is necessary to liquidate this case. I believe it has direct bearing on this matter. Although occasionally a different interpretation is given to it. But that already is a matter for researchers.

Q: You said one of the three was present at an interrogation. Who is he? When was that?

Vinogradov: He knew English well and German. He was a young officer then. Later he became a general, and a very prominent one. He is Sergei Alexandrovich Kondrashov. I will not conceal his name. He has frequent appearances, he writes a lot and works on the history of diplomacy. He has written interesting books together with foreign authors on the Berlin events, on the tunnel that was dug there. This book was published both in Russia and abroad. There are also other books.

At the time he was a young officer. He says he had taken part as an interpreter. He just interpreted. Some senior officials, for instance, Abakumov or Kartashov at the beginning of his career either had a poor knowledge of foreign languages or no knowledge at all.

Q: Reuters. Did I correctly understand you that the commission was actually dissolved today? Or does this concern only the Russian side? The Swedish government has officially announced that it is not satisfied with the results of the work of the Russian-Swedish commission and will continue its investigation. But that will be already outside of the framework of this commission. Have they informed you in any way how they are going to continue this work or is everything ended?

Vinogradov: This has been frequently said in Sweden, but I will repeat. The commission has ceased its existence.

Q: Today?

Vinogradov: Why today? Today was the last meeting. This does not mean that I am attending this press conference as a member of the commission. The commission was not dissolved, there is no statement to this effect. The commission has ceased its existence. But the work will be continued at the requests of relatives and the

Swedish side. This work will be continued probably by the same people. It is better if this is done by the same people because they know the matter at hand. This is better than when a new person is brought in.

You used the word "dissatisfied". But the Russian language has numerous shades and nuances to describe satisfaction and dissatisfaction. Personally I am satisfied. I think that the Swedish side is also satisfied because so many documents on this problem were handed over to it. In the past they could not have even dreamt about getting them. The documents range from those drawn up by the highest officials to documents that are insignificant, of secondary importance. The number of witnesses that were questioned.

The prosecutor's office also conducted a check. Our work was very helpful to them because they did not have to do many things all over again. Many witnesses were questioned three or four times. Moreover, in the presence of a deputy, in the presence of the Swedish side. Everything has been documented. We have a big number of volumes of documents now.

Q: Sorry, I meant dissatisfaction in the sense that there is no concrete result. They continue to believe that there is a possibility that he is still alive.

Vinogradov: In life there cannot be a concrete result. In science they say that a negative result is also a result. It is another matter when we deal with various versions. Indeed, one can be dissatisfied. The more so the family. A family can wait for its son to return from the front the whole life, right till their death. Tartin told me he would regard Raoul dead only when he would reach 100 years of age. This was in a private conversation.

We had excellent, friendly relations with the relatives as well. We travelled to Sweden. These were really proper relations. We never hurt each other's feelings although our views could differ. So I think that the Swedish side got a lot of historic information as well, for example, information on how decisions were taken. We showed them the entire kitchen: the level on which political questions were taken. This is also useful the analytical work of the Swedes.

Q: Will you personally continue your work on this?

Vinogradov: As long as I retain my present post and if we are going to get inquiries concerning Wallenberg I believe my superiors will refer them to me. This is my suggestion.

Q: Interfax. How many witnesses have there been? How many letters, documents, testimonies have you gone through? The doctor you mentioned, did he serve in the Lubyanka inner prison?

Vinogradov: In the Lubyanka inner prison. Besides from written testimony we have also tape recordings since on a couple of occasions testimony was given by telephone. Recordings were made both by the Swedes and by us. Then we made transcripts and gave them copies. We did not have any special equipment. We just used tape recorders. For instance, I spoke with Kapelyansky and recorded it. Then I put it on paper. There were lots of transcripts and summaries...

Q: So how many were there?

Vinogradov: There were more than 60 witnesses. The Swedish side at the same time questioned people in Germany and other countries. In Vladimir prison, for instance...

(continues)

Kia Ripmark
2001-01-17 07:53

To: 9 recipients.
cc:
Subject: FNS-Moscow (English text) [e011601k.txt]

----- Forwarded by Kia Ripmark/FOREIGN/MINISTRY on 2001-01-17 07:53 -----

"FNS-Moscow (List Processor)" <fnsmail@fednews.ru> on 2001-01-16 22:01:17

To: trans_en@fednews.ru
cc:
Subject: FNS-Moscow (English text) [e011601k.txt]

BEGIN:
TITLE: VINOGRADOV PRESSER (3-FINAL)
SOURCE: FEDERAL NEWS SERVICE
DATE: 01/16/01
TEXT:

Vinogradov: ...in Germany and other countries. We have written evidence obtained from Swedes we questioned ourselves. But I counted only written evidence.

Q: There was a report today saying that an Estonian citizen had seen Wallenberg's photo in a newspaper and recalled that he had been in prison in 1958 with a person who looked like Wallenberg. What do you think about such testimony? Can it be taken seriously?

Vinogradov: I think this is not a serious statement, but there were such statements and I think there will be such statements. I have already told you about an orchestra. When we summed up all the testimony about who served time with Wallenberg in prison, we came up with Poles, Estonians, Germans, Russians, Soviet citizens and a lot of different people. If we take all this seriously, this means that Wallenberg spent time in prison in different parts of the Soviet Union. But this is preposterous given the importance that was given to this prisoner.

There have been a lot of statements that he was in prison under a different name. But if this is so, what was the point of moving him from one prison to another around the country? But if the Swedes say that this has to be checked, we will check it. We run checks through police. For example a person did serve time in such and such prison. Mostly these were people sentenced for criminal offenses. Perhaps, he was in prison at that time or perhaps he was not, or perhaps he was there at the time but took one thing for another, etc., etc. But Wallenberg was not there at that time. So, that's the end of it.

Q: Soviet and then Russian versions had very big blank spots. The first is rehabilitation. Rehabilitation is a document that abrogates some legal decision, a court ruling or an arrest warrant, or something else. What did we abrogate when he was rehabilitated? What documents are there? What was Wallenberg accused of? This is my first question.

Second. His personal belongings, passport and other things were returned to his relatives in 1989. The NKVD is a serious organization and can be accused of all mortal sins, but not of lack of accuracy, wouldn't you agree? Personal belongings are there and the passport is there, but there are no documents. It's hard to believe. How could you comment on this?

Vinogradov: Thank you, because I have commented on this many times, even in the press. Komsomolskaya Pravda even wrote a whole article about this. But this doesn't matter now.

As regards rehabilitation, I think you should address this question to prosecutors because only they can do this. We can only help or assist, present documents for examination, copy them at their request, or certify. This is our job. But all rehabilitation decisions were made by the Soviet Prosecutor's Office.

I can tell you from my own experience that this work began under the Politburo. Sometimes a person was under investigation or an isolation or spent a year and a half or two years on maybe several months in prison and later he was freed because he was innocent. And even in that case a special decision was made because a person had been put in prison and isolated from society, a special decision on rehabilitation was made to say that he was innocent during this period. The same applied to opposition members. They were often sent away for a year or a year and a half without interrogation or other legal procedures. The decision was made by a special board. And these decisions were also canceled. All these acts and verdicts were collected and a decision on rehabilitation was adopted.

As regards Wallenberg, we do not have any document proving that he was sentenced. However, we know that he was detained and sent to Moscow where he was kept in prison, in isolation for more than two years. This provides grounds to believe that a person, if he was kept there illegally, can be rehabilitated. This is how I would answer your question.

You asked the same question that was asked in Stockholm, You lied back then and you lie now...

Voice: (Inaudible).

Vinogradov: But isn't it what you mean? These were personal belongings and there were not so many of them. There was a cigarette holder or a powder box because there was powder there but it could also be used for keeping cigarettes. A gold cigarette holder. There was money, the currency of the countries that no longer exist, there were mandates, except the diplomatic passport, and certificates allowing him to bear arms, to move around freely. The Germans gave him these permits. He drove a car. So, these were personal documents and they were found in a plastic bag.

I deal with rehabilitation cases and sometimes these cases contained some things in plastic bags attached to the files. These were often manuscripts. For example, when I was still a young man, I found Tarle's (sp.?) manuscripts in the archives. Of course, they had been confiscated before. But where exactly and when? We handed them over to relatives or archives or museums.

We realized, of course, that such questions would be raised. Especially because there was a bent prison registration card. It was bent and simply lay there. No movement was registered on this card or other such cards. So, we also thought that the question would be raised how it had got there. And we decided to take it from there and put it in here. But we thought that despite the questions we would be asked, and are still asked, these things should be returned to relatives as is done in the case of rehabilitation.

It was the case of Wallenberg the prisoner of war. Or sometimes it is called a personal case. It is registered in the log book. So, it mentioned the case and the backpack. But again you may ask, where is the backpack? And I can ask you too, where is Wallenberg's jacket or something else? So much time has passed and we don't know where all this is. But what is there, the money, the passport and some personal documents, all this was in the plastic bag. It would be logical to assume that these were attached to the POW case. Often attached to such cases are prisoners' requests, inquiries, letters, etc. I am sure they were there. But the case was destroyed, not only his case, but the cases of other people who were in prison with him in the last years.

As for the crossed-out words in the log-books I told you about, they crossed it out in one place but forgot to cross it out in another place. These things do happen. By the way, these log-books were kept for 20 years as was required by regulations. We did not destroy them. But you know how it happens in archives. Either you can never come around to doing something or there is some other reason...

Q: Was there the practice of registering the burial places of prisoners at that time?

Vinogradov: Burial places were registered and we looked through the lists of people executed. Of course, I went to the cemetery and looked through the books. He might have also been cremated. But I found out that those who had been repressed had not been registered in the log-books at crematoriums or cemeteries. Their names might have only been mentioned in accompanying letters. These accompanying letters and the list of executed people are being examined now.

Q: When Wallenberg's step-sister Nina (inaudible) came here in 1991 she realized that Raoul was dead. The Swedish public, when it agreed in 1991 to set up the commission, also realized that Wallenberg was dead. And yet no street has been named after him and no monument to him has been erected. Only now Sweden is going to put up a monument to him. What is this, such a negative attitude toward the person who dealt with problems that no one wanted to talk about in Sweden during the war? Why was it necessary to wait for half a century in order to commemorate the memory of a person whose actions were absolutely correct which is as clear as the day?

Vinogradov: It's a good question. But I can answer it as a citizen and not as a member of the commission, especially since we never considered commemorating his memory. If we assume that he was cremated, there is a symbolic burial place at the Donskoi Monastery cemetery. There is even a specially designated place there and there are obelisks and other monuments to some prominent people. We made such a proposal to Sweden.

But it's hard for me to speak about the merits of people. First of all, he is a national hero of Sweden. There may be monuments in other countries. Indeed, sometimes we can erect a monument to Pushkin but I do not always know why it was erected unless you do some research.

Then the Foreign Ministry made an official proposal to the Moscow city government to commemorate the memory of Wallenberg. Wallenberg is a honorary citizen of the US. How many honorary citizens do they have? I've heard just a few. Why did the American government make such a decision? But it did. The government of Moscow may also decide to put up a monument somewhere.

Q: A monument will be erected tomorrow.

Vinogradov: Where?

Q: Outside the Library of Foreign Literature.

Vinogradov: There have even been proposals to put up a commemorative plaque at Lubyanka. There may be different proposals, but this is to be decided by the Moscow government.

Q: Everything you have said so far creates the impression that you have worked mostly at archives and with people from power structures. There has been evidence that he was in a psychiatric clinic, there is testimony by doctors. But they were misunderstood. Did you commission check the documents issued by these medical institutions and where are these documents?

Vinogradov: You see, our commission involves not only Russian officials, but also Swedish officials. For example, I checked absolutely incredible places such as the Serbsky Institute. I have official certificates for everything, we have official responses from institutions that say that they had no records of Wallenberg.

As for Kazan or some other places, this was checked by the Swedish part of the commission. They corresponded with the Health Ministry with the help of the Foreign Ministry. They had meetings, but we had nothing to do with that. I personally oversaw examinations. I went there with specialists and my colleagues went there, too. Our functions were divided. We questioned not only representatives of power ministries, but also the military and ordinary people. But it made more sense, of course, to question those who represented the places where Wallenberg had been kept. Do you see the point? By the way, most questions, most documents came from power structures, even the documents from the presidential archive.

Q: It's common knowledge that the Soviet leadership distorted the truth intentionally. It was done by Stalin and Khrushchev and others. When did it happen that the Soviet or Russian leadership decided sincerely to find out the truth? Was it in 1985 or 1989?

Vinogradov: It's an interesting question, but you should address it to the government. You always put me in a tight spot. I have to express my position as a citizen.

Q: I am asking about your personal opinion.

Vinogradov: As a citizen, I know that some things connected with politics or history are still not available to the public in many civilized countries you mentioned. Many of these things date back to ancient times. Why is this so? It seems that government officials believe that it will not be proper to disclose for national interests. You know that there are always some secrets in a family. Some things can be said, and some cannot be said.

When we read the cases, I wish I never read them. These are rather moral and ethical questions. But sometimes they go beyond political considerations, like, for example Russian-Swedish relations.

When did it happen? As you probably know, very many secrets date back to the revolution. Sailor Markin began to publish secret decrees after October of 1917. The Soviet government published something too. Then there were publications in other countries. I think that society became prepared for this during perestroika.

Q: When perestroika was under way, Molotov was still alive in 1986 and Malenkov was still alive in 1988... By the way, when was your commission officially set up and when did it begin working?

Vinogradov: The first plans appeared in 1989, but no commission was created at that time.

Q: One of Stalin's closest associates, Kaganovich, was still alive. He died in the summer of 1991. Did you ask him at least

about this?

Vinogradov: Well, first of all, some absolutely refused to grant any interviews. I know that the Swedish side had drawn up a whole list of party officials whom it would be good to interview. Some refused, others did not refuse but because of the state of their health it was difficult to talk with them.

Why wasn't Kaganovich asked about Wallenberg? Perhaps he could have said something, but I do not know.

Q: It is one thing when a correspondent puts a question, it is another thing when an official commission puts a question.

Vinogradov: No, questions were not put by a correspondent. Books were written jointly, memoirs were published. Including Molotov. And Khrushchev was recorded. The authors were helped by journalists. But for some reason no mention of this is made in the memoirs.

But there is yet another matter to this. It is now said that Wallenberg is a fashionable theme. Sergei Alexandrovich Kondrashov told me: "I am writing a book. I was asked if I am going to mention Wallenberg. I said I was going to write something and they told me to give them only that part in the first turn". Do you see my point?

Sometimes people write on the basis of what they have read. There are memoirs of the intelligence officer Sinitsyn. He claims that together with Fitin, the chief of intelligence, they tried to get Wallenberg from Abakumov. They saw how he was suffering in the hands of SMERSH. But this was written only recently, so how can we believe this? We checked and discovered that Fitin was already working elsewhere at that time while Sinitsyn never held the post he claimed he held and had worked with totally different prisoners. Yet they write such things! We should reckon with such things.

As to the list of politicians, former security officials and so on who should be questioned, it did exist. We sent our requests to everybody. The formal letters bore two signatures. They were signed either by the minister or by the co-chairman.

I was late on one occasion. I did not manage to see Smaltsov's deputy. We had great difficulty locating her in St. Petersburg. After all, we do not have a national population data base. I got her address from the soldier, the sick soldier that I mentioned. We learned that she was very sick and sent her a letter. But she died before she could reply.

Q: Vladimir Konstantinovich, I have a question to you not as a member of the commission but as a person who engages in a certain type of activity. There are stories that Wallenberg was arrested because he was engaged in espionage and was either a German or an American double agent. What can you say about this?

Vinogradov: It is fashionable to speak about double and triple agents. Of course, we discussed among ourselves the possible reasons for Wallenberg's arrest. First of all, Sweden is a neutral state. Today I bought a copy of the weekly Itogi and found an article on this.

At the time there was the question of the second front, separate talks, Schellenberg travelled to Sweden, wrote the Troza (sp.) Memorandum there. Incidentally, we published it. Incidentally not a single country published it. Our intelligence agents got the text in Sweden and we published it. Wallenberg is mentioned in passing in it. It is said that he asked Schellenberg to release some Polish Jews, they discussed this. There was such a reference to him in it. Otherwise, it is purely a historically interesting document on attempts by Nazi Germany, some of its

ringleaders to get out of that situation.

We tried to use all channels.

Q: So there are absolutely no suspicions?

Vinogradov: You should go to the American and Swedish archives. A consul was there, a coordinator, so to say, and it is known that Wallenberg was connected with him. Nobody is concealing this. But this was not of prime importance to me. Frankly, I haven't read the American archives.

Q: But wasn't he arrested on the suspicion that...

Vinogradov: The most trustworthy testimony, as practice shows, is testimony by those who were with him in 1945, 1946 and 1947, those who returned from prison. Their testimony coincides. None of them said that they were in Vladimir. A White Paper was based on their testimony. Also, the layout of the prison. Further on, Molotov writes his memo, together with Serov they submitted to the Politburo this testimony by the returnees and said that they were basically true. In other words, these testimonies contain such minute details that could hardly have been invented. They quote conversations with Wallenberg or those who spoke with him in prison. He was accused of spying for the Germans.

Somebody said that the Americans had sworn that yes... But we do not have any protocols or charges. The Foreign Ministry historian, we all believe that the testimony that appear in the West after 1955... why 1955? That was when Adenauer came here and prisoners were handed over. Under the convention prisoners of war could be held for five years. After that it was necessary to decide whether a particular individual was guilty or not.

For this reason the arrest and detention of some prisoners was dated 1951 and 1952. At first the Swedes were surprised by this, but we explained everything to them.

Moderator: Are there any questions to Vladimir Konstantinovich? There are no questions, I see. Thank you very much.

Vinogradov: Thank you.

Q: When he was arrested, was anything said on paper about the reasons of his arrest?

Vinogradov: No.

Q: You mean, they just grabbed him...

Vinogradov: What do you mean, just grabbed him...

END:

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

2001-01-18

Ambassadör Jan Lundvik

UTRIKESDEPARTEMENTET

UD/EC/amb Jan Lundvik
2001-02-08
Delges
Nina Lagergren
Guy von Dardel

Exp. 8/2 2001/PR

INK. UTRIKESDEP. D.Nr. 18/001 2001-01-19		
AVD. P	GR. 2	MÅL EU 1

(EC)

Raoul Wallenberg - vittnesuppgift

(1 bil.)

Jan,

Den 12 januari blev jag uppringd av en kvinna, Ljudmila Aleksandrovna Trunova, boende i territoriet Altaj i Sibirien. Fru Trunova önskade egentligen be om telefonnumret till Nina Lagergren för att framföra det hon ville säga direkt till fru Lagergren. Då det framkom att fru Trunova inte talade några främmande språk, föreslog jag att hon istället skulle framföra sin berättelse till ambassaden, som skulle vidarebefordra det hon sagt till UD med kopia till Nina Lagergren.

Fru Trunova hade tänkt sig att Nina Lagergren skulle spela in hennes samtal och skicka inspelningen för översättning. Jag sade därför att jag kunde spela in hennes berättelse och vidarebefordra en översättning av denna (se bil.). Fru Trunova samtyckte härtill.

Uppteckningen talar för sig själv. Uppgifterna här rör ursprungligen från en släkting till fru Trunova, framlidne "Vitalij", som på 1970-talet befunnit sig på ett psykiatriskt sjukhus i byn Povolicho i närheten av Barnaul. Då fru Trunova 1975 besökt honom där hade han sagt att en "svensk diplomat" befann sig på sjukhuset. Han hade återkommit till saken även 1989, och 1991, sedan han sett ett TV-program om Wallenberg i rysk TV, hade han känt igen Wallenberg och sagt att det var denne som varit den svenske diplomaten på sjukhuset i Povolicho.

Postadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MOSKVA

Besöksadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60

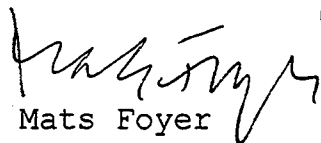
Telefon
(095) 937 92 00
(502) 937 92 00

Telefax
(095) 937 92 02
(095) 937 92 03 (viseringsavd)
(095) 937 92 04 (handelsavd)

Telex
64-413 410

Fru Trunova sade sig 1991 ha skrivit brev om saken till svenska ambassaden. (Jag har vid en översiktlig genomgång av Wallenberg-dossiern för detta år inte kunnat hitta brevet.)

Med vänlig hälsning,

Mats Foyer

SVERIGES AMBASSAD
Moskva
Christina Johannesson

ÖVERSÄTTNING
2001-01-16

Översättning från rysk bandinspelning av telefonsamtal

MF – ambassadråd Mats Foyer

Kvinnan – den uppringande kvinnan

- Denna sorgliga historia är ämnad för Nina Lagergren, Raoul Wallenbergs syster.

1975 studerade jag i Barnaul. En gång reste jag till ett psykiatriskt sjukhus som ligger ungefär 40 minuters resväg från Barnaul, i byn Povolicho. När jag kom in på sjukhusområdet fanns ungefär 15 personer utomhus – patienter. De såg ut att vara mycket svårt psykiskt sjuka, men några steg från mig stod en gammal man, cirka 65 år gammal, och knäppte jackan. Han såg inte ut som någon patient direkt, han såg väldigt lugn ut, så därför vände jag mig till honom för att fråga hur jag skulle hitta min släkting. Han pekade på en av sjukvårdarna utan att säga något. Sjukvårdaren hittade min släkting, Vitalij Fjodorovitj Tjelasjov född 1934. Vi satte oss på en bänk, och den där gamle mannen hälsade på Vitalij, och gick över till ett annat bord där man spelade schack. När han gick förbi oss, när han nästan hade passerat oss, viskade Vitalij: - Här ligger en svensk diplomat. - Vadå svensk diplomat, sa jag, svensk som i riktig svensk, vars kung hette Karl XII som slogs mot Peter den store? – Ja, svarade Vitalij. Sedan sa jag: - Visa mig honom. Men Vitalij rynkade pannan och skakade nekande på huvudet, och visade att han inte ville tala om det här mer. Eftersom jag var ung på den tiden så trodde jag inte att det här var möjligt, jag trodde inte att svenska diplomater kunde sitta på sjukhus i Polovicho. Jag var 24 år då, och tänkte att det ju finns människor som säger att de är Napoleon, och jag tänkte att det nog fanns plats för svenska diplomater på andra sjukhus än det här.

Efter vårt möte gick Vitalij över till dem som spelade schack. Jag såg inte exakt vem han satte sig med för att spela.

Senare skildes vi åt, han fick komma hem till sig, och jag flyttade till en annan by, och det var ungefär 150-200 km mellan min by och byn där Vitalij bodde. Vi träffades sällan, en gång vartannat eller vart tredje år, och jag minns inte om vi någonsin talade om den där svenske diplomaten när vi träffades, jag minns inte det.

Men 1989 flyttade jag och barnen till byn Gorkovskoje, Sjipunovskij-distriktet, regionen Altaj, där min syster bodde tillsammans med Vitalij. Och en gång sa han att på psyksjukhuset finns det väldigt kloka människor med diplom från både två och tre högskolor, och att det till och med fanns en svensk diplomat där, som varit där sedan andra världskriget. Jag protesterade igen och sa "Vadå, svensk diplomat, även om han nu blev sjuk - hittade de verkligen ingen plats åt honom på sjukhusen i Moskva? Och de hade de väl tagit hem honom till Sverige i så fall". Men Vitalij sa att "de håller honom där". Men jag trodde honom inte den här gången heller, eftersom... Eller, nej... Vid den där tiden... Ja, jag trodde i alla fall inte på det där helt och hållet, men samtidigt talades det ju om... redan då hade ju perestrojkan börjat, och snart fick vi veta att väldigt många människor hade gått under i lägren, och när han sa att den där andre varit där sedan före kriget, då gick det upp för mig att det faktiskt hade kunnat hända på den tiden.

När jag studerade sa man till oss att alla som fallit offer för den politiska terrorn hade frisläppts redan under Chrusjtjev, men 1991 kom min syster och hälsade på mig. Hon sa förnärligt: "Ja, du tror honom inte du, men den där diplomatens släktingar från Sverige letar faktiskt efter honom". Vitalij såg ett TV-program och kände igen honom. Han sa: "Det var han". Ja, och... det var 1991, det där.

Jag gick till honom dagen därpå för att få reda på alla detaljer. När jag pratade med honom gav han mig en tidningsartikel med rubriken "Raoul Wallenbergs öde", och jag läste artikeln samtidigt som jag pratade med Vitalij.

Och han sa: "Minns du när du kom och hälsade på mig på sjukhuset, och att jag satte mig för att spela schack med honom när du gick? Det var han."

Men jag såg inte den gången vem han satte sig med för att spela, och jag frågade därför: "Var det den där gamle mannen som hälsade på dig?" Men han upprepade: "Det var den som jag spelade schack med." Därför kan jag inte påstå att jag personligen såg honom, förstår ni?

MF: - Ja.

Kvinnan: - Men jag återberättar det som han berättade. Vitalij sa att han kände igen honom från fotografierna, och han sa att han, Raoul Wallenberg, är mer lik sin syster än sin bror. Vad var det mer...

När jag läste tidningsklippet hann jag inte ens sätta mig in i vad det egentligen stod i det, men när jag hade läst den där artikeln... ja, jag förstod ju vad det handlade om, att de letade efter honom och så, så sa jag: men då måste vi ju berätta det här för svenska ambassaden, så att de vet var de ska leta. Men Vitalij invände mycket bestämt emot detta, "aldrig i livet, då kommer de och hämtar mig och tar in mig precis som med honom" och bokstavligen ryckte artikeln ur handen på mig och satt sedan tyst. Sedan sa han aldrig ett ord mer om det här innan han dog, eftersom han var rädd för repressalier. Vad mer... Men han dementerade heller aldrig, han sa aldrig att han hade haft fel, han ändrade aldrig sin åsikt. Visst gick en del av hans skräck över till mig, men då hade ju perestrojkan börjat och jag tänkte att jag gör väl inget fel i det här, så jag bestämde mig för att jag måste rapportera om det här. Och nästa dag skickade jag ett telegram till president Jeltsin om att de skulle leta efter Raoul Wallenberg på sjukhuset i Polovicho, Altajregionen, och att man hade sett honom där 1975. Och så skickade jag ett brev till svenska ambassaden med samma innehåll?

MF: - Ni skickade ett brev till svenska ambassaden?

Kvinnan: - Ja, jag skickade ett brev, det gjorde jag.

MF: - Då har vi antagligen fått det...

Kvinnan: - Ni förstår, vid den tidpunkten tänkte jag att jag hade gjort allt jag kunde, jag trodde att om man satte igång och leta så skulle man hitta honom, och jag levde hela tiden med förhoppningen om att man trots allt hade hittat honom. Men år 2000 köpte jag en bok, "Det förgångnas storslagna hemligheter", och först när jag läste den boken fick jag ordentligt klart för mig vem han egentligen var, Raoul Wallenberg, och naturligtvis blev jag väldigt bedrövad över att jag inte hade kunnat göra något för att hjälpa. Jag skulle vilja meddela Nina Lagergren detta, så att hon kände till det här om honom, jag anmälde mig till och med till TV-programmet "Vänta på mig" för att på så sätt hitta henne, hennes adress eller telefonnummer. Men 22-23 december sa man på TV att Nina Lagergren inte accepterade att han hade blivit rehabiliterad, och jag åkte till och med till Polovicho för att ta reda på om han hade legat där, med det efternamnet, men han hade inte varit där med det efternamnet. Jag hittade läkaren som hade behandlat Vitalij Fjodorovitj Tjelasjov – han minns inget. Sjukvårdaren som arbetade vid den tiden säger att han inte heller minns något, men en kvinna sa att när man byggde om det här sjukhuset så fördelade man de patienter som hade bott där länge och körde iväg dem till andra sjukhus, men vart vet ingen. Det finns några personer där som registreras som "okända", de berättar inget om sig själva, och möjligen hade han ett annat efternamn, vem vet...

Jag skulle vilja be släktingarna om ursäkt för att jag inte kunde göra något för att hjälpa denna människa... (*Kvinnan brister i gråt, övers. anm.*)

MF: - Ja, men ni gjorde ju verkligen allt ni kunde.

Kvinnan: - Denna synd kommer att plåga mig... 1975 visste vi ju ingenting om den politiska terrorn, trots att jag läste vid historiska fakulteten, det var ju liksom så på den tiden. Jag kunde inte ens föreställa mig att något sådant var möjligt!

MF: - Naturligtvis.

Kvinnan: - Jag håller med Nina Lagergren om att helgon inte har något behov av rehabilitering. Ni förstår... Under hela 15 år kunde jag inte tro, från 1975 till 1991, jag kunde inte tro att något sådant var möjligt... Kanske tror ni inte att det här har hänt, men det gjorde det, och den här Vitalij, visst hade han anfall, men icke desto mindre resonerade han alltid förnuftigt när anfallen gick över, alltid. Därför bör man ta i beaktning det som han sa...

MF: - Javisst. Ni kanske nämnde vilket år det var som ni sände telegrammet till president Jeltsin...

Kvinnan: - Jag tror att det var 1991, efter det att Jeltsin valts till president, därför att jag minns... två-tre veckor senare, under den perioden, för när jag skickade det till honom, när jag skrev det där brevet, så tänkte jag just att nu har ju Jeltsin blivit vald, nu är det perestrojka, han var ju en hängiven försvarare av perestrojkan en gång i tiden...

MF: - Ja.

Kvinnan: - Och därför skickade jag det just till honom, till president Jeltsin och till svenska ambassaden. Men till svenska ambassaden skickade jag inte telegram, dit skrev jag brev...

MF: - Ja, det var alltså nästan samtidigt...

Kvinnan: - Och ni förstår, jag skrev inte under brevet därför att... jag var rädd helt enkelt.

MF: - Jag förstår. Och det här var alltså praktiskt taget samtidigt som ni sände telegrammet?

Kvinnan: - Ja, det var samma dag.

MF: - Jag förstår.

Kvinnan: - Så var det.

MF: - Kan jag få anteckna ert namn och telefonnummer?

Kvinnan: - Ja... jodå. Ljudmila Aleksandrovna Trunova. Byn Gorkovskoje, Sjipunovskij-distriktet, Altaj-regionen. Postnummer 658364. (*Trunova Ljudmila Aleksandrovna, selo Gorkovskoje Sjipunovskogo rajona, Altajskij kraj*).

MF: - Och telefonnumret?

Kvinnan: - Mitt telefonnummer... Ni förstår, ibland får vi samtal från Tyskland, och egentligen så är det så att vi använder oss av min systers telefon, så det går att ringa på det här numret: 007 385 50 24 368. Så är det. Det där 007, jag vet inte om det stämmer, men allt det andra stämmer, det vet jag.

MF: - Hur menar ni då, är ni osäker på 007...

Kvinnan: - Ja, det är när de ringer från Tyskland, då slår de...

MF: - Jaja, då förstår jag, 7 är Rysslands landsnummer.

Kvinnan: - Jaha.

MF: - Alltså: 385 50 24 368.

Kvinnan: - Just det. Ni förstår, jag kan inte varken ta bort eller lägga till ett enda ord till min berättelse, förstår ni, det här är det enda jag kan säga, och bara i det här kan jag hävda något.

MF: - Jag förstår. Då kan jag bara informera er om att vi naturligtvis gör en utskrift av er berättelse och sedan översätta...

Kvinnan: - Vet ni vad, jag vill inte att det ska bli uppståndelse kring det här, för jag vill inte att det ska sluta dåligt...

MF: - Nej, självfallet är det ingen fara, men bara så att ni vet så kommer vi sedan att översätta det här och skicka det till Stockholm till våra kollegor som arbetar med just den här frågan, och sedan sänds naturligtvis en kopia till Nina Lagergren.

Kvinnan: - Jaha. Ja, jag vet inte... Be henne ännu en gång om ursäkt för att jag... inte kunde hjälpa till...

MF: Ja, visst...

Kvinnan: - Ni förstår, om jag 1991 hade varit klok nog att ringa er så som jag gör nu... men jag var inte klok nog, förstår ni...

MF: - Det är förståeligt, det var andra tider då, trots allt...

Kvinnan: - Ja.

MF: - Det är förståeligt, och vi är mycket tacksamma... Hallå?

(samtalet bryts)

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

TELEFAX

Sid. 1 (4)

2001-01-19

Dnr 30

Aamb Eva Tojzner Glückman

Ex f Peter Meyer 15.2.01

12

INK. UTRIKESDEP.		
D.Nr.		
2001-01-22		
AVD. P	GR. 2	MÅL EU'

EC

UD/EC/Amb Jan Lundvik

10221

Kopia t

Nina Lagergren

Guy von Dardel

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: EC (Magnusson, Lundvik)

Kopia: SB (Bard-Bringéus), PIK-PR (Gustavsson)

Invigning av wallenbergbyst i Moskva

(3 bil)

På en kringbyggd gård tillhörig biblioteket för internationell litteratur avtäcktes igår en byst till Raoul Wallenbergs minne. Bysten är formgiven av den italienska skulptören Kudino och är huggen ur sten avsedd att påminna om stenen i Klagomuren i Jerusalem. På gården står sedan tidigare byster av bl a Lincoln och Göthe. På bystens sockel har Wallenbergs dödsår utelämnats.

Idén till detta första och hittills enda minnesmärke över Wallenberg i Moskva tillhör bibliotekets direktör, Jekaterina Genijeva. Det nu uppförda minnesmärket skall således inte förväxlas med ett eventuellt framtida officiellt dito.

Ambassadör Hirdman uttryckte i sitt tal tillfredsställelse över att Wallenbergs minne nu hedras i Moskva. Vidare att ett liknande minnesmärke i Sverige dröjt, då man där inte velat föregripa uppgifterna om hans död. Tal hölls också av ordföranden för Presidentens kommission för rehabilitering av den politiska repressionens offer, Aleksander Jakovlev, Memorials Arsenij Roginskij och Holocaust-centrets Alla Gerber. Bysten avtäcktes av Raoul Wallenbergs syssling, Jan Wallenberg.

Tilldragelsen hade lockat runt ett hundratal åskådare och mediatäckningen var relativt omfattande.

Postadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MOSKVA

Besöksadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60

Telefon
(095) 937 92 00
(503) 937 92 00

Telefax
(095) 937 92 02
(095) 937 92 03 (viseringsavd)
(095) 937 92 04 (handelsavd)

Telex
64-413 410

Några pressklipp ur ryska tidningar om invigningen
bifogas.

HIRDMAN

Человек мира

В Москве открыт памятник
Раулю Валленбергу

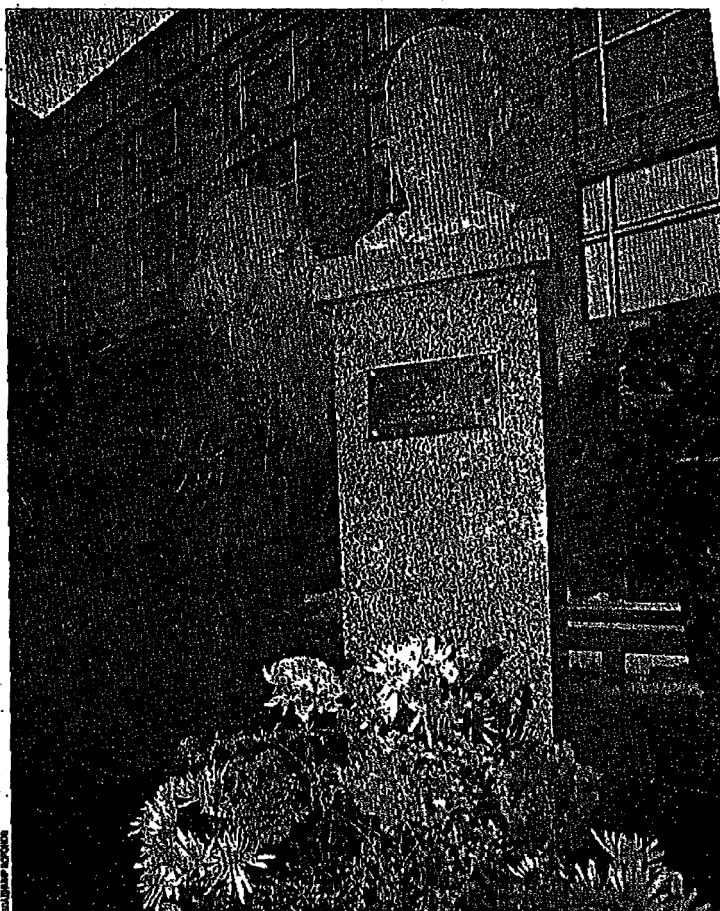
с.с. 19/1-01

ИРИНА МЕЛЬНИКОВА

СЕГОДНЯ Генеральный прокурор России намерен передать послам Швеции и Венгрии документы, касающиеся реабилитации шведского дипломата Рауля Валленберга. 22 декабря 2000 г. Генеральная прокуратура России приняла к выводу, что Валленберг и его водитель «были репрессированы советскими властями по политическим мотивам и на них распространяется закон РФ «О реабилитации жертв политических репрессий» от 18 октября 1991 года». Между тем официальное признание невиновности дипломата, спасшего в годы войны, по разным оценкам, от 30 до 100 тысяч человек от отправки в Освенцим, не проливает свет на его судьбу с момента ареста в Будапеште 17 января 1945 года. Многочисленные исследователи, родственники, ученые в течение многих лет безуспешно пытались получить у советских, а потом и российских спецслужб сведения об аресте, местонахождении и гибели дипломата. В 1957 году советское правительство официально признало факт ареста и сообщило, что он умер в тюрьме от инфаркта летом 1947 года. Тем не менее имеются свидетельства людей, якобы видевших дипломата позднее в разных тюрьмах. Окончившая на днях работу совместная российско-шведская комиссия, пытавшаяся выяснить обстоятельства гибели Валленберга, так и не пришла ни к каким выводам. Была лишь выдвинута версия, что Сталин хо-

тел обменять Валленберга на нескольких моряков, бежавших из СССР, однако посол Швеции не понял высказанного ему намека. Далее следы шведского дипломата теряются.

Именно поэтому в надписи под скульптурным портретом Рауля Валленберга, открытым вчера в Москве во дворе Библиотеки иностранной литературы, вместо даты смерти стоит знак вопроса. Вост дипломата установлен во внутреннем дворике Всероссийской государственной библиотеки иностранной литературы и является единственным в России памятником человеку, которого мир чтит как великого подвижника. Его объявили своим почетным гражданином США, Канада, Израиль, где именем Валленберга названы улицы и площади. Идея воздвигнуть памятник Валленбергу, поставив его портрет в знаменитом садике скульптур, возникла у директора «Иностранки» Екатерины Гениевой в июне прошлого года, когда она возвращалась из Владимира, где, по некоторым сведениям, мог находиться в тюрьме шведский дипломат. «Итальянский скульптор Джанпаоло Кудино создал скульптурный портрет Валленберга и подарил его нашей библиотеке. Мы решили установить его ближе к входу во внутренний дворик, рядом с бюстами Линкольна, Гейне, Мая, чтобы он открывал аллею Людей Мира. Это дань человеку, спасшему ценой своей жизни тысячи людей», — сказала «Сегодня» Екатерина Гениева.

На памятнике Раулю Валленбергу на месте даты смерти стоит знак вопроса

В МОСКВЕ ОТКРЫЛИ ПАМЯТНИК ВАЛЛЕНБЕРГУ

ВЧЕРА в столице был открыт памятник Раулю Валленбергу — шведскому дипломату, спасшему во время Второй мировой войны около 100 тысяч евреев, а затем репрессированному сталинским режимом. Памятник работы итальянского скульптора Джан Пьетро Кудино установлен во внутреннем дворе Библиотеки иностранной литературы имени Рудомыно.

Чрезвычайный и Полномочный Посол Королевства Швеции в России Хенрик Свен Хирдман, пришедший на церемонию открытия, сообщил, что, несмотря на усилия «лучших экспертов» королевства, до сих пор судьба Рауля Валленберга, который был арестован 56 лет назад в Будапеште, остается неизвестной. «Правительство Швеции долгое время настороженно относилось к идее создания мемориала этому дипломату из-за того, что мы не знаем, жив он или мертв, и его возведение могло бы расстроить членов семьи Валленберга», — сказал Хенрик Свен Хирдман. Но этим летом такой мемориал все же откроют в центре Стокгольма. Он также сообщил, что по одной из версий дипломат погиб летом 1947 года, однако есть и множество других версий.

В отличие от Чрезвычайного и Полномочного Посла Королевства Швеции в России у председателя Комиссии по реабилитации жертв политических репрессий Александра Яковлева нет никаких сомнений в том, что Рауль Валленберг погиб. По его словам, представители советского государства то и дело меняли свою

Ян Валленберг у памятника своему брату, вместо даты смерти которого стоит вопросительный знак.
Фото Петра Кассина (НТ-фото)

версию развития событий после ареста дипломата, но потом Андрей Громыко заявил, что Валленберг «умер от инфаркта». Однако, по словам Яковлева, врач, который констатировал смерть дипломата, написал «предположительно умер от инфаркта» и рекомендовал провести вскрытие. Но, не проводя вскрытия, тело кремировали.

На церемонии открытия присутствовал и троюродный брат дипломата — Ян Валленберг. «Я моложе своего брата на 21 год, —

сказал г-н Валленберг — И я должен признаться, что у меня нет никаких собственных воспоминаний о нем. Но на меня всегда производили большое впечатление рассказы о его мужестве». По словам Яна Валленберга, когда он проходил таможенный контроль на венгерской границе, один из таможенников подбежал к нему и спросил: «Вы — родственник нашего героя». Когда об этом рассказали матери Рауля, она, говорят, заплакала.

Алла ТУЧКОВА

Открыт памятник Раулю Валленбергу

Памятник Раулю Валленбергу, спасшему во время войны жизни тысячи евреев, был открыт вчера во внутреннем дворике Всероссийской государственной библиотеки иностранной литературы. Скульптурный портрет в дар России передал сам автор памятника — итальянский скульптор Джанпьетро Кудино. На открытии присутствовали послы Швеции, Израиля и атташе по культуре посольства Италии.

Павел ДУЛЬМАН

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

TELEFAX

Sid. 1 (10)

2001-01-18

Dnr 28

Aamb Eva Tojzner Glückman

ag
R

EC

INK. UTRIKESDEP.		
D.Nr.		
2001-01-22		
AVD P	GR. 2	MAL Eu

UTRIKESDEPARTEMENTET

För: EC

**Avslutande möte i den svensk-ryska arbetsgruppen
för utrönande av Raoul Wallenbergs öde**

(1 bil)

januari
Den 11 ~~februari~~ ägde i Stockholm rum det avslutande mötet i den svensk-ryska arbetsgruppen för utrönande av Raoul Wallenbergs öde. Dagordning och deltagare framgår av bifogade förteckning. I det följande en kort redogörelse för vad som framkom vid mötet.

1+2. Magnusson redogjorde för hur man förfarit med den svenska respektive ryska rapporten. Samtliga skulle småningom finnas tillgängliga på tre språk - svenska, ryska och engelska, samt i olika omfattning finnas att tillgå på UD:s, MID:s respektive den svenska ambassaden i Moskvas hemsidor.

Vidare hade en mycket stor mängd wallenberg-relaterade dokument (närmare 60 000 sidor) i svenska arkiv från tiden efter 1971 avhembliags av regeringen samma dag. Dessa dokument, som framgent således var tillgängliga för forskare, skildrade huvudsakligen de ansträngningar som regeringen och UD gjort för att följa upp spåren efter Wallenberg. Dessutom hade man från svensk sida sammanställt de dokument som man under årens lopp erhållit från den ryska sidan. Sammanställningen skulle vid behov erbjudas intresserade.

Magnusson upplyste om att de oberoende experternas rapporter, dvs Mesinais och Makinens, skulle finnas tillgängliga påföljande dag och att de skulle komma att presenteras efter den officiella presskonferensen.

Postadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MOSKVA

Besöksadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60

Telefon
(095) 937 92 00
(503) 937 92 00

Telefax
(095) 937 92 02
(095) 937 92 03 (viseringsavd)
(095) 937 92 04 (handelsavd)

Telex
64-413 410

3. Makinen och Kaplan redogjorde för sitt arbete med att kartlägga registerkorten för de intagna i Vladimir-fängelset. Sammanlagt hade data från runt 9000 kort matats in i en för ändamålet särskilt upprättad databas. Genom att analysera dessa data hade man skaffat sig en god överblick över fångarnas förflyttningar mellan olika celler, vilka de delade cell med vid skilda tidpunkt, vilka som bodde i till varandra angränsande celler och kunde förmodas ha kommunicerat med varandra medelst knackningar osv.

Vladimirundersökningens ursprung kunde till stora delar härledas från ett vittnesmål avlagt 1993 av en viss Varvara Ivanovna Larina. Hon hade varit anställd som städerska i Vladimir-fängelsets byggnad nr 2 från 1946 och framåt. Vid intervju-tillfället hade Larina vittnat om en västeuropeisk fånge på tredje våningen som klagat över allting. Larina hade också pekat ut Wallenberg på ett föga spritt foto av honom. Däremot hade hon inte känt igen honom på hans passfoto eller på en dataframställd bild av Wallenberg som 70-åring. Det ansågs inte sannolikt att Larinas vittnesmål påverkats av internationella nyheter, vilket inte minst det faktum att hon aldrig nämnt Wallenbergs namn tydde på. En fängelsevakt vid namn Kukin hade sedermera bekräftat Larinas uppgifter. Senare hade Larina dragit tillbaka sitt vittnesmål och Makinen var bekymrad över att detta kunde ha skett till följd av påtryckningar.

På ryska sida menade man att det inte föreföll sannolikt att Larina utsatts för repressalier på grund av vad hon visste. Dock förklarade man sig vara villig att kontrollera denna teori.

Makinen förklarade vidare att Larina varit osäker på tidpunkten för när (den som förmodades vara Wallenberg) suttit i Vladimir-fängelset. Det kunde ha varit på 1940, -50 eller -60-talet. Däremot var hon säker på att "den okände" suttit i cellen mitt emot medfången Osmaks och dennes dödsdag hade med säkerhet fastställts till den 19 maj 1960. Med hjälp av dessa uppgifter hade man kunnat klarlägga vilken cell Wallenberg sannolikt suttit i. Omständigheter som reparationer av cellerna, reduktioner av antalet fängslade, det faktum att viktiga fångar ofta förvarades i celler där de angränsande cellerna var tomma för att omöjliggöra kommunikation fångarna emellan osv hade också vägts in i undersökningen. Många andra vittnesmål hade man funnit stå i överensstämmelse med det man i övrigt funnit på registerkorten. På basis av detta hade man

slutit sig till att Wallenberg kunde ha suttit cell nr 234.

Nikisjkin invände att det efter Stalins död 1953 ett flertal gånger förekom att kort avlägsnades ur fängelsernas kartotek. Den bild Makinen gjort sig var därför inte med nödvändighet helt komplett. Larina kunde dessutom ha känt igen Wallenberg från ett publicerat fotografi. Därutöver saknades skriftliga bevis för att Wallenberg någonsin befunnit sig i i Vladimir-fängelset.

Ziborov menade att man tillämpat olika utgångspunkter i undersökningsarbetet. Medan ryssarna utgått från etablerade fakta när de dragit sina slutsatser hade de oberoende experterna baserat sina teorier på rykten och hörsägen, dvs vad folk sade sig tro. Detta kunde måhända vara acceptabelt när det gällde vetenskapligt arbete men skulle aldrig vara hållbart i processuella sammanhang.

Magnusson förklarade att det förelåg diverse synpunkter på teknologi och metod för undersökningsarbetets bedrivande. I avsaknad av juridiskt bindande bevis var man dock utlämnad till det förfaringsätt som tillämpats.

Makinen höll inte med om att hans metodik inte skulle vara juridiskt hållbar. Tesen man arbetade utifrån var att bevisa att Wallenberg var "död bortom allt rimligt tvivel". I frånvaro av etablerade fakta, dvs autentisk skriftlig dokumentation av innehåll att Wallenberg verkligen dog 1947, fanns dock inget annat än muntliga uttalanden att tillgå.

Fanns det förresten någon möjlighet att finna fakta om dem vars kort saknades?

Ziborov opponerade sig emot att man drog så långtgående slutsatser av tomma celler i Vladimir-fängelset. Han kunde inte se något samband mellan dessa och att Wallenberg skulle ha befunnit sig där. Många var de människor som påstod sig ha sett Wallenberg på de mest oväntade platser.

Magnusson förklarade att det i den svenska rapporten omnämns några fall där vittnen säger sig ha sett en fånge som kunde varit Wallenberg och utpekat den cell där han skall ha befunnit sig. Dessa vittnesmål var för frekventa för att de skulle kunna avfärdas som en ren slump.

Nikisjkin besvarade Makinens fråga nekande - det fanns inget sätt att kontrollera dem vars kort till äventyrs tagits ur kartoteket. Registerkort till-

hörande fångar som var under förflyttning mellan två anstalter (s k transitfångar) sorterades regelmässigt bort.

Ja, invände Makinen men transit rörde sig om 30 dagar medan den förmodade wallenbergcellen stått tom i 280 dagar.

Magnusson instämde med det som Makinen sagt om ett juridiskt resonemang och menade att hans slutsatser belyste intressanta frågor som krävde ett bra svar. Detta fick dock anstå till uppföljningen.

Antalet vittnesmål var relativt få, i själva verket begränsade till omkring ett 10-tal. Vid några av dem kunde man fästa större vikt än vid andra. Det kunde inte uteslutas eller var t o m sannolikt att registerkort hade avlägsnats ur kartoteket. Att ge svar på alla tomma celler var en omöjlighet. Kanske var de helt enkelt tomma eller så hade vittnena misstagit sig. Vi fick nöja oss med att konstatera att undersökningar gjorts och frågor ställts, varav emellertid endast vissa besvarats.

von Dardel undrade huruvida det var troligt att registerkortet avsiktligt kunde ha förstörts.

Magnusson menade att detta var en möjlighet som inte kunde uteslutas.

4. Mesinaï redogjorde för de delar av hennes undersökningsarbete som återstod. Av de s k nummerfångarna hade 3 av 6 identifierats. När nu återstående svenska dokument släppts skulle hon sammanställa transportlistorna och återkomma med uppgifter för att underlätta identifikationen. Vidare återstod några psykiatriska kliniker. Hon var ingalunda intresserad av hemliga psykiatriska dossierer, med undantag för de fall där Wallenberg specifikt fanns omnämnd. Slutligen behövde hon närmare granska Serbskij-institutet. I det sammanhanget var särskilt Mensjagins akt av intresse - en nummerfånge som flyttats runt mellan olika institutioner. Mesinaï vädjade om ett något förlängt och tätare samarbete.

Vinogradov protesterade att Mesinaï föreföll att inte tala om hela sanningen. På honom verkade som om hon var ute efter att rekonstruera det ryska fängelsesystemet och dra analogier utifrån detta. Utöver Sjulgin hade ju ingen nämnt Wallenberg. Mot denna bakgrund fann han att såväl Mesinaï som Makinens insatser ibland var missriktade. Han hade visserligen full respekt för deras arbete men menade att det inte borde drivas in absurdum.

Magnusson medgav att Mesinais arbete i stor utsträckning baserades på analogier. Dessa var emellertid inget självändamål utan var del av en metod som kunde tillämpas i viss utsträckning. Syftet var att bättre lära känna det ryska fängelsesystemet för att bilda sig en uppfattning om vart Wallenberg kunde ha fört efter 1947, förutsatt att han då fortfarande befann sig inom detta system.

Nu återstod några nummerfångar vars identitet med nödvändighet behövde fastställas. Vad avsåg kvarvarande psykiatriska kliniker hade den ryska sidan redan tidigare gett sitt godkännande. Från svensk sida skulle man återkomma i skift med de närmare formerna för undersökningens genomförande.

5. - En fråga som ännu inte fått något uttömmande svar var innebörden av uttrycket "diplomatitjeskij nadsmotr" nedtecknat på Wallenbergs registreringskort, menade Magnusson. En förklaring gavs i den svenska rapporten men man var fortfarande osäker på om den var den rätta. Vidare stod på registreringskortet inget om förflyttningen av Wallenberg från Lubjanka till Lefortovo. Hur kunde det komma sig?

Bedömningen från den ryska sidan var att anteckningen, gjord av fängelsets registrator, betecknade att Wallenberg haft hand om säkerhetsfrågorna på ambassaden. Terminologin var ingalunda ovanlig. Beträffande omflyttningen kanske man hade funnit att det inte var någon idé att skriva någonting om den på kortet eftersom han endast befunnit sig på två anstalter.

- En annan återstående fråga var huruvida nummerfångarna nr 16, 17, 18 var dömda eller fortfarande under utredning, samt identifieringen av nr 14, 19 och 20, sade Magnusson. Identifieringen av nr 15 som Aladjani Aladjan hade varit en viktig pusselbit. Särskilt tidpunkten för när de återstående nummerfångarna satt i fängsligt förvar var central.

Svaret angående nr 16, 17 och 18 var att de var dömda. Under undersökningen hade de nämligen ett annat nummer än det de erhöll efter att de dömts. Vad avsåg de återstående oidentifierade nummerfångarna lovade man försöka fastställa deras identitet.

- På Magnussons fråga om dokumentation avseende Kruminsh, Sharia och Mamulov svarade Tutjnin att vad avsåg Kruminsh hade man hittat dokument i GARF. Delar av dessa var dock fortfarande hemligstämplade men man hade inte funnit något samband med Wallenberg. Gällande Sharia och Mamulov hade man ej funnit några nya dokument. Frånvaron av deras

registreringskort tydde på att akterna troligtvis förstörts. Att Sharia skulle ha varit Wallenbergs cellkamrat fann man föga sannolikt.

Magnusson delade uppfattningen att det var minst sannolikt att just Sharia varit Wallenbergs cellkamrat. Vad gällde Mamulov hade han förstått att hålla tyst om vad han visste om Wallenberg - ingen frisläpptes i förtid utan att samarbeta med regimen.

- Makinens fråga huruvida det gick att återfinna ordena om destruktion av transportdokumentationen från åren 1947-48 besvarades jakande.

- Avseende akt nr 120 sade Zanina att någon sådan inte upphittats i GARF. Sannolikt hade den konsoliderats med andra akter. Det som återfunnits av vad som kunde ha varit nr 120 hade endast innehållit information om rekonstruktionsarbete och liknande och således inte haft något samband med Wallenberg.

- Information om konvojenheterna i det ryska militärarkivet var förstörda men enligt Zanina var man där redo att i förekommande fall bistå med annan information. Emellertid var det nödvändigt att inkomma med en specifikation över vad man sökte. Enligt den företrädare för militärarkivet som Zanina varit i kontakt med och som i 10-års tid granskat krigsfångar hade Wallenbergs namn aldrig omnämnts.

- Avseende Smoltsov-rapportens autenticitet bekräftade Vinogradov att Smoltsov av hälsoskäl lämnat sitt ämbete i förtid, närmare bestämt den 1 april 1947. I juli hade han brådskande kallats till Lubjanka med anledning av att "en svensk dött". Skälet till att man tillkallade Smoltsov var sannolikt önskan att endast ett fåtal skulle ha kännedom om incidenten, och han var redan förtrogen med Wallenbergs öde. Även om falsifikationer av dödsattester förekom (bl a i Roedls fall) och det fanns tvivel på att Wallenberg dog en naturlig död förelåg inte skäl att betvivla att rapporten faktiskt skrevs av Smoltsov. Det saknades helt enkelt anledning att falsifiera dokumentet. Även om det inte var särskilt välformulerat torde dess innehåll stå i överensstämmelse med det inträffade.

Magnusson sade att man noterade den ryska förklaringen men förbehöll sig rätten att förhålla sig skeptisk till den i frånvaro av konklusiva bevis.

6. Magnusson bad att få tacka deltagarna i arbetsgruppen som idag, efter närmare tio år, höll sitt sista möte.

Möjligheter till uppföljning skulle finnas och från UD:s sida skulle man åtaga sig att kanalisera de åtgärder som krävde diplomatiska insatser. Vidare var man redo att finansiera undersökningsarbete av mer självständig natur. Formerna för detta skulle utarbetas under de närmaste veckorna.

Mesinai och Berger beklagade att den artikel som skrivits av Wahlquist och publicerats i Expressen föregående dag hade fått en olycklig utformning.

Tutjnin bad också att få tacka för det goda samarbetet. Han var glad över att det nu fanns ett resultat av det myckna arbetet att visa upp. Det var också glädjande att man lyckats förbli vänner trots det stora antalet oklarheter som gjort dispyter omöjliga att undvika.

Avslutningsvis tillade han skämtsamt att Nikisjkins befordran till presidentadministrationen kunde vara till gagn för arbetets uppföljning.

HIRDMAN

Hans Magnusson
2001-01-08 21:23

To: VTuchnin@mfainternotes.mid.ru
cc: Eva Tojzner-Gluckman/FOREIGN/MINISTRY@RK, Daniel Larsson/FOREIGN/MINISTRY@RK
Subject: draft agenda

Dear Vyacheslav,

Please consider the following draft agenda for our meeting on Thursday, 11 January at 14.00(maximum 4 hours).

1. Status of reports and translations;
2. Outline of the press conference the following day; materials to be presented.
3. Presentation of the report of Dr Makinen. Possible comments by Ms Mesina.
4. Short discussion of the most important differences of opinion.
5. Open questions or comments to your last answers to our questions; how to deal with them(see below)
6. Follow-up
7. Other questions

(5) open questions...:

- RW's registration card: nothing about transfers on this.
- the now identified numbered prisoners 16, 17, 18: were they sentenced or under investigation?
- Identity of numbered prisoners 14, 19 and 20?
- Documents concerning Kruminsh, Sharia and Mamulov.
- (destroyed registers concerning incoming prisoners in Vladimir 1947.)
- destroyed documents on transportation of prisoners in 1947-48.
- the question of "empty" cells in Vladimir;
- file 120;
- Search agreement for respective documents of convoy units in RGVA;
- the time period when Dr Smoltsov was not on duty.

Best regards
Hans

Utrikesdepartementet

Arbetspapper

1(1)

2001

01-10

REGERINGSKANSLIET
Utrikesdepartementet

Arbetspapper

EC

Ann Mulvenna

Telefon 405 3264

Delges:

Möte i Vinskänken 11/1 1400-1800

Från Moskva: (9 pers)

Mr Sergei Zhuravlev

Mr Vladimir Vinogradov

Mr Andrei Ziborov

Mr Valery Filippov

Mr Vladimir Sokolov

Mr Konstantin Nikishkin

Ms Tatyana Zanina

Mr Vyacheslav Tushnin

Ms Eva Tojzner Glückman, Sv. Amb.

Från ryska amb. Stockholm: (4 pers)

H.E. Ambassador Alexei Nikiforov (ev.)

Mr Victor Tatarintsev, Counsellor

Mr Mikhail Zubov, Counsellor

Mr Andrej Zigeev, 3rd Secretary, Tolk

Ms Susan Meşinal

Dr Marvin W. Makinen

Prof Guy von Dardel

Mr Ary Kaplan

Ms Susanne Berger

Hans Magnusson, UD

Lage Olson, amb Tallinn

Daniel Larsson, UD

Magnus Dahnberg, tolk

SVERIGES AMBASSAD
BUDAPEST

T E L E F A X Sid 1 ()

2001-01-23

R 18

Aambs Mattias Frumerie

*Svensmanträffade i Budapest
med Vincze. Går ingenting
av intresse*

INK. UTRIKESDEP.		
DNR		
2001-01-23		
Avt. P	Gr 2	Mai Eu ^T

UTRIKESDEPARTEMENTET, nr 8

Till: EC (Lundvik, Larsson)

Uppgift om Raoul Wallenberg1 bilaga

Se vidare bifogat brev. Kanske av intresse inför
Lundviks besök denna vecka. Tacksam instruktion om
eventuell åtgärd.

WULF

Adress
Ajtósi Dürer sor 27 A
1146 BUDAPEST
UNGERN

Telefon
+36 1 460 6021

Telefax
+36 1 460 6021

E-post
ambassaden.budapest@foreign.ministry.se
swedishr.embassy@pronet.hu

World Association of Hungarians of '56
Chairman: Dr. János Vincze

Nr. KK.2001.06/0122-01

Embassy of Sweden

MF: make kallas app. /mw

Honourable Ambassador,

In the recent times the international media has been writing a lot about Raoul Wallenberg. One of our members was a POW in the Soviet Union and returned to Hungary in the nineteen fifties. On several occasions he mentioned a Swedish diplomat whom he had met there.

In case you find this information important I am willing to co-ordinate a meeting for Your Excellency with this fellow of ours who had experienced imprisonment in the Soviet camp.

Budapest, January 12, 2001

Yours truly,

dr. János Vincze
Chairman of the WAH of '56

mail address: 1476 Bp. P.O. Box: 240
tel / fax: 218-0496

Unofficial translation

2001-01-16

'56-OS MAGYAROK VILÁGSZÖVETSEGE

Elnök: Dr. Vincze János

1082 Budapest, Baross u. 61. VLe. 609. sz., 1476 Bp. Pf. 240. Tel: 36-1-3134651

Fogadónap: szerda: 10-17 óra között

Svéd Királyság Nagykövetsége
1146 Bp. Ajtósi Dürer sor 27/a

Ü.sz.: KK. 2001.06/0122-01

INK. AMB. BUDAPEST		
D.Nr. 16/17		
2001-01-16		
AVG	GR	MAD
R	18	RW

Tisztelt Nagykövet úr!

Az utóbbi időben nagyon sokat foglalkozik a nemzetközi sajtó Raoul Wallenberggel. A Szövetségünk egyik tagja a Szovjetunióban volt hadifogságban és 1950-es években jött haza Magyarországra. Ő több ízben beszélt egy svéd diplomatáról, akivel ott találkozott.

Ha esetleg fontosnak találja az információt, akkor megpróbálom összehozni a Nagykövet Urat, ezzel a szovjet lágeret megjárt bajtársunkkal.

Budapest, 2000. január 12.

tisztelettel

Dr. Vincze János
Dr. Vincze János
az '56-os MVSZ elnöke

Levelezési cím:
Dr. Vincze János
1476 Budapest, Pf. 240.
Tel/Fax 2180496

UPPSALA UNIVERSITET

UD/EC/Amb J. Lundvik
2001-05-09 ✓
Sk. t. tit

Ambassadör Hans Magnusson
Utrikesdepartementet
Stockholm

Uppsala den 19 januari 2001

Ink 23/1 2001

190/19/016

INK. UTRIKESDEP.		
DNR 01-23		
2001-05-14		
Avd. P	Gr 2	Mai Eu!

(EC)

If

Jan Lundvik
ambassadör i HR.
/Huy

Bäste Hans Magnusson!

Tack för att du kontaktade mig i förra veckan inför publicerandet av rapporten om Raoul Wallenberg med frågan om vi var intresserade att medverka i den fortsatta forskningen om denna fråga! Hoppas, att Du nåddes av mitt meddelande till Din mobiltelefon. Detta meddelande var dock alltför negativt. Sedan jag tagit del av Wallenberg-rapporten och diskuterat med några av våra medarbetare vill jag gärna anmäla vårt intresse för att diskutera möjligheterna till fortsatt forskning, till exempel om hanteringen av Wallenberg-ärendet i en större utrikespolitisk kontext. Upplyningsvis kan jag meddela att jag medverkar i den grupp som arbetar på uppdrag HSFR rörande Sverige, Nazityskland, nazismen och Förintelsen. Vi har skrivit ett antal kunskapsöversikter på olika temata som tillsammans med en del annat material skall ligga till grund för utlysning av forskningsmedel under detta år. (Mitt eget bidrag i sammanhanget är rubricerat "Sverige och Förintelsen i ett internationellt perspektiv. Karaktäristik av ett forskningsläge.") Hela detta HSFR-projekt ligger ganska nära Wallenberg-problematiken. (Din kollega Krister Wahlbäck har mycket inblick i HSFR-verksamheten.)

Som sagt, vi vill gärna delta i fortsatt diskussion om forskningen rörande Raoul Wallenberg.

Med de bästa hälsningar,

Harald Runblom
professor, forskningsledare

Programmet för studier
kring Förintelsen och folkmord

The Uppsala Programme
for Holocaust and Genocide Studies

Visiting address
Gamla Torget 3
Postal address
Box 514
SE-751 20 Uppsala, Sweden

Telephone
+46 (0)18-471 71 96
+46 (0)18-471 23 59
Fax
+46 (0)18-471 23 63

E-mail
holocaust.genocide@multietn.uu.se
URL
http://www.multietn.uu.se

Direct
+46 (0)18-471
.....@multietn.uu.se

SVERIGES AMBASSAD
BUDAPEST

T E L E F A X

Sid 1 (2)

2001-01-24

R 18

Aambs Mattias Frumerie

Aa
R

UTRIKESDEPARTEMENTET, nr 9 ✓

Till: EC (Lundvik)

EC

INK. UTRIKESDEP. D.Nr.		
2001-01-24		
AVD. P	GR. L	MÅL Eu 1

Artikel om Raoul Wallenberg

1 bilaga

Bifogat återfinns artikel ur Budapest Sun den 18-24 januari, med titeln *Fate of brave diplomat remains in doubt.*

CARLSSON

Adress
Ajtósi Dürer sor 27 A
1146 BUDAPEST
UNGARN

Telefon
+36 1 460 6021

Telefax
+36 1 460 6021

E-post
ambassaden.budapest@foreign.ministry.se
swedish.embassy@pronet.hu

Soldier death

in doubt

by Fraser Allan

DEMANDING ANSWERS: Zsuzsanna Kormendi (second left) and her daughters want compensation for the death of Istvan Kormendi, pictured inset at Okucani in Bosnia in 1996.

Kormendi said that during his first tour of duty in 1996 depleted uranium weapons had not yet been used in the areas in which the soldier served. The army's chief medical officer, Tamas Svéd, told the press that Kormendi did not die of leukemia, but in fact internal bleeding resulting from an infection caught from rodents and insects. But his widow said she has copy of her husband's death certificate which clearly states that although causes similar to those listed by Svéd contributed to her husband's death, leukemia was the primary cause. Kormendi claimed she had been awaiting further explanation for the cause of her husband's death for more than a year, but beyond official cause in the death certificate, the Ministry of Defense declined to comment further. Depleted uranium weapons have been cited as a possible link to illness amongst military personnel

since the 1991 Gulf War when approximately 200 tons were used against Iraqi forces. Ten tons were used during the 1994-95 UN military intervention in Bosnia and an as yet unknown quantity was expended during the Nato campaign against Serbia in 1999. The United States, which is the main user of the weapons, has repeatedly refuted allegations of any health risks, as has Great Britain. Medical research into "Gulf War syndrome" and "Balkan syndrome" where veterans have fallen ill after service, has thus far been unable to prove a link. So far, 16 former military personnel who served in the Balkans have died from cancer and other diseases, which some claim are the result of over exposure to radioactive materials. In addition to Kormendi, three other Hungarian Balkan veterans have died since returning home: one of colon cancer and one of a pulmonary

embolism, according to Gabor Berokai, spokesman for the Prime Minister's Office. The cause of the other death has not yet been made public. Some medical experts have pointed out that soldiers on active duty are potentially exposed to other sources of toxicity besides uranium which could cause such illnesses. The World Health Organization stated that cancers such as leukemia invariably take years to develop, therefore further decreasing the likelihood of any link between recent uranium ammunition use in the Balkans and the disease in soldiers. While denying any link between the deaths of the Hungarian servicemen and radioactive materials, Svéd announced that this week every Hungarian serviceman in the Balkans would be medically screened. The tests were expected to cost the Ministry of Defense up to Ft5 million (\$18,000).

A PRESS conference held by the Foreign Ministries of Sweden and Russia in Stockholm presented an extensive report on the fate of Swedish diplomat Raoul Wallenberg, but failed to deliver a joint decision on his likely fate. Wallenberg was arrested in early 1945 by the Soviet army in Budapest after helping thousands of Hungarian Jews flee the Nazi holocaust. About 60,000 pages of material related to the fate of Wallenberg were made public for the first time and the reports of the Swedish and Russian investigations ran to 60 and 206 pages respectively, but neither reached a definite conclusion nor revealed any ground-breaking evidence. Swedish Prime Minister Göran Persson said: "As long as there is no unequivocal evidence of what happened to Wallenberg - and this is still the case - it cannot be said that Raoul Wallenberg is dead." Both reports, however, agreed Wallenberg was arrested by the Soviets under suspicion of spying, interrogated by the secret services in Moscow and most likely executed on or around July 17, 1947.

Heart attack

The official cause of death recorded in the remaining prison documentation states Wallenberg died of a heart attack, which both sides agreed is highly unlikely as he was only 35-years-old and the conditions of his detention notwithstanding, was in excellent health. The Russian report revealed the Soviet authorities appeared to have destroyed a significant number of documents, including all that may have revealed Wallenberg's burial place, and went to great lengths to ensure that any prisoners Wallenberg may have been in contact with were effectively silenced.

Both Persson and the Swedish investigating committee admitted that in the period between Wallenberg's disappearance and likely death, the Swedish Government failed to effectively pursue the case and thus holds partial responsibility for his fate.

"I should like today, on my own behalf and on behalf of the Swedish Government, to extend our deepest regrets to his relatives for these mistakes," Persson said.

Heads of the investigation Hans Magnusson and Vyacheslav Tutunin said: "Both sides pay tribute to Raoul Wallenberg and his self-sacrificing and invaluable efforts to save Jews in Hungary."

Although the press conference marked the official end of the 10-year investigation, the committee stressed inquiries will continue.

Dark side of the moon

SKYWATCHERS were treated to a rare phenomenon last Tuesday evening: A total lunar eclipse, which happens when the Earth's shadow moves across the moon. The eerie sight of a dark, reddish-brown moon dominated the skies over Budapest for about an hour. The next lunar eclipse visible from Hungary will occur on May 16, 2003.

Photo by Fraser Allan.

or subscriptions telephone (36-1) 429 4343, or fax (36-1) 429 4344. Website: www.budapesti-ut.com

SVERIGES AMBASSAD
OTTAWA

T E L E F A X

Sid 1 (8)

2001-01-23

Handläggare: F Wetterqvist

aa
P

INK. UTRIKESDEP. D.Nr. 2001-01-24		
AVD. P	GR. 2	MÅL Eu'

UTRIKESDEPARTEMENTET, 10 ✓

Till: EC (Magnusson och Lundvik)

Kopia till: AME, PIK ✓

Wallenbergkonferens i Montréal

(3 bil.)

The Raoul Wallenberg International Movement for Humanity (RWIMH) höll sin årliga konferens i Montréal söndagen den 21 januari (bil. 1). På talarlistan stod bland andra Susan Mesinai, Marvin Mäkinen och Susanne Berger, samtliga tre från den svensk-ryska arbetsgruppen. Skriftliga bidrag från Guy von Dardel, Simon Wiesenthal och Wallenbergexperten David Matas lästes upp. Den kanadensiske parlamentarikern och ledamoten av International Advisory Board of the RWIMH, Irwin Cotler, ledde en kortare diskussion. Ambassaden representerades av fämb Wetterqvist.

Konferensen, som fyllde en hörsal i centrala Montréal till sista platsen, höll hög vetenskaplig nivå, och präglades naturligt nog helt av rapporterna från ledamöterna ur arbetsgruppen. Kritik mot Sverige framfördes av flera talare mot bakgrund av att arbetsgruppen sade sig inte ha fått ta del av viktigt svenskt underrättelsematerial rörande Wallenberg från perioden 1945-70.

Postadress
377 Dalhousie Street
Ottawa, Ont. K1N 9N8
CANADATelefon
+1 (613) 241 8553Telefax
+1 (613) 241 2277Telegram
SVENSK

E-mail: sweden@cyberus.ca

Web site: <http://www.sweden-suede-can.org>

T E L E F A X Sid 2 (8)

En artikel av Paul Levin, Uppsala universitet, publicerad i kanadensiska *The Gazette* och *Washington Post* den 17 januari bilägges, liksom en artikel från gårdagens *The Gazette* angående själva konferensen (bil. 2-3).

Noteras kan att Irwin Cotler, också en av dem som skarpt kritiserar bristen på tillgång till svenska arkiv i Wallenbergaffären är en av huvudtalarna vid helgens kommande konferens; Stockholm International Forum: Combating Intolerance.

Alvin

3:11

3(8)

The Raoul Wallenberg International Movement for Humanity

4845, Beaurivage Avenue #34, Montreal (Quebec) Canada H3W 1L2
Tel.: (514) 342-0137, 342-9356 ext. 201; Fax: (514) 342-8452 ext. Vera Parnes
E-mail: raoulwall@hotm.com

INVITATION

The Raoul Wallenberg International Movement for Humanity (RWIMH)
cordially invites you to the
CONFERENCE DEVOTED TO THE FATE OF RAOUL WALLENBERG

This event will take place on
SUNDAY, JANUARY 21, 2001 AT 2:00 P.M.
at Place de la Cathédrale, 600 de Maisonneuve Blvd. West, Montréal, Québec.

PROGRAM

Musical introduction by Pavel Feldman, violin (Montreal Symphony Orchestra, McGill Chamber Orchestra, the Youth-YS Orchestra) and Irina Nitskina, piano.

Greetings and speeches:

- Dr. Vera Parnes, Founder & President of the RWIMH (Canada)
- M. Sylvain Simard, Ministre des Relations avec les citoyens et de l'immigration (Québec)
- Prof. Guy von Dardel, Honorary Chairman of the RWIMH, initiator of the investigation of Raoul Wallenberg's fate in Vladimir prison, member of the Swedish-Russian Working Group on the Fate of Raoul Wallenberg since its inception (Switzerland)
- Susan Ellen Mesinai, director of the ARK Project for Freedom Channel, consultant for the Swedish-Russian Working Group, member of the International Trustee Board of the RWIMH (U.S.)
- Dr. Marvin W. Makinen, consultant for the Swedish-Russian Working Group since 1991 (U.S.)
- Ms Susanne Berger, consultant for the Swedish-Russian Working Group (U.S.)

Discussion with the participation of Prof. Irwin Cotler, MP, member of the International Advisory Board of the RWIMH and well known human rights advocate David Matas

Master of Ceremonies: Pierre Anctil, Ministry of the Relation with citizens and the Immigration (Canada)

Silent tribute will be held at the Monument to Raoul Wallenberg in Raoul Wallenberg Square.

Refreshments will be served

Admission is free

3:12

4(8)

PAUL A. LEVINE

UPPSALA, Sweden – Why does the world so fervently remember Raoul Wallenberg? Every piece of information about him that surfaces, like the recent Russian announcement that he was executed more than 50 years ago by the KGB, spawns renewed speculation about the mysterious circumstances of his disappearance. Are we fascinated by Wallenberg because of his life, because he was a man who did remarkable things during a time of extreme crisis, or because of the riddle of his fate? Had he never vanished while in Soviet hands, had he returned to Stockholm to live to a ripe old age, would he still inspire our reverence?

A HERO, FOR SURE

Wallenberg is undeniably a hero of the Holocaust for his efforts on behalf of Jews in Budapest during World War II. But his deeds and his stature have been distorted by time and the mists of myth that have surrounded him since his arrest by the Soviets in 1945 and the lingering questions about the truth and the manner of his death. In more than 10 years of conducting research on him and Swedish diplomatic efforts to save Jews during the war, I have seen how Wallenberg's acts have been glorified over time. And as a teacher of Holocaust history, I know that this tendency to mythologize can prevent a real understanding of the moral importance of his mission and its historic example.

The popular story of Raoul Wallenberg has the Swedish government sending the young diplomatic novice to Budapest to save the Jews of Hungary at the behest of President Franklin D. Roosevelt. Wallenberg is supposed to have confronted Adolf Eichmann and his henchmen and stopped them from rounding up and deporting the nation's Jews. He is described as having been personally responsible for the security of Budapest's more than 200,000 Jews, and as having directly rescued the more than 70,000 who cowered in that city's ghetto. Commonly associated with his memory is the iconic figure of 100,000 – the number of Jewish lives he is said to have saved through his personal actions.

NOT EXACTLY TRUE

Romantic as it sounds, little of this confusing narrative, according to available historical documentation, is exactly true. Although Wallenberg accomplished much, he was but one link in an established chain of Swedish diplomacy working to save Jews. After November 1942, when the Nazis deported almost half of Norway's Jews to the Auschwitz extermination camp in Poland, Sweden began extending diplomatic protection to many Jewish individuals and families throughout Europe, often forestalling their deportation. Swedish diplomats in Budapest had been trying to help Jews in Hungary before the country's occupation by its German "ally" in March 1944. Wallenberg was dispatched only after Stockholm received a request for help from its overworked diplomats, and because the U.S. War Refugee Board, the executive agency charged by Roosevelt with sav-

Wallenberg was arrested by Soviets in 1945.

ing Jews, had asked neutral nations to strengthen their diplomatic representation in Hungary to help hinder a German assault on the Jews.

By the time Wallenberg arrived, Eichmann had already struck at the Jewish population of the Hungarian countryside. In some seven murderous weeks beginning in mid-May 1944, the Germans and their Hungarian collaborators deported more than 435,000 Jews to Poland, up to 12,000 a day to Auschwitz. Budapest's neutral diplomats could do nothing to stop this well-organized machinery of death. It was Miklos Horthy, head of Hungary's rump government, who finally ordered the transports stopped on July 7, once he understood what Eichmann was doing, and thus saved Budapest's Jews from deportation. Wallenberg arrived two days later.

Throughout Eichmann's onslaught, Swedish first secretary Per Anger – recently honoured by Israel for his wartime deeds – and other diplomats, such as the Swiss Karl Lutz, had struggled to help the thousands seeking assistance. Wallenberg brought new energy and unorthodox creativity to these ongoing efforts. He was never, however, made personally responsible for the city's Jewish population.

On Oct. 15, the Hungarian fascist party, the Arrow Cross, overthrew Horthy, and Eichmann had another opportunity to go after Budapest's Jews. Shortly before this, Wallenberg had written his mother to say he would soon return to Stockholm. But now, he chose to

5(8)

THE GAZETTE, MONTREAL, WEDNESDAY, JANUARY 17, 2001

The Wallenberg myth

Swedish diplomat was certainly a hero
but his deeds and stature have been distorted by time

remain in Budapest and help those Jews he could. Over the next three months, he leapt into action.

It is important to understand that he was able to act to the extent he did because his diplomatic status gave him a measure of protection and freedom of action. Diplomatic practice gave him the working space he needed to perform his tasks. Memorably, he expanded this space. Often leaving the safety of his embassy, he crisscrossed Budapest trying to save Jews from Arrow Cross thugs. He threatened, pleaded and argued with Hungarian and German officials. Armed with both real and false Swedish identification papers – including the famous Schutzpass, an elaborate document he designed to offer diplomatic protection to Jews – he went to train stations and elsewhere, insisting that Jews with his papers were Swedish citizens.

SAVED DOZENS

It is his constant visibility in these efforts, as well as during the Nazis's death marches of Jews toward the Austrian border in November and December 1944, that made its mark on survivors and lingers in their memories. Wallenberg's efforts surely saved dozens, even hundreds. But the fact is that, while he saved some Jews from the transports, he couldn't stop the trains from leaving with others.

Nor did Wallenberg "save" the Budapest ghetto. Many accounts maintain that he threatened German SS General August Schmidhuber and cowed him into backing down from a planned attack. But the documentation available does not support this. Eye-witness testimony indicates that Schmidhuber himself decided at the last minute not to go through with the assault. It is one of the profound tragedies of the Holocaust that more German officers did not make similar decisions.

The truth is that the Holocaust wasn't perpetrated by devils, but by real men who chose to do what they did. Similarly, Wallenberg wasn't an angel of rescue, nor a saint, but a very real man who, unlike so many others, chose to help. Even at considerable risk to his own life, he used his diplomatic status and organizational skills to aid as many individuals as he could – saving hundreds personally, and assisting thousands of others.

Remembering Raoul Wallenberg in his real context is essential to honouring him and others like him. Even well-intentioned inaccuracy can harm memory, and nowhere is accuracy in memory more important than in regard to the Holocaust. Yet more and more people today talk about the Holocaust while understanding frightfully little about how it actually happened. This growing gap between history and memory reduces our understanding of the event and thus the lessons we try to draw from it. If we remember Wallenberg incorrectly, if we exaggerate his actions because of his tragic fate, we do not enlarge him and his example; we diminish his memory and the positive choices he made.

✦ *Paul A. Levine is assistant professor of history in the program for Holocaust and genocide studies at Sweden's Uppsala University. He is working on a book about Raoul Wallenberg and Swedish diplomacy in Budapest from 1944 to 1945.*

WASHINGTON POST

Bil 3

6(8)

THE GAZETTE, MONTREAL, MONDAY, JANUARY 22, 2001

MONTREAL

Wallenberg mystery lives

Despite claims of Russians, activists push for explanation of hero's death

NICOLAS VAN PRAET
The Gazette

One week from today, Montreal Liberal MP Irwin Cotler will ask Swedish Prime Minister Goeran Persson to reconstitute an international commission to solve one of the 20th century's lasting mysteries – what happened to Swedish diplomat Raoul Wallenberg?

After a 10-year effort by a joint Russian-Swedish team failed to arrive at a conclusion about the fate of the mythical World War II figure who saved thousands of Jews from Nazi death camps, Cotler says the need to know for sure what happened to the lost hero of the Holocaust is stronger than ever.

It was that need that brought Cotler and more than 200 others to Place de la Cathédrale in downtown Montreal yesterday to a conference on the fate of Wallenberg, organized by the Montreal-based Raoul Wallenberg International Movement for Humanity.

"The question is," said Susan Mesinai, a researcher who presented the findings of a three-year study into the diplomat's life, "how is it possible to save the hero who saved so many?"

As part of a strong Swedish diplomatic machine working to save Jews, Wallenberg secretly issued hundreds of real and fake Swedish passports to Hungarian Jews to save them from death camps.

Then, on Jan. 17, 1945, he disappeared mysteriously on his way to the Soviet army barracks outside Budapest. It was the last time he was seen as a freeman.

Last November, 50 years later, a Kremlin official finally acknowledged that Wallenberg had been sent to the KGB-run Lubyanka prison.

The Russians claim he was shot after being accused of spying for the United States. They maintain he died in July 1947.

SVERIGES AMBASSAD
OTTAWA

T E L E F A X

Sid 1 (8)

2001-01-23

Handläggare: F Wetterqvist

UTRIKESDEPARTEMENTET, /0

Till: EC (Magnusson och Lundvik)

Kopia till: AME, PIK

Wallenbergkonferens i Montréal

(3 bil.)

The Raoul Wallenberg International Movement for Humanity (RWIMH) höll sin årliga konferens i Montréal söndagen den 21 januari (bil. 1). På talarlistan stod bland andra Susan Mesinai, Marvin Mäkinen och Susanne Berger, samtliga tre från den svensk-ryska arbetsgruppen. Skriftliga bidrag från Guy von Dardel, Simon Wiesenthal och Wallenbergexperten David Matas lästes upp. Den kanadensiske parlamentarikern och ledamoten av International Advisory Board of the RWIMH, Irwin Cotler, ledde en kortare diskussion. Ambassaden representerades av fambs Wetterqvist.

Konferensen, som fyllde en hörsal i centrala Montréal till sista platsen, höll hög vetenskaplig nivå, och präglades naturligt nog helt av rapporterna från ledamöterna ur arbetsgruppen. Kritik mot Sverige framfördes av flera talare mot bakgrund av att arbetsgruppen sade sig inte ha fått ta del av viktigt svenskt underrättelsematerial rörande Wallenberg från perioden 1945-70.

Postadress
377 Dalhousie Street
Ottawa, Ont. K1N 9N8
CANADA

Telefon
+1 (613) 241 8553

E-mail: sweden@cyberus.ca

Telefax
+1 (613) 241 2277

Web site: <http://www.sweden-suede-can.org>

Telegram
SVENSK

T E L E F A X

Sid 2 (§)

En artikel av Paul Levin, Uppsala universitet, publicerad i kanadensiska *The Gazette* och *Washington Post* den 17 januari bilägges, liksom en artikel från gårdagens *The Gazette* angående själva konferensen (bil. 2-3).

Noteras kan att Irwin Cotler, också en av dem som skarpt kritiserar bristen på tillgång till svenska arkiv i Wallenbergaffären är en av huvudtalarna vid helgens kommande konferens; Stockholm International Forum: Combating Intolerance.

Alvin

3:11

3(8)

The Raoul Wallenberg International Movement for Humanity

4845, Beurre Avenue #34, Montreal (Quebec) Canada H3W 1L2
Tel : (514) 343-0137, 342-9356 ext. 201; Fax: (514) 342-9452 ext. Vera Parnes
E-mail: raoulwall@hotmai.com

INVITATION

The Raoul Wallenberg International Movement for Humanity (RWIMH)
cordially invites you to the
CONFERENCE DEVOTED TO THE FATE OF RAOUL WALLENBERG

This event will take place on
SUNDAY, JANUARY 21, 2001 AT 2:00 P.M.
at Place de la Cathédrale, 600 de Maisonneuve Blvd. West, Montréal, Québec.

PROGRAM

Musical introduction by Pavel Feldman, violin (Montreal Symphony Orchestra, McGill Chamber Orchestra, the Youth-YS Orchestra) and Irina Nitskina, piano.

Greetings and speeches:

- Dr. Vera Parnes, Founder & President of the RWIMH (Canada)
- M. Sylvain Simard, Ministre des Relations avec les citoyens et de l'immigration (Québec)
- Prof. Guy von Dardel, Honorary Chairman of the RWIMH, initiator of the investigation of Raoul Wallenberg's fate in Vladimir prison, member of the Swedish-Russian Working Group on the Fate of Raoul Wallenberg since its inception (Switzerland)
- Susan Ellen Mesinai, director of the ARK Project for Freedom Channel, consultant for the Swedish-Russian Working Group, member of the International Trustee Board of the RWIMH (U.S.)
- Dr. Marvin W. Makinen, consultant for the Swedish-Russian Working Group since 1991 (U.S.)
- Ms Susanne Berger, consultant for the Swedish-Russian Working Group (U.S.)

Discussion with the participation of Prof. Irwin Cotler, MP, member of the International Advisory Board of the RWIMH and well known human rights advocate David Matas

Master of Ceremonies: Pierre Anctil, Ministry of the Relation with citizens and the Immigration (Canada)

Silent tribute will be held at the Monument to Raoul Wallenberg in Raoul Wallenberg Square.

Refreshments will be served

Admission is free

3:12

4(8)

PAUL A. LEVINE

UPPSALA, Sweden – Why does the world so fervently remember Raoul Wallenberg? Every piece of information about him that surfaces, like the recent Russian announcement that he was executed more than 50 years ago by the KGB, spawns renewed speculation about the mysterious circumstances of his disappearance. Are we fascinated by Wallenberg because of his life, because he was a man who did remarkable things during a time of extreme crisis, or because of the riddle of his fate? Had he never vanished while in Soviet hands, had he returned to Stockholm to live to a ripe old age, would he still inspire our reverence?

A HERO, FOR SURE

Wallenberg is undeniably a hero of the Holocaust for his efforts on behalf of Jews in Budapest during World War II. But his deeds and his stature have been distorted by time and the mists of myth that have surrounded him since his arrest by the Soviets in 1945 and the lingering questions about the truth and the manner of his death. In more than 10 years of conducting research on him and Swedish diplomatic efforts to save Jews during the war, I have seen how Wallenberg's acts have been glorified over time. And as a teacher of Holocaust history, I know that this tendency to mythologize can prevent a real understanding of the moral importance of his mission and its historic example.

The popular story of Raoul Wallenberg has the Swedish government sending the young diplomatic novice to Budapest to save the Jews of Hungary at the behest of President Franklin D. Roosevelt. Wallenberg is supposed to have confronted Adolf Eichmann and his henchmen and stopped them from rounding up and deporting the nation's Jews. He is described as having been personally responsible for the security of Budapest's more than 200,000 Jews, and as having directly rescued the more than 70,000 who cowered in that city's ghetto. Commonly associated with his memory is the iconic figure of 100,000 – the number of Jewish lives he is said to have saved through his personal actions.

NOT EXACTLY TRUE

Romantic as it sounds, little of this confusing narrative, according to available historical documentation, is exactly true. Although Wallenberg accomplished much, he was but one link in an established chain of Swedish diplomacy working to save Jews. After November 1942, when the Nazis deported almost half of Norway's Jews to the Auschwitz extermination camp in Poland, Sweden began extending diplomatic protection to many Jewish individuals and families throughout Europe, often forestalling their deportation. Swedish diplomats in Budapest had been trying to help Jews in Hungary before the country's occupation by its German "ally" in March 1944. Wallenberg was dispatched only after Stockholm received a request for help from its overworked diplomats, and because the U.S. War Refugee Board, the executive agency charged by Roosevelt with sav-

Wallenberg was arrested by Soviets in 1945.

ing Jews, had asked neutral nations to strengthen their diplomatic representation in Hungary to help hinder a German assault on the Jews.

By the time Wallenberg arrived, Eichmann had already struck at the Jewish population of the Hungarian countryside. In some seven murderous weeks beginning in mid-May 1944, the Germans and their Hungarian collaborators deported more than 435,000 Jews to Poland, up to 12,000 a day to Auschwitz. Budapest's neutral diplomats could do nothing to stop this well-organized machinery of death. It was Miklos Horthy, head of Hungary's rump government, who finally ordered the transports stopped on July 7, once he understood what Eichmann was doing, and thus saved Budapest's Jews from deportation. Wallenberg arrived two days later.

Throughout Eichmann's onslaught, Swedish first secretary Per Anger – recently honoured by Israel for his wartime deeds – and other diplomats, such as the Swiss Karl Lutz, had struggled to help the thousands seeking assistance. Wallenberg brought new energy and unorthodox creativity to these ongoing efforts. He was never, however, made personally responsible for the city's Jewish population.

On Oct. 15, the Hungarian fascist party, the Arrow Cross, overthrew Horthy, and Eichmann had another opportunity to go after Budapest's Jews. Shortly before this, Wallenberg had written his mother to say he would soon return to Stockholm. But now, he chose to

5(8)

THE GAZETTE, MONTREAL, WEDNESDAY, JANUARY 17, 2001

The Wallenberg myth

Swedish diplomat was certainly a hero
but his deeds and stature have been distorted by time

remain in Budapest and help those Jews he could. Over the next three months, he leapt into action.

It is important to understand that he was able to act to the extent he did because his diplomatic status gave him a measure of protection and freedom of action. Diplomatic practice gave him the working space he needed to perform his tasks. Memorably, he expanded this space. Often leaving the safety of his embassy, he crisscrossed Budapest trying to save Jews from Arrow Cross thugs. He threatened, pleaded and argued with Hungarian and German officials. Armed with both real and false Swedish identification papers – including the famous Schutzpass, an elaborate document he designed to offer diplomatic protection to Jews – he went to train stations and elsewhere, insisting that Jews with his papers were Swedish citizens.

SAVED DOZENS

It is his constant visibility in these efforts, as well as during the Nazis's death marches of Jews toward the Austrian border in November and December 1944, that made its mark on survivors and lingers in their memories. Wallenberg's efforts surely saved dozens, even hundreds. But the fact is that, while he saved some Jews from the transports, he couldn't stop the trains from leaving with others.

Nor did Wallenberg "save" the Budapest ghetto. Many accounts maintain that he threatened German SS General August Schmidhuber and cowed him into backing down from a planned attack. But the documentation available does not support this. Eye-witness testimony indicates that Schmidhuber himself decided at the last minute not to go through with the assault. It is one of the profound tragedies of the Holocaust that more German officers did not make similar decisions.

The truth is that the Holocaust wasn't perpetrated by devils, but by real men who chose to do what they did. Similarly, Wallenberg wasn't an angel of rescue, nor a saint, but a very real man who, unlike so many others, chose to help. Even at considerable risk to his own life, he used his diplomatic status and organizational skills to aid as many individuals as he could – saving hundreds personally, and assisting thousands of others.

Remembering Raoul Wallenberg in his real context is essential to honouring him and others like him. Even well-intentioned inaccuracy can harm memory, and nowhere is accuracy in memory more important than in regard to the Holocaust. Yet more and more people today talk about the Holocaust while understanding frightfully little about how it actually happened. This growing gap between history and memory reduces our understanding of the event and thus the lessons we try to draw from it. If we remember Wallenberg incorrectly, if we exaggerate his actions because of his tragic fate, we do not enlarge him and his example; we diminish his memory and the positive choices he made.

✦ *Paul A. Levine is assistant professor of history in the program for Holocaust and genocide studies at Sweden's Uppsala University. He is working on a book about Raoul Wallenberg and Swedish diplomacy in Budapest from 1944 to 1945.*

WASHINGTON POST

Bil 3

6(8)

THE GAZETTE, MONTREAL, MONDAY, JANUARY 22, 2001

MONTREAL

Wallenberg mystery lives

Despite claims of Russians, activists push for explanation of hero's death

NICOLAS VAN PRAET
The Gazette

One week from today, Montreal Liberal MP Irwin Cotler will ask Swedish Prime Minister Goeran Persson to reconstitute an international commission to solve one of the 20th century's lasting mysteries - what happened to Swedish diplomat Raoul Wallenberg?

After a 10-year effort by a joint Russian-Swedish team failed to arrive at a conclusion about the fate of the mythical World War II figure who saved thousands of Jews from Nazi death camps, Cotler says the need to know for sure what happened to the lost hero of the Holocaust is stronger than ever.

It was that need that brought Cotler and more than 200 others to Place de la Cathédrale in downtown Montreal yesterday to a conference on the fate of Wallenberg, organized by the Montreal-based Raoul Wallenberg International Movement for Humanity.

"The question is," said Susani Mesina, a researcher who presented the findings of a three-year study into the diplomat's life, "how is it possible to save the hero who saved so many?"

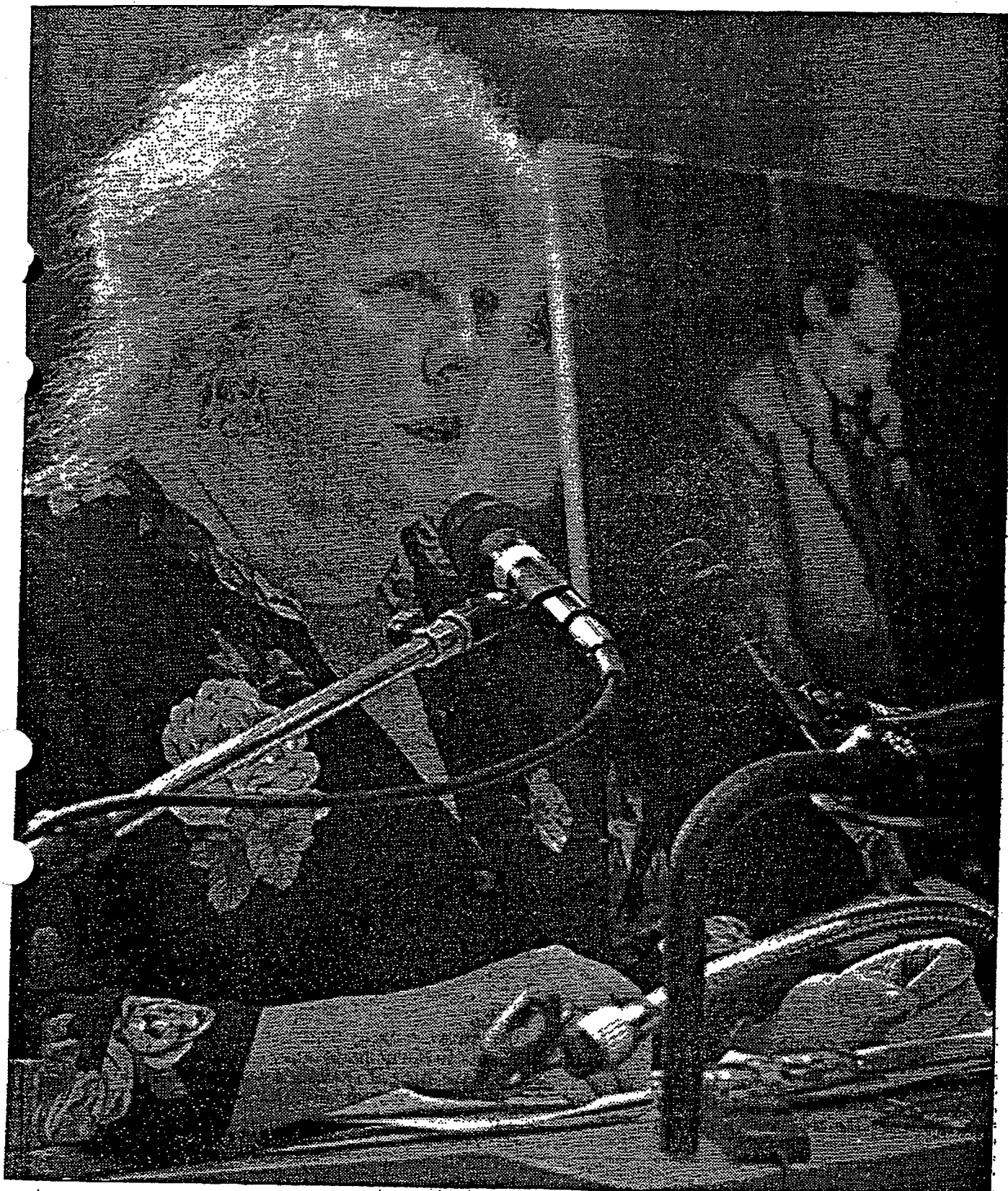
As part of a strong Swedish diplomatic machine working to save Jews, Wallenberg secretly issued hundreds of real and fake Swedish passports to Hungarian Jews to save them from death camps.

Then, on Jan. 17, 1945, he disappeared mysteriously on his way to the Soviet army barracks outside Budapest. It was the last time he was seen as a free man.

Last November, 50 years later, a Kremlin official finally acknowledged that Wallenberg had been sent to the KGB-run Lubyanka prison.

The Russians claim he was shot after being accused of spying for the United States. They maintain he died in July 1947.

7(8)

Researcher Susan Mesinai says there is "zilch" to prove Swedish diplomat Raoul Wallenberg was shot by the Soviets as a spy in 1947, despite current claims of Russian officials.

GORDON BECK, GAZETTE

Mesina and other independent researchers think otherwise.

Mesina spent years sifting through classified Russian archives. Her conclusion: Wallenberg was probably a prisoner in a Moscow penitentiary, kept there long after 1947, perhaps as long even as 1989.

There is strong evidence that on three separate occasions three decades apart, in 1946, 1956 and 1966, the Russians made overtures to Sweden to see whether that nation would consider a trade for the diplomat, Mesina says.

Perhaps the strongest proof that the Swedish diplomat lived longer than the Russians are letting on is a 1947 registry of all the possessions of all prisoners in the Lubyanka prison.

The registry shows when the inmates arrived at the prison, when they left or died, and where their possessions went. That is, it would if the in-

formation were there.

In fact, the names of four prisoners are blotted out. The Russians say that means those prisoners were killed. However, one of those four prisoners, an Armenian priest, was let go. He returned home.

That proves the Russians aren't telling the truth, Mesina says. "There is absolutely no proof that Ralph Wallenberg was killed in 1947. Zilch."

"If he died in 1985 or 1989, think about what that means. Mikhail Gorbachev was leading the country then.

"It's easy to say he died in 1945, that it's history, that it's a tragic mistake. But what if it isn't history?

"What if it's recent history? What are we going to do about this?"

Cotler said a high-ranking KGB official told him that there is a clear reason Russia is embarrassed to disclose

any further information about the Swedish diplomat: Wallenberg had information about a secret understanding between high-ranking Soviet officers and the Nazis.

"That still might implicate some Russian officials today," Cotler said.

But why is it so important to know what happened to Wallenberg?

And, as historian Paul Levine asked recently, are we fascinated by him because of his life, because he did remarkable things during dark times, or because of the riddle of his fate?

Yesterday's reflections did much to honour his courage. But what Wallenberg did was no myth, Cotler said.

"When the Nazis decided to blow up the Budapest ghetto, he warned the Nazi generals that they would be hanged if they went through with it. And they didn't.

"Seventy thousand people were saved because of his act of bravery. And his bluff."

He showed us that the act of one person can change the course of history, noted Sylvain Simard, Quebec's immigration minister.

Clifford Lincoln, a longtime Liberal MP, said: "Wallenberg represents far more than one human being. He is a symbol of a huge thrust of human freedom."

Russian officials now claim there is no more information to tap, that all the other files have been lost or destroyed. Others aren't so sure.

"This truth can be reconstructed even if the authorities aren't prepared to release the smoking gun whole," Mesina said.

"We're getting the truth drop by drop."

"Wallenberg represents far more than one human being. He is a symbol of a huge thrust of human freedom."

MP Clifford Lincoln

"It's easy to say he died in 1945, that it's history. But what if it isn't history? What if it's recent history?"

Susan Mesina

THE SECRETARY-GENERAL

INK. UTRIKESDEP.		
D.Nr.		
2001-01-25		
AVD. p	GR. 2	MÅL Eu'

INK. FN-REPR		
D.Nr. 12/35		
2001-01-16		
AVD. p	GR. 95	MÅL

EC

aa
F
Fax FN-del
2001-01-30
m51 ✓

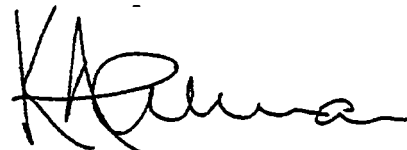
12 January 2001

PS:

Excellency,

I was recently provided with the enclosed papers concerning Raoul Wallenberg. I would like to share them with you, as I believe they will be of interest to your Government.

Please accept, Excellency, the assurances of my highest consideration.

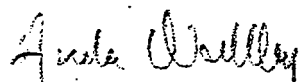

Kofi A. Annan

His Excellency
Mr. Jean-Pierre Olov Schori
Permanent Representative of Sweden
to the United Nations
New York

2001-01-19

Nr 14 ✓

Överlämnas av FN-delegationen i
New York till UD-EC f v åtg.

Anders Wallberg

"Soviet Russia doesn't give a damn for its prisoners of war, consequently., it does not make any sense whatsoever of that"

Upon his visit to the russian prisoners of war camp, major Wester, the military attaché who in October 1944 has prematurely left for a vacation to Sweden, declared:

" ...I visited the camp and those pigs...What beasts they are...Next time you can't get me to go there "

All the aid of the Swedish embassy for the russian POW's translates into a charitable donation of 10 coats and 20 cans of sardines.

The most hostile attitude towards the USSR showed the Swedish consul ECK MARK and the attaché Carlson. Presently, based on the words of the Secretary of the Embassy - Berg, the only wish the ambassador Danielson and the other team-mates harbored, was to take out the whole Embassy out of Budapest and send it to Sweden. The motives for that was the notion that the military Soviet authorities looked at them, the diplomats, with a disparagon and thus, through their Ministry of Foreign Affairs, they were planning to establish their own representation to the USSR's People's Commission for Foreign Affairs.

Based on the stated above, yet far from complete data and facts, it is obvious that instead of protecting the Russian interests in Hungary, the Swedish Embassy and the Swedish red Cross has taken under its own protection the enemies of the USSR and the Hungarian people by giving them refuge and shelter.

Based on this we are presently under the carrying out of necessary actions towards the silent expropriation of the persons we are interested in, and those who possess classified documents from the Swedish Embassy.

DEPUTY DIRECTOR DEPARTMENT OF COUNTERINTELLIGENCE
"SMERSH" - SECOND UKRANIANFRONT COLONEL (signature)

Registered # 86/2
Of February 19, 1945

(MUHORTOV)

From the Diary of the Deputy People's Commissioner [Seal-]
V.G. DEKANOZOV

Declassified
Fifth European date illegible
Classified #: 2025 Date classification
Of January 27, 1945 ordered for
File: January 29, 1945

[Handwritten resolution, signature illis:
To be reported on upon checking:
February 6, 1945

RECEPTION
WITH THE SWEDISH AMBASSADOR S. SEDERBLUM
January 26, 1945

Today I accepted Sederblum upon his ask.

Sederblum expressed his condolence in relation to the tragic death of Umanskii and Latyishev. Further on Sederblum thanked us for fulfilling the ask of the Swedish Mission regarding the Secretary of their Mission in Budapest, Wallenberg and he expressed the hope that the Soviet Authorities would take care of other members of their Mission in case the last found themselves in regions just freed by the Red Army.

Sederblum then declared that the main purpose of his visit with me today was regarding the planned visit to the USSR of the Red Cross's Vice President count Bernadott. He let me know that Bernadotte was interested in this trip and since he has been a very busy person, he would like to know beforehand what the opportunities were. Sederblum handed me the itinerary and the schedule of the tentative Bernadotte's visit to Leningrad and Moscow. Bernadotte would also like during this trip to be accompanied by a medical expert.

In answering the questions raised by Sederblum I said that the question of Bernadotte's visit lies in the competency of the Russian Red Cross, besides the last one has not given yet a positive answer to the People's Commissariat Foreign Office on that. Obvilously, I added, presently the Red Cross's Administration was busy with another urgent task and since we were still in an act of war, such tasks were plenty for this agency.

On the question of the Ambassador what was he to do in this case, I answered it was very hard for me to give him any advice since the decision depended on the Red Cross.

Sederblum asked me to speed up the issue of transit visas for the Swedish Mission going to Tokio, respectively to the first Secretary Ripp and to the archival secretary Eriksson. By the way of talking about these people, Sederblum connected the question of the arrival to Tokio with the issue of their departure from Tokio. He was referring to the Swedish Ambassador Bague and

the first secretary, who as Sederblum said, were unable to leave the city without the arrival of Ripp and Eriksson. By stating this, Sederblum mysteriously hinted that the Swedish ambassador in Tokio might get "stranded" there for a fairly long period of time given the military actions.

On my question what were the military actions he was referring about, Sederblum clarified he was referring to the actions of America and Britain against Japan. In spite of that, Sederblum continued, there were 27 Swedish citizens, engineers, working in various trade firms, who believe that in the present circumstances with the armistice signed between Finland and the USSR, there are good chances for them to return safely back home through Finland and Russia. These persons also would be needing transit visas. Upon saying this, Sederblum asked me whether he would have to place these questions to the attention of Belyaev. He had been planning to visit him today and to convey to him the letters of the Swedish Mission. I answered that since the question on the issue of visas depends on the Consular Department, the best of all would be as Sederblum also was thinking, to hand over these visa-files for resolution to Mr. Belyaev.

At the same time, I engaged Sederblum's attention on the fact that the Swedish foreign ministry has restrained the transfer of the 5 Soviet sailors-deserters. I also mentioned that our ambassador there Kolontai has numerously raised the issue to the attention of the Swedes. I made Sederblum realize that this matter was of our greatest interest and that had he helped us clarify what the Swedish Ministry of Foreign Affairs' motivation to refuse us the release of those sailors who had killed Soviet officers and who were actually pronounced criminals.

Claiming he didn't know anything on this, Sederblum changed the subject but promised to check the matter with their Foreign Office.

Then Sederblum announced that in their Mission in connection with the arrival in Moscow of representatives of agricultural cooperative unions and trade firms, there's a lot of activity going on. The ambassador showed optimism and fruitful outcome in connection with their arrival. Sederblum mentioned afterwards that the Higher Committee on Culture and Sports is answering the Swedish Mission in connection with the release of materials concerning the Russian culture.

In conclusion Sederblum recognized that the Soviet Union has signed one more Peace treaty and stressed that the present military success of USSR is striking for the whole world and news on the victories of the Red Army are taking wide attention in the Swedish media.

Prepared: comrade Tymofyev.

ATTACHMENT: A tentative plan of the visit of count Bernadotte.

(V.Dekanozov)

cc (copy sent to):

Comrades:

Molotov
Vyshinski
Lekanozov
Lovozovskyi
5th European Department (state department)

FROM THE DIARY OF

A.N. ABRAMOV

Classified number: 696 of May 3rd 1946

stamp : [illis]

Declassified stamp, date illis

MINUTES OF

THE DISCUSSION WITH THE SWEDISH AMBASSADOR S. SEDERBLUM

April 30, 1946

Today I accepted Sederblum upon his request.

S. announced that on 2nd or 3rd of May, he is leaving for Sweden where he plans to stay for 2-3 weeks. In connection with the wish of the Ministry of Foreign Trade to furnish deliveries to Moscow, it is possible that in 2-3 weeks in Moscow would arrive Swedish Trade Delegation and Sederblum would return with it.

There was information in the press already, concerning the credit given to the Soviet Union and the talks around the negotiations. A special communique has already been published by the Swedish Government in this relation. This has been done for clarity and also to evade misinterpretations in the press.

"These days, - announces further S., I received a telegraph from Stockholm containing information on the discussion between Sulzberg and Chernyshev. In this discussion Chernyshev makes it clear that the Russian Government now could favorably decide the suggestion of renewal the air communications between the USSR and Sweden". In connection with this, I'll allow myself reminding you of my letter from 15th March and the issue raised in it."

On this I answered that since it is only me having any news on the raised issue, I would immediately put this question to the attention of the Mission.

Then S. handed me a note in connection with the established diplomatic relations between Sweden and Austria and a copy of the Note concerning the search of the Swedish Mission's Secretary in Budapest, Wallenberg. By handing me the last Note, S. asked me whether there were any news regarding the destiny of Wallenberg..

I answered that so far I had no new information. In a response to this, S. began telling me the importance of reporting the case of Wallenberg in Sweden.

" I have been constantly bombarded with letters and telegrams on this case. In the press there are articles published all the time, as well as, memos on the case.

Wallenberg is a member of a family with world-wide fame of bankers and sometimes I am desperate that I can't answer anything to the numerous queries." On this I said that the search for Wallenberg still continues. In connection with this case, I reminded him about the fate of Lydia Makarova, which, no matter the plaintiff from her father, and irrespectively of the numerous inquiries by our Ambassador with the Swedish Ministry of Foreign Affairs, so far, she has not returned to the USSR. When I mentioned this name, S. blushed because he has already twice promised me to speed up the resolution on this case. Then he started talking that the main difficulty consist of the fact that Makarova herself does not want to return to the Soviet Union. On this I interjected that Makarova was still a girl, she was only 16, and that she couldn't decide her own destiny without the knowledge and advice of her Parents.. When an officer from our Mission called her on the phone and invited her to come to our Mission she answered: " I won't come because I'm afraid that you would try to convince me to return to the Soviet Union." Obviously, she was affected by the notion that had she returned to the Soviet Union she would live miserably, and she believed. S. promised upon his return to Stockholm to start taking care of this case and assist towards its speedy resolution.

With these words, our conversation of 35 minutes duration, ended.

DIRECTOR EUROPEAN DEPARTMENT-SIGNATURE[ILLIS]
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS { A. AVRAMOV)

FROM THE DIARY OF
I.G.SISOEV

seal NKVD-
of December 11th 1946
Registered by # 11313-c

Seal Classified (illis)
Seal Declassified (illis)

RECORDING OF THE CONVERSATION WITH THE
CHARGE D'AFFAIRE OF THE SWEDEN
WARK HOLST

12 December, 1946

____ Today at 4 p.m. I accepted Wark Holst by his request.

Wark Holst handed me a Note of the Swedish Mission in Budapest for the search of the ex secretary of the Swedish Mission in Budapest, Wallenberg.

On January 16, 1945 said W.H., Mr. Dekanozov announced the Swedish Mission that Wallenberg has been seen in the occupied parts by the Soviet Army in the city of Budapest and that measures has been taken by the Soviet military towards his defense. Since then nothing has been known on the fate of Wallenberg in Sweden, moreover, after numerous official inquiries, including the one declared by Sederblum to Generalissimus Stalin, didn't bring any fruit. W.H. declared that the question of Wallenberg has been on the agenda even at the Swedish rikdag (parliament) and because of that, it presents a black spot in the Russian-Swedish relations. W.H. declared that the Swedish Government has been very interested in obtaining any information about Wallenberg.

I said I was not familiar with the details on this case, thus to say anything on it, I wouldn't even try to. If the Swedish Authorities believe that Wallenberg's case worsens the soviet-Swedish relations, according to me, the black spot on the Russo-Swedish relations became questions like the one concerned with the return of a minor soviet citizen Mararova, and the refusal of the Swedish authorities to release to the Soviet Union a criminal like Granovskyi and 40 others from Pribaltika, soldiers, ex-military officers in the German army.

W.H. tried to explain that Makarova herself does not aspire herself a return, and that had she decided to return, it would be only if her father left for Sweden, then she would have had a second thought. As for Granovskyi, he declared himself a political refugee, therefore, the Swedish Authorities could not have had returned him for trial.

I interrupted W.H by saying that the Soviet Government informed the Swedish Government that Granovskyi was not a political refugee but a convicted criminal. However, the Swedish

Authority neglected this explanation and implanted Granovskiy in some other country, and as it becomes evident, even they don't know what country specifically did he went to.

W.H. in the beginning erupted and even started getting up from his chair while talking that he had come to my office to talk about Wallenberg and not on that issue, that I have risen.

I underlined that I don't intermingle these questions with the case of Wallenberg, but since W.H. declared that the case of Wallenberg logically represented the black sheep of the Soviet-Russo relations, I was compelled to remark who the real black sheep of those relations was. By saying this, I got up from my seat, giving him a sign by this, that our conversation was over.

On his way out of the door, W.H. repeated that the Swedish Government would like to hear from us at least one word, just one word on the fate of Wallenberg.

Our talk lasted 30 minutes and on this we finished.

During our talk, comrade Chebotarev was present.

/ I. Sisiov/

File Exit #: 777/500

signature (ilis.)

Of December 1st, 1946.

True with the original

Cc 9 copies to the following comrades:

Molotov

Vyshinski

Dekanozov

Zarubin

Chernishev

file

USSRMINISTRY OF STATESECURITY3RD CHIEF HEADQUARTERS

February 26/ 1947

No 3/_ (ilis _____)

M O S C O W

Number 99

TOP SECRET

TO THE CHIEF INTERIOR PRISON OF THE MINISTRY OF STATE SECURITY

Colonel

Comrade MyronovCc: CHIEF LEFORTOV'S PRISON OF THE MINISTRY OF STATE SECURITY OF USSR

Major_

Comrade YONOV

I am asking your orders to send to Lefortov's prison cells of the MSS USSR the prisoners of war Horst Kitchman and Otto Hatz, to be incarcerated together in prison cell number 203 and to be added to the plan of the special contingent.

Presently habitating cell number 203 of Lefortov's prison are the prisoners of war Vidan Reshel and Raul Wallenberg. I am asking you to deliver them to the interior prison of the Ministry of State Security (MGB) of the USSR and to deploy them together in cell 7 and add them to the officers raionelle of POWs.

CHIEF 4 DEPARTMENT OF 3RD CHIEF HEADQUARTERS
COLONEL_

Signature (illis)

/KARTASHOV/

COMMITTEE OF STATE SECURITY OF USSR (KGB)OPERATIVE - TECHNICAL DIVISIONdeclassifiedTABLE NO 10 in add. To number 509 of 27th September, 1991

1. Nina Vassileva Serbina - cell number 220

Photo 1.

2. Nina Vassileva Serbina

And Raul Wallenberg, in the interior prison - [smudged text]

Photo 2

Nina Vassileva Serbina

Raul Gustav Wallenberg - cell 206

Photo 3

1 March 1947 (handwritten)

On photo 1: the reproduction is smudged

On photos 2: could be shown

On photo 3 - reproduced text in a handwritten manner

COMMITTEE OF STATE SECURITY (KGB) OF USSR**OPERATIVE-TECHNICAL DIVISION****Table Number 1 for the imprisonment number 532 declassified:****November 19, 1991**

Cell Number	Date of acceptance Of belongings and Documents	Registered number:	Last name, first name, father's name

Photo 1**Photo 2**

March 2, 1947 (handwritten)

On photo1: reproduction of the scratched over signature

On photo 2: reproduced streichs (lines) from the handwritten text

THE CASE OF R. WALLENBERG

(report)

On December 31st 1944 in the heat of the Russian Army's fight over the city of Budapest¹ the Swedish ambassador to Moscow Stefan Sederblum asked by a letter addressed to the attention of the vice director of Narkom (Public Commissariat) comrade Dekanozov in it, announcing that the Swedish Mission in Budapest had left in the occupied zone of the city "for fulfilling duties towards defence of the interests of USSR" and for the salvation of "around 15 000 Jews", which are presently under the "protection of the Mission". In view of the fact that the local authorities endangered the Mission with a forceful evacuation, the Mission hid itself "underground", - was said in the mentioned letter above. Sederblum was also asking in his letter that the Russian military authorities responsible for the liberation of the city rendered help to the staff of the Swedish Mission and in it, Raoul Wallenberg has also been mentioned as a secretary.

In the personal Note as a response, comrade Dekanozov on January 16th 1945, in behalf of S. Sederblum was mentioned that based on an announcement from Budapest, the occupied zone of the city by the Soviet military troops, on Beshur (smudged text) street has been found the secretary of the Swedish Mission, Raoul Wallenberg, The rest of the staff of the swedish mission, by the words of the above-mentioned, had been left in the western part of the city." The Soviet military authority has taken measures to defend Mr. R. Wallenberg and his possessions" was said in the Note.

A few weeks later, the Soviet Ambassador to Stockholm, comrade Kolontai announced the mother of Mr. Wallenberg, Mrs. Von Dardell, that her son was safe and under the protection of the USSR².

In addition to the outlay of the letter written by S. Sederblum in behalf of Dekanozov of 31 December 1944, the Swedish Mission in its Note of March 5th (year illegible) to the NKVD USSR claimed, based on evidence, given to the Swedish Ambassador in Budapest by the Swedish Ministry of Foreign Affairs, all members of the Swedish Mission in Hungary, with the exception of Raoul Wallenberg, were in Budapest.. On March 12th, 1945, S. Sederblum in his

¹ The city of Budapest was liberated by the soviet troops on February 12th, 1945

² From the letter of Mrs. Wallenberg- Mrs. Von Dardell, which has been transferred to the Central Committee of the USSR and to the Higher Commisariat of the People's of USSR and then transferred anew to the Ministry of Foreign

letter drafted in behalf of comrade Dekanozov, was asking for the speeding up of the measures towards the search of the member of the Swedish Mission in Hungary. On March 26th 1945, S. Sederblum sent a letter to comrade S.P. Vetrov (a number 500 – illegible) in which he was announcing the whereabouts of the lost swedish mission. As it concerned R. Wallenberg, S.Sederblum was announcing that he had not have any concrete information. "It seems that on January 17th he left by car to Budapest", - was mentioned by the end of the letter.

As is seen from the above-summarised correspondence, in this period the word of mouth was touching on the search of the members of the swedish mission in Hungary as a whole. The question on the search of Wallenbergh, although delineated specifically, was not raised by the Swedes officially. Soon afterwards, (by the end of March 1945) the members of the Swedish Mission were sent to Sweden from Budapest via Bucharest, yet, Wallenberg was not among them. Based on Swedish sources, on March 8th, 1945, Hungarian Radio broadcast "KOSSUS" (Koshut Radio, Budapest) announced that the missing since January 17th 1945 Mr. Wallenberg has been seemingly killed by Gestapo agents.

The first official swedish request immediately addressing the question of Wallenberg was the content of Mr. S.Sederblum's letter of April 24th, 1945, drafted in behalf of comrade Dekanozov and officially handed on April 25th 1945. The letter contained the appeal for "taking urgent measures for the search of Mr. Wallenberg and to report back all collected data on the matter." By handing the letter, however, among others, Sederblum said the following: "It is possible that with him (Wallenberg) some tragic accident might have had occurred. Announcement on that, the Swedish side received from the Jews, arriving to Bucharest from Budapest. Comrade Dekanozov had asked Sederblum what kind of an accident with Wallenberg had he had in mind. Sederblum clarified that he had evidence showing that it was possible that Wallenberg could have died in a car crash.

The request for the search of Wallenberg has been repeated by S. Sederblum on May 18th 1945. By the ned of their conversation, Sederblum asked for the "speeding up the release of the received data concerning the whereabouts of the Swedish Secretary of their Mission in Budapest, Wallenberg, as well as the members of the Swedish Mission in Berlin."

In relation with the two Swedish requests in Moscow, the Swedish Ambassador Oscar Samuelson on April 19th, 1945 visited the Consular Department of the Russian Mission in Sweden and by the request of Mrs. Von Dardell (Wallenberg's mother) asked information about him. In a letter from the Mission of the USSR of June 29 1945, the facts were given this way: "During the fights for Budapest Wallenberg was in the city; He has been spotted for the last time driving a Swedish Embassy car heading apparently towards the German zone, or the zone also taken over by the soviet military. There are rumors in Sweden that Wallenberg has been seen with some railway echelons entering into the USSR. Since then nothing about him has been heard of." The Mission requested information about R. Wallenberg.

In view of this, The Central Committee's Executive Affairs department of USSR, on July 27 1945 sent a letter to NKVD, USSR, which was referring to the requests by the Swedish Mission as well as to the one filed by Samuelson, and the requested data by them on R. Wallenberg, in response to the Swedish government. On August 8th, 1945 NKGB (State Security Committee's Director) (comrade Merkulov) answered there were no available data on the case of R. Wallenberg.

The Swedish request has been repeated in a Note by the Swedish Mission to the NKPD (People's Commissariat On Political Affairs) USSR of November 3rd 1945. The Note contained a request for "obtaining announcement on the results of the search."

Comrade Dekanozov, in his letter of 28 November 1945 on behalf of Abakumov ("SMERSH") pointed to the answer of PKGB USSR and on the last answer submitted to the Swedes. He also was asking to convey the data on Wallenberg to the People's Commissariat on Interior Affairs in view of the report to comrade V.I. Molotov. However, there was no answer to this letter.

The Swedish Mission in Moscow requested for the fourth time information by the NKVD, USSR on the question of Wallenberg through a Note of November 30th, 1945. In it there is a reminder of the previous Note of the Swedish Ministry of Foreign Affairs of November 3rd, 1945. In addition to this, in his letter of April 28th, 1946, Mr. S. Sederblum in behalf of comrad A.N. Abramov (5th european department) resent 3 postcards from Wallenberg himself.

These cards were sent by NKID, personally to "Smersh" in a letter of February 3rd, 1946. In this letter there was a request for a speedy answer of the first letter dated November 28, 1945

regarding the materials about Wallenberg for preparing the report for the leadership. This letter was also never answered.

The fifth Swedish official request was a Note placed by the Swedish Mission to NKID USSR of March 8, 1946. In the Note, the following data was reported:

"There are a few people who had seen Mr. R. Wallenberg during the day of April 17th 1945. He has been spotted at different places in the city of Pesht, by the way, sitting in a car on "Benzur" Street together with 6 Soviet military officers. Among them has been Dmitriy Denchenko, an engineer from Dnyepropetrovsk, by the side of Raul has been sitting Abdulbraman Yuldashev, both from Tashkent. It was supported that Mr. Wallenberg at this time was heading on his way by car to Debretzen.

After January 17th, 1945³, according to what was known, nobody has seen again Mr. Wallenberg in Budapest."

Swedish Mission has been asking for speedy measures concerning the search of Wallenberg⁴.

The People's Commissariat on Foreign Affairs of USSR in its third letter, "Smersh" (Abakumov) of March 20th, 1946 announced the new data on Wallenberg shown in the Swedish note of March 8th 1946 and secondarily asked for a speedy answer on the search. Both were left without an answer.

In its addendum to the Note of March 8, 1946, the Swedish Mission in a new Note sent to Ministry of Foreign Affairs of the USSR on July 12, 1946 was announced the following:

"Based on the testimonials of one Romanian, who in the beginning of April 1946 has been among one of those interned foreigners working at a gathering spot in Moscow designated to this purpose, said Raoul Wallenberg has been one of the voluntarily recruited mobilized force to work, and also his driver has been with him as well, as well as the Romanian witness. That has happened in February of 1946 or before the transfer of the Romanian to Moscow. The mentioned fact by the Romanian happened around February 10th on his way out of Moscow towards his return to Romania via Odessa.

In spite of that, a German has also met with Wallenberg and his driver (that's a possibility). The mentioned German has been inmate of the Boutyirskyi prison and in all the three criminal

³ Dekanozov's personal note stresses on the measures taken for the protection of Wallenberg by the Soviet Military authority. This note has been sent earlier the same day to S.Sederblum, on January 16th, 1945.

investigative prisons in Moscow after that, has he met with Wallenberg, since he has been for a certain time serving the so-called "Kuralndskoe" Radio broadcast". (that's a prison jargon, what it means, the translator doesn't know).

The Soviet Ministry of Foreign Affairs in its letter to comrade V.V. Cherishev (?illegible name) from the Ministry of Interior (MID) of June 17, 1946 announced the content of the last Swedish notes of 8th June and 12th July 1946 and all the surrounding evidence about Wallenberg. By this he requested the information the Ministry had about Wallenberg and his driver. The Central Headquarters on Political Affairs of MID (the Russian Ministry of Foreign Affairs) on August 6, 1946 re-mailed the requested to comrade Gorzovskyi (department "A" MGB-Ministry of State Security USSR) and announced that R. Wallenberg was not in the camps of the GUPVI MVD USSR – system and that there weren't any infos on his whereabouts.

On November 23, 1946 Vestian, a Swedish diplomat in his chat with the Russian ambassador to Sweden, comrade I.S. Chernyishev on the case of Granovsky declared that the Swedish authorities do expect an answer on the case of Wallenberg. In connection with thos comrade M.S. Vetrov (500) one more requested MID USSR on the case (comrade P. Fedotov) on the charactr of a tentative answer to the Swedes. He never received an anser.

In the meantime, the swedish press was printing that on November 19, 1946⁵. A member of the Riksdag, the 3rd camera from the Right party Hosted sent to the Prime Minister, Mr. Erlander request on the fate of Wallenberg. On November 27th 1946 Erlander answered the Hosed's interpolation which was based on the written testimony of comrade Dekanozov of April 16, 1946, as well as, stating that the Swedish government has done "a forceful, insisting and serious effort for clarification the fate of Wallenberg. "Our Government does not consider the case close Wallenberg closed", - declared Erlander and promised to exercise new efforts towards the clarification of the fate of Wallenberg, by contacts with the soviet authorities.

On December 12, 1946 the swedish official given the cases of Bark-Holst handed a memorandum to comrade I.G. Sisoev (5th, European Department) in which was mentioned the note of comrade Dekanozov of April 16, 1945 and the talk of Generalissimus Stalin with Sederblum of June 15, 1946 and of the answer by Erlander to Hosted's interpellation and also

⁴ Based on swedish testimony (in the minutes was written Swedish Mission to Moscow of December 12th, 1946) on June 15th 1946 Generalissimus Stalin admitted ambassador Sederblum and in answer to his request promised to order the search of R. Wallenberg.

⁵ the exact text of the note is severely smudged; the context: evidence that Wallenberg was in a Russian prison.

that the Swedish government was expecting an answer on the results on the measures taken towards the search of Wallenberg. In the attached memorandum was written the text of the answer to Erlander on Hosted's interpellation. On the next day, December 13, 1946, Bark-Holst visited Lozovskyi from Informburo and left him a copy of all which was handed to comrade Sisoiev – the minutes and the memorandum, which were sent to MID (the Foreign Ministry), USSR.

The new Swedish ambassador G. Heggbleff on January 30, 1947 visited the member of the Collegium of MID, USSR comrade K.V. Novikov and again raised the question on Wallenberg. He insisted on checking the soviet camps for prisoners of war and the prisons, in which, it was possible that "Wallenberg was lost in". Comrade Novikov declared the following: "I said that the case Wallenberg was dealt with by the competent soviet organs and that this has already taken a long time. However, all their efforts has not been successful. Further, evasively, I declared that naturally, we should not exclude the possibility that Wallenberg could have been stuck somewhere. Yet, we should not forget that Wallenberg found himself in the hands of the Red Army in the period of fierce fights in Hungary, where many unpredicted situations might have arisen: stricken by enemy's aviation, etc. "Heggleff declared he never excluded the mentioned but that he hoped to obtain a version of what had happened once again."

Comrade Novikov promised to do so.

In a final analysis, based on the oral announcement of comrade N.V. Fedotov (MGB, USSR) a member of MID USSR's collegium, comrade K.V. Novikov on February 1, 1947, made it clear that Wallenberg was in possession of MGB (Ministry of State Security) USSR. Comrade Fedotov promised to report back to comrade V.M. Molotov on the reasons for the arrest of Wallenberg⁶ and also to suggest steps on a further action on this case. For the oral announcement of comrade Fedotov was also mentioned in report of comrade A. Vetrov from July to comrade A. Vishinski of April 2nd, 1947.

The question was reported to comrade Vishinski of 5th European Department. In its memo, comrade I.S. Vetrov of April 2, 1947 was said that comrade P.V. Fedotov has already prepared the conclusions but has not yet reported.

⁶ On July 7, 1947 the Swedish newspaper "Dagens Anketer" was quoting some Austrian baron Nicholas von Habsburg, stating that he had been imprisoned together with Wallenberg. The same Baron had had said that Wallenberg was arrested because he had learnt details on the negotiation under way between the British side on

At the end of March 1947 Guy von Dardell being in the USA sent a letter to Truman asking him to "inquire the Russian Authorities on the destiny of Wallenberg". In the letter was also talking about: "Wallenberg was sent to Hungary in July 1944 in his capacity as a representative of Roosevelt's organization *"Bureau for the Aid of Refugees from the War"*. It was written further in the letter that the swedish government knew that Wallenberg was arrested by the soviet organs of state security in January 1945 and that he continues to live in a soviet intern camp.⁷ The mentioned letter did not receive further attention or answer.

Count Volke Bernadott announced on May 17, 1947 that some time ago he had sent a letter to the attention of the Executive Committee of the Soviet Red Cross to the attention of comrade Kolesnikov on the question of Wallenberg. Yet he never received an answer.

In a letter from May 29th, 1947 on behalf of A. Ya. Vishinski, comrade Kolesnikov (member of IZPOLKOM Soviet Red Cross and Communist Party of USSR) re-sent the translated letter from Stockholm regarding Wallenberg from countess von Dardell. It was based on his resolution that the General Consulate of USSR in New York recommended her to check with the Red Cross of USSR.

In the above-mentioned letter was announced that "a representative of President Roosevelt on the humanitarian operations in the occupied parts of Europe, Mr. Iver Olsen suggested" that R. Wallenberg would be given the leadership and the initiative on the salvation of the Jews in Hungary. "To render him safety in this risky operation the swedish government authorized its secretary of Mission to Budapest". In the beginning of January 1945 R. Wallenberg deployed the Swedish Mission on "Betzur" Street numbers 13 and 16 in January 1945 and he accepted Russian representatives. "For his appointment with Marshall Malinowski, he left on January 17, 1945 accompanied by three soviet officials to (illegible) to Debrezen.

A similar to this letter has been sent to the attention of comrade Koless (illegible) at the Chief Headquarters on the Interned and the Prisoners of War at the MID USSR. Comrade Kobulov, in connection with this letter, in his letter of July 2, 1947, asked 5th European Department to report on the results.

the surrender of Hungary on a very early stage (From 'political repercussions for the soviet embassy in Sweden, 1947').

⁷ On March 30, 1947, on p.31st, Guy von Dardell, an engineer, was a brother of R. Wallenberg. This was announced by TASS on May 13, 1947, p.44.

Comrade Vetrov wrote a resolution on the same letter on June 12th, 1947, reading: "Answer Kozlov by telephone on July 12, 1947,"

On July 7, 1947 a member of the Swedish Parliament from camera 2-3 from the right party Hostad, asked officially (a paragraph illegible): "What are the next steps of the Government towards the clarification on Wallenberg's destiny, in case he was still alive, whether he would be allowed to return back to his fatherland. This case has an enormous impact on the Russian-Swedish relations."⁸

By the same time, the Soviet Ambassador to Washington, comrade Novikov announced that the ex-trade minister of the United States, Henry Walless asked him for information on the case of Wallenberg and his destiny.⁹

After the inquiry by Hostad, the newly appointed Swedish ambassador R. Sullman on April 12, 1947 visited comrade A. Malin. Sulman declared that the Swedish government authorized him to raise the question of Wallenberg again in connection with the second Hostad's interpellation and to report to the Parliament the results from his inquiry and in what phase has the case been handled with. In the meantime, he handed a memo with Wallenberg's case and a memorandum with Erendor's response to the first Hostad's interpellation, handed earlier (December 12th, 1946). To Mr. Sisoiev and Lozovskyi. Comrade Malin promised to check the case but interjected that this question has been new to him and that he would need some more time to "study" the case. (minutes from the meeting has been delivered on December 7th, 1947).

Further R. Sulman visited on June 14, 1947 comrade Vetrov and by mentioning about his conversation with comrade Ya. A. Malin on June 12, 1947, mentioned the second Hostad's interpellation¹⁰) and declared he wanted news on the fate of Wallenberg; to this, comrade Vetrov answered he didn't have any news on the case, In this connection, comrade V.A. Zorin sent a resolution on June 14th: "Comrade Vetrov, in relation to the inquiry by Wolles and your conversation, please give suggestions".

Then Abakumov received a letter on July 7th 1947, signed by comrade A.Ya. Vishinskyi, asking preparation and sending out to MID USSR report on Wallenberg. Mentioned in the letter

⁸ Data on these facts are further mentioned in the letter of comrade A.N. V, addressed to (illegible) in behalf of Abakumov of April 7, 1947.

⁹ Excerpts from the political report of the Embassy for 1947

¹⁰ Unden answered the interpellation on July 1st 1947 announcing the following: "Taking into account the persistence of the Swedish authority the Soviet authorities promised our government to report on the case of

was the request by G. Wolles, some already known facts about Wallenberg and also were reported the numerous inquiries made by the swedes to MID, USSR. On the case. In conclusion was written: "For clarification of the question and for its answer it is important to have data from the spot where Wallenberg has been taken as a sovieprisoner of war; his whereabouts at that time, where had he been transferred after that; were their air bombings at the same placea, was there a chance that Wallenberg, was he arrested, or was he defended, and also has Wallenberg by that time been in connection with a member of the swedish mission from Vienna or whoever else was there, of foreign origin."

On July 1947, comrade A.Ya. Vishinskiy sent another letter asking prompt answer to his previous letter of July 7, 1947. In the same time, by the end of the mentioned letter there is a note by Vetrov: "Answere to this was given Ab.17.UP.1947 with a personal letter by comrade V.M. Molotov under number 30044/a 23.UP/47. M.Vetrov". On one of the latest reporting memos there was this: "The letter from Abakumov drafted on behalf of Molotov has been received (signature, illegible.).

Comrade Kolontai on July 21, 1947 re-mailed to comrade Ya.A.Malina the letter she received on July 19, 1947 from the ditors of a liberal newspaper: "Goetteborg Handels from Scheffertst...ding" (illegible text) a telegram in English with the following text: "In February 1945 you declared to Raoul Wallenberg;s mother that her son lives under Russian protection. Be kind to support this claim. If you cannot do that, be kinfd to explicate please, what happened. Gsteborgs Handels Schefartst.." (illegible last word – text severely smudged). Comrade Kolontai reported them that she was going to send this answer: "In response to your telegram regarding Raoul Wallenberg, I have nothing to add on, which the Swedish Ministry of Foreign Affairs had received through the official sources in Moscow, Aleksandra Kolontai." In this regard, comrade Malina sent a resolution: "To Vetrov. For conclusion + termination reporting on this question and reporting to comrade Molotov, 22 UP (smudged acronym) Ya. Malina".

On July 23, 1947 comrade Vetrov reported to comrade Malina on the inquiry of comrade Yavlinskyi of July 7 and 22nd, 1947 on the case of R. Wallenberg (see above). As it concerns the telegram-answer of commrade Kolontai, comrade Vetrov was hoping to renew the inquiry in

Wallenberg and to continue searching with the same stamina. Except this answer, we were unable to obtain any other answer from the soviet authorities." (from "Political Report of the Embassy for 1947").

answering the suggested resolution by her. On the report of Ya. A. Malina was written: "Comrade Vetrov, report to comrade Vyshynski. 23rd department Headquarters. Ya. Malin".

On August 9, 1947 comrade A.Ya. Vishinskiy reported to comrade Molotov that in a conversation with comrade Malina (sent on August 7th) Sulman put the question of Wallenberg's whereabouts and that on this meeting it should be taken the opportunity to answer basically on the case of Wallenberg by the Erenberg's memorandum where a project with the answer for the Swedes was written. In conclusion of this report was written that "in answering to the Swedes a paragraph with additional conversations with comrade Novikov and Mr. Heggelsfon from January 30th should be included."

On this memo, comrade V.M. Molotov handwrote a resolution: "Agree with the correction of the text" V.Molotov department 16th).

On August 18 1947, A.Ya. Vishinski sent a personal note to R.Sulman regarding Wallenberg, It was said in it that in result of a careful checking up of the facts, it was proven that Wallenberg was not in the Soviet Union. On January 14, 1945, the Ministry of Foreign Affairs of USSR really received a short announcement based on the data given by an officer, that Wallenberg has been found in Budapest Yet, in the present moment has been impossible to check this announcement, having in mind the extensive fights for Budapest. In result of this and in searching and checking about Wallenberg, this didn't lead to any results, and the officer, who reported to have seen Wallenberg, was not found. In the camps for the POW and the interned, Wallenberg has not been found, too.

Based on that, on January 30th, 1947, comrade K.V. Novikov in a discussion with Haggelsfon said that the case Wallenberg, on which the soviet competent organs has already been working for a long time, yet they failed to find him and that it should not be oversights that Wallenberg has been under the protection of the Soviet Army in the period of the fierce fights in Hungary, where any kinds of fatalities might have taken place – "The Committee Aiding Wallenberg" on January 2nd, 1948, on behalf of comrade I.V. Stalin received this letter. The same letter has been returned by the same Committee and sent to 5th European Department accompanied by a letter to the Embassy of January 17, 1948.

It is worth mentioning as well that in November 1947 the expert on SSR in USA, comrade Zarapkin received a letter by the physicist professor A. Einstein on the returned letter of 17

November 1947 addressed to I.V. Stalin asking, "to do all possible for the return of the Swede Roul Wallenberg back home."

The question about Einstein's letter was reported on December 11, 1947 to V.A. Zorin with accompanied suggestion to answer Einstein personally on behalf of Zarapkin, in the context of the Note sent by A.Ya. Vishinski on the issue of Wallenberg on August 19, 1947. On his report, comrade Zorin handwrote this resolution: "Comrade Gussev, I believe comrade Stalin should be asked whether the letter was addressed to him. It is obvious that prior to that, Molotov should be informed. V. Zorin".¹¹

On this note there was another inscription, reading: "Answer reported" (there is no date, neither there is a legible signature).

On October 24, 1948 a Finnish democratic newspaper "Wapaa [illegible]..na" published under this title "Following an announcement from Stockholm, the Nazis killed Roul Wallenberg: "The Nazi court in Budapest ruled that the Swedish diplomat Roul Wallenberg was killed by the Hungarian Nazis. The ruling was reached in the court's decision by 13 Nazi judges who during Budapest's occupation were performing murders in the city of Buda."

11 among the accused were sentenced to death. Among them was the deputy commander of this group, Dregan.

In January 1945 Dregan ordered the immediate detention of Roul Wallenberg, who has been helping the Jews. Upon arresting him, he ordered his killing. The court considers proven that Wallenberg before his trip has been spotted in Buda, in attempting to save a few persecuted by the Nazis persons and that he has been killed together with the group of Dregan.

In its commentaries on these decisions of the Hungarian court, *Stockholm Tidningen* of 26 April 1948 wrote: "Hungarian public court earlier this year has already tried this very unsuccessful version to present "Wallenberg's murderers". This time they tried to implicate the German commander in Peste, Nidozi. However, the investigation done by the Swedish Ministry of Foreign Affairs showed that the court had never received evidence towards the implication of Nidozi's guilt for the death of Wallenberg." As for the Wallenberg's voluntary leaving the occupied territories by the soviet army and going into the area of the enemy's bombarding, thus dieing from enemies bombs, are all false."

¹¹ A further circulation of this letter in the available archives was not given.

All additional measures taken after January 30, 1947 on investigating Wallenberg's whereabouts and his search were not successful, which does not mean that he died during the fights for the city of Budapest. He could have been captured by the Salashists.

The official Note on the above-stated on this question between the Ministry of Foreign Affairs of USSR and the Swedish authorities has been closed. It is worth mentioning that on July 16 1947, the Russian Mission sent a letter addressed to the Swedish "public organizations" of 15 July 1947, on behalf of the Soviet ambassador to Sweden. The letter was addressed to 16 Swedish organizations "representing more than one million Swedish men and women asking insistently on information from the office of Generalissimus Stalin to send back to Sweden Roul Wallenberg." In addition to this letter the Mission on August 26, 1947 sent to 5th European department a list with the organizations and private citizens asking on the case of Wallenberg after July 15, 1947,

On August 27, 1947 "representative organizations supporting the campaign for the return of R. Wallenberg home" chose in Stockholm "A Committee for Planning of the Future Actions", known in detail as "Committee Aiding Wallenberg" (from "Mission's political report of 1947). In a letter from November 14, 1947 the Mission sent 5th European department a copy of the letter from November 1st, 1947 with the new petitions on Wallenberg addressed to comrade I.V. Stalin by the 21 Swedish Organizations. This letter contained another request "to assist...return Wallenberg home. On November 20, 1947 the embassy sent a letter to the 5th European department where was mentioned that such reactionist Swedish organizations should get their letters back with instructions how to get responses on the case from the Swedish authorities.

On 11 December, 1947 fifth division of the special sector of the Central Committee, Soviet Communist Party (b) sent to the Ministry of Foreign Affairs Swedish letter of November 1, 1947 asking the consideration and resolution till January 15, 1948. Comrade Sisoev informed comrade Kabashkin (Central Committee) that a detailed answer on Wallenberg has been given Swedes on August 18, 1947 and in view of the additional correspondence on the case, especially with the reactionist organizations who signed the letter, another response was not recommended. After this, the Swedes sent at least one more time another petition to the Embassy asking "Wallenberg's immediate return home".

In conclusion there was a summing up stressing that "the Swedish government will give much more importance to this case, whose favorable outcome was relying on the price of good relations between the Soviet Union and Sweden".

Upon handing the Note, Utzden (illegible) after the announcement of comrade Rashtionov (illegible) added on: "he would personally give more importance for the favorable solution of this question since he himself learnt and researched part of the materials the case was built upon. Those materials were presently possession of the Swedish Foreign Ministry. However, he knew the existing evidence showing that Wallenberg presently is in the Soviet Union and considered the material quite strong and straightforward, sufficient to prove his whereabouts."

On April 16th the same year the USSR Embassy's counsellor in Sweden, comrade Vr. (illegible, smudged) handed the Secretary General of the Swedish Ministry of Foreign Affairs Lundberg a Note from his Embassy in which was announced that based on information received, "competent soviet organs declare they did not possess any data on the destiny of Wallenberg. Moreover, the same has already been communicated to them in a letter of A. Ya. Vishinskyi and Generalissimus Stalin of August 18, 1947."

On May 23rd the same year, Und (illegible) handed a Note to comrade Radionov on the question of Walenberg in which the Swedish government was referring to evidence of their possession giving them the motive to officially put the question to the Soviet government: "was it ready in case of a close look at the evidence on the fate of Wallenberg after 1945 obtained by the Swedish authorities after a very careful investigation, perform an investigation, the reason for which would be given to them upon studying those evidence."

In the conclusion of the Note was stressed that "the Swedish government would pay a lot more attention for solution of this question."

On May 26, the same year the Swedish ambassador to Moscow Sulman visited comrade V. Zorin and by handing him the the russian text of the Note handed to comrade Radionov in Stockholm, started reading the text of Undin, which was given orally before. According to the written text read aloud this time by Sulman, the Swedish government was compelled to give much more efforts and importance towards solving the problem of Wallenberg, based on the development of the diplomatic relations between the two countries which were suffering at the present moment due to some circumstances and that (sentence not finished or text not available- the very last sentence on p.40.).

On February 9, 1951 comrade A. Kolontai received a phone call at her home from Stockholm. The Swede said he was calling in behalf of the ex-Swedish (title severely smudged, illegible) Guenter. Referring to comrade Kolontai's conversation with Guenter's wife, prior to her departure from Stockholm, he stressed Kolontai's promise given to the wife, that she promised to investigate Wallenberg's fate and the voice asked whether there were data on Wallenberg's case. Comrade Kolontai said: "I don't have any new information besides I have no say on the case whatsoever."

On May 23rd, 1951 the Swedish (title not legible) Unden, announced officially the answer on the third (in order) interpellation but this time to the member of the second camera from the liberal party Ingrid Erde-Vizemar (illegible, reproduced by magnifying) regarding the measure taken by the Swedish MID on the search for Wallenberg. The inquiring side was referring to the conversation between comrade Kolontai and Guenter's wife which took place a few months after Wallenberg's disappearance.

In his answer Unden declared: "On Wallenberg's disappearance could be considered proven that on January 17, 1945 Wallenberg was seen leaving the city of Pest accompanied by 3 Russian military persons. On this we have reports from a few witnesses. Based on this evidence are the suppositions made that Wallenberg may have been killed or tragically died. The fact is that until now we do not have any evidence proving this version, that Wallenberg was not alive." As it concerns the Note dated August 18, 1947, Unden answered: "Supporting evidence that Russian Note consists of false evidence, are abundant." Unden announced that Ambassador Shoenborg was engaged in recent time in processing information regarding Wallenberg and that he had systematized the collected material.

Further, Unden briefed on Shoenborg's activity, as a staff officer at the Swedish Ministry of Foreign Affairs on the Swedish demarche, motivated on the Swedish documents possessed by the Swedish MID and on all exchanged correspondence and telegrams between the Swedish MID and the Swedish Mission in Moscow.

On December 15th, 1951 an announcement appeared in the Swedish newspapers on the Secretary General of the Swedish MID, Lundberg's received information from an "Italian diplomat" Klodio D'Amor that Wallenberg has been alive until 1948 and that he still might be alive and presently be in the Soviet Union."

In a conversation between the first secretary of the of the Soviet Embassy in Sweden, comrade Torabrishin (illegible name) and the counsellor of the city of Stockholm Yalmar Sher (illegible) the russian promised to send a Note to the Soviet Union.

On February 11th, 1952 Unden handed a Note to comrade Rodionov and in it the Swedish Government was asking the Soviet government to "take all the necessary steps to resolve this question which would promote better state of the swedish-soviet relations."

Directr 5TH European
Department of MID USSR

(A. Plahin)

Signature (illis.)

Written in 4 copies Number 1385/5 eo
June 5, 1952.

Copies distributed thus:

1 and 2 to comrade Vyshinskyi

3 to comrade Pushkin

4 on file in the Seo.

Handwritten note.

To the attention of comrade Vetrov

Rewrite in 1 copy with my corrections this letter.

Personally you seal the envelope and mail it to comrade (illegible; by magnifying seen: Podzerap).

Don't give your typist to type this letter. Type it at the Secretariat. Give it to the typist of comrade Vyshinski.

Signature (illis.)

August 2, 1947

Handwritten: single copy

Declassified in 1993 by a seal (illis)

Comrade V.M. Molotov:

In connection with the request by the Swedish Ambassador Hegglef for a reception, I anticipate that the following questions might arise during the conversation:

1. On the ex-Secretary of the Swedish Mission in Budapest Roul Wallenberg.

Translation of the typed text:

On January 16th, 1945 by the request of the Swedish Mission, the NKID (Peoples Commissariat on Foreign Affairs) USSR announced that Wallenberg was found in Budapest and that the soviet authorities has taken him under their protection. After that, nothing about him has been known. Followed numerous inquiries by the Swedish Mission and the Swedish Foreign Ministry which we left without an answer.

On February 1st, the same year, comrade Novikov during his conversation with Hegglef said it was not impossible that Wallenberg was "stuck" somewhere and that by the time Wallenberg has been found in Budapest all kind of fatalities might have had occurred, like: Wallenberg could have escaped from the enemies bombing. Comrade Novikov promised to study the case one more time.

Attempt towards translation of the handwritten corrections

The last two sentences' corrections before February 1st:: text scratched over. On it handwritten: when this information arrived, the Swedish Mission did not receive opinion by the Soviet Authorities on Wallenberg's whereabouts. It just performed check-ups and placed numerous inquiries for checking-ups.

On top of #1. Handwritten over the text:

Based on the announcement by comrade Fedotov, Wallenberg is presently at the availability and in the orders of the MGB (Ministry of State Security). Follows scratch over two handwritten words. Comrade Fedotov promised to (report to you)¹² the reasons for Wallenberg's detention And also to suggest the further measures (steps) taken on this question.

¹² Translators note: The handwritten verb is smudged; the translation given is done based on visual contextual guessing; the second guess could be: "to cover up"

2. On the Swedish property in the Russian occupied zone in Germany.

On September 13, 1946 the Swedish Mission raised the question to our MID (Ministry of Foreign Affairs) on the return and the compensation of Swedish property from the Russian occupied zone in Germany.

The answer was prepared by the Department and a project was presented for approval at comrade A. Ya. Vishinskyi's office.

3. Leggref could touch on the issue of conferring the rank plenipotentiary to the Ambassadors.

In an announcement from TASS in Helsinki on February 3rd this year, recently between the governments of Sweden and USA there were negotiations going on granting the Swedish Ambassador in Washington and the American Ambassador to Stockholm the rank of Ambassador plenipotentiary. The Swedes did not renounce the announcement.

4. Leggref would most likely inform you on his stepping down from the post of Ambassador and the confirmation of the newly appointed Ambassador Rolf Sulman, who signed in 1946 the soviet-swedish credit agreement. Sulman asked for agreman on February 5th. The answer is under preparation. [last sentence scratched over].

During the conversation with Heggref it wouldn't be redundant to tell him on the tense relations with the Swedish firms on the barter contract of soviet orders in conformity with the soviet credit agreement.

In a telegram number 136-140 sent by comrade Chernisheff was said that the Trade Representation has already given its order amounted 800 million crowns on the credit account. However the Swedes till January 1 covered only 40 million crowns in their suggestion. In result of this the signing of the contracts between the firms becomes strained The Trade Representation of USSR sold the Sewdes only this year goods for the amount of 50 million crowns and the total amount projected for the whole year is 100 million crowns.

Signature [illis.]

/ M. Vetrov/

February 8, 1947

TOP SECRET.PERSONAL.stamp[illis]

Declassified stamp [illis]

Comrade A. Ya. Vishinskyi

At the end of 1944 the Swedish Mission asked HKID USSR (People's Committee on Foreign Affairs) to take under its protection the Swedish citizens stranded in Budapest at this time.

On January 16 1945 NKID informed the Mission that in Budapest was found the Secretary of the Swedish Mission Roul Wallenberg and that the Soviet authorities has taken him under its protection.

On April 24, 1945 the Swedish Mission asked MID USSR to search for Wallenberg since among those embassy staff-members already sent back to Sweden from Budaoest, Wallenberg was not found. The same request has been repeated by the Swedes respectively on May 16th, 3rd and 30th November 1945, March 8th, 12th and 24th June, 1946 but so far the Mission has not given any answer in view of the response we received by MID USSR MGB and MVD (the Ministry of Interior) announcing they had no information on Wallenberg and "Smersh" /comrade Abakumov/ left all our inquires unanswered.

On November 28, 1946 in a conversation of comrade Chernishev with Westman on Granovskyi case, Westman declared that the Swedish authorities expect an answer on the case of Wallenberg. In view of this, MGB (Ministry of State Security) was asked again. 'comrade Fedotov/.

On December 12, 1946 in a conversation of comrade Sisoiev with Bark-Kolst, he handed him a Note for Wallenberg again. On the following day Bark-Holst visited the director of Informbureau comrade Lozovskyi and had a talk with him, documented by an official memo.

On November 30, 1947 Legglef visited comrade K.V. Novikov and raised the issue of Wallenberg. He was referring to Sederblum's appeal to comrade I.V.Stalin during his reception with the last one in 1945, but it was left without a result. Comrade K.V. Novikov answered Hegglef that a possibility that Wallenberg ran away during his stay in Budapest, should not be excluded. He also said that an enemy air-bombing at the same time should not be excluded too, and in sum promised he would investigate this case once again.

Based on the spoken information given by comrade Fedotov (MGB, USSR) to comrade Novikov in February the same year, Wallenberg was in the confinement of MGB. Comrade Fedotov promised to report to comrade V.M. Molotov the reasons for Wallenberg's detention and also to write suggestion on further steps of this case. However, based on comrade Fedotov's information, has not yet been reported, yet prepared for report.

April 2, 1947

Signature : [illis.]

File number [illis]

/M. Vetrov/

Comrade Abramov
Request for reporting to me.
May 8, 1947 seal & signature [illis]

TOP SECRET
Seal [illis.]

Comrade V.M. Molotov
(according to the grammatical declination the above could be translated: to the attention of comrade... or even 'Dear' Comrade if correspondence rules were transposed)¹³

At the end of 1944 the Swedes requested NKID USSR to take under its protection the first secretary of the Swedish Mission in Budapest, Roul Wallenberg.

On January 16th it was reported to the Mission that Wallenberg has been found and taken under the protection of the soviet military authorities.

On April 24, 1945 the Swedes announced NKID USSR that among the staff of the Mission on its way to Sweden from Budapest, Wallenberg was not present and they requested his investigation. These requests by the Swedes further repeatedly were renewed in 8 Notes as well as in 5 conversations in a spoken form.

On June 15, 1946 during a reception at comrade Stalin's the ex-Swedish Ambassador Sederblum pledged comrade Stalin with a request for investigative inquiry on Wallenberg's destiny.

The Swedish Prime-Minister Erlander by answering questions on Wallenberg's case in the Riksdag, informed deputats that among other steps towards the search of Wallenberg, Sweden asked for assistance Generalissimus Stalin.

There were numerous publications in the Swedish press--articles, notes, and by the time the matter was discussed at the Riksdag, its coverage took the size of a campaign. It started with the publication in *Stockholm Tidningen* of a long reviewed article based on the book of some Rudolf Philip, titled "Roul Wallenberg".

In view of the persistence of the Swedes on the case we have at numerous times wrote requests and in a spoken form inquired about the case during the whole 1945 and 1946 with "Smersh" and later with MGB on the fate and whereabouts of Wallenberg. In result of this, in February the same year in a conversation with comrade Novikov, comrade Fedotov announced that Wallenberg was in the custody of MGB (the Ministry of State Security) and promised to inform you personally on the future MGB steps in this case.

Since the case of Wallenberg until now continues to be left without motion, I pledge you to authorize Abakumov in presenting report on the case and eventually, a suggestion of its closure.

Signature

A. VISHINSKYI

A file number

Seal [illis]

Seal's text:

A copy of this letter was sent to

Moscoow, to the attention of comrade Abakumov.

Date [illis.] year: 1947

¹³ Translator's note

Handwritten note, signature illis:
To the attention of comrade Vetrov.
For the sake of the contrast

Seal illis
Date: July 7 1947¹⁴

MINISTRY OF STATE SECURITY OF THE UNION OF SSR

Comrade V.S. Abakumov

The Soviet Ambassador to Washington comrade I. V. Novikov informed that he was approached by the ex-Minister of Trade of the USA Henry Wallace pledging towards obtaining information on the fate of the Swedish Mission Secretary Roul Wallenberg.

On January 1945 by the request of the Swedish Mission in Moscow was answered that Roul Wallenberg was found by the occupied soviet troops in Budapest on Benzur street and measures for his safety were also taken by the soviet military authorities. After the takeover of Budapest, all staff of the Swedish Mission from Hungary returned safely home except Wallenberg.

In the period afterwards until recently the Swedes forcefully insisted on receiving any answer about the investigation on Wallenberg or at least a word on his fate. To this end they requested numerous times with the MID USSR. It was important for the decision on the response and its content that we had data on the spot where Wallenberg has been taken under the protection of the soviet military authority. Where exactly was he taken, what place had he been inhabiting and were there fights and bombardings around there, was Wallenberg given the freedom to move or was he under a constant protection, and also, during this period of time, was Wallenberg in contact with the members of the Swedish mission in Vienna or with any other foreigners.

If you would have the ability to give us information on this, please send the response to us.

VICE MINISTER
FOREIGN AFFAIRS USSR

(A. Vishinskyi)

Signature [illis.]¹⁵
Reg. number 425 of

¹⁴ Translator's note: the number 7 could be some other number smudged from the seal; the only clear part of the date is the year.

¹⁵ Translator's note: The same handwriting as in the beginning of the letter and the same date: July 7, 1947

July 7, 1947

5th European Department

TOP SECRET (seal illis.)

July 22, 1947

No/287/5 ed (europ.department)

MINISTRY OF STATE SECURITY

USSR

Comrade V.S.ABAKUMOV

In connection with the enormously renewed interest in Sweden on the case of the first Secretary of the Swedish Mission to Hungary, R. Wallenberg I am asking you for a short answer to our letter No 425/(illis.) of July 7, 1947.

DEPUTY MINISTER OF
FOREIGN AFFAIRS USSR

/A.Vyshinskyi/

True with the original: signature [illis.]

2 copies sent out

addresses on file

Text of the handwritten note:

Answer was given to Abakumov on July 17, 1947 through a personal letter in the name of V.M.[last name illis] under No 3044/a from March 23, 1947

3044/A	Council of Ministers of USSR Comrade Molotov	On the case of the Swedish national Wallenberg

3 rd GU - Chief Headquarters	July 17, 1947	

Moscow, August 18, 1947

Dear Mr. Ambassador:

In connection with your conversation with the Vice Minister for Foreign Affairs Ya. A. Malin on July 12 the same year on the whereabouts of Roul Wallenberg, I made inquiries with the relevant competent authorities. Following an exhaustive investigation it was proven that was not in the Soviet Union and that he was unknown to us.

In effect on January 14, 1945 the Ministry of Foreign Affairs of USSR received a short announcement based on indirect data given by a military commander whose division was caught in fights in Budapest. He was claiming that on "Benzur" Street, Wallenberg has been found.

Checking this information at that time has been impossible since fights over the city continued after that for over a month. The fights were fierce and the Soviet Army succeeded to takeover the city only on February 12, 1945. As a result, in view of checking the announcement of January 14, 1945 on Wallenberg, an exhaustive investigation went through— yet, the search for Wallenberg was left without positive results. As for the soviet officer who reported Wallenberg found, he was not tracked down. At the camps for POWs, Wallenberg has not been found either.

On January 30 1947 already, the above-stated gave reason to comrade K. V. Novikov — a member of MID's USSR's Collegium — to declare in a conversation with the Swedish Ambassador Mr. Hegglef that Wallenberg's case has taken a long time for investigation of the soviet competent organs, however, all their attempts were not successful. K. V. Novikov moreover, voiced his suggestion, that one should not eliminate the fact of Wallenberg's whereabouts in the quarters of the soviet troops during the period of fierce fights on Hungary, since there could have happened a number of accidents. Among those fatalities, a self-conscious Wallenberg's escape from the place of the deployed soviet troops was not unthinkable of, air-bombing, accidental death caused by enemy's fire, etc.

All measures taken towards Wallenberg's search and the investigation of his case after January 30th the same years turned out unsuccessful. There is one possibility left for a supposition — Wallenberg died during the fights in Budapest or was caught by the Salashists.

By releasing the above-stated for your information, Mr. Ambassador, I would like you to accept my highest esteem.

File No/15 Of July 18, 1947

Copies of this letter were sent to comrades:

Acronym

Stalin, Molotov, Beriya,

Zhdanov, Malenkov

True with the original-signature [illis]

Zykoyan, Malik, Novikov, 5 eo,

Voznessenskyi

Abakumov, Gusse,

Stamp

USSR

Stamp [illis.]

5 European Department

Declassified Stamp

[illis.]

MINISTRY

OF STATE SECURITY

Top Secret

file item number 1546

May 9, 1952

March 3, 1952

No 2816/I¹⁶

Moscow

ON ANSWERING No 49 /B3 OF FEBRUARY 26, 1952

_MGB USSR deems unnecessary in whatsoever way changing the character of the response given the Swedes on the case of Wallenberg in the personal note of comrade A. Ya. Vyshinskyi of August 18, 1947.

S. Ignatiev

A handwritten resolution written across the

Lower left corner of the page

Conditions of xerocopy: illegible

Text deciphered contextually:

Attention comrade B..[illis]

Prepare Wallenberg for

transfer to [ilis]

signature: illegible

No 2487 of March 3

(MGU's filing code)

1862-63

3/4/52

¹⁶ Translator's note: MGU's file number, the letter "I" might be a code or some other way of registering documents on MGU's files; it's handwritten and clearly legible letter "I"

TO THE ATTENTION OF COMRADE I.V. STALIN

On December 31 1944 during Soviet Army's fights for the city of Budapest the Swedish Ambassador to Moscow sent a letter to NKID USSR requesting to render assistance for their staff-mission in Budapest.

Based on an announcement from Budapest, comrade Dekanozov in a Personal Note of January 16, 1945 informed the Swedish Ambassador that the Swedish secretary of mission Roul Wallenberg has been found in the occupied territory of the city by the Soviet troops and that "the Soviet military authorities took measures for the defense of Roul Wallenberg and his property".

From the beginning of April 24th 1945 the Swedes started requesting MID USSR on numerous times and also our Mission in Sweden through written and spoken inquests on the fate of R. Wallenberg and his destiny. Besides, Swedish reactionary circles started a massive campaign of hostile to USSR character on the search for Wallenberg's. Some public figures were involved in it as Henry Wallace of USA, Albert Einstein, and others.

Comrade Vyshinskyi handed a personal Note of response to the Swedish Ambassador in Moscow on August 18, 1947. In the note, it was said: "following an exhaustive investigation it became clarified that Wallenberg was not in the Soviet Union and to us he was unknown", There existed suppositions that "Wallenberg died in the cross fire over the Budapest or, that he was captured by the Salashists".

On October 14, 1943, the people's tribunal of Budapest pronounced a verdict on the case of Miklosh Deshi Dregan—a leader of the Nilashist band. There was mentioned in a paragraph that on January 1945 R. Wallenberg "disappeared...., obviously he became a victim of Nilashists band innocently".

Ignoring the Note mentioned above by comrade Vyshinskyi and the verdict pronounced by the Budapest court which were known to the Swedish people and commented on in their press by that time, another Swedish Note dated 12 February 1952 posted in the Embassy of USSR in Sweden. Thus, the Swedish government posed the question of Wallenberg's return to Sweden from USSR motivating on imaginary existing evidence in their possession supporting the thesis that Wallenberg was still in USSR.

In the above-mentioned Note, the Swedish government was stressing that "they would give more importance to this case on whose favorable conclusion depended the good relations between Soviet Union and Sweden."

The MGB (Ministry of State Security) of USSR deems unnecessary to change its position on this case, stated in comrade Vyshinsky's Note of August 13, 1947.

The MID USSR (Ministry of Foreign Affairs) supports this opinion and hopes to convey it to the Swedish MID by a Note as an answer to the last inquiry about the missing Wallenberg.

The draft of the Note is herewith attached in enclosure.

Please, peruse

Signature (illis)¹⁷

March 18, 1952

Cc: Molotov
Malenkov
Beriya
Mikoyan
Kaganovich
Bulganin
Hrushchev

File marking number: 68-VK

¹⁷ Could be read "Vyshinskyi".

TOP SECRET

DECREE OF THE CENTRAL COMMITTEE, COMMUNIST PARTY USSR

On draft answering the swedish government and Note

On the question of the missing swedish national R. Wallenberg

To confirm text of the USSR Embassy's Note in Sweden for the Swedish MID [attached]

TOP SECRET

Draft

The Embassy of the Union of the Soviet Socialist Republics, in reference to a Note from the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of February 11, 1952 declares that based on the information obtained, the competent soviet organs do not possess any additional data on the fate of Raoul Wallenberg, which has already been stated in A. Ya. Vyshinskyi's letter to G. Stalin of August 18, 1947..

TOP SECRET-single copy

TO COMRADE I.V. STALIN

In a Note of May 23rd, 1952 handed by a Decree Number 23 of the same year by the Minister of Foreign Affairs of Sweden Unden to the soviet(USSR) Ambassador to Sweden comrade Radionov was also handed by another Decree - number 26 of the same year by the Swedish Ambassador Sulman to comrade Zorin, the Swedish government inquired about the search for the ex-secretary of the Swedish Mission to Budapest Raoul Wallenberg, claimed to sojourn in the USSR presently,

In this note was declared the following: " the Swedish government stresses its highest importance on the satisfactory resolution to this question. "

R. Wallenberg, secretary of the Swedish Mission to Budapest, occupied with salvation of the Jews in Hungary from persecution by the Hungarian rulers at that time, disappeared in January 1945.

The question of Wallenberg has been set by the Swedes to MID USSR numerous times starting from December 31st, 1944 when the Soviet Army was fighting fiercely for Budapest. In the following years, reactionary Swedish forces started a grande campaign of a hostile to the Soviet Union character, on the question of R. Wallenberg's fate. Public figures like Henry Wallace of USA and Albert Einstein were involved in this campaign. The question of Wallenberg has been numerously been a subject of interpellation in the Swedish Riksdag.

On August 18, 1947 the Swedes received an answer on Wallenberg in our letter to the Swedish ambassador in Moscow. In it, it was said "as a result of exhaustive investigations it was confirmed that Wallenberg was not inhabiting the Soviet Union, besides he was unfamiliar to us."

Ignoring this answer, the Swedish government again asked us for the return of Wallenberg home to Sweden from Moscow, motivating themselves they had at their proprietorship—supporting evidence that Wallenberg was in USSR.

To this Swedish Note of April 16 the same year the Soviet Embassy in Sweden answered by a Note in which was given the following announcement "the competent soviet organs do not possess any supplementary data on the fate of Roul Wallenberg in relation to what has already been reported in A. Ya. Vyshinsky's letter to Mr. Sulman of August 18, 1947."

Since in our letter of August 18, 1947 and in the note of the USSR government to Sweden of April 16, 1952 the Swedes received an extensive answer on the question of Wallenberg, MID

USSR believes it would be inappropriate to answer at all to the last Swedish note of May 23, 1952.

In case Swedes inquired again by asking on Wallenberg here in Moscow or in Stockholm, MID USSR considers a probable spoken answer along these lines -- 'on Wallenberg's case we have given you an answer of April 16 the same year and there isn't anything more to say on it.'

A copy of the Swedish Note of February 11th and May 23rd the same year, a copy of MID's USSR letter of August 18, 1947, and a copy of USSR's Embassy note in Sweden of April 16th the same year, are herewith attached.

A draft of Central Committee's VCP (b) Decree attached

Please, peruse.

Signature [illis.]¹⁸

May 19, 1952

Cc sent to:
Molotov
Malenkov
Beriya
Mikoyan
Kaganovich
Bulganin
Hrushchev

Seal-illis

3rd European Department

a handwritten illegible signature across the left corner

13 October, 1954

No 2259/3eo

TO THE CHAIRMAN -- COMMITTEE OF STATE SECURITY
COUNCIL OF MINISTERS' OFFICE USSR

To : Comrade I.A. Serov

In relation to the drafting of Central Committee's Communist Party of the Soviet Union (ZK KPSS) report on the case of the Swedish diplomat Roul Wallenberg, would you please inform MID USSR when and under what circumstances has Wallenberg died.

DEPUTY MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS USSR

(A. Gromiko)

true with the original: Sovashev - handwritten signature of

File mark (illis) , illis signature [handwritten] of October 12, 1954

¹⁸ The translator recognizes the handwritten signature of Vishynskyi

USSR
COMMITTEE
OF STATE SECURITY WITHIN
THE COUNCIL OF MINISTERS USSR

TOP SECRET
Single copy
Seal declassified: December 2nd, 1991
Council of Ministers Seal
December 19, 1955

1st Chief Headquarters
December 19, 1955
No Month illis, 10, 6519
Moscow

ATTENTION DIRECTOR OF SCANDINAVIAN
STATES MID (Ministry of For. Affrs) USSR

As we discussed with comrade Affanasief I am returning you the draft of the letter of the Central Committee of Communist Party of USSR, regarding ex-swedish diplomat Roul Wallenberg.

WE believe we could consent with the contents of the draft except with the third paragraph on page 3.

The lack of data on the fate of WALLENBERG would be advisable to be formulated differently than it stays in the draft. More specifically, it seems more proper when explaining the lack of data on WALLENBERG to state that, since he was in USSR in the first days after the end of the war, and till his death under another name, which, we were able to realize through an extensive study of the data submitted to us by the swedish side.

ATTACHMENT: 6 pages text, incl. No.755/3 EO

DEPUTY DIRECTOR FIRST CHIEF HEADQUARTERS
COMMITTEE OF STATE SECURITY AT
THE COINCIL OF MINISTERS, USSR

Seal [illis]

Signature: [illis]

A. SAHAROVSKYI

579."a"
signature (illis)

TOP SECRET
copies: 2

13 April, 1956
Reg. No 943/3 eo(europ.depart.)

COMMITTEE ON STATE SECURITY AT
THE COUNCIL OF MINISTERS USSR

At MID USSR a letter arrived by I.C.Shiryagin (smudged) elaborated in Vedenino, region Harkov, containing some data on the swedish diplomat Roul Wallenberg.

The following text was severely smudged and translated contextually.

It has become known that comrade Shiryagin in his attempts to find more information on the case of Raoul Wallenberg has shared this information among his family memebtrs, even relatives. Information leaked and entered in the hands of the swedish embassy.

Don't your consider it correct through your channels to advise very seriously IE.C. Shiryagin not to inseminate in the sphere of his relatives and close environment the content of info he possesses on Wallenberg.

ATTACHMENT: a letter handwritten on a sheet of paper (not classified [only the address])

DIRECTOR DEPARTMENT
SCANDINAVIAN COUNTRIES MID
USSR

3 April, handwritten signature (illis)

M.Grivanov

2 COPIES

True with the original: handwritten

13 April 1956

signature: (illis)

No I335/3 eo

TOP SECRET

Handwritten across line: declassified

REPORT

The investigation and assessment of materials furnished to the Swedish side on Wallenberg showed the following:

Grom all presented materials, very serious attention deserves the statement given by GUSTAV RICHTER /arrested on December 30 195¹⁹ by Second General Headquarters of Ministry of State Security and sentenced by the ex special (smudged word) code? by MGB USSR on April 19th 1952 under Decree No10 of the Control Commission in Germany to 25 years prison. He has been released prematurely in conformity with a Decree by the President of the Higher Union of SSR on 27 September 1955 and handed over to representatives from the Federal Republic of Germany. had been incarcerated in Vladimirovskii prison number 2 in the same region by the Ministry of Interior.

In his testimony, Richter reports that during his imprisonment by the inner incarceration cells of the Central Committee of State Security USSR in January-February 19²⁰ -[illis] he shared his cell with Wallenberg. Moreover, they exchanged their addresses with Wallenberg, the evidence on him having Wallenberg's address has been solid; upon searching him, in his pocket was found Wallenberg's address.

The other important statement was the one given by Karl Zupriyan²¹, : in detention: (on) September 13 1944 by the ex-third (3rd) general headquarters of MGB USSR and sentenced by the out of the ordinary meeting of MGB USSR on 18 September 1948 for espionage and under Decree No 10 by the Supervising Union in Germany on 25 years imprisonment. Prematurely released under a Decree by the Presidium of the Union of SSR of 20th September 1955 and on 13th of October, has been handed to the German representative/Villy Berezhan. Arrested on 26th June 1949 by MGB USSR and sentenced under the out of ordinary meeting of MGB USSR on 14th April 1951 under Decree No 10 by the

¹⁹ smudged text severely; the number 5 is a suspect; could be ANY other figure

²⁰ Severely smudged, mom-decipherable

²¹ very smudged name deciphered by mere "magnifying" glass

Supervising Union in Germany on 25 imprisonment; released prematurely on January 21st 1954 and handed over to a representative from the Federal Republic of Germany.

Ernst Wallenstein: arrested on ? September 1944 by the ex 3rd General Headquarters of MGB USSR and sentenced on November 11th 1948 by the out-of-the ordinary meeting of MGB USSR for espionage to 25 years confinement; released prematurely on September 10th 1955 and handed over to a representative from the Federal Republic of Germany;

Bernhardt ? [illis] arrested September 19, 1944 by the ex-General Headquarters of MGB USSR sentenced by the MGB USSR's out-of-the-ordinary meeting on 15 September for espionage under a Decree No 19 of the Supervising Union in Germany to 25 years incarceration; prematurely released in accordance with a Decree of the Presidium of the Supreme Soviet USSR of 26 September 1955 and of 14 October 1955 handed over to the representative of the Federal Republic of Germany.

All those persons during the period of their detention at Lefortovo prison presumably communicated by tapping between each other and personally with Wallenberg and thus established a contact with him.

The testimonials of all the others bear indirect character since they had circumventional knowledge of Wallenberg at Lefortovo prison, based upon the words of the other incarcerated,

At Department one of MVD(the Ministry of Interior) USSR, materials on the destiny of the vanished in Budapest by the end of the war swedish diplomat Roul Wallenberg, , are not available.

There is no data whatsoever on Wallenberg also at the central operative-information card of First special section at the MVD (Ministry of Interior) USSR.

CHIEF FIRST SPECIAL SECTION MVD signature [illis.]

/A. Sirotin/

12 April 1956

25/5-43038

TOP SECRET

3 copies

Seal

(illis.

DECREE OF THE CENTRAL COMMITTEE (CC) OF THE COMMUNIST
PARTY OF SOVIET UNION (KPSS)

1. To accept Molotov's and Serov's suggestions as applied in attachments 1 and 2 for the release to the Swedish government information about the fate of the Swedish diplomat Roul Wallenberg.

Handwritten correction on 1:

Illegible, very smudged, impossible to interpret.

2. Smudged, handwritten only.

Force MID and KGB to cease their safety rules...- the rest: (illis)

7 copies

File number: 440 -Central Committee

Handwritten memo:

Top Secret [seal] - illis

Please study carefully before you hand it over from KGB to Ministry of ?[illegible] Signature-illi

CENTRAL COMMITTEE OF CPSS

During the visit of a Swedish delegation from their Ministry of Foreign Affairs to Moscow, Hedlund handed over to the Soviet side testimonials by a few repatriated in 1955 German military criminals on the Swedish diplomat Roul Wallenberg.

It becomes evident from those testimonials, that Swedish government possesses evidence that Wallenberg has been incarcerated by the soviet authorities in Budapest and for a long time had been kept confined in Moscow.

A number of direct testimonials has been furnished by Swedish citizens. For example the ex-police attaché of the German Mission in Bucharest Gustav Richter from January 27, 1956 wrote in his testimony that during the length of over a mont he had had been confined at Lubyanka prison together with Wallenberg in the same cell. Futher Richter gives data on their detention circumstances which cover the arrest of his driver as well, Langfelder. The last was known to him only by the words of Wallenberg.

In his testimony of January 27 1956 the ex-press attaché of the German Mission to Bucharest Villy Bergman announces that he was a prisoner in cell 202 at Lefortovo prison. By the way of tapping conversations on the water pipe he entered into a contact with the prisoner in the adjacent cell the representative of the Swedish Mission to Budapest Wallenberg together with Reddel. They maintained this contact since September 1946 till May 1947,

Similar testimony were given by the General Secretary of the Scientific Institute in Bucharest Karl Zupermann who has been in contact with Wallenberg and Redel again, based on tapping, As well as by the ex-scientific assistant to the German Mission in Bucharest Ernst Wallenstein and other inquired persons incarcerated at Lefortov's prison in the period 1945-1947.

The ex-colonel from the German Wehrmacht Hitler's army Horst Kitchman, ex-counterintelligence German officer stationed in Romania and the soldier from the German

Wehrmacht Hille also gave similar testimonials, giving very detailed info, that during 1945-1947 at Lefortovo prison, in a cell together with his driver Langfeld, Wallenberg has been a prisoner.

These witnesses' testimonials and the submitted by the Swedish side other testimonials by a number of people, correspond to the real circumstances surrounding Wallenberg's arrest and imprisonment in the USSR.

By taking in account the importance of settling the case of Wallenberg with the Swedes, and given that they don't plan to close the case, I consider proper that we inform the Swedish government on Wallenberg's fate.²² Yet before giving any answer to the Swedes we should ask additional materials on this investigation they had, to match the testimonials so far given to us by them, and the photos (handwritten on top - by Molotov: the photos of Wallenberg). Such a request by them to the Swedish government would show that we are really under the carrying out of a thorough investigation on the materials submitted to us, on the case of Wallenberg.

Further, let's say by July, we could ask our Embassy in Sweden to inform the Swedish authorities that we have been checking carefully the detail on the materials presented, doing investigation with people, related to the case and all its circumstances mentioned in their material, on the results of the Swedish investigation, which are under study.

2-3 months after the Swedish parliamentary elections, we will submit them our official conclusion on the results of checking the fate of Wallenberg. (Attachment # ?)

The Central Committee's draft is attached herewith.

Please, peruse.

V. Molotov

I. Serov

A handwritten note by Molotov, severely illegible.

? April, 1956

²² This last sentence was cratched over by Molotov's handwriting and he wrote on top: "don't give this right away". After the dot on this sentence there is an flash pointed to the top of the page where Molotov has written the text replacing the one of the next sentence. Unfortunately, impossible to read the illegible text. The only thing I was

The ex-colonel on reserve from the highest command of Hitler's army Horst Kitchman, ex-German counterintelligence officer to Romania Ernst Hueber and the soldier of the German Wehrmacht Erhard Hille gave similar testimonials, evidencing Wallenberg's whereabouts at Lefortovo prison during 1945-1947, where at times he shared his cell with his driver Langferd, detained and furnished to Moscow together with Wallenberg.

These people's testimonials together with other given to the Swedes correspond to the actual circumstances surrounding the arrest and imprisonment of Wallenberg in the USSR.

Taking into account the importance of settling the matter with the Swedes on Wallenberg's case, and the fact that the Swedish side does not plan to close the case, we believe it would be proper to inform the Swedish government on the destiny of Wallenberg yet not to do it immediately. It is also imperative in September this year there are parliamentary elections. Tactically more convenient would be to stretch our investigation on Wallenberg and our answer to be given 2-3 months upon the parliamentary elections.

In connection with this I suggest additionally to ask through our embassy in Stockholm they have in hand, more specifically, on the details of the testimonials given to the Swedish side, Wallenberg's picture, etc. Such a request on our side shows the Swedish government as an indication that the Soviet organs are really checking out the materials on Wallenberg furnished by them. (See attachment 1.)

Upon this, sometime around July we could ask our embassy in Stockholm to inform the Swedes that the material we received has been cautiously "thorn apart" by us, that we've been interrogating people, presumably in relation to the case or its circumstances. We have to assure the Swedish government that they would be informed on the results of this investigation. (see attachment 2).

able to gather: ... "when you do that, take into account ? September's correspondence b/w the Swedes and us, showing discrepancy in our investigation.."

Two to three months upon the Swedish parliamentary elections we could write a note to the Swedish government on the end results of our investigation and the results of it on Wallenberg's fate.

Draft decree of Central Committee of the CPSS is herewith attached.

Please peruse.

V.Molotov

I.Serov

April 28, 1956

No 879/?

True: signature (illis.)

Printed in 5 copies/initials

No 1395 of April 27, 1956

TOP SECRET (seal-illis)

Written in 2 copies

Declassified seal (illis)

In connection with the Central Committee of the Communist Party of Soviet Union's Decree of May 5 this year, MID and KGB are submitting a draft answer to the Swedish government on the question of the Swedish diplomat Walenberg.

The draft is herewith attached.

Please, peruse.

D. Shepilov

October 22, 1956

No 313/March

A handwritten note across the signature says they hadn't received the attachment.

Another seal with illegible source gives the number 8850 of October 19 ?

Top Secret: 3 copies seal (illis)

Seal: illis.

Draft

DECREE OF CC of CPSS

Confirm the minutes submitted by MID and KGB regarding the inquiry on the case of the swedish diplomat Walenberg for their relese to to the swedish ebassy in Moscow.(see attachments).

Date and number illegible

The testimonials received by the soviet organs from the swedish side regarding the swedish citizen Roul Wallenberg has been scrutinously checked up.

In result of this investigation was concluded that the testimonials evidencing Wallenberg's presence in USSR, in particular the official investigation-case, was not found. It was clarified that the personnel servicing the prisoners at that time did not recollect Wallenberg by his name at all. However, based on the information attained from the inquired people related to the case, mentioned in the material supplied by the swedish side, we were able to conclude the following:

During the military action carried on by the soviet army in Budapest and in the midst of a military situation, the swedish citizen Roul Wallenberg was detained together with other people and following the orders of the counterintelligence headquarters' director Abakumov at that time, in a short period, Wallenberg has been delivered from Hungary to Moscow, where he has been incarcerated at Lefotovo and Butyre prison facilities. It was also confirmed that on July 17, 1947 Wallenberg died in prison. The body has been cremated.

In the same time it was confirmed that on all MID USSR inquiries with the respective soviet organs on the fate of Wallenberg false responses were given following Abakumov's personal order. It could be considered for certain that Abakumov's motives were criminal in violation of the USSR laws.

In connection with the grave crimes against the government, Abakumov and his colaboraters

under his authority perpetrating these crimes have been shot following a verdict pronounced by the Supreme Court of the USSR.

The soviet government expresses its deepest regret on the occasion and its most sincere condolence to the swedish government and to the family and the relatives of Roul Wallenberg.

10 copies, No 3445

Seal

Level Secrecy by the municipal authorities

File No: 010263

Of December 10, 1956

Top Secret

1 copy, seal (illis.)

Seal MID USSR

File No 04 of January 2, 1957

Handwritten across the top of the letter, reading: It was reported to Gromyko, who was asking about the Swedish friends comrade Gussev. Signature (illis.)

In connection with the further development of the Soviet-Swedish relations, I report hereby a few matters on the case of "Wallenberg".

The Swedish government had numerous times raised in the last ten years with the Soviet government the question on the fate of the Swedish diplomat Roul WALLENBERG taken out of Budapest and brought to USSR in 1945.

A wide propaganda in Sweden has been carried out on the case, enormously strengthened during this last 10 years, which influences dramatically the public opinion, including progressive circles among the Swedish society. Upon the Soviet ambassador's Radionov's return to the USSR, due to an exhaustion of his mandate, the bourgeois and the social democratic press are blowing a huge bubble surrounding the "case of Wallenberg" claiming that Soviet Union "was not in a hurry with the investigation" of this case and tries to "cover" the answer at all. The Swedish government has recently started very persistently to impose the question of "the case Wallenberg" by diplomatic channels.

Swedish government and public representatives alike in conversations with our staff-members from the Soviet embassy in Stockholm had numerous times declared that the Swedish government is interested in obtaining an all-encompassing answer on the "case of Wallenberg". Had he been deceased, yet they insisted on an all-encompassing answer. The Swedish foreign minister Uden in a 10-minutes long conversation on March 10, 1956 made clear that Swedish government would be content with a death announcement answer as well. This answer they wanted to be given in such a manner that it implicated "the hand of Beria".

In addition to that governmental swedish circles have been discussing to publish the "WHITE BOOK" containing all the documents possessed by the Swedes on the "case Wallenberg.", including the testimonials of the ex-military criminals served sentences at the soviet prison facilities where Walenberg has also been detained at the time. In it they testify that they had personally spoken with Wallenberg or with others incarcerated together with Wallenberg.

Given these circumstances we consider that leaving the "case Walenberg" in its present condition would be used by various Swedish circles for blowing up a hostile to the Soviet Union propaganda. There is no way to waiver the answer on Wallenberg's case" at all without a serious deterioration of the swedish-soviet relations. In view of this a question arises. Is it proper to further delay the answer or wouldn't it be better to answer ASAP.

In this respect it's worth to consider the following facts.

In view of the events in Hungary, the soviet-swedish relations has been considerably worsened recently. The exchange of various delegations has been terminated. Base on statements by swedish political figures and in the press, the existing anti-soviet campaign could be compared in magnitude only to the finnish-soviet war of 1939-1940. It is very possible in tw-three monthsin relation with the events in Hungary this situation te begin normalisation process. Government leaders in Sweden , including Erlander, Unden and Nilson personally expressed in conversations with soviet representatives that at least by the end of 1957 our relations could be recovered. This tendency emerging in the fall of 1956.

In this circumstances, if we gave our answer on the "case of Wallenberg" in 2-3 months, when the soviet-swedish relations would have just started improvement, our response could be used by reactionary circles in Sweden towards disruption of this process.

If we give the answer in the shortest possible time it would definitely raise again the bubble surrounding the case of Wallenberg, which most possibly, wouldn't bring to any substantial changes in the relations between Sweden and the USSR. At the same time this answer would surmount complicated obstacles of the kind "the case of Wallenberg" in the future improvement of the Soviet-swedish relations, especially in view of the soviet highest level leaders' visit envisioned to Sweden.

An addutuinal argument in support of the above-stated thesis - to give an answer to the "case Wallenberg" -- is a step towards mitigating the work of the new soviet ambassador to Sweden. If we chose the other way (of not responding) the new soviet ambassador could face grave difficulties in his work, since any political or public representative in Sweden getting in contact with him would immediately raise the question on "the case of Wallenberg".

E. Tuganov

December 20, 1956

File no: 1884

MINUTES

Following the request of the Swedish Government to the Soviet Government was demanded that Soviet organs investigated and checked materials regarding Roul Wallenberg, received by the Swedish side during negotiations in Moscow in March-April 1956 and also in May 1956.

In the process of checking and investigating of these materials the Soviet organs have carefully worked through the archives related with the prisoners and with their investigation reports on their subsequent cases, aiming at obtaining any possible information on Wallenberg. We have inquired and carried on investigations with lots of people presumably connected with the circumstances mentioned in the materials furnished by the Soviet side.

Yet in result of these, we didn't find any data leading to the case of Wallenberg. It was clarified that no one among the interrogated knew a person by the name of Wallenberg.

In connection with this the competent Soviet organs initiated check of every sheet of documents of the archives of all related institutions with the investigation of several prisons. In result of this investigation, a document was found at the archives of "Lubyanka" prison's sanitary offices, which we believe was related to the case of Wallenberg. This document represents a handwritten report drafted in the name of the ex Minister of the Ministry of State Security USSR Abakumov, written to the attention of the Director of sanitary offices of this prison, A.L. Smoltzov. This was text:

" I am informing you that prisoner Wallenberg, familiar to you, died suddenly last night in his prison-cell most probably due to a massive heart-attack."

Since I've been fully authorized by you personally to supervise and observe Wallenberg, I am asking you for further instructions. Who will be responsible with the concealment of the corpse and who should be responsible with the reason pronounced for the death.

July 17, 1947

DIRECTOR SANITARY PRISON
COLONEL MEDICAL OFFICES

SMOLTZEV

Across this report there is a handwritten note by Smoltzev reading thus:

" I reported personally to the Minister. I was ordered to cremate the corpse without a concealment.

17th union Smoltzov."

No other documentary did we obtain nor evidence of this type , moreover, the above mentioned A.L.Smeltzov died himself on May 7, 1953.

Based on the above stated information, we concluded that Roul Wallenberg died in June, 1947. Most obviously Roul Wallenberg has been arrested among others in the region caught in the midst of fights of the Soviet Army.

We could also conclude with certainty that Wallenberg's imprisonment, the wrong information reported about him and released to some of the ex-leadership of the security organs of MID USSR for years, is a result of Abakumov's criminal act. As is already known, in connection with this committed crimes Abakumov has really violated the laws of the USSR and by attempting to harm the USSR in any possible way sentenced and shot on a verdict reached by the Supreme Court of USSR.

The Soviet Government deeply regrets and expresses its sincere condolence to the government of Sweden and to the relatives of Roul Wallenberg.

February 6, 1957

Moscow

USSR
KGB at
The Council of Ministers
June 12, 1957
No 1177
Moscow

Seal (illis.)
NO:02819
illegible institution

TOP SECRET - 1 copy
MID USSR
Top Secret
No: 01042
of June 13, 1957

To the attention of the member of
MID's Collegium.

Comrade E.K. Zamchevskiy

In response to your letter number 624/5 eo of May 17, 1957

KGB believes that on MID's request on Langerfeld would be proper to answer by taking into account the information given to us by the Swedish side on Wallenberg.

We have the following draft as our suggestion.

Following the indications of the competent soviet government organs a thorough investigation of the materials was carried out on the ex swedish secretary of the Embassy to Budapest Wallenberg and also on the Hungarian citizen Lanfelder.

As a result of the investigation it was clarified that Vilmosh Langerfeld died on March 2, 1948 in prison.

In view that there were also no materials or facts on Langerfeld in the archive, we would not be able to report more details on the circumstances of his sejour in the Soviet Union.

We have reasons to believe that the materials on Langerfeld, connecting him with Wallenberg as well as documents on the later, have been destroyed by the orders of the ex KGB USSR's leadership.

Deputy Director KGB at the Council of Ministers

LUNEV

Signature

TOP SECRET 2 copies
Declassified (seal) illis

BUDAPEST

SOVIET EMBASSY

On request of MID (?) on the fate of Vilmos Langerfeld (Embassy letter No 325) announce Mr. Horvath this:

Soviet competent organs checked scrupulously all the materials related to the Hungarian citizen Vilmos Langerfeld. To our greatest pity information surrounding the circumstances of his stay in the Soviet Union we could not obtain. There are reasons to believe that the materials of Langerfeld and Wallenberg have been destroyed under the orders of KGB USSR. Yet in one of the lists with the names of the prisoners at Lubyanka prison facility across the name Langerfeld we found: "died on March 2, 1948."

We would also believe that if the Swedes maintain contacts with Langerfeld's family, the information on his fate could be used as a reaction in Sweden for a new anti-soviet campaign.

6-initials (illis)

September 17, 1957

No 2570- 5 eo

A handwritten note by Smoltzev

TOP SECRET (seal-illis)

To the Minister at the Ministry of State Security USSR – General colonel
Comrade

V.S. Abakumov

REPORT

I am informing you that the well-known to you prisoner Wallenberg died suddenly tonight in his prison-cell most probably due to a massive heart-attack.

In connection with your directive of personal supervision on Wallenberg I'm asking for your orders on this: Who to give the corpse and who to pronounce and how to pronounce his death.

Head Sanitary Unit of Prison
Colonel Medical Services

June 17, 1947

A handwritten note across the left corner of the sheet:

I personally informed the Minister

I was ordered the body to be cremated without concealment

The handwriting is the same: Smoltzev

Available Documents	Name of the person accepting The valuables, things, money	Upon release of things to the state fund or returning them to the owners, No of the things, No of the mailing label	Sent where and when	Receipt number by the keeper mailing out the things
Acronym: l/t ?	Starost			A name of prison?(illis)
acronym l/ob ?	Starost			
accronym l/ob ?	Platonov		May 5, 1947 L/t	Illegible
l/ob (?)	Medvedev		March 23, 1947	Bara ? (illegible)

COMMITTEE OF STATE SECURITY USSR**OPERATIVE-TECHNICAL UNIT****Table No 1 to conclusion No 532****of November 19, 1991**

No Of the kept things	Date acceptance Possessions/document s	Receipt number	Last bame, first name father's name
Check-mark	Smudge		Smudge

Photos 1.

Photos 2,

On photos 1: reproduction of the scratched inputs

On Photos 2 restauration of the handwritten strokes

1212/020

August 29, 1990

On August 17, 1990 at [russian acronym of a Scientific Research Criminological Facility]²³ from the Central KGB archive of USSR with a letter No 10/a-222 of August 16, 1990 the deputy director of the archive, V.K. Vinogradova requested a technical criminological research of a document entitled:

Report of A.L. Smoltzov on behalf of V.S. Abakumov of July, 1947. The request demanded research on this:

"In what period of time has the text of this report by Smoltzev of July 17 1947 has been done?
Is it possible to match the date on the document with the body of the text in the letter?"

RESEARCH:

The researched document has been written on a white sheet of paper sizes 203 x 288 mm (millimeters). The ends of the sheet are even, showing characteristics of a machine cut. The sheets' qualities match those of sheets available for consumer formats.

The text of the report written on the sides was done with a dying material of a purple color. The text "I reported personally.." on the lower left corner of the text in the report, and the number "12" on the top right - hand corner was written in dying substance of blue color. The number "159" at the very top right corner was written in a dying substance of color gray.

For a successful solving of the question, a study on the composition of the materials of the letter and the kind of paper used of the document was done.

The resulting data was run for match with the standards under which consumer stationary paper has been produced at that time in the USSR.

The microscopic research and the survey (microscope type -- [standard number MBS-2, magnified up to 16 x surveying lens] showed the following results:

²³ I (the translator) don't know the acronym; it should be checked with Moscow's list of Institutes—"NIICE"—just a speculation: Scientific Research Institute of Criminology and ? at the Ministry of ? USSR

The width of the lines on the signs in the text of the report are uneven--ranging from 0,2 mm to 0,5 mm. The dyeing substance has penetrated the thickness of the paper coloring the threads of the paper; traces of pressure found; the intensity of the coloring is changeable on the length of the whole text, including the strokes in one movement; the dyeing performed substance is water-soluble.

All these indicators taken together mean that the text has been written by a fountain pen with a quill tip, filled in ink. The content of the ink's dye has been produced by the method of thin layer chromatography on a plastic type "Silufol" with "witnesses". For the "witnesses", strokes were used done by an ink of purple color produced at different times during the period of the study.

The chromatographic study was performed within the scope of the system of diluters: ethylacetate - isopropanol - water ammoniae - 25% water-solution. (30:15:10:5)..

Dyeing substance on the strikes of the text disposed on the chromatogramme in the zone of the dark - purple lines in pink --on the front "tail" in pink-purplish zone done in the same zone. Equal chromatographic behavior was observed only with the ink prepared on the basis of the basic purple dye K. Consequently, the report was written in ink produced on the basis of the Basic Dye Purple "K". Such inks are produced in USSR from the beginning of the 30's until now.

The handwritten strokes in "I reported personally.." and the "12" contain different intensity in dye and in width: from 0,3mm till 0,7 mm, their substance of the strikes is on the surface of the paper and have not penetrated the paper's texture, it's irregular in comparison with the other amorphous components ; it is not soluble (the dye) in water and organic solubles. In the case of the chromatographed plates "Silufol" in the system of solubles; Butanol-ethanol-amoniac (5:2:1,5) and xilol -chlorophorm (3:1) the dyeing substance remains on the start line. Under the influence of the concentrated sulphur dioxide of the dyeing substance assumes dark-blue color:

Under the action of a 10% diluted poisonous dye the strikes start fading and a shadow shows through; by treating the sample with sulfuric acid and by additionally adding by a drop of ammonia, a pink coloration is observed. This coloration shows characteristics of a crayon produced on the basis of non-organic dyeing pigment "Milory". Milory has been used widely in the production of crayons in the 30s and in the 40's (and much later on, too).

Consequently, the materials of the letter have been purple ink and blue crayon, matching the stationary for letters distributed in the USSR during the 30's and the 40's.

The survey of the paper showed the following:

The paper of document for the writing of the report is of considerable equal lighting with clearly marked expressions (from the threads, nets of the paper-producing machine). The color of the paper under the effect of UV rays -- colors in dark-purple. This is a characteristic for making paper without the application of optical stabilizers.

Thread content analysis was done on the basis of a histochemical test of treatment with subsequent active agents: the groups, sub-groups and thread-kinds with the agent Herzberg; threads of peeled and non-peeled cellulosis with the reactive Brest and the sulfit thread of cellulosis with the reactive Stoker-Durante; the threads from the leaf-based and the ones from the eucalyptus-based threads were treated with the Zelleger's reactive.

The test was performed with the help of a biological microscope "Biolan" with a magnifying capacity of 80 times. By applying the active agent 'Herzberg' (diluted chlorine-zink, water) all threads colored in blue-purplish; Zelleger -- induces coloration in light-pink and Stoeke-Durante - - yellow color; Breit - light red color.

By studying the colors reached by the active agents, it was shown that 95% of the chemicals are presented by small strokes in the shape of sets, 5% of the chemical coloring the white threads with double rows of irregular character.

The results of the threads composing the paper, show that the paper of the report has been produced of a 100% peeled sulfite-cellulose eucalyptus type of timber (95% eucalyptus, 5% pine).

The weight on a square meter was 65 grams (was calculated through weighing pieces of paper of different surface in the subsequent count).

The splits of the signs in the text of the report written in ink-- don't contain them; by dropping a drop of water on the paper, smudges are not produced and this shows a good finishing of the paper. By dropping a well saturated sugar and a drop of concentrated sulfuric acid, a pink coloration -- characteristic for paper furnished by sanding. By heating a sample up to 400°C a smell appears, which is a characteristic of burning substances of organic nature.

By treating with Ninhydrin-- the sample reacted positively (the paper-sample was treated by hot water, and in an extract, the paper a drop of diluted

The paper sample was treated by hot water, and in an extract and on the paper a drop of diluted ninhydrin in acetone was applied and heated at 50- 60 °C -- this gave purple coloration of the solution and the surface of the paper.

Paper structure (texture, grain) -- 5% of it was detected by weighing and by x-ray spectrum. In an analysis of the x-ray spectrum was found that the containing aluminum and thickener -- high quantities -- high quantities of color, calcium and potassium' in small quantity sodium, sulphur and iron.

The set characteristics of the paper, the documents was proven to weight -- 65 grams thread - composition -- 100 % peeled sulfite-cellulose eucalyptic type of timber, not high grain of the paper - - 5% soaked, will finish. It shows that the report was written on a paper of consumer size

And all indicators of the document lead to writing paper No 1 produced during the 30's and the 40's.

The used materials for the writing of the report in behalf of V.S.Abakumov letter-ink and pencil and they match the date on the document – July 17th 1947 and subsequently, the report could have handwritten on this same date.

To assign the exact time of writing , the report was not possible due to a lack of scientific method for specifying the absolute age of the document at the time of change of the documents.

RESULT

The report written by A.L.Smoltzev to V.S.Abakumov of July 17, 1947 could have been written on the same date as given in the letter. To specify the exact time of writing the report was not possible to specify due to reasons stated in the scientific part of the conclusion.

Experts:

Ph. Candidates and Ph.D's of the
Scientific Laboratory

For technical expertise of documents

T. F. Schanferov

Senior Assistant of
The Scientific Research Laboratory
For technical expertise of documents,
Ph.D.

T.B.Chetkov

SUPREME SCIENTIFIC-RESEARCH INSTITUTE OF JUDICIAL/FORENSIC/ EXPERTISE
MINISTRY OF JURISPRUDENCE OF USSR

Table No 1 in conclusion of expertise No 1212/020 of August 29, 1990

Top Secret

To the Minister of the Ministry of State Security USSR
General Colonel

V.S.Abakumov

REPORT.

Follows the translation of the handwritten text from page 86.

Photos 1. Format of the document to be researched—the report to V.E.
Abakumov

Expert: T.F.Panferov

1211/010

August 30, 1990

On August 8th, 1990 a letter NO 10/A 222 of August 16, 1990 arrived at the Supreme Science Research Institute of Judicial [forensic]Expertise from the Central Archive of KGB by the Deputy Director of the Archive, V.K. Vinogradov for performing an expertise of handwriting. The following items came:

- report to the Minister of State Security of the USSR, V.S. Abakumov of July 17, 1947
- text of a resolution "I informed the Minister in person." I was ordered to cremate the corpse without a concealment" of July 17, ". under the text of the above-mentioned report.
- A .L. Smoltzev ' s autobiography of 16th December, 1940.
- Inquiry on the hiring of the NKVD's employee A .L. Smoltzev of 16 December, 1940.

Upon a permission, the EXPERTS formulated the question:

Was the author of the inquiry about Smeltzov, Smeltzov's autobiography of 1940, report to Abakumov of July 17, 1947 and the inscription on it " I informed personally the Minister that I was ordered to cremate the body without a concealment." one and the same?

RESEARCH

I. The research consisted of: the report:

- a) text of the report to the minister of State Security USSR V.S. Abakumov of July 17, 1947
- b) text with the resolution on the report "I informed the minister in person. I was ordered to cremate the corpse without a concealment." Of July 17."- under the text of the report
- c) text of A.L. Smoltzev;s autobiography of December 16, 1940
- d) text with the inquiry by the officer from NKVD on the hiring of A..L.Smoltzov.

The handwriting with which the letter has been produced is characterized by the following common characteristics²⁴:

- By performing comparative analysis of the private indicators in conformity with the traditional methodology a qualitative methodology was adopted on assessing the identical vales of matching parts in the handwritten types in the letter and number writing as well, based on data available on the frequency of their occurrence.
- See Methodology of assessment the probability of coinciding components in handwritten identification of mixed (letters and numbers) way of writing.

"Application of research methodology based on the occurrence of modelling in a judicial handwritten expertise" M. - The Institute's accronym of 1976.

- Follows the scratched across table.

²⁴ there's a note: see Table one but the table was crossed over

By comparing the handwritings which fill out the researched handwritten texts, the above-explained indicators showed full correspondence of the common denominators (except the tempo and the structure) and other kinds of private indicators.

Follows the scratched across table.

In the line of recalculating the coincidences, we discovered a difference of the tempo in writing (in the report and in the resolution it is middle, and the others have been quick (fast and very fast).

In assessing the results of the comparative analysis, it was proved that the above direction coincides with the total and with the private persistent indicators forming an individual complex. The sum, the aggregate, and the qualitative amount of the indicators of the value, equals at 12, 64 could be considered for a promising criteria of the boldly identifying complex. A qualitative criteria suffices for the individualization of the executor, it is usually equivalent to 10 in significance scale.

The account measured, suffices for drawing the conclusion that the text of our investigation has been written by one and the same person.

The indicated above differences in the tempo of the executor and the manner of building the handwriting, were conditioned upon various types of research that has been applied to the documents, being the object of our research:

The report to the minister of State Security and the handwritten resolution on that report has been performed diligently and slower in terms of tempo. As for the autobiography and the questionnaire-inquiry—they have been executed in a merky and a much faster tempo. Thus, the indicated differences does not seem to be important and they don't influence the positive conclusion.

2. On the authenticity research on A. L. Smoltzev's signature, the following has been done:
 - a) under the text written to V.S. Abakumov—test on the purple dye (of the ink)²⁵.

²⁵ For purposes of an easier reading of the results, this inscription further would be referred to just by numbers from 1 to 4.

- b) under the text of the resolution on the report—a pencil of gray-bluish color (2);
- c) on the last page of the questionnaire for the special hiring of the NKVD's employee – green color dye (3);
- d) under the text of the autobiography of December 16, 1940—dye of green color (4).

TRANSCRIPTION AND CONNECTEDNESS OF THE SIGNATURE

1 and 2 – “Smo—ltzov” + flourish

3 and 4 – “S – mo-ltzov” + flourish

The level of writing the signature was high, medium size: space – large; slope straight (1-3); uneven : slightly right and vertical (signature 4); direction of the basic lines—protruberant (signature 1) horizontal (signature 2-4) shape of base—lines : protruberant (signature 1-3); straightforward (signature 2-4).

By comparing the analyzed signatures between each other and with the handwriting itself, with which the text of the document has been produced with, a correspondence was proven, by calculating the aggregate and some singular indicators.

The determined match in each and every comparative analysis run, by a singularly forming complex of indicators has been significant and sufficient to conclude that all signatures analysed had been written by the same person.

CONCLUSIONS

On the texts: A.L.Smoltzev's report to the minister of state Security of the USSR – Abakumov of July 17, 1947; the resolution under the same report "I personally informed the minister. I was ordered to cremate the corpse without concealment" of July 17." And A. L. Smoltzev's autobiography of December 16, 1940 and the questionnaire of the special hiring of NKVD's employee A.L.Smoltzev of February 16, 1940 and the signature in the name of A.L.Smoltzev under it – are all written by one and the same person.

EXPERTS;

Ph.D ; J.D. Professor	seal-illis,	signature (illis)	V.F. Orlov
-----------------------	-------------	-------------------	------------

Ph.D. candidate in J.D. scientific forensic expert

On signatures with the Institute	[signature - illis]	E. U. Pogibko
----------------------------------	---------------------	---------------

Ph.D.; J.D. candidate

P.H.Panov

Approved by the Director
 Central Archive of the Executive
 Bureau, colonel [signature: illis]
 A.A. ?
 Of June 25, 1992²⁶

CERTIFICATE OF EXPERTISE²⁷

WE, the undersigned Deputy Director Department ?, Ph.D. – Senior Research Assistant and inspector 1st category of the Central Archive – 3 sentences only stretched (illegible, badly!)responsible for the decision on the materials checked for the period 1956-57 ? on Wallenberg.

We performed a verification check-up on the material presented to us by ? Ministry of Interior? On the prisons of NKVD-MGB for the period of 1947-1958 and also the material connected with it from the archives of KGB-USSR for the period of 1961-1986 on the release of the above-mentioned documents to the Central Archive and the materials indicated by our establishment, The check-up showed the following:

Among all the searched nomenclature-filed cases of documents for the period of 1945-1953 where all the reports have been filed, minutes, notes, inquiries on accidents kept, in this inclusive are deaths of prisoners, a check-mark for taking-out of Smoltzev's report of July 17, 1047 concerning Wallenberg, was NOT found. (fund 20, items list 1, row 65, 78, 86, fund 20-list 2. Row 73, 112, 128, 146).

NB: In the journal of accidents at the internal prison OGPU-NKVD-NKGB-MGB for the period 1928-1950, there isn't any entry record on the death of R. Wallenberg (fund 20list 2, row 98). A similar log has not been kept by Lefortovo prison and they have not kept entry-exit records.

²⁶ Text of the first paragraph and the address – part, only contextually translated due to a severely smudged xerocopy; however, since this is a new document (from the 1990's!) if you obtain a better copy, please send back for a normal. Not contextual translation.

²⁷ However, this first paragraph gives the titles of those performed the expertise; its second paragraph with the most important conclusions is intact, luckily.

2, The other names of the interior prisons for 1947 where eventually Smoltzev's report has been sent to, according to act/decreed of August 12, 1955 has been destroyed:

- correspondence on the incarcerated with the departments and between the departments and the prisons
- copies, accompanying directions of inquiries and statements on the health conditions of the prisoners;
- the top secret correspondence between the investigative organs and the judicial organs;
- common correspondence

(Fund 20, list 1, row 145)

CONFIRM

DEPUTY MINISTER STATE SECURITY USSR

General-Leutenant

seal Butyr prison MGB

Record exit No: 002297

Seal (illis.)

of month -illis, date 12 1952

Signature (Tzanev)[illis.]

Of January 2, 1952

Seal of the Superior Military USSR Army Prosecution

A handwritten note across the seal, covering the top right corner:

I agree.

Deputy Chief Superior Prosecutor

General-major ?

D.Kitaev

Of January 8 could also be seen February), 1952

Resolution

/ warrant for special imprisonment/

Moscow, January 2, 1952

I, Deputy Director Investigations Department of the 2nd Chief Headquarters of the MGB USSR – major SOLOVOV, upon checking the materials on the case No 5062 accusing Gustav Richter born 1912, resident of Stadtprozelten (Germany), German national, ex-SS, Sturmbahnfuerrer SS

FOUND

Gustav Richter arrested on July 30, 1951, accused under paragraphs 1-a, 1-“tz” and 1-d of the Penalty Law No 100 of the Supervising Commission (Committee) on Germany.

The investigation on the case decided that RICHTER being a member of a criminal fascist party from the SS and holding leading posts with the SD Organs, has been the leader of a Cartel against the antifascists, an active counterspy having to do with the aggressive plans of fascist Germany during the war against the Soviet Union.

Based on the above-stated and taking into account that RICHTER has been connected with a very important prisoner,

ORDAINED:

Gustav RICHTER, as an extremely dangerous german military criminal after sentencing to be sent for service at the special MGB USSR prison and to be kept in conditions of severe isolation, with no access to communication with other imprisoned and no correspondence..

DEPUTY CHIEF INVESTIGATIONS AT 2 HIGHER HEADQUARTERS MGB USSR

Major

Signature [illis.]
/SOSNOV/

“ AGREE “

DEPUTY CHIEF 3 rd HEADQUARTERS MGB USSR

Colonel

Signature and name illegible

R. Wallenberg in one cell. Data confirming the version of the Swedish side, in the personal cases we did not find.

Another way of carrying out the investigation was cross-examination of those who worked at that prison and at that period of time when R. Wallenberg has been there. The Commission was given a list with 254 persons. On the Commission's initiative a meeting was organized with the chief medical sanitary division E.N. Burtova and the director of the special unit V.E. Sobolevskiy. Data on R. Wallenberg these people don't have. E.N. Butova announced she knew the names of all the prisoners by family name, but she had never heard of R. Wallenberg's name.. A vast amount of the conversations were surrounding the way new coming prisoners had been entering the list of the imprisoned,

The information also shows that filming groups from Sweden and Mexico has been searching for data on this case and the photo-correspondent of newspaper "Svenska Dagbladet" and the Kiev scientific documentary studios has made films there.

2. The information published in Lobarskiy's "Not Found AT Vladimirovsk Prison" printed in "Novoe Vremya" journal No. 39 of 1990. In it, it was written that in Vladimirovsk prison where R. Wallenberg has been kept by the end of the 40's and the beginning of the 50's, "some prisoners were held under numbers, not under names".

We requested all xeroopies of anonymous cards (of imprisoned) from Vladimirovsk prison. They were only 5. Three of them contained information that one of them was Hungarian, born in 1919, sentenced to 15 years imprisonment, the second one was "gruzinetz" (today "ossetin") born 1896, arrested May 15, 1941 sentenced for 15 years, and the third from Latvia, born 1881, arrested July 4, 1941, sentenced to 25 years. The measures towards learning their names, were in vain.

Yet on the two other left cards in which in spite of date of birth we also found decisions/data on the case deliberations by the Special Commission to MGB USSR, and we checked meticulously the protocols of this non-judicial organ, On one of the cards we found two persons with the same D.O.B., (1898(- V.N. Vesselovskiy from Gorskaya oblast and E.E. Milinauskas from Litva, which wouldn't seem to have anything connected to R. Wallenberg.

To find more data on the second card (born 1896, russian, USSR citizen, arrested February 8, 1948, sentenced December 27, 1952. By the Special Commission MGB USSR on 19 \0 years) didn't give us any opportunities. Most probably there was errata in his data.

3. Based on the numerous version that Eallenberg was seen in different detention places during the 40's and thr 50s we have checked the archive presently existing from the Butyr prison, Mattrosk Prison, Krasnopressnensk Prison and the investigative (GUVD) centers in Moscow, through which he could have been transferred to the subsequent punishment. No data about him was found.
4. Taking into account the narrow connection between the data of R. Wallenberg;s arrest and his personal driver working at the Swedish Embassy in Budapest, V. Langfelder, we inquired all MVD's and UVD's asking information, data on his imprisnment route. The results were negative of our investigation,
5. To check the information from the Swedish side that in 1953 from Vladimirovsk Prison was sent a written announcement to MVD and KGB about R. Wallenberg , was not possible to obtain.
6. There was an info from the Swedish side that R. Wallenberg has been imprisoned with someone until 1980 at Tverskaya oblast's facilities. The results of our investigation on these has also been negative,
7. On December 18, 1992 at Supreme Information Center of the Ministry of Interior Affairs Russia, an international Commisiion visited on the fate of R. Wallenberg in which Gifon Dradel was a member as well as Marvin Makinen. They gave important information on the tentative R. Wallenberg;s whereabouts around the detention facilities in Russia, This data is under processing right now, The results would be given to the Russian part of this delegation.

Center on Rehabilitation of Archival Information
GIZ MVD Russia

EMBASSY OF USSR in SWEDEN

March 3, 1956

No 235

From the Diary of
K.K.Radionov

Declassified seal[illis]

seal Moscow Nov. 13th 2000

seal [illis] of March 3, 1956, No 1853

and a handwritten entry of April 4, 1956

TOP SECRET : 3 copies

*These were
4 additional
pages.*

RECORD OF THE CONVERSATION WITH

THE MINISTER THE MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS UNDEN

On March 10 I visited Unden on his invitation. I said upon entering that I have also been thinking of visiting him these days, so my visit was a meeting point of minds. Unden expressed his content in connection with the decision made by Erlander to give official character of his visit to Moscow and to have with himself the leader of the agrarian party, the Minister of the Interior Affairs Hedlund and the Head of the Swedish MID, Yarring.

I asked Unden if he could candidly explain to me the version for this change of visit and also whose was the initiative to push it for acceptance. Unden said the Swedish government thought it proper to make these changes by taking into account the fact that the visit of the Norwegian and the Danish Prime Ministers had an official character. Unden made clear that in an opposite scenario, the public opinion as well as the press in Sweden and in the other countries could have wrongly interpreted in an unfavorable for Sweden light. The Swedish-Russian relations from the point of view of the Norwegian and the Danish Prime Ministers from one side and the visit of the Swedish Prime Minister from another side, exerted differential concerns on the type of the visit (official). In this relation, the Soviet Ambassador, referring to his words of March 2, said reminded to Unden the nature of his conversation with Erlander on the nature of the later's visit to the USSR. He said the Russian side never insisted on this or that character of the Swedish visit to the USSR, rather, it gave this decision to be taken by the Swedish side. Unden responded that there was no misunderstanding in this respect or any other different interpretation on the words said by the Russian side on this point. Unden repeated that had the Swedish visit been unofficial it would have raised negative impact in the media thus, the Swedish side has been reconsidering its visit in view of the official visit of

Norway and Danmark to the USSR. The Russian Ambassador then reminded of his letter of November 8, 1955 regarding Roul Wallenberg, by adding that the Russian side had nothing more to add to its final announcement on Wallenberg. This announcement has been officially communicated by both the Swedish and the Russian side already, by their Governments.

Unden had to declare on that the following. As probably you, the Russian Ambassador are aware, Erlander on his forthcoming visit to the government USSR would touch on the question of the Swedish citizens' whereabouts in USSR and specifically, Roul Wallenberg. The Russian Ambassador said that earlier Erlanbde didn't mention that the talks in Moscow would touch on Roul Wallenberg. Unden remarked that the Swedish Embassy in his negotiations with representatives from MID USSR touched on the question of the fate of this Swedish citizen being in USSR. Then he added: "AS you know the Swedish government handed a number of demarche notes to the Soviet side in connection with Roul Wallenberg. The Soviet side answered that Roul Wallenberg had not been on their territory. Last year N.A. Bulganin and K.E. Voroshilov declared that had Wallenberg been found then he would have been returned to Sweden. As you know, Mr. Ambassador the Swedish MID (Foreign Affairs Ministry) for a very long time now follows the case of Roul Wallenberg and collects every information about him. This work of the Swedish Embassy has taken years and in recent time it turned successful. In recent time many Germans released from Russian prisons upon their return to Germany, gave testimonies on Wallenberg. We entered a contact with one German testifying that the has been arrested and imprisoned on January 31st 1945 at Lubyanka prison, cell No 123 together with Roul Wallenberg. This German gave a lot of information about Roul Wallenberg. We have plenty of evidence at our Ministry of Foreign Affairs to believe that our information is authentic. In this testimony there a numbers of names and family names of Russian state security officers who had been interrogating the prisoners. It is only natural people leaving Russian prisons of this kind to be hostile towards the USSR and a very cautious approach is required in processing their testimony. Based on the opinion of highly reputable Swedish jurists who studied those testimonials, could be conferred that most of them are authentic. Based on the Swedish jurists conclusions, it

could be said for certain that Roul Wallenberg has been in this prison and that there are other people entered in contact with him, who also gave testimonials.

I believe Mr. Ambassador that the Swedish side could enormously help in the search of Roul Wallenberg and to prepare the ground for the discussions between Erlander and the Soviet Government on this. Whether the head of the political affairs Yarring of our MID would accompany Erlander during his visit to the USSR, he could have discussed with the Russian side all the documents on the case collected by the Swedish MID. Ambassador Sulman would these dayshand over to the Russian MID some information and most precisely, the family names of the Russian state security officers interrogating the imprisoned. They have been identified by foreigners exiting the confines of your country upon their stay at soviet prisons. May be these testimonies could be of value for the soviet authorities."

Further Unden asked the Soviet Ambassador whether he spoke German. The Soviet Ambassador said he did not. Unden said he asked him because he wanted to give him some materials on Rouil Wallenberg written in German.

Upon this, Unden handed the Ambassador a Note on Roul Walenberg. The Soviet Ambassador said he would he would give over to Moscow the verbal note handed by Unden but in the meantime can't hide his surprise that the swedish side gives more attention to the testimonials of military criminals pardoned by the soviet authorities than the statements given to them by the Soviet Government and the Soviet State authorities. The Soviet Ambassador said they knew each other with Unden for over 6 years now and thus he would like to know his personal opinion on that. Whether he personally believed that the Soviet Government led by some reasons might have kept Wallenberg in Sweden and not giving him over to the Swedes. Unden said he personally didn't believe this could be the case yet at the same time he said a way should be found to put an end to the case. However he added there would hardly be any concrete method of doing that. Then Unden said this:

" You publicly rejected Beria's regime. As was publicly announced in your country Beria persecuted innocent soviet citizens. It could easily be conferred from this that he could have done so with foreigners, too." Unden added to that he knew there were in the

Soviet Union" a special category of criminals", whose existence before has been denied. Later these people have been found.

The Soviet Ambassador in addition to that he said he couldn't hold his amazement that the Swedish side trusted the testimonials of the military criminals, or persons, not deserving trust especially on their fantasies on USSR, and that the Swedish side takes them as a more credible factor than the official statement by the representatives of USSR.

Further the Soviet Ambassador asked Unden to assist in the positive decision for the free lease on the erection site for the Soviet Embassy in Stockholm. After summarizing the case on the question, the Soviet Ambassador stressed the principle of mutual cooperation, or the mutual free arrangement for free lease land agreement between the two countries, and that be done both in Moscow and Stockholm. The Soviet Ambassador reminded that its side has already granted this ask to the Swedish side and that Moscow issued official decision on giving the Swedish Government free lease agreement on the land and had asked the Stockholm for the same. The Soviet Ambassador said the Soviet Side was ready to accept only free lease on land agreement but there was no way to accept the suggestion of the Swedish MID's Note of December 20th, 1955 suggesting a lease for paid arrangement on Swedish property in Stockholm. Moreover, this suggestion was contradictory to the Swedish earlier agreement between the two Ambassadors. Unden took notes and promised to clarify the questions.

At this point the conversation was over.

USSR AMBASSADOR TO SWEDEN

Signature [ilis]

INK. UD

2001-02-08
01-25

Herrn
Jan Lundvik
Ministry for Foreign Affairs
SE-10339 Stockholm
Sweden

Bern/Berne
Berna/Berna

25. Januar 2001

Ihr Zeichen/Votre signe
Vostro segno/Voss segn

Unser Zeichen/Notre signe
Nostro segno/Noss segn

100 Gf/li

fr ch EC: UW
sedan
aa EC/Lundvik
7/2-01

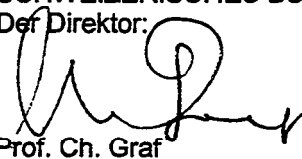
Sehr geehrter Herr Lundvik

Ich bestätige Ihnen den Empfang des Buches „Raoul Wallenberg“, Report of the Swedish-Russian Working Group, und danke Ihnen ganz herzlich für diese interessante und wichtige Arbeit, welche bekanntlich auch die Schweiz betrifft. Wir werden das Buch mit grossem Interesse studieren und sehr gerne in die Bibliothek des Schweizerischen Bundesarchivs aufnehmen.

Mit freundlichen Grüssen

SCHWEIZERISCHES BUNDESARCHIV

Der Direktor:

Prof. Ch. Graf

SVERIGES AMBASSAD
MOSKVA

2001-01-24

Aamb Eva Tojzner Glückman

Ambassadör Jan Lundvik
Utrikesdepartementet

INK. UTRIKESDEP.
D.Nr. 24/001
2001-01-26
AV. R 2 EU

EC

aa
K

Diverse material i Wallenberg-ärendet

(3 bil)

Jan,

Översänder diverse material i Wallenberg-ärendet. Först och främst ytterligare pressklipp från förra veckans avtäckningscermoni av wallenbergbysten samt överlämnandet av dokumenten om hans rehabilitering.

Vidare en bandupptagning av ett program med Tutjnin som sändes direkt i radiostationen *Echo Moskvy* den 18:e januari. Tutjnin säger bl a att det inte finns någon skriftlig dokumentation som styrker att Wallenberg var i livet efter 1947. Bifogar också två pressklipp som citerar Tutjnins uttalanden.

Dessutom finner du en broschyr om Wallenberg. Denna översättning till ryska av Svenska Institutets dito har biblioteket för internationell litteratur låtit göra.

Avslutningsvis vill jag nämna att vi efter all publicitet i ärendet hittills kontaktats av tre privatpersoner som sagt sig sitta inne med information om Wallenberg. Dessa är Vasilij Vasiljevitj Strezj, Proletarskaja ul, lgh 2072, Arechovo-Sujevo, Moskva oblast, tel (24) 12 02 21; Anastasija Nikolajevna Itjetovkina Pomozjovisjareva från byn Karsovaj, Boledinskoregionen, Odmurskja SSSR, samt Ilja Viktorovitj Abel, tel 908 64 49. Generalkonsulatet i St Petersburg har tagit emot en Alexandr Albertovitj Snovskij tel (812) 4704892 i samma ärende.

Postadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60
119 590 MOSKVA

Besöksadress
Ulitsa Mosfilmovskaja 60

Telefon
(095) 937 92 00
(503) 937 92 00

Telefax
(095) 937 92 02
(095) 937 92 03 (viseringsavd)
(095) 937 92 04 (handelsavd)

Telex
64-413 410

hs

Vi gör bedömningen att deras uppgifter inte för-
tjänar tillmätas vidare uppmärksamhet.

Med varma hälsningar,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Eva Tojzner Glückman', with a long horizontal flourish extending to the right.

Eva Tojzner Glückman

Jan Wallenberg pulling the wraps off a monument to his heroic relative at the Library of Foreign Literature last week.

Russia Hands Over Wallenberg Papers

COMBINED REPORTS

Russia has handed over documents declaring that Swedish diplomat Raoul Wallenberg died a victim of Stalin's terror, but Sweden is still refusing to close the case and declare him legally dead.

Prosecutor General Vladimir Ustinov gave the documents to the Swedish and Hungarian ambassadors at a ceremony Friday, 56 years after Wallenberg, who saved thousands of Jews from the Holocaust, was arrested in Budapest with his Hungarian driver.

There is no doubt that Wallenberg and his driver were deprived of their liberty illegally and for totally political reasons, Ustinov said.

It is a bitter irony of fate that a man who in the eyes of the world was a symbol of the fight for the lives of

people threatened with death was declared socially dangerous," he said. "The totalitarian period of our history cost the lives of millions of our people and thousands of foreigners."

In Stockholm, a Swedish Foreign Ministry spokesman made plain his government continued to differ with Russia over Wallenberg's fate.

"This is a copy of the decision the Russian authorities made in December and does not contain anything new regarding the Wallenberg affair," the spokesman said.

Russian authorities officially acknowledged for the first time in December that Wallenberg had been a victim of Josef Stalin's purges and had died in prison.

Swedish and Russian members of a commission presented different con-

clusions this month after 10 years of investigation into the case. Swedish Prime Minister Goran Persson said there was no clear evidence that Wallenberg was dead.

Wallenberg and driver Willy Langfelder were arrested in Budapest in January 1945. On the orders of the Soviet leadership, they were taken to Moscow's notorious Lubyanka jail. The Soviet government lied about his fate for decades, insisting Wallenberg had died of a heart attack in 1947.

Meanwhile, a Moscow library unveiled on Thursday a stone sculpture of Wallenberg with a plaque praising him for saving Jews — but missing a date of death. Jan Wallenberg, a relative of the diplomat, unveiled the bust and plaque at the Library of Foreign Literature. (Reuters, AP)

Mona Tins, 22 Jan - 01

THE LANGUAGE OF POLITICS

WALLENBERG WAS EXECUTED BY NKVD IN 1947 - MOSCOW

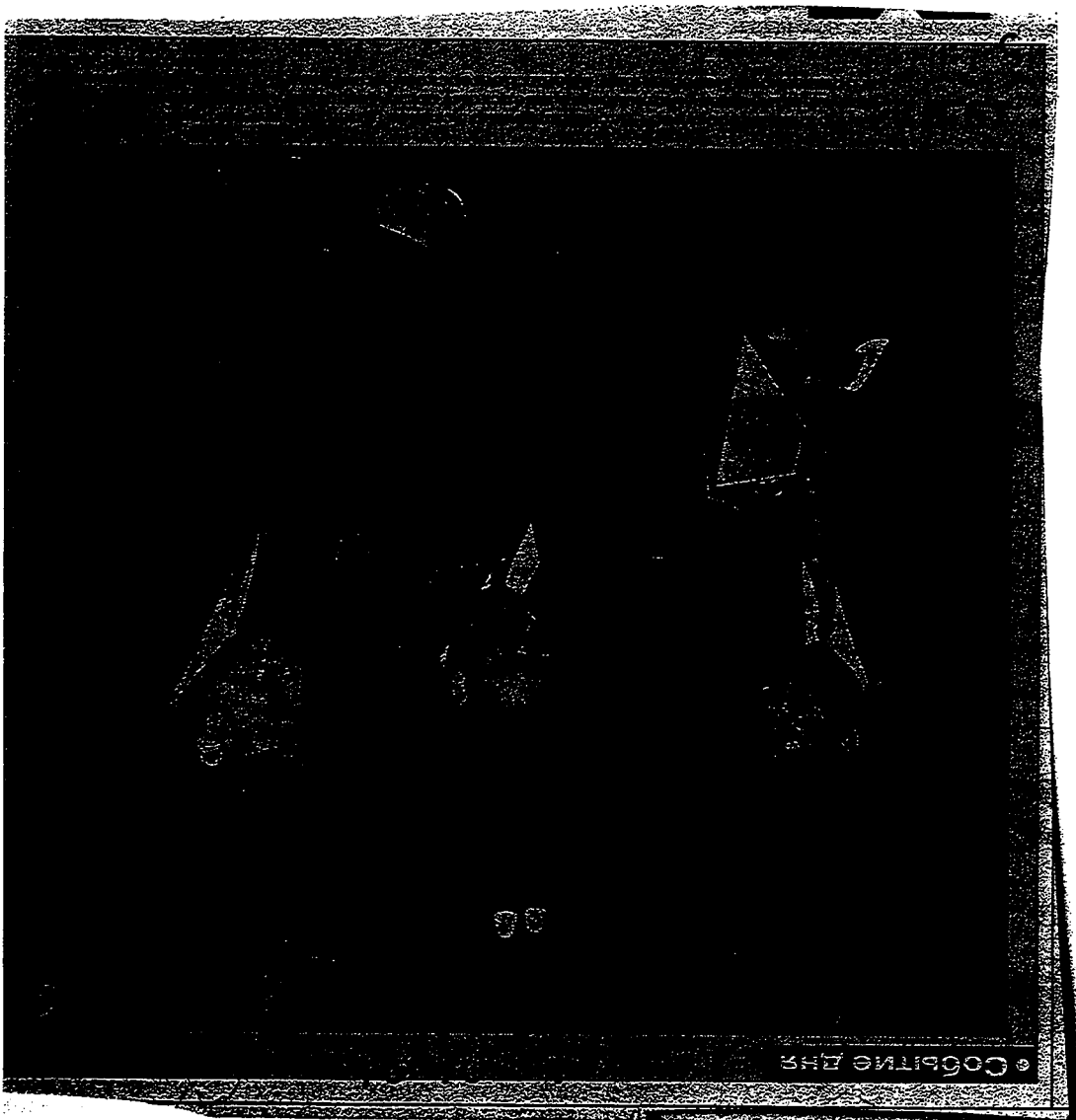
MOSCOW. Jan 18 (Interfax) - Chief of the Russian Foreign Ministry's department for Sweden and Finland Vyacheslav Tuchnin does not agree that the fate of Swedish diplomat Raoul Wallenberg, subjected to repression in the former Soviet Union, is still an enigma.

Tuchnin, who is also a co-chairman of the Russian-Swedish commission for Wallenberg, has said that the evidence collected by Russian experts gives serious grounds to say that Wallenberg was executed in the NKVD torture-chambers in 1947.

The diplomat commented on a joint report made by the Russian-Swedish commission, presented in Stockholm on January 12, in a live program on the Ekho Moskv radio station on Thursday.

Swedish members of the commission noted in the report that it is still impossible to draw a final conclusion about the real fate of Wallenberg, but it can be said for sure that events essential to the Swedish diplomat took place in 1947.

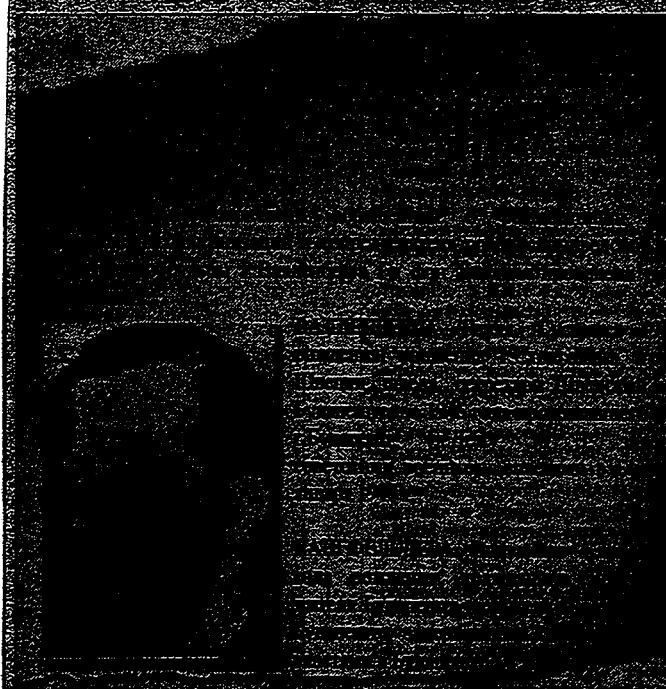
Tuchnin said they had not found a single document to confirm that Wallenberg was alive after 1947. "All suppositions are based on contradictory oral evidence. Judging from the evidence, Wallenberg was simultaneously in two different places, like a prison and a mental clinic," he said.

В Латвии партизана
Василия Кононова
вновь упрямо хотят
отправить за решетку

[illegible][illegible][illegible]

РЕАБИЛИТАЦИЯ

Последняя точка в деле Валленберга

По поручению главы Следственного управления Следственного комитета Российской Федерации Александра Бастрыкина в прокуратуре Российской Федерации в течение нескольких месяцев проводилось следствие по делу о похищении и задержании в СССР шведского дипломата Карла Валленберга и его супруги. В результате проведенного расследования были установлены обстоятельства, связанные с похищением и задержанием Карла Валленберга и его супруги в СССР.

ВХОД: проверка установила, что Валленберг и его супруга были похищены в Москве 16 декабря 1949 года. Похищение произошло в результате действий сотрудников органов государственной безопасности СССР, которые были направлены на похищение Валленберга и его супруги.

Вместе с тем, по собранным материалам и на основе результатов десятилетней работы российско-шведской комиссии по этому вопросу, следственное управление ФСБ России подготовило заключение о невинности Р. Валленберга и В. Лангфельдера в совершении каких-либо преступлений и необходимости их реабилитации как лиц, репрессированных по политическим мотивам (т. 5, п. 173-179).

Политическая репрессия выразилась в том, что Р. Валленберг и В. Лангфельдер в январе 1949 г. были объявлены шпионами и сотрудниками шведской миссии в Будапеште, а Р. Валленберг, кроме того, обладая дипломатиче-

скими полномочиями, негражданином страны, направил не только на против СССР, были задержаны и арестованы по обвинению в шпионаже и сотрудничестве с иностранными разведками. В результате их задержания и содержания в тюрьмах, подвергавшихся в шпикерах в пользу иностранных разведок.

Исходя из изложенного, пришло к заключению, что Р. Валленберг и В. Лангфельдер репрессированы по политическим мотивам и на них распространяется Закон РФ "О реабилитации жертв политических репрессий" от 18 октября 1991 г.

В соответствии со ст. ст. 3, п. 4 и 6, ч. 2 названного Закона Валленберг Ральф Густав и Лангфельдер Вильмов Карлович как жертвы политических репрессий полностью реабилитированы.

Ст. военный прокурор
7 управления ГВН
полковник юстиции
Н.И. Стефанюк

Inkom 29.1

Stockholm 27.12.00

Jan Lundvik
UD
Fredsgatan 6
Stockholm

INK. UTRIKESDEP.		
DNR. 362/018		
2001-02-01 = 029		
AVD. P	Gr 2	MAI EU'

Talat med Lindmarker

aa
12

Broder,

Efter den intressanta bakgrundsinformationen i Raoul Wallenbergfrågan som jag fick av Dig, tittade jag igenom en del av mina gamla skrivelser. Följande kan kanske ha relevans för Ditt resonemang kring mötet Söderblom-Stalin.

Av en intervju som jag gjorde med Söderblom, publicerad i SvD 27.1.80, framgår det att samtalet med Stalin varade cirka en halvtimme. Han är inte direktciterad om detta och jag minns nu inte tydligt att han sade en halvtimme. Men jag skulle naturligtvis inte ha gjort den tidsangivelsen på egen hand.

Det stämmer ju dåligt med de fem minuterna i Stalins besökskalender och ger utrymme för olika tolkningar. Sådana överlåter jag varmt till Dig. Med de här raderna vill jag bara foga ännu ett frågetecken till wallenbergiana.

God fortsättning!
Din Ingmar
Lindmarker
Ingmar Lindmarker

SVERIGES AMBASSAD
TEL AVIV

T E L E F A X

Sid 1

3
(2)

2001-01-30

Praktikant Anna Valve

INK. UTREKESDER.		
DNR		
2001 -01- 3 0		
AVD.	GR.	MÅL
P	2	EU

Till: UD-PIK, dnr 20
Kopia: UD-MENA, EC

Artikel om Wallenbergutredningarna

1 bilaga

Översänder härmed artikel från Ha'aretz den 29 januari.

Artikeln är överlag kritisk till den svensk-ryska kommissionens arbete. Artikelförfattaren påpekar att det tog nio år av utredningar med den enda slutsatsen att sökandet efter Raoul Wallenberg måste fortsätta.

I artikeln behandlas bl.a. den svenska utredningsgruppens tillvägagångssätt vid sökandet efter vad som hände Wallenberg. Artikelförfattaren menar att den svenska utredningen speglas av traditionell svensk neutralitetspolitiken att undvika kränkning av både enskilda och regeringar. Den svenska gruppen får i artikeln kritik för att inte ha kontaktat personer på en mer informell basis samt att de inte har utfört enskilda samtal med vittnen. Dessutom, påpekar artikelförfattaren, har ryska regeringsmedlemmar varit närvarande vid intervjuer som utförts med ryska vittnen.

Vidare hävdar artikelförfattaren att det råder uttalat konsensus bland svenska diplomater att Wallenberg dog 1947, samt att det är åsikten även bland utredarna i den svenska kommissionen även om de inte öppet erkänner det.

LIDÉN

Adress
4, Weizmann Street
64 239 TEL AVIV
ISRAEL

Telefon
+972 3 695 8111

Telefax
+972 3 695 8116

Telex
33650

E-post
swembtiv@trendline.co.il

Moscow bristles as skeptics challenge Wallenberg report

Despite the release of a joint Russian-Swedish investigation that was supposed to provide a definitive answer, the question of what really happened to the rescuer of thousands of Hungarian Jews refuses to go away

By Charles Fenyvesi

WASHINGTON - Nine years of research by more than a dozen scholars on a Swedish-Russian commission have produced a thick tome on Raoul Wallenberg's disappearance in the gulag and one important conclusion: Despite Russian insistence that the Soviet secret police killed the heroic Swedish rescuer of tens of thousands of Budapest Jews, the search must go on to find out what really happened to him.

Russian officials are disappointed that their dramatic confession of Wallenberg's 1947 execution has failed to close the case. They are angry that the world demands documentary proof and does not accept their word at its face value. They have not yet agreed to the format of a new investigation.

But Swedish officials are optimistic that eventually something can be worked out with Moscow and that a group of academics not connected to any government will soon take up where the joint Swedish-Russian commission left off. "You can be sure of one thing," the Swedish ambassador in Washington, Jan Eliasson, said. "We won't close the case. And we will continue to count on Russian cooperation."

The three independent researchers attached to the Swedish team - Marvin Maki-nen, Susan Mesina and Susanne Berger - uncovered far more new details about Wallenberg and the gulag rules of prisoner management than their Swedish col-

leagues. When combined, the trio's findings strongly suggest that Wallenberg survived well beyond 1947, and their reports, which received extensive publicity in Sweden, made an impact on the public there. Encouraged by their success and eager to follow up on their clues, they are continuing their investigation.

The three independent researchers attached to the Swedish team uncovered far more new details about Wallenberg and the gulag rules of prisoner management than their Swedish colleagues.

The reports released on January 12 reflect the three cultures from which they came.

Swedish diplomats, dedicated to uphold their country's traditional neutrality in world affairs, practice extreme caution, taking meticulous care not to offend any government or individual. A good example is the sentence in the Swedish commission's report that is most critical of the official Russian refusal to come through with documents and witnesses: "The [Russian] attempts to suppress the real truth run like

Wallenberg: May have been held in Vladimir Prison after 1947.

a thread through many of the papers." The Swedish members of the commission did

3(3)

try to interview everyone who might have known about Wallenberg's fate, but they did not push hard to elicit a story from them. "It would be undiplomatic and un-Swedish to do so," a senior Swedish commission member told the Forward.

For instance, the Swedish team conducted its interviews with Russian witnesses in the presence of Russian government officials, including secret police representatives. The report indicates that no informal approaches were taken and no private interviews were conducted, even though prosecutors and journalists agree that a rere-a-tete by an enterprising interviewer offers better chances to coax out the truth than formal panels. The Swedish inquiry has been "perfunctory" and "bureaucratic," said one American student of the Wallenberg saga who has observed Swedish diplomats in action. "They are tired of the case."

The Swedish diplomats involved in the commission insisted on a 99 percent certainty on sightings of the former member of the Swedish Legation in wartime Budapest. Their report speaks of "a large number of witnesses" testifying that Wallenberg was transferred to Vladimir Prison in 1947 and stayed there well into the 1950s.

Although the Swedish analysis of the cells that Wallenberg is said to have inhabited seems to shore up the veracity of the witnesses' testimony, the report's conclusion seems more than just a subtle understatement. "We are thus un-

able to eliminate the possibility that Raoul Wallenberg may have been held in Vladimir Prison," the report says. A suspicious reader parsing the words might draw the conclusion that even though the Swedish commission members do not say so, they agree with the Russians that Wallenberg died in 1947. That, indeed, is the off-the-record consensus among Swedish diplomats, each of whom is required to spend one year studying the Wallenberg case as part of his or her professional training.

On the other hand, the investigators on the Russian team come from the Soviet culture of centralized decision-making and tough talk. They argued that the documents relevant to the Wallenberg case were destroyed by those guilty of imprisoning him and that no one in Russia could force unwilling KGB witnesses to testify. They did not hide the fact that they agreed with their government in wanting to see the case closed once and for all, and the impatient tone of their report reflects that sentiment.

Apart from some fragments of contradictory and apparently unreliable information, the Russian report focuses on convincing the reader that Stalin's lawless secret police shot Wallenberg. Alexander Yakovlev, the Gorbachev-era liberal who heads the government commission on exonerating victims of the Stalin era, described Wallenberg's murder in 1947 as "the absolute truth." His best sources, he said, were former top

KGB officers who "knew everything."

Unlike their Swedish and Russian colleagues, the three independent investigators - two Americans and one German - used novel approaches and broke new ground. No reasons of state inspired or inhibited their inquiries. Investigators Marvin Makinen and Susan Mesina identified gulag procedures that point to new ways to search for Wallenberg's traces. Neither researcher minded angering Russian officials, who hate to have foreigners poking their noses into gulag material. Nor did it trouble researcher Susanne Berger that she greatly upset the Foreign Office in Stockholm by finding evidence in Swedish archives of repeated Russian overtures to swap Wallenberg for Soviet spies as late as 1966.

Swedish and Russian commission members wasted nine years of precious opportunity. The individuals who dealt with Wallenberg - KGB interrogators and administrators, guards and other prison personnel, record-keepers in the gulag and nurses in the so-called psychiatric facilities at which Wallenberg is most likely to have been kept - are aging or dead. Unless the search continues and new approaches are tried, no lucky find can materialize, and the world may never learn the fate of one of the most extraordinary human beings who walked the earth in the last century.

By arrangement with the Forward.

Ha'aratz 01.01.29

REGERINGSKANSLIET

Telefax

Sid. 1 (1)

2001-01-30

Utrikesdepartementet

Enheten för Central- och Östeuropa (EC)

Jan Lundvik

Telefon 08-405 3114

FN-delegationen
New York, *dnr 51* ✓
Kopia: Ambassaden Washington, *tjänste*
Ch EC

Raoul Wallenberg

14 D 2001-01-19
✓

För Wallberg från Lundvik.

De från generalsekreteraren mottagna dokumenten om RW, insända med ovanstående, är av oss underkända översättningar av de ryskspråkiga dokument vilka som bilagor fogats till RW-rapporten. Översättningarna har utförts i Washington, och avsikten var att de skulle ingå i den engelskspråkiga rapportupplagan. Detta kunde dock inte genomföras p g a översättningarnas dåliga kvalitet.

Cabinet

Exp. 30/1 2007 / RP

Postadress
103 39 STOCKHOLM

Telefon
08 - 405 10 00

E-post: ud@foreign.ministry.se
X.400: S=UD; O=Foreign; P=Ministry; A=SIL; C=SE

Besöksadress
Fredsgatan 6

Telefax
08 - 723 11 76

Telex
105 90 MINFOR S

SVERIGES AMBASSAD
BUENOS AIRES

TELEFAX

Sid 1 (3)

2001-01-31

Handläggare: aambs Anders Carlsson

INK. UTRIKESDEP.		
DNR	01-31	
2001	01	
AVD.	GE.	
P	2	Bu

*[aa
2/2-01
a-4h Rami - last]*

(PIK)

UTRIKESDEPARTEMENTET, nr 10

Till: PIK (klippet), AME (Fleetwood)

Wallenberg i argentinsk press

Härmed insändes en artikel om Raoul Wallenberg från dagstidningen *La Nación*, i vilken den svensk-ryska arbetsgruppens resultat redovisas.

Ahlgren

Postadress
Embajada de Suecia
Casilla de Correo 3599
1000 Buenos Aires
ARGENTINA

Besöksadress
Tacuarí 147, piso 6
1071 Buenos Aires

Telefon
54 (11)4342-1422

Telefax
54 (11)4342-1697

Telex
(33) 21340 svensk ar

MD

Memoria: ejemplo de la Segunda Guerra Mundial

Retrato de un héroe silencioso

El destino final de Raoul Wallenberg, que salvó a miles de judíos del Holocausto, permanece envuelto en el misterio

Dr Susana Pereyra Iraola
Especialista en LA NACION

Reoni Wallenberg tenía 31 años la primavera de 1944. Había estudiado arquitectura en Míchigan, bajado con un banco en Haila (entonces Palestina) y recorrido Europa por su negocio de exportación- importación: esos viajes lo habían enseñado sobre los estragos de la guerra, y aunque Suecia se mantenía neutral, lo desvelaba la necesidad de una acción personal y positiva.

Wallenberg era -y es- un apéndice nacido en Estocolmo. La suya es una prestigiosa familia de banqueros y diplomáticos. Su padre, oficial de la marina, había muerto cinco meses antes de su nacimiento, a causa de una epidemia de gripe. Su padre, Svendén, era un danés, "robándole alma" -recordó su media hermana Nina- que creció con una gran común disposición para la generosidad, la compasión, el afecto".

Respondiendo a una propuesta de los Estados Unidos y de la WRB (War Refugee Board), el gobierno nazi — el único entre los neutrales o Europa- resolvió ampliar su personal creando un departamento humanitario en su legación diplomática de Budapest, para defender la vida de los 800 mil judíos

chas que la acción de Wallenberg se hizo legendaria. Con convicción y coraje exigía el derecho de sus ciudadanos suecos (lo fueran o no); retenía, confinaba, obligaba a los militares a restituirlo las personas que su gobierno protegía. Se subió durante los últimos meses al techo de vagones, esgrimiendo pasaportes, y esperaba en la frontera, donde se interponía en las marchas de hombres para ser "protegidos" a Alemania con alimentos, abrigo, listas de nombres y pasaportes.

En el camino murieron miles. Otros fueron conducidos a través de la frontera. En la capital quedaban 18.000. Himmler dio finalmente la orden de detener las marchas. Wallenborgh había logrado salvar 15 mil hombres, dos mil personas de las marchas. Se calcula que salvó 20 mil vidas. Algunos creen que el número llega a 100 mil.

Mientras en la ciudad bombardeada por rusos, norteamericanos e ingleses hablaban de los caos y el saqueo, los judíos habían sido confinados en dos guetos en Pest: uno, general; el otro, internacional. Durante los primeros meses de 1943 huyeron miembros del gobierno y diplomáticos. Wallenberg se guió luchando con los neutrales y la Cruz Roja, buscando aliados o sobornando a la policía. Aunque

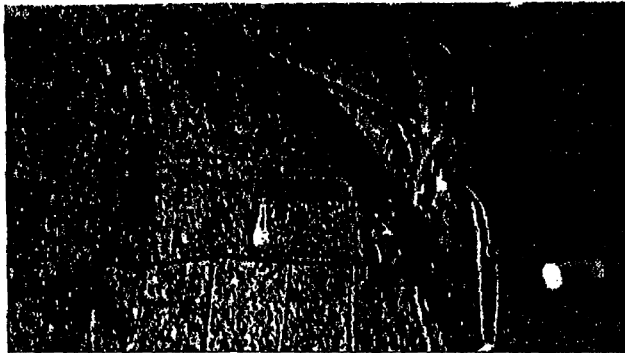
que Wallenberg hubiera estado en la URSS. Tras la muerte de Stalin, en 1953, comenzaron a ser prisioneros los alemanes y los otros aliados. Uno de ellos fue el rodeado, otro el que la había partido con Laganidze. Sus dos últimos testimonios, que datan de años antes de morir, eran claramente contradictorios, daban lugar a una encrucijada en la investigación. Por eso, en 1947 en Buty el campo de Vladivostok, la prisión Gorki. En 1957, el cuñadito afirmó que Wallenberg muerto por causa de un infarto (33 años); en 1947, en Lub su cadáver había sido cremado, muerto los testigos —a los que encarceló— poco después.

La presión de su familia; la opinión pública sueca; la captura de Wallenberg al Frente de la Paz en 1948; el camp Simón Wiesenthal; el Empeño en su causa, a partir de los Estados Unidos, país que le bró ciudadanía no honorario; e internacional levantado por la tragedia, no alteraron la actitud: no existía un archi documento posterior al regi 1947. Los testimonios, incli uno recogido por una cfe sueca durante un Congre

domática de Budapest, para defender la vida de los 800 mil judíos

La red de inteligencia que montó Wallenberg le permitía conocer la hora de un embarque o un raid en zonas protegidas: allí se presentaba

amenazados en Hungría con el plan de exterminio que los nazis instrumentaban en otros países. Wallenberg fue elegido para cumplir ese cometido. Exigió sus propias condiciones para actuar y suscribió un compromiso absoluto con su misión, oficialmente la de "negociador". Para demostrar conformidad con el gobierno húngaro de Sztyjay impuesto por los nazis, el embajador sueco Danielsson permaneció en Budapest con el rango de ministro, y la embajada con la categoría de legación. En marzo de ese año, Adolf Eichmann se preparaba para avanzar sobre Hungría e iniciar el programa de deportación masiva de exterminio. Luego, plan al que resistía el regente Miklós Horthy. Eichmann instaló su cuartel en el hotel Majestic, en Buda. Iniciaron las restricciones, el obligatorio de la estrella de David amarilla, las deportaciones hacia Polonia y los "campos". Wallenberg llegó en julio, cuando se habían prohibido las deportaciones. Organizó su equipo—250 personas, húngaros de origen judío—en la legación sueca; empezó por emitir pases muy elaborados, que imitaban, de esa nacionalidad, otaba con un dieciséisavo de san-

Raoul Wallenberg asumió su misión con un compromiso absoluto, convicción y coraje

gre judía, por parte de su madre, pero sobre todo con inventiva, audacia, carisma personal, capacidad organizativa.

En el instante justo

Entre el 14 de mayo y el 8 de julio más de 400 mil hombres, mujeres y niños habían sido hechos en trenes hacia la frontera polaca. En total, unos 600 mil deportados, hasta que Horthy ordenó suspender las operaciones. La "solución final" se cernía sobre Hungría y Wallenberg recurría a todo para salvar vidas: negociación, coacción, soborno. Coordinó la acción de suizos, norteamericanos, españoles, algunas legaciones sudamericanas, la Cruz Roja, el nuncio Angelo Ruffini.

En la capital, los judíos eran hacinados en guetos o en "campos" temporarios. Wallenberg logró la

protección de casas y personas por parte del gobierno sueco; compró alimentos, ropa, medicinas, habilitó cocinas y hospitales. Su red de inteligencia le permitía conocer la hora de un embarque o un raid en zonas protegidas: allí se presentaba.

En agosto, la guerra comenzaba a volverse en contra de Alemania. Horthy intentaba restablecer la soberanía húngara y detener las persecuciones. El Ejército Rojo avanzaba desde el Este, los anglosamericanos por el Oeste. Berlín retiró a Eichmann de Budapest el 30 de ese mes, aunque siguió vigente, por poco tiempo, la orden de agrupar a los judíos en los campos de trabajo forzado. Wallenberg confiaba en que la situación mejoraría con la ocupación rusa.

Mediante el secuestro del hijo del regente, los nazis lograron acabar

con Horthy y su gobierno. Al asumir la jefatura del Estado Ferenc Szálasi, Eichmann volvió triunfante a Budapest: inmediatamente reanudó la persecución. En octubre quedó anulada toda protección diplomática o eclesástica extranjera. Wallenberg presionó a la esposa del canciller Kemény, cuyo origen judío nadie conocía, para obtener el reconocimiento de 4 mil pasaportes suecos y 7 mil suizos.

Una acción legendaria

Miles de hombres fueron enviados a cavar trincheras o trabajar para el ejército húngaro en condiciones inhumanas. En noviembre, los neutrales no pudieron impedir que incluyera con las mujeres y niños judíos las macabras marchas de la muerte hacia la frontera austriaca. Fue durante esas mar-

chas que los judíos húngaros fueron rescatados y la Cruz Roja, buscando aliados o sobornando a la policía. Aunque Eichmann había abandonado la ciudad el 23 de diciembre, ordenó una masacre que Wallenberg se las ingenió para impedir.

Cuando los rusos ingresaron en el gueto general, encontraron 69.000 judíos vivos; en el internacional, 25.000, y otros tantos ocultos en Buda. En total, 120 mil habían sobrevivido a la "solución final": la única comunidad numerosa de judíos que quedaba en Europa. Wallenberg era el único diplomático que había permanecido en Pest. Su propósito era proponer a los soviéticos un plan de reconstrucción. Con ese fin, el 17 de enero se dirigió con su conductor, Vilmos Langfelder, y con protección soviética, a Debrecen, donde se había establecido el gobierno provisional. Quería llegar hasta el comandante Malinovsky. En algún punto de la ruta su supuesta escolta los entregó a la KGB (entonces NKVD) que los puso "bajo protección militar". No se los volvió a ver con vida.

Las piezas del rompecabezas armado durante los años permiten suponer que los soviéticos no creyeron en la telefonía humanitaria y voluntaria de un hombre de fortuna (los Wallenberg habían tenido vinculaciones comerciales con la URSS) o que lo consideraron un espía de Alemania o Estados Unidos. En febrero de 1946, ambos estaban al parecer presos en la cárcel de Lubyanka. Un informe oficial soviético que en años posteriores fue desmentido afirmaba que se encontraba en manos de los soviéticos "que han tomado medidas para protegerlo". El Gulag los envolvió en las sombras, y hasta hoy no se pudo conocer con certeza su destino. El gobierno de Stalin empezó negando

1947. Los testimonios, incluso recogido por una comisión ruso-sueca durante un Congreso.

El reciente informe de comisión ruso-sueca reitera la incertidumbre: imposibilidad de determinar pruebas que ocurriera el diplomático sueco

nacional en Moscú en 1982 negado por su interlocutor: estaba en un hospital psiquiátrico, con mayor o menor premeditación o indirectamente, a la posible presencia de Wallenberg en el sistema carcelario del hasta fines de los años setenta permitían imaginar un delirio de ocultamiento. El informe de la comisión rusa presidida por Hans Magi reitera la incertidumbre, la posibilidad de determinar con precisión su destino final. Esta incógnita cupera en estos días su día de vigencia: ¿habrá una respuesta?

En Buenos Aires resaca: Wallenberg una escultura en da en Palermo, obra de la argentina Norma D'Ippolito; estampilla conmemorativa; el por el Correo Argentino, invas de la Fundación Interim Raúl Wallenberg y la Casa Ana en Israel, impulsoras del mural conmemorativo Víctimas del Holocausto, ins dentro de la catedral metroj na y de un proyecto para er Monumento de los Justos en Naciones en nuestra ciudad. Fuente: Righteous Gentil John Bierman. The Viking 1-0 LA 1

REGERINGSKANSLIET

Sid. 1 (1)

P 2 Ein'

(cu)

Utrikesdepartementet

Enheten för Central- och Östeuropa (EC)

Jan Lundvik

Telefon 08-405 3114

Ambassaden Washington

Kopia: Kabs, ch EC

Raoul Wallenberg:

För ambassadören/Eriksson från Lundvik.

Säpochefen Jan Danielsson ringde mig idag och meddelade följande:
Efter vårt samtal i december hade han haft kontakt

f Denne
hade förhört sig hos högsta ledningen i Washington och fått beskedet att Sverige delgivits all information i CIA:s arkiv om RW, ingenting hade uteslutits. Ett problem var emellertid att CIA inte tagit över OSS-arkivet och inte hade tillgång till detta. En särskild kommitté var numera i färd med att utreda OSS aktiviteter, och CIA-chefen hade lovat kontakta kommittén med en anmodan att särskilt uppmärksamma sådant material som kunde beröra RW. Det skulle vara bra om vi på svensk sida också direkt kontaktade National Archives i ärendet.

Jag tackade Danielsson för hjälpen och försäkrade honom att vi hade direkt kontakt med National Archives.

Härmed får väl önskemål vara uppfyllt.

Cabinet

Postadress
103 39 STOCKHOLM

Telefon
08 - 405 10 00

E-post: ud@foregn.ministry.se
X.400: S=UD; O=Foregn; P=Ministry; A=SIL; C=SE

Besöksadress
Fredsgatan 6

Telefax
08 - 723 11 76

Telex
105 90 MINFOR S

SVERIGES AMBASSAD
TALLINN

2001-01-23

Handläggare: Lage Olson

Ambassadör Jan Lundvik

Utrikesdepartementet

GA/P

(EC)

INKOM UD		
2001-01-31 23/001		
Avd.	Gr	Mål
P	2	Eu'

Raoul Wallenberg

(1 bil.)

Broder,

En estländare, Jüri Kindel, har skickat bifogade brev till ambassaden om sina upplevelser i sovjetiska fängelser. Kindels kommentarer kan troligen ses som en typisk reaktion från personer som vistats i Gulag och som läst om presentationen av Raoul Wallenberg-rapporten den 12 januari i år.

Härliga hälsningar

Din tillgivne

Lage Olson

hvt

→LO

Tallinn, 010116

Än en gång Wallenberg.

Jag är en f.d. politisk fånge, tillbringade sju år i den kommunistiska terrorregimens fängelser och läger under åren 1949-1956.

Jag läste i tidningen Tartu Postimees den 16 januari 2001 att Sveriges statsminister Göran Persson bad Raoul Wallenbergs anhöriga om ursäkt för Raoul Wallenbergs död i ryska fängelser. I denna mänskliga historiens förskräckliga terrorstat skulle Wallenberg varken med hjälp av böner eller diplomatisk makt kunnat räddas undan GPU.

För det första. De olyckliga människor som befann sig redan på s.k. förhör i Lubjanka- eller Lefortovo-fängelser blev brutalt misshandlade och torterade. Hur kunde GPU eller NKVD låta dem återvända till den fria världen. Då skulle det blivit offentligt vilken orättvisa och avskyvärd terror som rådde i Ryssland. Då skulle även många svenskar kunnat förstå och inte fråga de estniska flyktingarna "var fanns er polis då när GPU förde 60 tusen ester till Sibirien år 1940?".

För det andra. Det är mycket sannolikt att Wallenberg mördades på sommaren 1947 i Lubjanka-fängelset. Fr.o.m. våren (maj) 1947 t.o.m. januari 1950 var dödsstraffet avskaffat i Ryssland. Men som bekant genomfördes ändå dödsdom på sommaren 1947 när det gällde personer som väntade på straffet i Lubjankas dödsceller.

För det tredje. Många politiska fångar som hade överlevt fördes år 1950 och senare tillbaka till fängelser från de ryska slavlägren för s.k. efterhandsundersökning. Senare blev de återigen dödsdömda. Jag var tillsammans med personer som hade blivit dömda till 10-20 års tvångsarbete av tribunalen. År 1950 då dödsstraffet gällde igen, genomfördes en ny rättegång antingen i Lubjanka i Moskva eller någon annanstans och de alla fick ett nytt straff, antingen 25 + 5 år eller dödsstraff.

Efter Stalins död, år 1957, var jag fortfarande på tvångsförvisning i Vorkuta då en f.d. Tjeka-medlem från Lubjanka vid namn Popov började arbeta på vår gruva. (Han hade kommit i konflikt). Popov hade börjat arbeta i Lubjanka under Malenkovs tid. När Stalins brott blev offentliga under Chrusjtjov-tiden var Popov öppen [?]. De största avrättningarna hade ägt rum i Lubjanka efter andra världskriget 1945-47 och senare 1950-53. Eftersom Wallenberg var utlänning och Stalin under den tiden hade planer på att erövra Skandinavien och hela världen gav sig terrorstaten inte och ingen utlänning benådades. I Tjekans ögon var alla utlänningar fascister. Fortfarande kan någon av dessa massmördare vars händer bar spår av Wallenbergs och många andras blod, vara vid liv. Därför finns det en målmedveten oordning i de ryska arkiven när det gäller Wallenberg.

Högaktningsfullt

Jüri Kindel

Medlem i Repressionoffrens förbund

Mitt telefonnummer: 6007530

INK. AMB. TALLINN		
D. Nr 15/4 2001		
AVD. P	GR. 2	ML Wallenberg

Tallinnas

16.01.02.

Teie kaud. Wallenberg.

Olen saanud teie kirja. Mõelisin seda vastata
sõnumitelemine telefoniruumi vahel ja laugasin
1949. aastal 1950a.

Sugesin Teile, "Härra mees" 16. jaan. 2001 Rootsi
peaministri Göran Persson kaudu vabandust Raul
Wallenbergi lähedastele Raul Wallenberg hukkamise
mune suurema vahel. See kohutavale inim-
ajaloo terroriingis ei oleks Wallenbergi päästnud
GPU käest ei isegi palve ega diplomaadide
sõim.

Esimises. Need äärmised inimesed kes olid
"jaka" subjanka või teinud vahel n.a. ilu
kuulamise, nende keegi ja püüati väga metrikalt.
ja kuidas nende väis GPU ja NKVD tagasi lubada
vabasse maailma. Siis oleks kõik see tulnud
pärast nende misugune ilukohus ja jätk terror
on meenud. Siis vast oleks ka paljud root-
slased mõtnud mõistus järe, ega ei oleks küni-
ma meie eesti põlvkonda käest "kes küs oli Lää-
poletui kui GPU mis 1941a 60 tuhat eestlast
Siberi".

Täiesti väga tähtseline on et Wallenberg mõrvati
1947a suvel subjanka vahel. 1947a kevadel
mari, kuni 1950a jaan. oli normakultus vene-

maale kaotatud. Aga loatahvatult mitte veel surma-
otuseid täide 1947a suvel. See oli lubjanka surma-
kohtades veel astumata.

Kõrmaandaks, Poljnd elingõnau politilõugil teccai
1950a-jo kõlgim aenema ajalaagrist vanglodeu
tagasi n.a järeleuurimisele. Poljim aga mõihteliusti
surma. Olin silles inimesteka kellele oli jritamata
mõistunud alul 10-20 aastat sumitõõd. 1950a kui
oli jala makter surmauhtlus oli uus kohus kas
Moskvas lubjanka nõi mujal ja mis karistus oli neil
kõigile kas 25+50a. nõi surmauhtlus.

Olin jala stalin surma 1957a. Hõmatus ool sumit-
asumisel kui tal mõi kassanduse junda tõõle Popov mõi-
line endine lubjanka tiest. (Kõimane oli lätimad vestaollis).
Popov oli lätimad lubjanka tõõle Malenkovi ajastul.
Kui talid Hõmstõori ajal päevavalge stalin kuni-
leed oli Popov avalik. Kõigi suuremad tapumised olid
olund lubjanka peale ü maailmasõda 1945-47a. ja
kõlgim 1950-53. Et Wallenberg oli näkimaalane ja nel
ajal oli stalinil skandinavie ja toore maadina vallutamise
peoia, ei taganema terroriist ega andnud armu ei
sipelgi sõltimaalastele. Kõik välismaalased oli tema fiekistide
mluis fiekistid. Ka tänapäev tõõle-ale veel ool neidi ma mõi-
mõvaneet kellele ead an mõihted Wallenbergi ja poljime
fuitse nõi. Sellepärast on neie arhiivides Wallenbergi
kohta sibilik segadus.

Alim fup;

6007530.

Suur inguistomine.

Jüri Kõndel

Represseritõõd vüiden Lõige.

SVERIGES AMBASSAD
WASHINGTON
Bo Eriksson

Sid 1 (1)

2001-01-31

aa
P

Delgivning från
kryptoexpeditionen
enl adressering/samt

UMK

BMK

HMK/

UTRIKESDEPARTEMENTET

Till: UD-EC (Lundvik)

(E)

Raoul Wallenberg: kontakt med CIA

01-01-22

Tack för informationen från Säpochefen. Jag har talat med Miriam Kleiman (som numera jobbar på National Archives). Hon tror att den kommitté för att undersöka OSS' aktiviteter som Danielsson nämner, är den kommitté som hon själv jobbar med och som har till uppgift att arbeta med uppgifter om krigsförbrytelser. Hon bekräftar att de har fått order om att hålla utkik också efter uppgifter om Wallenberg. Detsamma gäller den kommitté som arbetar med judisk egendom (som förr leddes av Dr. Kurtz men nu av Dr. Garfunkel), som ser OSS-materialet först av alla när det kommer till arkivet, till och med innan det avhemligas. Miriam menar dock att OSS' arkiv faktiskt finns fysiskt ute på CIA och att endast det material som ska frisläppas fraktas över till National Archives. Det som CIA inte har tillgång till är OSS diaries i original, som just nu ingen kan hitta. Ingen misstänker dock *foul play*, utan Miriam är övertygad om att originalen en vacker dag kommer till rätta i detta bokstavligen berg av papper. CIA har dock tillgång till OSS' diarium i elektronisk form.

Vi noterar CIA:s besked att Sverige har delgivits all information i CIA:s arkiv, och att ingenting har uteslutits. Ett officiellt svar i ämnet torde komma snart från State Department.

Eliasson

ANTAL SIDOR001